IZVOARELE ORTODOXIEI

CELE MAI DE SEAMĂ OPERE ALE SFINȚILOR PĂRINȚI ȘI SCRIITORI BISERICEȘTI TRADUSE ÎN ROMÂNEȘTE

Tipărite cu binecuvântarea
nalt Prea Sfințitului NICODIM
Patriarhul României

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE — BUCUREȘTI, STR. ANTIM, 29 —
1946

IZVOARELE ORTODOXIEI

COLECŢIE ÎNGRIJITĂ
de
Pr. D. FECIORU

Nr. 8

COLECŢIE ÎNCADRATĂ ÎN PLANUL DE EDITURĂ AL INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE, GRUPA II: „SF. TRADIŢIE": OPERELE PĂRINŢILOR ŞI SCRIITORILOR BISERICEŞTI

Drepturile rezervate

I 2521 dubletă Zw. 12. 904

ASTERIE AL AMASIEI

PATRIARHIA ROMÂNĂ
BIBLIOTECA CENTRALĂ
INTRARE Nr. I. 12. 904
Anul 1964 Luna noiembr. Ziua 18

OMILII ŞI PREDICI

28957
PTM
A89
O

TRADUCERE
CU UN CUVÂNT ÎNAINTE ŞI O INTRODUCERE
DE
Pr. D. FECIORU

Institutul Teologic Universitar Buc.
BIBLIOTECA
Nr 2180
Inventar Registrul 0

INST. TEOLOGIC UNIVERSITAR
BIBLIOTECA
BUCUREŞTI

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE — BUCUREŞTI, STR. ANTIM, 29 —
1946

20 L

PATRIARHIA ROMÂNĂ
BIBLIOTECA CENTRALĂ

CUVÂNT INAINTE.

Cu ajutorul lui Dumnezeu, prin publicarea acestei lucrări: «Omilii și predici» *de Asterie al Amasiei, sânt la al treilea volum de predici pe care le dau în românește. Cel dintâi volum cuprinde:* «Cuvântări la praznice împărătești» *de sfântul Ioan Hrisostom, al doilea:* «Didahii și predici» *de Ilie Miniat.*

Poate mi se va obiecta că mă mărginesc exclusiv la traduceri de predici, cuvântări și omilii din alți autori și nu dau la lumină, ca atâția alții, predici proprii, sau dacă nu am, de ce nu încerc să scriu astfel de predici?

Obiecția e justă dacă se are în vedere literatura predicatorială românească destul de bogată. Poate că niciun gen de literatură teologică n'a fost atât de mult atacat la noi ca predica. Asta ar trebui să ne bucure. Totuși nu pot s'o mărturisesc. In majoritatea lor, afară de unele excepții, predicile literaturii teologice românești, pe cât sânt de multe pe atât sânt de de-

parte de predica sau cuvântarea bisericească model ca şi de duhul ortodox, ce trebue să pul-

ar fi tocmai un studiu care ar arăta în ce măsură grăesc dascălii în ucenici.

400), Atanasie cel Mare al Alexandriei († 373), Chiril al Alexandriei († 444), Chiril al Ierusalimului († 386), Eusebie al Alexandriei (sec. V), Eusebie al Cesareii († c. 340), Evloghie al Alexandriei (sec. VI-VII), Filotei al Constantinopolei (sec. XIV), Fotie al Constantinopolei († 897) (898), Gheorghe al Nicomidiei (sec. IX), Gherman I al Constantinopolei († 733), Gherman II al Constantinopolei (sec. XIII), Grigorie al Nisei († după 394), Grigore din Nazianz († c. 390), Grigore Palama (sec. XIV), Ioan al Evhaitelor (sec. XI), Ioan al Niceii (sec. X), Ioan Calecas (sec. XIV), Ioan Damaschin († 749), Ioan Hrisostom († 407), Ioan Xifilinul (sec. XI), Isidor al Tesalonicului (sec. XIV-XV), Isihie Ierusalimleanul (sec. V), Leon Impăratul (886-911), Leontie Bizantinul (sec. VI), Leontie Neopolitanul (sec. VII), Macarie Hrisochefalul (sec. XIV), Maxim Planudis (sec. XIV), Metodie al Constantinopolei (843-847), Mihail Acominatul (sec. XII-XIII), Modest al Ierusalimului († 634), Nichifor Calist (sec. XIV), Nichita David (sec. XI), Nil (sec. V), Proclu al Constantinopolei (sec. V), Simeon Metafrast (sec. X), Simeon Noul Teolog (sec. X-XI), Sofronie al Ierusalimului († 638), Teodor Studitul († 826), Teofan Cherameul (sec. XII), Teofilact al Bulgariei (sec. XI-XII), Timotei Antiohianul (sec. VI), Timotei Ierusalimleanul (sec. VI), Teodot al Ancirei (sec. V), Titus al Bostrei (sec. IV),

Vasile cel Mare († 379), Vasile al Seleuciei (sec. V).

Concepută astfel, această colecție de predici va fi pentru orice slujitor al amvonului un ghid predicatorial. Va putea fermenta și inspira gândirea predicatorului român de azi și astfel ne putem aștepta ca în viitor teologia românească să ne mai dea încă un Varlaam sau Antim Ivireanu.

INTRODUCERE

Sub numele lui Asterie episcopul Amasiei [1], *ni s'au păstrat un număr de omilii și predici, care, prin stilul lor, prin bogăția de imagini și*

1. ISVOARE: Asterie al Amasiei, *Opera,* MG, XL, col. 164—389 și A. Bretz, *Studien und Texte zu Asterios von Amasea, (Texte und Untersuchungen,* 40, 1), Leipzig, 1914, pp. 107—121. — Nichifor al Constantinopolei, Ἀντίρρησις καὶ ἀνατροπὴ τῶν παρὰ τοῦ δυσσεβοῦς Μαμωνᾶ κατὰ τῆς σωτηρίου τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκώσεως, ἀμαθῶς καὶ ἀθέως κενολογηθέντων ληρημάτων, MG, C. — Sf. Teodor Studitul, *Epistola către Naucratie despre sfintele icoane,* Cartea II, epistola 36, MG, IXC. — Actele sinodului VII ecumenic, Mansi, *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio,* Paris și Leipzig 1902, vol. XIII — Fotie al Constantinopolei, Τὰ Ἀμφιλόχια ἢ λόγων ἱερῶν καὶ ζητημάτων ἱερολογίαι, MG, CI. — Același, Μυριόβιβλον ἢ Βιβλιοθήκη, MG, CIV. — Mai, *Scriptorum veterum nova collectio e Vaticanis codicibus edita,* Roma 1837. t. IX. AJUTOARE: L. Ellies du Pin, *Nouvelle bibliothèque des auteurs ecclésiastiques,* Paris 1690, III, pp. 77—83. — Le Nain de Tillemont, *Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique des six premiers siècles,* Paris 1705, X, pp. 406—414 — C. Oudinus, *Commen-*

comparații, dar mai cu seamă prin pronunțata lor tendință etică, îl alătură de Sf. Ioan Hrisostom († 407). Predicatorul cetății Antiohiei și cuvântătorul atât de mult gustat al capitalei imperiului bizantin nu se simte întru nimic micșorat de această alăturare.

tarius de scriptoribus ecclesiae antiquis, Frankfurt am Main 1722, I, col. 892—895. Bellarminus-Labbeus, *De Scriptoribus ecclesiasticis liber unus,* Veneția 1728, pp. 139—140. — G. Cave, *Scriptorum ecclesiasticorum historia litteraria* Oxford 1740, I, p. 372 — J. Weissenbach, *De eloquentia patrum Libri XIII,* Augsburg, 1775, III, pp. 147— 165. Fabricius-Harles. *Bibliotheca Graeca,* Hamburg 1804, IX, pp. 513—518. — K. Fr. W. Paniel, *Pragmatische Geschichte der christlichen Beredsamkeit und der Homiletik von den ersten Zeiten des Christentums bis auf neuere Zeit,* Leipzig 1841, I, 2, pp. 562—582. — Dom Remy Ceillier, *Histoire générale des auteurs sacrés et ecclésiastiques,* Nouvelle édition, Paris 1860, VI, pp. 291—310. — Fessler-Jungmann, *Institutiones Patrologiae,* Innsbruck 1890, pp. 623—624. — L. Koch, *Asterios Bischof von Amasea. Nachrichten über Leben und Schriften, nebst einer Homilie desselben,* în *Zeitschrift für die historische Theologie,* 41 (1871), pp. 77—107. — V. de Buck, *De s. Asterio Conf. Pont. Amaseae in Ponto Sylloge historica,* în *Acta Sanctorum, Octomvrie* XIII, Paris 1883, pp. 330—334 — Josef Strzygowski, *Orient oder Rom. Beiträge zur Geschichte der Spätantike und frühchristlichen Kunst,* Leipzig 1901, pp. 115—122. K. Lübeck, *Der hl. Phokas von Sinope,* în *Historisches Jahrbuch,* 30 (1909), pp. 743—761. — Michael Bauer, *Asterios, Bischof von Amasea. Sein Leben und seine Werke,* Würzburg 1911 (Recenzii asupra lucrării: C. Weiman, în *Byzantinische Zeitschrift,* 21 (1911), p. 294; W. C. în *Historisches Jahrbuch,* 33 (1912), pp. 403—404; J. C. Schulte în *Theologische Revue,* 11 (1912), pp. 452—453; Van de Vorst, în *Analecta Bollandiana,* 31 (1912), pp. 482—483; G. Krüger în *Theologische Literatur-Zeitung.* 37 (1912), pp. 811—812; M. Jugie, în *Echos d'Orient,* 16 (1913), p. 469; J. Dräseke, în *Wochenschrift für klass. Philologie,* 1913, pp. 323—328; A. Bretz, în *Berliner philologische Wochenschrift,* 1913, col, 900—904). — Max Schmid, *Beiträge zur Lebensgeschichte des Asterios von Amasea und zur philologischen Würdigung seiner Schriften,*Borna-Leipzig 1911 (Recenzii despre lucrare: C. Weyman, în *Byzantinische Zeitschrift,* 20 (1911), p. 569; W., C. în *Historisches Jahrbuch,* 32, (1911), p. 637; G. Krüger în *Theologische Literatur-Zeitung,* 37 (1912), pp. 811—812; A. Bretz, în *Berliner philologische Wochenschrift,* 1913, col. 900—904). — A. Bretz, *Studien und Texte zu Asterios von Amasea* (în *Texte und Untersuchungen,* 40, 1), Leipzig 1914 (Recenzii despre lucrare: G. Krüger, în *Theologische Literatur-Zeitung,* 29 (1914), p. 362; W., C. în *Historisches Jahrbuch,* 35 (1914), p. 418; M. Bauer, în *Berliner philologische Wochenscrift,* 34 (1914), col. 1417—1419; C. Weyman, în *Byzantinische Zeitschrift,* 23 (1914-1920), pp. 291 și în *Literarisches Centralblatt,* 65 (1914), col. 628—629; Jordan, în *Theologischer Literaturbericht,* 37 (1914), p. 426—427). — O. Bardenhewer, *Geschichte der altkirchlichen Literatur,* III Bd., 2 Aufl., Freiburg i. Br. 1923, pp. 228—230. — O. Stählin,

Cine este acest episcop al Amasiei, orator format și instruit în școlile retorice ale secolului IV, precum ni-o dovedesc lucrările transmise sub numele lui, nu ne spune niciunul din scriitorii creștini din secolul IV sau V. Aceeași tăcere unanimă și la scriitorii creștini din secolul

VI şi VII. A fost nevoie de o dispută teologică, de iconoclasm, ca numele său să fie dat la iveală şi să ni se transmită, sub această formă, cea dintâi ştire despre existenţa lui Asterie episcopul Amasiei din Pont.

La sinodul VII ecumenic din 787 este citat numele lui Asterie şi unele din operile sale tocmai ca o mărturie veche patristică pentru legitimitatea întrebuinţării sfintelor icoane. In şedinţa a patra un monah, Toma, din mânăstirea

Die altchristliche griechische Litteratur, München 1924, pp. 1429—1431. — M. Richard, *Les Homelies d'Astérius sur les Psaumes* IV—VII, în *Revue Biblique,* 44 (1935), pp. 548—558. — Aimé Puech, *Histoire de la littérature grécque chrétienne,* Paris 1930, III, pp. 603-614. — D. S. Balanos, Πατρολογία (Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες καὶ συγγραφεῖς τῶν ὀκτὼ πρώτων αἰώνων, Atena, 1930, pp. 429—430. — C. Verschaffel, în *Dictionnaire de Théologie Catholique,* I, col. 2141—2142. — Bardy, în *Dictionaire d'Histoire et de Géographie ecclésiastique,* IV, col. 1163—1164. — H. Leclercq, în *Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie,* I, col. 3001—3002. — C. Krüger, în *Realencyklopädie für protestantische Theologie und Kirche,* III Aufl., II, p. 162. — J. B. Lightfoot, în *A Dictionary of christian Biography* I, p. 178. — Th. J. Shahan, în *The Catholic encyclopedia,* Brighton Edition, II, p. 18. — Articolul despre *Asterie,* în Православная Богослопская Энциклопедія, ditată de A. P. Lopuhin, II, pp. 100—101. In acest articol mai este indicat un studiu publicat în numărul pe Octombrie 1894 al revistei Богословскій Вѣстникъ, pe care nu l'am găsit.

Hinolacos de lângă Constantinopole [1] *prezintă sinodului cuvântarea lui Asterie:* «Ecfrasă la mucenicia prea slăvitei muceniţe Eufimia» [2], *în care avem descrierea icoanei muceniciei sfintei muceniţe Eufimia. Cuvântarea este citată în două rânduri în faţa sinodului: odată în întregime* [3], *iar altă dată fără introducere* [4]. *Tot din opera lui Asterie mai este citat, pentru acelaşi scop, şi un fragment din omilia* «Despre bogat şi Lazăr» [5]. *Părinţii acestui sinod numesc pe Asterie „*μακάριος [6], πατήρ [7], διδάσκαλος [8], μακάριος καὶ θεοφόρος διδάσκαλος [9]*". Despre timpul în care a trăit, despre viaţa sa, sinodalii nu ne dau nicio lămurire. Se poate deduce doar, atât din epitetele cu care cinstesc numele său, cât şi din cuvintele lor* [10], *că a trăit cu mult înainte de ţine-*

1. Ch. Du Cange, *Historia Byzantina. II Descriptio urbis Constantinopolitanae IV,* p. 125, Veneţia 1729. După Michael Bauer, *Asterios Bischof von Amasea. Sein Leben und seine Werke,* Würzburg, 1911, p. 34.
2. Mansi, *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio,* Paris şi Leipzig 1902, XIII, col. 16 A.
3. *Ibidem,* col. 16 B—17 D.
4. *Ibidem,* col. 308 A—309 B.
5. *Ibidem,* col. 305 B.
6. *Ibidem,* col. 16 A.
7. *Ibidem,* col. 17 D.
8. *Ibidem.* col. 20 A.
9. *Ibidem,* col. 20. E.
10. „Καὶ ἐπειδὴ Ἀστερίου μνήμην ἐποιησάμεθα, φέρε τοῖς αὐτοῦ λόγοις χρησάμενοι, τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων παράδοσιν ἀρχαίαν θεσμοθεσίαν ἀποδείξωμεν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.

rea sinodului pentru a putea fi învrednicit cu numele de părinte al Bisericii şi a fi invocat ca mărturie veche a cultului sfintelor icoane.

După anul 787 numele său este pomenit, pentru acelaşi motiv ca şi de sinodul VII ecumenic, de către scriitorii cari au scris în legătură cu cultul sfintelor icoane. Astfel Papa Adrian I *(772—795) în scrisoarea sa către împăratul Carol-cel-Mare (768—814), în care-i comunică în rezumat cele discutate şi hotărîte de sinodul al doilea niceean*[1]; Nichifor al Constantinopolei *(† 829) îl pomeneşte de două ori*[2], *iar* Teodor Studitul *(† 826) îl menţionează odată într'o scrisoare către Naucratiu*[3]. *Dar niciunul din aceşti trei scriitori nu ne transmit nimic cu privire la viaţa lui Asterie al Amasiei.*

In sfârşit, mărturii mai preţioase, nu numai despre opera lui Asterie, dar şi despre viaţa sa,

(«Şi pentrucă am făcut pomenire de Asterie, haide să citäm cuvintele lui, ca să arătăm că tradiţia sfintelor icoane este o veche legiuire a Bisericii sobornice») *Ibidem*, col. 305 E — 308 A.

1. *Epistola Hadriani Papae ad Carolum regem de imaginibus, qua confutantur illi qui synodum Nicaenam secundam oppugnarunt*, Mansi, *Op. cit.*, XIII, col. 798 E — 799 A.

2. Ἀντίρρησις καὶ ἀνατροπὴ τῶν παρὰ τοῦ δυσσεβοῦς Μαμωνᾶ κατὰ τῆς σωτηρίου τοῦ Θεοῦ **Λ**όγου σαρκώσεως, ἀμαθῶς καὶ ἀθέως κενολογηθέντων ληρημάτων MG, C, col. 364 CD; col. 384 CD.

3. *Epistola către Naucratiu despre sf. icoane*, Cartea II, epistola 36, MG, IXC, col. 1212 BC.

ne dă Fotie patriarhul Constantinopolei († 897 sau 898), odată în monumentala sa lucrare Μυριόβιβλον[1], *iar altă dată în* Τὰ Ἀμφιλόχια ἢ λόγων ἱερῶν καὶ ζητημάτων ἱερολογίαι[2].

Cu Fotie se încheie orice ştire pe care literatura patristică sau bizantină ni-o dă despre episcopul Asterie. Trebuie, însă, să arătăm de la început că deşi ştirile transmise de Fotie sânt cu mult mai bogate decât ale scriitorilor dinaintea sa, care fac numai simplă pomenire despre el, totuşi sânt neîndestulătoare mai cu seamă pentru precizarea timpului în care a trăit. Pentru aceea va fi folosită în special opera lui Asterie. Cu ajutorul operii sale şi cu al ştirilor date de Fotie vom încerca să alcătuim, atât cât va fi cu putinţă, viaţa acestui orator bisericesc, renumit prin talentul său oratoric, dar nedreptăţit de o uitare complice şi ucigătoare.

Pe temeiul unor locuri din opera lui Asterie se poate afla timpul în care a trăit episcopul Amasiei.

In cuvântarea sa: «Cuvânt de laudă la sfinţii verhovnici apostoli Petru şi Pavel», *citim următoarele:* «Căci iată Petru, ucenic autentic după alegere al lui Hristos, care a primit pretutindeni cel dintâi premiu, în onoruri şi în fapte, bărbatul acela foarte renumit, a cărui faimă a um-

1. MG, CIV, col. 201—224.
2. MG, CI, col. 1161 AD şi MG, XL col. 477 B—480 B.

plut toată lumea, când i s'a poruncit să spună ce părere are despre Dumnezeul şi Mântuitorul nostru, n'a început printr'o lungă şi abilă introducere, înconjurându-se cu o grămadă de silogisme şi dovezi, nici n'a răspuns la întrebare, cum obişnuesc să facă sofiştii iscusiţi şi tehnologii credinţei, ci, în simplitatea inimii, a expus pe scurt adevărul. N'a despărţit pe cel nenăscut de cel născut, nu s'a încurcat în chiţibuşării de limbaj cu privire la ὅμοιος şi ἀνόμοιος, nici nu s'a interesat, mânat de curiozitate, de discuţiile cu privire la deosebirile dintre fiinţe, nici n'a măsurat Dumnezeirea prin silogisme, cum sânt jocurile lui Arie şi falsele argumente ale lui Eunomie» [1]. *Asterie pronunţă aceste cuvinte în legătură cu mărturisirea pe care sfântul apostol Petru o face Mântuitorului:* «Tu eşti Hristos, Fiul Dumnezeului celui viu». *(Mat. XVI, 16). Textul citat mai sus rezumă toată disputa teologică cu privire la raportul dintre Dumnezeu-Tatăl şi Dumnezeu-Fiul, care a urmat ereziei lui Arie şi tot odată indică şi direcţiile formate în cursul disputei: omienii şi anomienii. Dintre reprezentanţii acestor direcţii eretice numeşte numai pe anomianul Eunomie († c. 395). Acesta era un logician şi toată teologia lui se reducea la dialectică* [2]. *Tocmai acest*

1. MG, XL, col. 281 B.

2. J. Tixeront, *Histoire des dogmes dans l'antiquité chrétienne,* Paris 1924, II, p. 49.

caracter al dialecticii lui îl desvălue şi Asterie prin cuvintele: „τῶν ὑπὲρ πάντα οὐσιῶν πολυπραγμονήσας δια οράν, τὴν ἀμέτρητον Θεότητα μετρήσας συλλογισμοῖς“ *precum şi cuvântul* παρεγχειρήματα, *care ne arată şi caracterul fals al conclusiunilor sale teologice. Dacă Asterie ar fi cunoscut ereziile ce s'au ivit după secolul IV, negreşit că nu s'ar fi mărginit cu enumărarea sa până la Eunomie. Din această pricină, trebuie să conchidem că autorul acestui cuvânt de laudă în cinstea sfinţilor apostoli Petru şi Pavel a trăit în secolul IV, iar cuvântarea a fost rostită spre sfârşitul acestui secol.*

Spre aceeaşi concluzie ne duc şi celelalte locuri din lucrările lui Asterie. Aceste locuri au fost puse în valoare de toţi istoricii literari şi monografiştii lui Asterie [1].

1. Fr. Combefisius, *Graecolat. patrum Bibliothecae novum auctarium,* Paris, 1648, t. I în prefaţa la Asterie şi în notele la textul editat, reproduse în MG, XL, col. 161—162 şi nota 24 (col. 207—208), nota 30 (col. 223-224). L. Ellies du Pin, *Nouvelle bibliothèque des auteurs ecclésiastiques,* Paris 1690, III, p. 77. N. de Tillemont, *Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique des six premiers siècles,* Paris X, 1705, pp. 410—411. Bellarminus-Labbeus, *De scriptoribus ecclesiasticis liber unus,* Veneţia 1720, p. 139. C. Oudinus, *Commentarius de scriptoribus ecclesiae antiquis,* Frankfurt a. M., 1722, I, col. 892—893. G. Cave, *Scriptorum ecclesiasticorum historia litteraria,* Oxford, 1740, I, p. 372. Fabricius-Harles, *Bibliotheca graeca,* Hamburg 1804, IX, p. 513; reprodusă în MG, XL, col. 155—156. Dom Remy Ceil-

In cuvântarea «Impotriva lăcomiei» *se află un loc destul de semnificativ. In acest text nu este dat nici un nume — vom vedea mai jos că aceasta este o manieră proprie lui Asterie —, dar cuvintele sânt prea clare pentru a nu deduce din ele ce vrea să spună autorul şi mai cu seamă la ce epocă şi la ce persoană se referă. Iată acest loc:* «Pentru care pricină cei care altădată erau în ceata creştinilor şi părtaşi tai-

nilor, iar acelora care voiau să facă aceasta le-a oferit multe onoruri, câţi n'au părăsit biserica şi au alergat la jertfelnicile păgâne? Câţi n'au primit momeala dregătoriilor, iar împreună au înghiţit şi undiţa apostasierii? Stigmatizaţi colindă prin oraşe, urîţi fiind; trădători, arătaţi cu degetul, şi aceştia ai lui Hristos pentru puţin argint; alungaţi din catalogul creştinilor,

fost provocată din motive de ordin religios, ci din pricina lăcomiei, din dorința nestăpânită de a avea cât mai multe bogății — tema fundamentală a cuvântării lui Asterie. Ei trăesc și colindă orașele, purtând pe frunte stigmatul apostasiei lor; sânt urîți, sânt arătați cu dege-

bine, după felul morții lor, despre cine le vorbește.

Iată acest text:

Unde sânt consulii? Numără-i pe cei de ieri și pe cei de alaltăieri! N'a fost unul decapitat ca cei făcători de rele, căzând prin mișcarea pu-

fugit de bastoanele stăpânilor şi a dorit bastonul de consul; a dobândit atât pământ încât nu-i uşor de spus; dar a fost înmormântat în atât pământ cât i-a dat unul ce i s'a făcut milă de el» [1].

In notele dela cuvântarea «Impotriva sărbătorii calendelor», *am identificat pe fiecare din aceşti consuli pomeniţi de Asterie. (p. 102-104). Toţi au avut această demnitate între anii 391 şi 399. Despre ultimul consul, Eutropiu, spune că a murit anul trecut* [2]. *Moartea sa cade în anul 399* [3] *Prin urmare Asterie a rostit cuvântarea împotriva sărbătorii calendelor în anul 400.*

Pe cât de puţin precis sântem informaţi cu privire la anul naşterii lui Asterie tot atât de puţin precis şi cu privire la locul în care s'a născut şi la instrucţia pe care a primit-o.

Ştirile despre instrucţia lui le datorăm tot lui Fotie. In Biblioteca lui, excerptând o cuvântare

1. MG, XL, col. 224 C. — 225 B.

2. MG, XL, col. 225 A.

3. Zosimos, *Historiae graece et latine recensuit notis criticis et commentario historico* illustravit Io. Frid. Claudii Claudiani, Leizig, 1784, V, 18, p. 433—434; Filostorghie, Ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριῶν ἐπιτομὴ ἀπὸ φωνῆς Φωτίου πατριάρχου, XI, 6, MG, LXV, col. 600 C—601 A. Socrate, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, VI, 5, MG, LXVII, col. 673 B; Sozomen, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, VIII, 7, MG, LXVII, col. 1536 A.

a lui Asterie perdută azi: «Cuvânt la robul sutaşului, pe care l-a vindecat Domnul», *Fotie ne transmite mărturia lui Asterie că a fost discipolul unui sclav scit* [1]. *Acesta fusese cumpărat de mic de către un sirian din Antiohia, el însuşi dascăl de limba greacă pentru copii. Sub conducerea stăpânului său a învăţat foarte bine limba greacă. Stăpânul său, văzându-i puterea sa de pătrundere, l-a dat să-şi completeze cunoştinţele sale şi ajunse profesor de drept, renumit şi printre romani şi printre greci* [2].

Asterie nu ne spune în ce parte şi ce studii a făcut sub conducerea acestui sclav scit: „ποῦ δὲ διατρίβοντος ἢ τίνος μαθήματος οὐ λέγει“ [3]. *Nu ştim de unde şi pe baza cărui text, căci în*

1. „Γενέσθαι δὲ καὶ μαθητὴν ἑαυτόν φησιν ὁ φιλάρετος οὗτος Ἀστέριος τοῦ ἀργυρωνήτου τούτου Σκύθου“, (spune acest iubitor de virtute Astérie că însuşi a fost discipolul acestui scit cumpărat cu bani) MG, CIV, col. 213 D-216 A. — M. Bauer, *Op. cit.*, p. 24, de şi utilizează acelaşi text, totuşi spune că acest dascăl este un sclav got, probabil după Tillemont, *Op. cit.*, X, p. 408, care spune că este un sclav scit sau got; să se vadă şi V. de Buck, *Art. cit.*, p. 331 E şi A. Bretz, în *Berliner philologische Wochenschrift*, 1913, col. 903.

2. *Ibidem*, col. 213 CD. — Tillemont. *Op. cit.*, X, p. 408 spune că sclavul a predat dreptul probabil la Beryt, unde era o şcoală de drept roman. Cu siguranţă că numai existenţa unei asemenea şcoli în Beryt îl face pe Tillemont să facă această presupunere, care n'are niciun temeiu în excerptul lui Fotie.

3. *Ibidem*, col. 216 A.

afară de cel transmis de Fotie altul nu avea, L. Koch [1]*, M. Schmid* [2] *şi M. Bauer* [3] *afirmă că Asterie a fost discipolul acestui scit în cetatea Antiohiei. Textul lui Fotie ne spune numai că stăpânul scitului era antiohian; dar a deduce de aici că Asterie a studiat în Antiohia înseamnă a răstălmăci cuvintele lui Fotie citate mai sus. M. Bauer merge chiar mai departe şi susţine nu numai că Asterie a studiat în Antiohia, dar s'a şi născut acolo: «Diese Schule besuche auch Asterios und wir können ihn mit grösser Wahrscheinlichkeit für einen geborenen Antiochianer halten. Dass dortselbst der Name Asterios nicht selten war, erkennen wir aus den Breifen äes in der gleichen Zeit lebenden Libanios* (O. Seeck, *Die Briefe d. Lib. T. U. (N. F. 13)*» [4]*. Faptul că Libaniu pomeneşte în scrisorile sale de multe persoane din Antiohia cu numele Asterie, nu este o dovadă destul de convingătoare că Asterie s'a născut în Antiohia. Numele de Asterie nu poate fi exclusiv apanagiul cetăţii Antiohiei: este de ajuns să se deschidă Sinaxarul Bisericii Constantinopolitane publicat de Bollandişti* [5] *şi Bibliotheca graeca a lui Fa-*

1. *Asterios Bischof von Amasea. Nachrichten über Leben und Schiften nebst einer Homilie desselben,* în *Zeitscrift für die historische Theologie,* 41, 1871, p. 80.
2. *Op.* cit., p. 6.
3. *Op. cit.,* p. 24.
4. *Ibidem,* pp. 24—25.
5. *Propylaeum ad Acta Sanctorum novembris,* indi-

bricius-Harles [1] *spre a vedea că numele de Asterie este răspândit pe tot cuprinsul imperiului bizantin.*

Ce studii a făcut Asterie cu acest scit? Fotie ne transmite că însuşi Asterie nu o spune: „τίνος μαθήματος οὐ λέγει" [2]*. Dacă Asterie în cuvântarea sa, pe care azi nu o mai avem, nu spune ce studii a făcut sub conducerea acestui dascăl scit, totuşi putem deduce din cuvintele excerptate de Fotie cam ce fel de studii a urmat. Sclavul scit preda dreptul:* „ἐπειδὴ καὶ νόμων ὤφθη διδάσκαλος" [3]*. Fiind profesor de drept este logic să conchidem că şi discipolul său a urmat acelaşi studiu. Unele texte din opera lui Asterie merg chiar mai departe şi ne dau putinţa să deducem că a avut şi o activitate juridică, a profesat avocatura. In cuvântarea sa* «Despre bogat şi Lazăr», *citim următoarele:* «Pe vremea când mă duceam la tribunal, vedeam pe hoţi, pe negustorii de sclavi, ba şi pe pungaşi şi pe furi şi chiar pe ucigaşi şi pe toţi îi vedeam săraci, necunoscuţi, fără casă, fără masă» [4]*. Că era familiar cu legile şi cu dreptul roman, se vede din cuvântarea:* «Dacă este îngăduit omu-

cele la numele Asterie, să se vadă şi Acta Sanctorum, Oct. XIII, col. 334 AB.

1. IX, pp. 518—522.
2. MG, CIV, col, 216 A.
3. *Ibidem,* col. 213 D.
4. MG, XL, 176 B.

lui să-şi lase femeea pentru orice pricină», *în care opune concepţia creştină despre căsătorie faţă de concepţia dreptului roman:* «Iar dacă unii dând atenţie legilor romane socotesc că curvia este fără răspundere, rătăcesc într'o grozavă rătăcire, neştiind că Dumnezeu legiuieşte într'un fel şi oamenii învaţă în altfel. Ascultă pe Moisi care vesteşte voinţa lui Dumnezeu şi dă hotărîri amare împotriva desfrânaţilor (Levitic, XXIV, 11; Deut. XXII, 22). Ascultă pe Pavel care spune: «Iar pe desfrânaţi şi pe adulteri îi va judeca Dumnezeu». (Evrei, XIII, 4) [1].

Omiliile şi predicile ce ni-au rămas dela Asterie al Amasiei ne îngăduie să mergem încă mai departe; ele ne fac nu numai dovada culturii sale juridice, ci şi a culturii sale în şcolile retorice ale secolului al patrulea: el este aticist şi atât cultura cât şi formarea sa literară îşi are temeiul în retorică, acolo unde şi sfântul Vasile cel Mare şi sfântul Ioan Hrisostom îşi au rădăcina artei lor retorice [2]. *Monografia asupra lui Asterie, făcută de Max Schmid, dovedeşte tocmai influenţa celei de a doua sofistici asupra episcopului Amasiei în ce priveşte morfologia, sintaxa şi figurile retorice* [3].

1. *Ibidem*, col. 240 A.
2. Bruno Keil în: *J. Strzygowski, Orient und Rom*, Leipzig, 1901, p. 119, în continuarea notei 4 dela p. 118.
3. *Op. cit.*, p. 8—37.

Prin ce împrejurare a ajuns episcop al Amasiei din Pont izvoarele nu ne-o spun. Deasemeni nu ne spun nici cam în ce timp a ajuns. Sigur ştim, din cele de mai sus, că în anul 400 era episcop. Diferiţi istorici literari şi monografişti ai lui Asterie presupun că a succedat pe scaunul Amasiei episcopului Eulaliu, care în 378 se întoarce din exil la turma sa [1]. *Dar pentrucă izvoarele nu ne dau niciun punct de reper, noi ne mărginim să spunem că a fost ales episcop înainte de anul 400.*

Despre anul morţii lui Asterie nu avem niciun indiciu sigur. In orice caz, moartea sa cade după anul 400, dar nu depăşeşte anul 431, deoarece la sinodul III ecumenic de la Efes din 431 iscăleşte în actele sinodului ca episcop al Amasiei din Pont, Paladie [2]. *Apropiind aceste date se poate spune că Asterie al Amasiei moare între anul 400 şi 431. Fotie, în „Τὰ Ἀμφιλόχια", ne transmite din unele din cuvântările pierdute ale lui Asterie, mărturisirea lui însuşi că a ajuns la adânci bătrâneţe* [3]. *Ar fi arbitrar ca din această mărturie atât de vagă să deducem cu exactitate*

1. MG, LXXXII, col. 1312. D.
2. Mansi, *Op. cit.*, V, col. 611 CD.
3. „ὡς ἔν τισι αὐτοῦ τῶν λόγων διαλαμβάνει, εἰς βαθὺ γῆρας τοῦ βίου κατήντησεν" (după cum spune în unele din cuvântările lui, a ajuns la o adâncă bătrâneţe a vieţii) MG, Cl, col. 1161 B şi MG, XL, col. 477 B—480 A.

In acest volum prezentăm traducerea cuvântărilor lui Asterie în ordinea ediției din Patrologia greacă a lui Migne.

OMILII ȘI PREDICI

OMILIE
LA PERICOPA EVANGHELIEI DUPĂ LUCA: DESPRE BOGAT ŞI LAZĂR.

Dumnezeul şi Mântuitorul nostru învaţă pe oamenţi nu numai prin porunci dogmatice şi prin precepte ca să urască viţiul şi să iubească virtutea, ci şi prin pilde lămurite dă învăţături precise pentru o bună vieţuire, urcându-ne prin fapte şi prin cuvinte la înţelegerea unei vieţi adevărate şi iubitoare de Dumnezeu.

Tot astfel şi azi. După ce ne-a spus mai naainte, în repetate rânduri, prin gurile profeţilor şi evangheliştilor, ba chiar şi prin propria sa gură, să alungăm din viaţa noastră bogăţia mândră şi semeaţă şi să iubim dragostea de oameni şi sărăcia, unită cu dreptatea, dovedeşte cuvintele sale prin exemple practice şi ne înfăţişează pilda bogatului şi săracului, pentru a întări mai mult sfaturile date pentru săvârşirea faptei bune. In această pildă Mântuitorul ne arată mai întâi traiul luxos şi desfătat al boga-

tului și viața chinuită a săracului, iar apoi felul în care și-a terminat fiecare din ei viața. Ne-a pus înainte această pildă pentru ca prin cunoașterea vieții altora să ajungem să gândim drept și adevărat și să devenim judecătorii propriei noastre vieți.

«*Era un om bogat și se îmbrăca în porfiră și în vison*»[1]. Numai prin două cuvinte, Scriptura își bate joc și râde de risipa fără socoteală și nemăsurată a celor ce adună în chip rău bogății. In adevăr culoarea porfirei este foarte costisitoare și nefolositoare, iar visonul nu este necesar. Pentru cei care trăesc așa cum trebue și duc o viață simplă, le este propriu și sânt obișnuiți să-și măsoare trebuințele lor cu necesarul și să fugă, ca de mama vițiului, de murdăria gloriei deșarte și de o purtare rătăcită.

Dar ca să înțelegem mai bine valoarea celor spuse, să arătăm care este rostul întrebuințării hainelor, în ce măsură și până unde se poate întinde această întrebuințare, îngrădindu-o în hotare și regule înțelepte.

Ce glăsuește legea dreptății?

Dumnezeu a creat oaia cu piele plină de lână și cu fire îmbelșugate. Ia oaia, tunde-o, dă lâna la țesătorie și fă-ți din ea manta și haină, ca să poți să eviți asprimea iernei și vătămarea razelor arzătoare ale verii. Dar dacă ai nevoie în timpul verii de o îmbrăcăminte mai ușoară,

1. *Luca*, XVI, 19.

ți-a dat Dumnezeu inul ca să-l folosești după bunul plac; ți-i foarte ușor să-ți faci din el o haină demnă la înfățișare, care prin ușurătatea ei te și îmbracă, dar, în acelaș timp, te și răcorește. Bucurându-te de aceste daruri, dă mulțumire Ziditorului, nu numai pentrucă ne-a creat, dar și pentrucă s'a îngrijit de siguranța vieții noastre. Dar dacă vei lăsa la o parte oaia și lâna și pe toate cele necesare pregătite de Creatorul tuturora, îndepărtându-te de ele prin născociri zădarnice și prin pofte ușuratice, și vei căuta visonul și vei aduna firele viermilor din Persia, atunci îți vei țese pânză de paianjen. Mai mult; dacă te vei duce apoi la vopsitori și vei plăti prețuri mari spre a-ți pescui din mare scoica cu sângele căreea să-ți vopsească stofa, apoi atunci săvârșești o faptă vrednică de un om ce nu cunoaște margini mândriei sale, de un om ce dă o întrebuințare falsă averii sale, de un om ce nu știe unde să-și verse prisosul bogăției sale. Pentru aceasta un astfel de om este biciuit, este socotit de Evanghelie drept un om vițiat și afemeiat, împopoțonându-se cu podoabe de fete nebune.

Alții iarăși, după părerea mea, sânt îndrăgostiți de o vanitate asemănătoare. Merg în săvârșirea vițiului încă și mai departe; nu se opresc la hotarele nebuniei despre care am vorbit mai sus; dimpotrivă, născocesc o stofă zădarnică și nefolositoare; prin combinarea ale-

săturii şi bătăturii, ţes stofe ce imită pictura, având pe ele desenate chipurile tuturor animalelor. Din astfel de stofe îşi fac loruşi, femeilor şi copiilor lor, haine înflorite şi împestriţate cu nenumărate figuri. Se joacă prin urmare şi nu lucrează ceva serios. Ajutaţi de o bogăţie nemăsurată fac abuz de viaţă, nu uz [2]; se împotrivesc leguirilor lui Pavel şi duc luptă împotriva cuvintelor insuflate de Dumnezeu, nu prin scris, ci prin fapte. Ceeace Pavel a interzis prin cuvânt [3] aceea aceştia o ţin şi o afirmă prin fapte. Când se arată pe stradă îmbrăcaţi cu astfel de haine par celor cu care se întâlnesc ca nişte ziduri pictate. Chiar şi copii se strâng împrejurul lor, zâmbesc unii altora, arătând cu degetul figurile ţesute pe haine; merg după ei şi nu pleacă de lângă ei decât după multă vreme. Pe hainele lor se văd lei şi pantere; urşi, tauri şi câni; munţi şi stânci şi vânători; cu un cuvânt toată arta picturii care imită natura. In adevăr trebuiau să împodobească nu numai zidurile lor şi casele, ci şi tunicele şi hainele!

Bogaţii mai evlavioşi, bărbaţi şi femei, aleg scene din istoria Noului Testament şi le dau ţesătorilor; aleg chiar pe Domnul nostru Hristos împreună cu toţi ucenicii şi minunile lui aşa cum ni le povesteşte Evanghelia. Vei vedea ţesute pe hainele lor: nunta din Cana Galileii şi

2. *I Corinteni*, VII, 31.
3. *I Timotei*, II, 9—10.

vasele în care a fost prefăcută apa în vin; pe paraliticul care-şi duce patul pe umeri; pe orbul vindecat cu ţină; pe femeea cu scurgere de sânge, care s'a atins de poalele hainei Domnului; pe femeea păcătoasă care a căzut la picioarele lui Iisus; pe Lazăr care s'a întors din mormânt la viaţă. Când fac aceste lucruri socotesc că săvârşesc acte de pietate, căci îmbracă haine ce sânt pe placul lui Dumnezeu. Dacă ar primi sfatul meu i-aşi sfătui să vândă hainele acelea şi să cinstească icoanele vii ale lui Dumnezeu. Nu-mi picta pe Hristos! — îi este deajuns numai smerenia întrupării, primită de bună voie pentru noi. — Poartă în sufletul tău pe Cuvântul fără de trup, păstrându-l în chip spiritual în ţine. Să n'ai pe hainele tale pictat pe paralitic, ci cercetează pe bolnavul ce zace în pat! Nu zugrăvi necontenit pe femeea cu scurgere de sânge, ci miluieşte pe văduva necăjită! Nu desena cu grijă pe hainele tale pe femeea păcătoasă, ce a căzut în genunchi la picioarele Domnului, ci, sdrobit de propriile tale păcate, varsă lacrimi multe! Nu picta pe Lazăr cel înviat din morţi, ci pregăteşte-ţi o bună apărare când vei învia! Nu picta pe pieptul hainei pe orb, ci mângâie cu binefacerile tale pe cel viu şi lipsit de vedere! Nu zugrăvi coşurile cu fărămiturile de pâne dela minunea înmulţirii pânilor, ci hrăneşte pe cei flămânzi! Nu purta pe hainele tale

vasele pe care le-a umplut în Cana Galileii, ci adapă pe cel însetat!

Vedeţi la câte lucruri ne este de folos haina luxoasă a bogatului. Dar nu trebuesc trecute cu vederea nici altele încă. Bogatul nu se mulţumeşte numai cu porfira şi cu visonul, ci adaugă acestora şi un trai îmbelşugat de fiecare zi. Şi una şi alta pornesc dela aceeaşi concepţie: de a se împodobi cu haine ce nu-i sânt de nici un folos şi de a sluji cu patimă pântecelui şi gâtlejului.

Traiul desfătat este protivnic unei vieţi virtuoase. Traiul desfătat supune pe om desfrâului şi moliciunii, unei dorinţe nemăsurate după plăceri şi unei obişnuinţe de sclav. Traiul desfătat apare la prima înfăţişare drept un singur păcat; cercetat însă şi considerat cu deamănuntul se vede că este alcătuit din păcate felurite, mari şi cu multe capete. Traiul desfătat n'ar fi cu putinţă dacă n'ar exista mari averi. Este cu neputinţă ca să aduni averi fără să păcătueşti, afară numai de cazul, foarte rar, ca al lui Iov, ca să ai şi multe bogăţii, şi să trăeşti şi drept.

Un om care trăeşte în desfătări are nevoie mai întâi de casă luxoasă, împodobită, ca miresele, cu mozaicuri, pietre preţioase şi aur, potrivită pentru schimbările anotimpurilor anului. Locuinţa de iarnă trebue să fie călduroasă, expusă la soare şi cu faţa spre razele

dinspre miază zi; locuinţa de vară, dimpotrivă, trebue să fie îndreptată cu faţa spre miază noapte, pentru ca s'o adie boarea vântului dela nord, care este slabă, şi rece în acelaş timp. Pe lângă acestea mai trebuesc stofe care să îmbrace treptele, paturile, divanurile şi uşile. Căci, într'adevăr, bogaţii îmbracă cu grijă pe toate cele neînsufleţite, în timp ce săracii sânt desbrăcaţi fără milă. Adaugă la acestea şi socoteşte vasele de argint şi de aur, preţul nemaipomenit de mare al fasanilor, al vinului de Fenicia, pe care viile Tirului îl produc din belşug bogaţilor, şi toate celelalte articole de lux şi de desfătare pe care ar putea să le înşire precis numai cei ce fac uz de ele. Traiul desfătat înmulţeşte din zi în zi tot mai mult nefolositorul; se merge până acolo că pun în mâncări aromate aduse tocmai din India, aşa că vânzătorii de aromate slujesc mai mult bucătarilor decât doctorilor. Cu acest prilej gândeşte-te la mulţimea personalului de servit la masă: chelneri, paharnici, intendenţi, muzicanţii care merg în fruntea lor, cântăreţe, dansatoare, flautişti, clovni, linguşitori, paraziţi şi tot ce satisface vanitatea omenească. Ca să-şi procure bogaţii aceste distracţii, câţi săraci nu sânt nedreptăţiţi, câţi orfani nu sânt loviţi cu pumnii peste faţă, câte văduve nu plâng, câţi oameni sfâşiaţi de greutăţi nu iau drumul spânzurătorii! Sufletul unor astfel de bogaţi, ca şi cum ar fi gustat din apa

uitării, uită dintr'odată de el însuși, cine este, cu cine este unit; uită că se va desface odată din această unire și că va locui iarăși împreună cu trupul ce va fi din nou creat. Când va veni timpul hotărît și porunca de neînlăturat de a se despărți sufletul de tovărășia trupului, atunci ne va veni în minte gândul de cele ce am făcut în viață, dar atunci pocăința nu ne va fi de niciun folos, căci a venit prea târziu. Atunci este folositoare pocăința când are putere pocăitul să se îndrepte; dar când a dispărut putința de îndreptare, nefolositoare este supărarea și zădarnică pocăința.

«*Era un sărac cu numele Lazăr*» [4]. Scriptura nu ne descrie un sărac obișnuit, lipsit de avere și de cele necesare vieții, ci un sărac cuprins de o boală grea, cu trupul sfârtecat de bube, fără casă, fără masă, de nevindecat, aruncat la ușa bogatului. Scriptura istorisește cu multă grijă în această pildă tragica nenorocire a săracului ca să înfiereze cu atât mai mult învârtoșarea inimii bogatului nemilostiv. Intr'adevăr omul care nu simte milă și compătimire în fața foamei și a boalei, este o fiară necuvântătoare, în chip rău înfățișat cu figură de om, care-și neagă firea omenească prin faptele sale. Mai mult încă este mai lipsită de milă chiar decât animalele. Dacă este tăiat un porc, ceilalți porci sânt cuprinși de durere și grohăesc cu jale

4. *Luca*, XVI, 20.

la vederea sângelui de curând vărsat. Când este ucis un taur, boii se strâng în jurul lui și prin mugete pline de durere își arată jalea lor. Dacă un cocor a căzut în lațul vânătorilor, cârduri de cocori sboară de jur împrejurul celui prins, umplu văzduhul de strigăte pline de durere, în căutarea tovarășului și a celui ce este de același neam cu ei. Omul, însă, ființă înzestrată cu rațiune și împodobită cu blândețe, instruit cu bunătate după asemănarea cu Dumnezeu, se gândește atât de puțin la cei de același fel cu el căzuți în nenorociri!

Așa dar săracul cel cuprins de multe dureri și necârtitor zăcea înaintea ușii bogatului. N'avea picioare — căci dacă avea ar fi fugit departe de acel bogat crud și mândru, și și-ar fi ales alt loc în locul acelei porți omorîtoare de străini și închisă săracilor —; era lipsit de mâni și n'avea nici palme ca să le întindă la cerșit; organele vocale îi erau sigilate; așa că scotea din piept un sunet răgușit și ascuțit; într'un cuvânt, toate mădularele lui îi erau mutilate; din pricina unei grele boale, o rămășiță de om; exemplu plin de milă al slăbiciunii omenești. Cu toate acestea nici chiar șirul acesta atât de lung de nenorociri nu l-a înduplecat pe bogatul îngâmfat să cerceteze pe sărac. Trecea pe lângă sărmanul om ca pe lângă o piatră, săvârșind un păcat cu neputință de iertat. N'ar fi putut, în fața unei învinuiri, să aducă acele

INST. TEOLOGIC UNIVERSITAR
BIBLIOTECA
BUCUREȘTI

scuze obișnuite și ușor de inventat: «Nu l-am cunoscut! Nu l-am știut! N'am văzut pe săracul ce-mi cerea ajutor!», căci săracul zăcea înaintea ușii sale, îl vedea și când ieșea și când intra în casă, pentru ca să fie de neînlăturat osânda îngâmfatului bogat. Și râvnea sărmanul chiar fărimiturile dela masa bogatului, dar nici pe acestea nu le avea. Unul nu mai putea de belșug și de bine, celălalt se topea de sărăcie. Bun și drept lucru ar fi să-i dăm acestui om împietrit la inimă de dascăl pe acea femee hananiană, care a spus acele cuvinte scrise în sfânta Evanghelie: «O, crudule și îngâmfatule bogat! *Și cânii mânâncă din fărimiturile ce cad dela masa stăpânilor!*» [5] Tu, însă, n'ai învrednicit pe fratele tău, pe cel de aceeași fire cu tine, nici cu aceste daruri! Dimpotrivă, cânii sânt hrăniți cu multă grijă, mai cu seamă cei care păzesc casa; nu mai vorbesc de câni de vânătoare, ce au acoperiș și paturi și îngrijitori căutați cu deosebită grijă. Dar omul, icoana lui Dumnezeu, este aruncată jos, disprețuită și călcată în picioare, omul, pe care Creatorul și arhitectul universului, l-a plăsmuit cu propria sa mână, dacă mai socotești vrednică de crezare istoria lui Moisi despre facerea omului.

Dacă s'ar fi oprit aici povestirea despre săracul Lazăr, și dacă așa ar fi natura lucrurilor încât viața noastră să fie definită numai prin ano-

5. *Matei*, XV, 27.

maliile vieții, așa da drumul la mari strigăte însoțite de plânsete, că noi, care am fost creați să ne bucurăm cu toții de aceeași cinste, trăim pe lume în o atât de mare inegalitate. Intr'adevăr este bine să auzim sfârșitul povestirii despre săracul Lazăr. Tu, sărace, care ai suspinat auzind cele spuse până acum, bucură-te de cele ce vei auzi, aflând fericita desfătare a tovarășului tău de sărăcie. Vei afla despre tribunalul drept al dreptului judecător, când cel care s'a desfătat va afla, iar cel care a suferit se va bucura. Fiecare din cei doi va primi plata după merit.

«*S'a întâmplat că a murit săracul și a fost dus de îngeri în sânul lui Avraam*» [6]. Vezi care sânt slujitorii omului drept și sărac, cei care slujesc la mutarea lui din această viață! Ingerii îl însoțeau, se uitau la el cu blândețe și liniște și prin felul în care se purtau cu el arătau mai dinainte îngrijirea și odihna ce-l aștepta. După ce a fost mutat din această viață a fost pus în sânul lui Avraam.

Sânul lui Avraam dă prilej de discuție celor care cercetează cu plăcere adâncurile Scripturilor. Dacă fiecare drept răposat este dus în același loc, atunci sânul ar trebui să fie mare și întins nespus de mult pentru a cuprinde toată mulțimea drepților. Dar dacă acest lucru este cu neputință, deoarece sânul cu greu poate

6. *Luca*, XVI, 22.

să cuprindă un bărbat, ci cel mult doi prunci, trebue să acceptăm o interpretare mistică, care ne duce dela imaginea sânului sensibil la un concept spiritual. Ce sens au deci aceste cuvinte? Avraam, spune Scriptura, primește pe cei care au trăit o viață bună. Spune-mi, dumnezeescule Luca, — căci mă adresez ție ca și cum ai fi în fața mea și te-aș vedea — spune-mi pentru ce, odată ce sânt mulți drepți și mai vechi de cât Avraam, ai lipsit de această cinste pe cei care au trăit înaintea lui, ai trecut sub tăcere pe Enoh, Noe sau pe altul care a dus o viață asemănătoare lor? Dar te înțeleg pe deplin și ceeace gândesc nu-i departe de intenția ta. Avraam a fost un slujitor al lui Hristos și spre deosebire de ceilalți oameni a primit pe Hristos arătat pe pământ; în cortul acestui bătrân ne-a fost făcut cunoscut din destul misterul Sfintei Treimi, când a găzduit pe cei trei îngeri ca drumeți [7]; și în general din multe indicațiuni tainice acest om a fost apropiat de Dumnezeu, care în vremurile din urmă s'a îmbrăcat cu trup și prin ajutorul acestui înveliș omenesc a trăit în chip real printre oameni. Din pricina asta Scriptura spune că sânul lui este ca un liman liniștit și un loc de odihnă nebătut de valuri pentru drepți. Căci în Hristos este mântuirea noastră a tuturora și așteptarea veacului ce va să fie, în Hristos, care a odrăslit, în ordinea omenească a nașterii, din trupul lui Avraam. Și mi se pare că cinstea dată acestui bătrân se referă la Hristos, adevăratul judecător și răsplătitor al virtuții, care cheamă cu un glas dulce pe drepți, spunându-le: *«Veniți, binecuvântaților Părintelui meu, de moșteniți împărăția care este gătită vouă»* [8].

7. *Facere*, XVIII, 1—8.

«S'a întâmplat că a murit săracul». Cuvântul *«sărac»* are două sensuri: unul indică lipsa celor necesară, iar altul modestia și smerenia felului de a fi. Să nu-și închipue cel care n'are avere, cel lipsit de argint, cel îmbrăcat cu o haină vrednică de milă că poate avea dreptul la lauda virtuții, nici să socotească cumva că îi este deajuns sărăcia ca să se mântue. Nu-i lăudat cel sărac de nevoie, ci-i admirat cel care de bună voie își moderează felul său de viață. In general pentru cei săraci, care duc o viață rea și de neîndreptat, sărăcia de nevoie ajunge prilej de multe fapte rele. Pe vremea când mă duceam la tribunal vedeam pe hoți, pe negustorii de sclavi, ba și pe pungași și pe furi și chiar pe ucigași, pe toți îi vedeam săraci, necunoscuți, fără casă, fără masă. De aici este evident că Scriptura fericește pe săracul acela care suportă necazurile cu un suflet de filosof, care rabdă cu bărbăție toate întâmplările neprevăzute ale vieții, care nu săvârșește vreun rău spre a procura trupului voluptăți și desfătări.

8. *Matei*, XXV, 34.

Pe un astfel de sărac îl descrie mai precis Domnul în cea dintâi fericire, când zice: «*Fericiți cei săraci cu duhul*» [9]. Nu orice sărac este drept, ci acela care a fost ca Lazăr; nici orice bogat este osândit, ci numai acela care trăește cu același fel de a gândi și a lucra ca și contemporanul lui Lazăr. Iar martor evident despre aceasta este însăși experiența vieții. Cine a fost mai bogat decât dumnezeescul Iov? Cu toate acestea, bogăția nemărginită nici nu l-a înstrăinat pe Iov de virtute, nici n'a exilat, ca să spunem pe scurt, virtutea. Cine a fost mai sărac decât Iuda Iscarioteanul? La nimic nu i-a folosit sărăcia la mântuire. Cu toate că a trăit împreună cu cei unsprezece săraci și filosofi și chiar cu Domnul, care de bună voie a sărăcit pentru noi [10], totuși prin voința lui cea rea a fost cuprins de iubirea de arginți, iar prin ea a uneltit trădarea.

Este demn de analizat cu pricepere și înmormântarea celor doi morți. Săracul, când a murit, a avut ca însoțitori și slujitori pe îngeri, care l-au dus cu bună nădejde la locul odihnei. «*Bogatul*, spune Scriptura, *când a murit a fost îngropat*» [11]. Cel mai bun lucru este de a întrebuința expresia Scripturii: «*a fost îngropat*» în deajuns de puternică spre a indica sfârșitul

9. *Matei*, V, 3.
10. *II Corinteni*, VIII, 9.
11. *Luca*, XVI, 22.

necinstit al bogatului. Când păcătosul moare este în realitate îngropat, pentrucă trupul și sufletul îi este pământesc. Vrednicia naturală a sufletului fiind trasă în jos spre materie prin simpatia ce o are față de trup, nu mai lasă vieții sale nici o amintire folositoare, este acoperit de o uitare lipsită de cinste și moare la fel cu animalele ce pasc iarbă. Trupul îl ia mormântul, iar iadul sufletul. Două închisori întunecoase, care-și împart între ele pedeapsa păcătosului. Cine oare nu va ține de rău pe nefericit din pricina lipsei lui de judecată? Când era pe pământ era orgolios, semeț, disprețuitor față de contemporani, ba încă numea pe cei cu care avea legături furnici și viermi, sfâșiat de gândul deșert al unei glorii de puțină durată. Dar când a fost despărțit de viață, când ca un rob biciuit a fost lipsit de averile altora, peste care din pricina nebuniei sale se socotea stăpân, când este coborît spre o umilire opusă îngâmfării, dă drumul la plânsete ca o babă plângăreață, și cheamă cu cuvinte multe și nefolositoare pe patriarh zicând: «*Părinte Avrame, ai milă de mine și trimite pe Lazăr ca să-și ude vârful degetului lui în apă ca să-mi răcorească limba mea, că rău mă chinui în focul acesta*» [12]. Cerea milă el care nu miluia când era în puterea lui să facă bine; cerea să-i fie trimis Lazăr ca ajutor împotriva focului; se ruga să sugă degetul lepro-

12. *Luca*, XVI, 24.

sului udat cu puțină apă. Așa sânt nebuniile celor ce iubesc trupul! Așa e sfârșitul iubitorilor de bogății și de plăceri! Se cuvine ca cel ce este înțelept și se gândește la viitor, să considere pilda aceasta ca o doctorie profilactică împotriva boalei și să evite de a face experiența unor asemenea rele, punând în practică mila și dragostea de oameni, drept condiții ale vieții viitoare. Scriptura ne-a dat învățăturile sale în chip dramatic prin persoane precis alese, pentru ca prin exemple vii și directe să ne învețe conduita unei viețuiri bune, spre a nu disprețui poruncile Scripturii, care nu se mărginesc să ne înfricoșeze numai prin cuvinte, ci transformă amenințarea în pedeapsă. Cunosc mulți oameni care ademeniți de astfel de gânduri se dăruesc pe ei înșiși puterii fără de frâu de a păcătui. Cu totul dimpotrivă sântem învățați prin parabola de azi a Scripturii, că nicio iertare nu ușurează pedeapsa judecății de dincolo, și nici o milostenie nu micșorează osânda dată, dacă trebue să demonstrăm învățătura creștină prin cuvintele patriarhului. Cu toate că Avraam a fost rugat mult de bogat, cu toate că a auzit nenumăratele sale cuvinte ce cereau îndurare, totuși n'a fost mișcat de plânsete și nici n'a liberat de chin pe cel biciuit rău. Dimpotrivă a întărit prin cuvintele sale aspre dreapta judecată spunând: «Dumnezeu a dat după vrednicie fiecăruia partea sa; ție, care în timpul

vieții te-ai desfătat în dauna nenorocirilor altora, ți s'a dat suferințele de acum drept pedeapsă a păcatului tău; celuilalt, care dincolo a fost chinuit, care a pătimit și a suferit cu amar viața în trup, i s'a rânduit aici o stare dulce și veselă. In afară de asta, continuă Avraam, este mare prăpastie, care împiedică trecerea unora la alții și desparte pe cei osândiți de cei slăviți [13], pentruca și unii și alții să trăiască deosebiți, și să guste neamestecați binele și răul».

Sânt de părere că această parabolă indică și o interpretare mistică. Intr'adevăr nu înțelegem că ar fi acolo un șanț pe care l-ar fi săpat îngerii ca un fel de spațiu care se lasă între dușmani pe câmpul de luptă. Evanghelistul Luca a întrebuințat imaginea prăpastiei pentru a ne descrie despărțirea prin care sânt separați cei ce au trăit virtuos de cei ce au trăit în alt chip. Această interpretare ne-o confirmă și Isaia, care grăește așa: «*Nu are oare putere mâna Domnului să mântue? Sau s'a îngreunat urechea lui de a auzi? Dar păcatele noastre s'au pus între noi și Dumnezeu*» [14].

13. *Luca*, XVI, 26.
14. *Isaia*, LIX, 1—2.

OMILIE
LA PERICOPA EVANGHELIEI DUPĂ LUCA: DESPRE ECONOMUL NEDREPT.

Vă spuneam adeseori pe când vorbeam cu voi că dacă o idee greșită și falsă pune stăpânire pe oameni, înmulțește păcatele și micșorează faptele cele bune, pe care fiecare din noi sântem datori să le săvârșim în viața noastră. Una din aceste idei greșite și false este și aceea de a socoti că toate averile ce le avem la dispoziție în cursul vieții noastre, le avem ca domni și stăpâni. Din pricina acestei concepții greșite, pornim lupte groaznice, ne batem, ne judecăm pentru averi și ne lipim de ele nespus de mult, ca de niște bunuri extraordinare. Dar adevărul nu stă așa, ci cu totul dimpotrivă. Căci nu sânt ale noastre toate câte le-am primit și nici nu locuim ca domni și stăpâni în viața aceasta, ca în casa noastră, ci, ca niște venetici, ca niște străini, ca niște emigrați; sântem duși unde nu voim și când nu ne așteptăm. Sântem lipsiți

de toate averile noastre când găsește cu cale Stăpânul zidirii. Deaceea și viața aceasta pământească este ceva schimbător. Cel slăvit astăzi este mâne vrednic de milă, de plâns și de ajutor; cel care acum este bogat și fericit cu bogăția lui, după puțin timp este sărac, neavând în casa lui nici pânea cu care să-și țină zilele. Prin aceasta mai cu seamă Dumnezeul nostru depășește pe muritori, că este totdeauna același, este mereu în aceeași stare și nu i se poate lua nici viața, nici slava, nici puterea.

Cum am ajuns la acest început de predică va fi cunoscut îndată celor pricepuți și versați în textul Scripturii. Tocmai s'a citit parabola istorisită de Luca. In ea Evanghelistul Luca ne descrie pe economul unor averi străine, strâmtorat și amărît, pentrucă fiind om pătimaș și foarte cheltuitor a auzit dela stăpânul averilor și moșiilor: «*Dă socoteală de administrarea ta*[1] și pleacă! Nu mai pot răbda să te văd desfătându-te de averile mele ca și cum ar fi ale tale». Parabola aceasta nu-i o întâmplare reală, ci o plăsmuire, care prin cuvinte acoperite ne dă o învățătură morală. Prin urmare să cunoască fiecare că este administratorul unor averi străine! Aruncă din sufletul tău semeția că ești stăpânul averii ce-o ai, îmbracă haina smerită și evlavioasă a unui administrator plin de răspundere, și în fiece clipă așteaptă pe stă-

1. *Luca*, XVI, 2.

pânul tău, alcătuindu-ți cu frică darea de seamă. Ești un trecător, care ai luat îngăduială să te folosești în trecere de averi pentru puțină vreme. Dacă tot mai pui la îndoială aceste lucruri atât de cunoscute, învață-te din cele ce se întâmplă în viață și instruește-te de experiență, dascălul cel nemincinos.

Ești stăpânul unei țarine, pe care o stăpânești fie că ai moștenit-o dela părinți, fie că ai cumpărat-o. Gândește-te și numără cu mintea, dacă poți, pe cei care au stăpânit-o înaintea ta; gândește-te apoi la timpul ce va veni și imaginează-ți câți o vor stăpâni după tine. Spune-mi cine-i stăpânul ei? Cui aparține prin excelență? Celor care au avut-o? Celor care o au? Sau celor care o vor avea? Dacă printr'o minune s'ar strânge toți care au stăpânit-o, ar fi mai mulți decât firimiturile de pământ. Un alt exemplu. Dacă vrei să vezi precis cu ce se aseamănă viața noastră, închipuie-ți că pe timp de vară ești în călătorie și vezi un copac umbros, înalt și larg, în stare să acopere o casă cu umbra lui. Incântat te duci sub el și rămâi acolo cât ai nevoie. Dar pentrucă trebue să pleci mai departe ca să ajungi acolo unde vrei, a venit în locul tău alt drumeț. Tu ți-ai luat bagajul, iar celălalt și l-a pus pe al său și a primit din belșug tot ce-ai avut mai nainte: iarba, focul, umbra copacului, apa care curge pe alăturea. Unul a început să se odihnească, iar tu să călătorești.

S'a odihnit și acela, apoi a plecat. Un singur copac, într'o singură zi, a ajuns adăpost la cel puțin zece străini; și ceeace a fost a tuturora, este a unui singur Stăpân real. Tot așa și cu avuțiile din viața aceasta; încântă și hrănesc pe mulți, dar stăpânirea aparține numai lui Dumnezeu, care are viață nemuritoare și nepieritoare. Ai văzut un hotel, în care negreșit ai găzduit în călătoriile tale. Te-ai folosit de multe lucruri de acolo, dar n'ai păstrat nimic: pat, masă, ceașcă, farfurie și alte diferite obiecte. Nu te-ai folosit de ele deplin și a venit un altul obosit de drum, plin de praf, te-a silit să le lași și te-a dat afară din hotel, cerând lucrurile străine ca și cum ar fi fost ale lui.

Așa este viața noastră, fraților, dacă nu cumva mai trecătoare decât am spus. Mă mir de cei ce spun: «Țarina mea» și: «Casa mea», pentrucă își împropriază, printr'o concepție zădarnică, ceeace nu le aparține și iau drept ale lor averi străine. Căci după cum nici un actor nu are o proprietate exclusivă asupra măștilor de teatru, ci și le pun toți actorii, tot astfel și oamenii schimbă unii după alții pământul și averile pământului, ca hainele. Spune-mi, te rog, este ceva mai puternic ca puterea împărătească? Cu toate acestea cercetează palatele împărătești, caută hlamidele împărătești și vei găsi multe hlamide ce-au îmbrăcat trupurile multor împărați. La fel și cu covoarele, cu agrafele, cu

centurile; toate sânt o moştenire nestatornică, toate sânt pentru o întrebuinţare comună, care trec dela cei ce au plecat la cei ce au rămas. Cât de măreţ este baldachinul guvernanţilor, trăsura de argint, bastonul de aur! Totuşi aceste obiecte nu posedă totdeauna pe guvernator, şi nici totdeauna pe aceeaş persoană, decât pe fiecare pentru puţin timp. După cum năsălîile poartă mereu alte trupuri, tot astfel şi simboalele puterii schimbă pe cei care se folosesc de ele. Din această pricină şi Apostolul ne strigă în repetate rânduri spre a ne învăţa această concepţie: «*Chipul acestei lumi trece*» [2]; şi «*Ca neavând nimic şi având totul*» [3]; şi: «*Cei care se folosesc, ca şi cum nu s'ar folosi*» [4]. Toate aceste cuvinte ţintesc spre un singur scop, anume că se cuvine să trăim ca nişte creaturi de o zi, aşteptând semnalul ieşirii din viaţă.

Şi ca să cunoşti precis că eşti supus sub legi şi hotărîri dumnezeeşti, cărora trebue să te conformezi, uită-te mai întâi la tine însuţi şi înţelege că trupul tău şi sufletul tău este în întregime supus poruncilor virtuţii şi nu eşti nici chiar stăpânul tău propriu, ci trebue să-ţi chiverniseşti vorba, fapta şi toată mişcarea vieţii tale. Ai luat dela Ziditor un trup, alcătuit din multe părţi, condus de cele cinci simţuri pentru

2. *I Corinteni*, VII, 31.
3. *II Corinteni*, VI, 10.
4. *I Corinteni*, VII, 31.

nevoile vieţii tale. Nici acestea nu sânt libere şi independente, ci fiecare simţ este supus legilor. Cel dintâi care ascultă este ochiul. Uită-te la natură şi priveşte ceeace este frumos de văzut: soarele, care luminează toată lumea; luna, care umple de lumină tristeţea şi întunecimea nopţii; celelalte stele, care nu ne dau lumina mult timp, nici îndestulător pentru noi, ci ne trimit nouă numai frumuseţea pe care au primit-o. Priveşte pământul, plin cu plante şi ierburi de toate felurile; marea, întinsă ca un şes neted, când este liniştită. Intrebuinţează-ţi vederea în astfel de lucruri şi altele asemenea acestora; pe celelalte privelişti, câte prin privire aduc vătămare sufletului, evită-le şi treci pe lângă ele şi pune-ţi peste ochi înveliş ca să nu le vezi. Este mai bine să-ţi fie întunecat simţul vederii, când ea îţi dă prilej să priveşti faptele întunerecului. Pentru aceea ieri ne-a spus Domnul prin Evanghelistul Matei: «*Tot cel care priveşte la o femeie pentru a o pofti, a şi făcut desfrânare în inima lui*» [5]. E mai bine ca să-l scoţi atunci când vede lucruri rele şi păgubitoare [6]. Şi auzul are porunci care-l opresc de a auzi tot ce este rău. Căci şi auzul, când aude ceva bun, trebue să fie deschis ca prin ajutorul lui simţirea să trimită în suflet cuvintele cele folositoare. Dar dacă vreun tovarăş al viţiului, un

5. *Matei*, V, 28.
6. *Matei*, XVIII, 8.

ciumat sau un desfrânat se apropie de ureche, cu intenţia de a băga în suflet tina păcatului, trebue să fugi de el ca de un animal veninos. Să fie înţelepţită şi limba împreună cu gura; să vorbească cele drepte; să se stăpânească dela cele oprite, dela injurii, calomnii, acuzare pe nedrept, bârfeală împotriva aproapelui, hulă împotriva lui Dumnezeu. Să rostească numai ce este bun, evlavios şi conlucrător spre fapte bune. Orice om să spună cuvintele Psalmistului: «*Spus-am: «Voi păzi căile mele ca să nu păcătuesc cu limba mea*[7]» şi: «*Cu limbile lor vicleneau*»[8] şi: «*Pentru ce te lauzi cu răutatea, tu care eşti puternic în săvârşirea fărădelegii? Toată ziua limba ta gândea nedreptate; ca un biciu ascuţit ai făcut viclenie*»[9]. Gura să guste cele ce-i folosesc. Să fie înţelepţit şi nasul; să nu respire necontenit mirosuri plăcute, nici să nu-şi dea pe cap cu parfumuri scumpe şi bine mirositoare. Şi Isaia acuză puternic pe cei care fac astfel de lucruri[10]. Şi mâna să-şi aducă aminte de porunci, ca să nu se atingă de ori şi ce fără nicio piedică. Să se întindă spre milostenie, nu spre răpire; să-şi păstreze pe ale sale, nu să adune pe ale altora. Să se atingă de trupurile bolnave şi slăbănogite printr'o cercetare

7. *Psalmi*, XXXVIII, 1.
8. *Psalmi*, V, 9.
9. *Psalmi*, LI, 1.
10. *Isaia*, III, 15—26.

bună şi nu de trupurile pline de vigoare şi de cele care se dedau necontinit la desfrânări.

Scriptura ne-a arătat că nici noi nu sântem stăpânii noştri proprii, ci administratorii fiinţei noastre. Căci tot ce este supus legilor şi poruncilor este rob şi supus legiuitorului. Dacă mădularele trupului nostru nu sânt libere de a se folosi de puterea lor, ci sânt legiuite în cele ce fac de voinţa dumnezeească, ce ar trebui să spunem către cei ce socotesc că sânt stăpâni necondiţionaţi peste aur, argint, pământ şi alte averi? Nimic nu este al tău, omule! Tu eşti rob; iar cele ale tale sânt ale lui Dumnezeu! Robul nu are avere liberă. Gol ai fost adus la lumina acestei lumi. Averea ta o ai potrivit legii Stăpânului tău: sau ai moştenit-o dela tatăl tău, pentrucă asa a orânduit Dumnezeu (căci «*părinţii*, spune Scriptura, *împărţesc copiilor averile lor*[11]) sau ai dobândit averea prin căsătorie (dar şi căsătoria ca şi cele ce aparţin ei, sânt poruncite tot de Dumnezeu) sau din negoţ şi agricultură sau pe alte căi, dar în toate acelea Dumnezeu ţi-a stat ajutor.

Iată dar că a fost demonstrat că ai luat cele ce nu-s ale tale. Să vedem deci ce ţi s'a poruncit şi cum trebue să administrezi aceste bunuri. Dă celui sărac, îmbracă pe cel gol, îngrijeşte pe cel bolnav, nu trece cu vederea pe cel lipsit, pe cel aruncat la răscrucea drumurilor.

11. *Proverbe*, XIX, 14.

Nu avea grijă de tine însuţi, nu te îngriji, cum vei trăi a doua zi! [12] Dacă vei face acestea, spune Scriptura, vei fi cinstit de legiuitor; dar dacă nu vei asculta de poruncă, amar vei fi osândit. Prin neascultarea de poruncă nu văd că se pune în valoare liberul arbitru. Dimpotrivă, legile multe şi numeroase îmi arată pe omul care împărăţeşte puternic, care se supune legilor dumnezeeşti şi care reclamă ca o datorie o vieţuire ordonată. Noi, însă, care ducem o viaţă fără de nici o socoteală, trecem cu vederea pe cei nenorociţi, pe cei săraci, care se pierd în nenorociri, dar ne cheltuim viaţa în chip ambiţios în vanităţi, hrănind o mulţime de linguşitori nebuni şi strângând în jurul nostru cârduri de paraziţi nefericiţi; mai mult, împrăştiem averea cu întreţinerea fiarelor şi a luptelor cu fiarele, nu cruţăm nici o cheltuială pentru creşterea cailor de curse, ba încă ne cheltuim averea cu scamatori, clovni şi alţi nenorociţi de acest fel. Suferim de un lucru zădarnic şi vecin cu nebunia. Dar acolo unde cheltuiala aduce nenumărat câştig şi mântuire nemuritoare, acolo ţinem strâns argintul, ca să nu ne cadă din mâni câţiva bănuţi măcar. Acolo unde cheltuiala este prilej de păcate şi de nenumărate pedepse şi chiar pedeapsa focului, acolo cheltuim cu amândouă mâinile. Ambiţia o ia înaintea cererii, deschidem toate uşile şi lăsăm să curgă afară bo-

12. *Matei*, VI, 25.

găţia. O astfel de purtare nu este purtarea unui rob ce aşteaptă pe Domnul său, ci purtarea unor tineri nebuni, cheflii şi desfrânaţi.

Dacă vrei, ascultătorule, să vezi frica unui administrator, care administrează cu credinţă bunurile încredinţate lui, atunci deschide cartea lui David. Caută acele cuvinte pe care le spune bărbatul către Dumnezeu, interesându-se de sfârşitul său: «*Fă-mi cunoscut, Doamne, sfârşitul meu şi numărul zilelor mele care este, ca să cunosc ce-mi lipseşte*» [13]. In aceste cuvinte se vede, ca într'o icoană, dispoziţia sufletească a celui care se roagă, că este temător, se gândeşte mai dinainte la viitor, aşteaptă judecata, se interesează de scadenţa vieţii ca să nu-l surprindă nepregătit semnalul ieşirii din viaţă. Caută cu mintea sa să vadă ce-i lipseşte din timpul cât a fost călător pe acest pământ, ca să se grăbească să o îndeplinească înainte de a veni cel care îl va lua de aici. Intr'adevăr sfârşitul fiecăruia din noi reprezintă imaginea unui administrator, dacă vom compara cu grijă şi în amănunţime, ce sufere cel care moare şi ce îndură cel dat afară din slujba de administrator.

Cel care moare dă altora administrarea averilor, întocmai cum dă administratorul cheile. Administratorul este scos din administrarea ţarinii, celălalt din lumea întreagă ca dintr'o ţarină. Cu multă părere de rău pleacă adminis-

13. *Psalmi*, XXXVIII, 5—6.

tratorul dela ocupațiile sale, adică vii, grădini și case. Ce-ți închipui că simte cel care moare? Nu-și bocește proprietățile? Nu se uită cu jale dejur împrejur în casă, fiind smuls din ea cu atâta durere fără voia lui, dar mai mult fiind smuls de lângă tezaur și de lângă cămări? Și când sosește la locul hotărît, aude: «*Dă-ți socoteală de administrarea ta!* Arată cum ai ascultat de porunci, cum te-ai purtat cu aproapele tău, cinstit, milostiv sau dimpotrivă, rău și tiranic, bătând, ciomăgind, lipsind pe alții de dijma milosteniei!» Dacă vei putea să faci pe Stăpân să se milostivească, te-ai arătat sclav bun și-i bine de tine. Dar dacă dimpotrivă, nu-l vei milostivi, nu te așteaptă lovituri cu ciomagele, nici mori întunecate și obezi de fier, ci foc nestins, întunerec veșnic, unde nu strălucește niciodată lumina, și scrâșnetul dinților, despre care lămurit ne-a spus mai dinainte Evanghelia [14]. Dacă n'ai fi scos niciodată din averile de aici ca din ale altora, atunci bucură-te de lume și dă drumul nestingherit plăcerii cu toată sensualitatea. Dar dacă toate acestea se vor termina și nu ne vom bucura de ele multă vreme, să ne temem, fraților, de mutarea din această viață și să trăim, în timpul călătoriei noastre pe pământ, așa cum a poruncit Domnul. Să nu plecăm cu mâinile legate din pricina datoriilor; dimpotrivă, să mergem liberi, plecând cu con-

14. *Matei*, XIII, 42; XXII, 13; XXIV, 51; XXV, 30.

știința plină de îndrăzneală și purtând cărțile, care nu cuprinde osânda noastră, ale traiului din viața aceasta.

Bogatul acela căruia i-a rodit țarina a fost un rău administrator, pentrucă din pricina belșugului roadelor omul n'a gândit nimic cinstit, ci deschizând pofta pântecelui și sânurile largi și nețărmurite ale lăcomiei, le-a împărțit pe toate desfătării lui, zicându-și: «*Distruge-voi jitnițele mele și mai mari le voi zidi; și voi zice sufletului meu: Suflete, ai multe bunătăți adunate; odihnește-te, mănâncă, bea, veselește-te!*» [15]. Dar pe când vorbea așa, a venit cel care avea să-l ducă din lumea asta. A venit solul înfricoșător spre a-l smulge și a-l duce departe de administrarea lui. Care a fost folosul sfătuirii sale pline de plăcere? Și această pildă a fost scrisă tot pentru învățătura noastră. Și cât de mult o confirmă experiența vieții! Nu ne strigă oare experiența în fiecare zi, prin fapte, arătându-ne mort înainte de venirea serei pe cel care la amează era sănătos, pe cel sdravăn seara nu-l mai găsește raza dimineții, iar pe altul îl părăsește viața în timp ce mănâncă? Cine este oare atât de nebun ca să nu vadă că în fie care zi unul ia locul altuia în administrarea din lumea aceasta? Dar slujitorul cel bun și credincios, cu credință față de administrația lui, gândește la fel cu Pavel. Pavel, fără să fie si-

15. *Luca*, XII, 18—19.

lit de Domnul se zorea spre el, dorea sfârşitul şi cerea descărcare de administrarea lui zicând: «*Nemernic om ce sânt, cine mă va izbăvi de trupul morţii acesteea?* [16]. Şi iarăşi: «*Pentru mine este bun lucru să mor şi să fiu cu Hristos*» [17]. Dar cel care are pământească gândirea, şi-i înrudit cu adevărat cu bulgării de pământ, se boceşte fără putinţă de scăpare atunci când vine timpul mutării din această lume, ca şi acest om din parabolă: «*Ce voi face că Domnul meu îmi va lua economia? Să sap nu pot, iar să cerşesc mi-i ruşine*» [18]. Intristarea este a unui om leneş şi iubitor de plăceri. Faptul că se boceşte că pleacă este dovada că a fost legat de pământ şi că-şi plânge desfătările pătimaşe ale trupului. Iar faptul că se teme de lucru este semnul unei vieţi trândave şi decăzute. Căci dacă ar fi avut obiceiul să lucreze, nu s'ar fi temut de săpat.

Dar dacă am interpreta alegoric această parabolă, atunci, după mutarea din această viaţă, nu mai este vreme de a cere ceva. Pentru aceasta, nimeni să nu spună: «*Să sap nu pot!*» Căci chiar dacă ar putea săpa, nu i-o mai îngădue nimeni. Viaţa aceasta este o cultivare a poruncilor; viaţa viitoare este timpul în care ne bucurăm de roadele acestei cultivări. Astfel dacă n'ai lucrat nimic aici, viile au rămas pe pământ,

16. *Romani*, VII, 24.
17. *Filipeni*, I, 23.
18. *Luca*, XVI, 3.

şi în zădar te îngrijeşti de săpat. Nici chiar dacă ceri nu-ţi va folosi. Un exemplu clar despre aceasta ni-l dă parabola fecioarelor neînţelepte [19]: în zădar au cerut undelemn dela cele înţelepte atunci când le-a lipsit undelemnul; nimeni nu le-a vândut şi s'au întors cu mâinile goale. Parabola aceasta ne arată că nimeni să nu întrebuinţeze undelemnul străin la venirea mirelui, cu alte cuvinte să întrebuinţeze faptele bune ale altora pentru folosul propriu. Fiecare se îmbracă ca şi cu o haină cu felul său de vieţuire, fie că este strălucitor şi cinstit, fie că este rău şi asemenea unei haine sărăcăcioase. Nu-i cu putinţă să-l desbraci, nici să-l schimbi sau să iai altul, nici să-l împodobeşti şi să-l înfrumuseţezi în timpul judecăţii prin împrumut sau pe datorie. Fiecare rămâne aşa cum este în realitate: fie sărac de fapte bune, fie bogat. Şi acestea sânt deajuns pentru azi.

Dar ce vom spune despre iertarea datoriilor născocită de economul cel nedrept, pentru a-şi pregăti oarecare îmbunătăţire a stării sale faţă de relele făcute tovarăşilor săi? Nu este uşor să interpretăm alegoric cuvintele acestea. Ceea ce mi-a venit în minte după lungi meditaţii este următorul: Toţi oamenii, care ne interesăm de odihna şi liniştea noastră viitoare, ne procurăm un câştig personal dacă dăm cele străine sau iertăm. Când spun cele străine, înţeleg

19. *Matei*, XXV, 1—12.

cele ale Stăpânului. Nimic nu este al nostru, ci toate averile aparţin stăpânirii lui Dumnezeu. Astfel când cineva simte sfârşitul şi mutarea din viaţa aceasta, îşi va uşura povara păcatelor prin binefaceri, iertând datoriile celor ce-i sânt datori, dând avere celor săraci. Dacă dă cele ce sânt ale Stăpânului dobândeşte mulţi prieteni, care vor mărturisi înaintea judecătorului despre bunătatea lui, iar prin mărturia lor i se pregăteşte un locaş de odihnă. Iar înaintea judecătorului capătă numele de martori cei care au primit binefaceri, nu în sensul că ei îl învaţă pe judecător, ca pe unul ce nu cunoaşte, despre aceste binefaceri, ci în sensul că faptele lor bune îndepărtează pedeapsa ce sta deasupra celor păcătoşi. In felul în care se spunea că sângele lui Avel strigă către Dumnezeu [20], în acelaş chip se va spune că fapta cea bună dă mărturia despre cel ce a săvârşit-o, în Hristos Iisus Domnul nostru, a căruia slava în vecii vecilor, Amin.

20. *Facere*, IV, 10.

CUVÂNT ÎMPOTRIVA LĂCOMIEI.

Bărbaţi creştini şi bărbaţi părtaşi ai chemării celei cereşti. Voi popor dela ţară şi câţi locuiţi oraşele, câţi aţi alergat într'un cuget la sărbătoarea de astăzi! — căci în această predică mă adresez tuturora —. Oare şi-a băgat în minte fiecare din voi gândul de a cerceta şi a înţelege pentru care pricină ne-am adunat aici? Pentru care pricină sânt cinstiţi mucenicii prin ridicări de biserici măreţe şi prin aceste hramuri anuale? Ce scop au avut părinţii noştri când au rânduit cele ce vedem şi au lăsat lege puternică urmaşilor de a face la fel? Nu este oare clar şi celui cu mintea slabă că au fost rânduite aceste hramuri ca să fim râvnitorii evlaviei mucenicilor? Că se săvârşesc aceste prăznuiri din pricină că sânt un fel de şcoală a sufletelor; că cinstim pe mucenici, ca să imităm răbdarea în credinţă a mucenicilor; că plecăm urechea la învăţătorii adunaţi cu acest prilej ca să învăţăm ce este folositor, pe care cu puţin înainte nu-l cunoşteam

sau să ne întărim în cunoașterea dogmelor, sau să deslegăm un loc greu de înțeles din Scriptură sau să auzim o învățătură care să îndrepte felul nostru de a ne purta.

Mi se pare că ați părăsit râvna virtuții, ați dat uitării zelul pentru suflet și toată grija voastră ați îndreptat-o spre mamona și spre negoț: unii fac comerț, iar alții sânt preocupați de treburile altora, povestesc despre cei care se târguesc la cumpărături, că au vândut unii altora cu preț mic. Dar mutați-vă dorul vostru din piață în biserică! Părăsiți iubirea de argint, piața, furia după câștig! Intoarceți-vă dela ea ca de la o femeie publică fără nici o cinste, ce-și bate joc de mulțimea, împodobită cu lucruri străine și cu dresurile parfumierilor. Indrăgostiți biserica, îmbrăcată dumnezeește, înțelept și cu modestie, care se uită cu privire curată și fără mândrie. Așa spune Solomon în cartea proverbelor: «*Nu o părăsi și te va îmbrățișa; iubește-o și te va păzi*» [1]. Nu trece pe lângă biserică cu dispreț, nici nu socoti fără valoare cele puse înainte de noi pe această masă, din pricină că poți să le capeți pe degeaba. Dimpotrivă dorește-le și mai mult, pentrucă nu sântem negustori care purtăm cântar sau tirizie. Nu urmărim decât un singur câștig: mântuirea ucenicului.

Ni s'a citit din Faptele Apostolilor cuvântarea rostită de Pavel, credinciosul apostol și înțeleptul orator, către Fist și Agripa [2]. Ai văzut negreșit, ascultătorule, dacă ai fost cu mintea trează, că adevărul n'a cedat din pricina fricii; ai văzut cum prin cuvinte pline de credință și încredere a înduplecat pe Agripa, cum a muiat spre bunătate scaunul aspru de judecată tot așa cum sânt îmblânzite unele fiare prin modulările cuvintelor. Ne-a profețit astăzi și Zaharia, deschizându-ne ușa marelor taine ale Unuia-Născut, prin piatra care are șapte aruncături de ochi [3], prin sfeșnicul de aur, pe care sânt cele șapte lumânări ca cele două ramuri de măslin [4]. Multe sânt și celelalte texte cetite din Scriptură, care au un bogat tezaur de învățături folositoare; pe toate acestea intenționam să le trec pe dinaintea ochilor voștri spre a vă arăta cât de îmbelșugată este prăznuirea duhovnicească de astăzi.

Dar făgăduința de mai nainte mă silește să-mi plătesc datoria. Pentrucă am început să aduc multe acuzații lăcomiei și pentrucă n'am ajuns să desgolesc complet deșărtăciunea ei, astăzi vom face dovada acuzațiilor aduse. Așa dar ascultați și fiți judecători drepți ai adevărului. Pentrucă nu judecați un proces al altora, ci mântuirea voastră și toate voturile de judecată le dă fiecare pe răspunderea propriului său suflet.

1. *Proverbe*, IV, 6.

2. *Faptele Apostolilor*, XXV, 1—XXVI, 32.
3. *Zaharia*, III, 9.
4. *Zaharia*, IV, 2—3.

Lăcomia nu constă numai în a te îndrăgosti nebunește de argint și de celelalte averi și de a adăuga la averile proprii altele ce-ți lipsesc, ci, în general vorbind, lăcomia constă în a dori să ai în orice lucru mai mult decât îți trebue și ți-i de folos. De acest păcat a suferit mai întâi diavolul; era arhanghel, orânduit în cea mai bună viață și situație, dar vanitosul a pus la cale tirania și revolta împotriva Dumnezeirii. Apoi, după ce a fost doborît, a căzut în văzduhul acesta ce înconjoară pământul și a ajuns un rău vecin al vieții noastre. Nici n'a dobândit ce urmărea: Dumnezeirea, dar a pierdut și ce avea: titlul de arhanghel. Sclav necredincios, prin îndrăzneli treptate a ajuns hoț; câne din miturile eline; care și-a pierdut carnea și n'are parte de umbră. Cum s'a petrecut lucrul acesta nu pot să

oamenii cu aceeași limbă să vorbească deosebite limbi [7].

Pentru care pricini Faraon a fost lovit cu felurite plăgi? [8] Nu din pricina lăcomiei și pentrucă a voit să fie stăpânul unui popor străin, care nicidecum nu aparținea împărăției lui? Din pricină că n'a dat drumul oamenilor străini, și a pierdut oamenii săi: pe unii, prin uciderea celor întâi născuți, iar pe alții în timpul urmăririi pe mare. Nu mai vorbesc de râurile de sânge care au curs, de nașterea a nenumărate broaște, de nenorocirea din pricina lăcustelor, de ivirea bubelor negre, de moartea patrupedelor și de toate nenorocirile la care a fost osândit Egiptul din pricina lăcomiei lui Faraon. Din altă parte a Scripturii află care este sfârșitul acestui păcat al lăcomiei: lipsă grozavă a cu-

salom, tânărul crud și îndrăzneț al blândului tată? [11] Nu din faptul că a cerut înainte de vreme să moștenească împărăția, năpustindu-se asupra unui bun străin, ca un hrăpăreț? Cine l-a șters din catalogul apostolilor pe Iuda și l-a făcut vânzător în loc de apostol? Nu oare faptul că purta pungă, că a pus mai întâi la cale vânzarea, iar apoi a dobândit prețul faptei sale necinstite? [12] Pentru ce Faptele Apostolilor pomenesc de Anania și Safira? [13] Nu pentrucă s'au furat pe ei înșiși și au furat darurile afierosite Bisericii din propriile lor averi? Dar nci n'am timp ca să enumăr pe toți slujitorii lăcomiei. Să lăsăm deci istoria Vechiului și Noului Testament și să cercetăm experiența de toate zilele a vieții. Experiența ne arată lăcomia drept o fiară, de care cu greu scapă cei prinși de ea; înflorește mereu și nu se veștejește; îmbătrânește cu cei pe care-i are sub stăpânirea ei și nu-i părăsește până la moarte.

Desfrânatul și îndrăgostitul de trupuri, chiar dacă este stăpânit multă vreme de pofte, își potolește boala fie că ajunge el însuși la bătrânețe, fie că vede pe ființa iubită îmbătrânită și floarea trecută. Mâncăciosul, și el, ajunge de-și potolește pofta, fie că se satură, fie că se îmbolnăvesc sucurile care ajută la digestie și

11. *II Impărați*, XV, 1—37.
12. *Ioan*, XII, 6.
13. *Faptele Apostolilor*, V, 1—11.

pun astfel sfârșit poftei nepotolite. Cel care iubește să fie slăvit de lume, după ce se laudă, sfârșește prin dorința de a se arăta în public. Boala lăcomiei însă este un rău greu de săturat. Este ca iedera, buruiana cu flori și frunze multe; se urcă pe copacii ce cresc alături de ea, se înfășoară puternic de trunchiul copacilor și de ramurile la care poate ajunge; nu pleacă nici dacă se îmbolnăvește, nici dacă se usucă, afară numai dacă cineva taie cu cuțitul firele ei ce se încolăcesc ca un șarpe. Tot așa nu este ușor de liberat sufletul unui om cuprins de lăcomie, fie că este tânăr cu trupul, fie că este bătrân, afară numai dacă nu vine vreun gând curat care să taie boala ca prin un cuțit.

Lacomul este nesuferit propriei lui familii; împovorător pentru servitori, de niciun folos prietenilor, puțin prietenos cu străinii, supărător vecinilor, nesuferit tovarăș de viață femeii sale, hrănitor sgârcit și chițibușar al copiilor săi, rău conducător al propriei sale persoane, îngrijat în timpul nopții, plin de griji ziua, vorbind cu el însuși despre cele de departe sau care se vor petrece în viitor; îmbelșugat de toate, dar oftând ca un lipsit. Nu se bucură de avuțiile pe care le are, ci le caută pe cele ce-i lipsesc; nu întrebuințează averile lui, dar stă cu ochii ațintiți pe cele străine. Turma unui astfel de om e plină de oi, târlele în care sânt închise sânt prea strâmte, oile acopăr câmpiile în care pasc; dar

dacă ar vedea alăturea o oaie grasă, își lasă turma și poftește acea singură oaie străină. Acelaș lucru cu boii, la fel cu caii, nu în alt chip cu pământul. Geme casa de lucrurile ce le are îngrămădite, dar nu se folosește de niciunul. Nimic nu-i în stare să încânte pe cel nesățios, ci casa lui este asemenea unui mormânt. Căci iată mormintele sânt pline adeseori de argint și de aur, dar aceste bogății n'au pe cei care să se folosească de ele. Sgârcitul nu-și hrănește trupul. Nu se găsește câștigul sufletului. Nu înflorește în dreapta lui milostenia. Care este sfârșitul chinului, să mă învețe unul din cei cuprinși de această boală. Cunosc pe mulți, și-i știu din experiență, că chiar când sânt bolnavi, iubesc mai mult banii decât sănătatea. Dacă doctorul le prescrie o rețetă ieftină, ca țelina sălbatică sau cimbru sau mărarul, care nu costă nimic din pricină că se găsește din destul, ascultă cu supunere de sfaturile doctorilor; dar dacă li se pomenește de vreo doctorie complicată pentru care trebue să se ducă la farmacie ca să i-o facă, preferă să și moară decât să-și deslege punga. Din pricină că gândul lor e pământesc, socotesc că viața constă în a dobândi cele materiale.

Pe sgârciți îi îndurerează foarte mult binefacerile obștești, și-i bucură nenorocirile. Doresc să se pună dăjdii greu de suportat pentruca să se înmulțească argintul prin dobânzi. Tin ca

să vadă pe cei care sânt siliți să se ducă la cămătari, ca să pună mâna pe ogorul sau obiectul sau vita, aruncată de nevoie la preț mic. Privesc des și la cer, cum fac astronomii care cercetează înălțimile cerului, dar n'o fac ca să descopere legile stelelor, nici ca să afle care-i constelația uneea dintre planete, ci se interesează de starea aerului, dacă semnele ce se arată mai dinainte vestesc potop de ploaie sau secetă. Dacă văd că majoritatea oamenilor se așteaptă la ceva rău, se bucură de nenorocirile altora. Pe toate le strâng în tezaure, însemnându-le cu grijă, asigurându-le cu lăcate duble, le calculează numărându-le neîncetat. Lacomul este preocupat numai de nădejdea de a avea cât mai mult și aceste gânduri îi turbură și somnul. Dacă se arată la orizont nori grei, se teme ca și cum propria viață i-ar fi în primejdie; dacă picăturile de ploaie udă pământul, începe și el să lăcrimeze; iar dacă vine ploaia ca să pună capăt secetei, apoi aceasta înseamnă pentru el doliu desăvârșit. Umblă de colo colo, se interesează la toți despre grâu, ca de fiul său în primejdie de moarte, cum se poate păstra bine, fără să se strice, ce mijloc există ca să țină mai multă vreme și să nu-l atace gărgărițele. Dacă vede că se încinge, îl întinde, cum întind doctorii pe cei bolnavi de tumori, îl împarte, îl vântură, șade alături de el cuprins de dureri, îl acopere

la amează şi-l descopere când apar umbrele nopţii, ca să-l adie boarea nopţii.

Săracul stă în jurul acestui om atât de chinuit; cere din grâul ameninţat să se strice şi nu-i dă. Sau dacă-i dă, îi dăruieşte cu sgârcenie şi pe jumătate mort, deoarece este complect lipit de grâu. Unul ca acesta, mă rog, nu se chinue şi nu sufere fără de sfârşit? Este vrednic de milă şi lacomul care trăieşte în desfătări, care-şi mărgineşte viaţa la pântece şi la celelalte plăceri, socotind că acesta este scopul omenirii! Sgârcitul, omul mic la suflet şi chiţibuşar, care n'are nici o măsură netrebniciei lui, ia averile multora, nu-şi dă lui nimic, şi toată râvna lui nu ajunge la niciun rezultat. Cine nu ştie că nici o acţiune omenească, în afară de virtute, nu se săvârşeşte pentru ea însăşi, ci facem una, ca să dobândim alta. Nimeni din cei care navighează, nu merge pe mare, de dragul navigatului; nimeni din cei care fac agricultură, nu trăieşte cu oboseli, de dragul agriculturii; ci este clar că amândoi stăruesc în necazurile lor, unul ca să adune roadele pământului, iar celălalt ca să câştige avere din comerţul pe mare. Dar tu, sgârcitule, spune-mi care-ţi este scopul? Ca să aduni? Care-ţi este scopul de a vedea toate aceste bogăţii adunate la un loc, dar fără să-ţi aducă vreun folos? Mă încântă vederea lor, răspunde sgârcitul. Dacă-i aşa, atunci mută-ţi patima în altă parte! Poţi să-ţi potoleşti

pofta privind la averile altora. Dacă te bucură strălucirea argintului, aşează-te lângă argintari şi priveşte la lumina puternică şi strălucitoare a argintului, sau du-te în piaţă şi desfătează-te uitându-te la diferitele vase de argint, de adus mâncare şi de turnat apă. Nimeni nu te împiedică să te uiţi la ele şi nu te costă nici parale! Uită-te şi la zlătarii care încearcă pe tejghelele lor monezile şi-i numără necontenit! Dar mai bine, lasă-te convins de sfatul meu cel bun, şi schimbă-ţi concepţia de viaţă! Te poţi îndrepta uşor, deoarece sgârcenia şi lăcomia nu sânt necesităţi firești, ci impulsuri ale voinţei, pe care nu e greu de schimbat pentru cei care se gândesc la folosul lor. Gândeşte-te şi la timpul când nu vei mai fi, când puţin pământ va stăpâni trupul tău întins şi nesimţitor şi o piatră de câteva şchioape va acoperi cadavrul tău. Unde vor fi atunci bogăţia şi comorile adunate? Cine va fi moştenitorul averilor lăsate de tine? Să nu-ţi închipui că moştenitor are să fie negreşit acela la care te gândeşti tu! Dacă vei avea copii, poate că se vor bate la împărţirea averii şi un sgârcit la fel cu tine îi va alunga plângând din casa părintească. Dacă n'ai copii şi laşi averea ta moştenire unuia din prietenii tăi, nu considera testamentul ca o lege imutabilă, ca ceva puternic şi cu neputinţă de stricat! E nevoie de puţină osteneală ca să anuleze testamentul. Oare nu vezi adeseori la tribunale pe cei care se jude-

că pentru testamente, că testamentele sânt anulate de felurite dovezi, punând avocaţi meşteri în mânuirea legilor, luând ca ajutători retori încercaţi, hrănind martori falşi, corupând tribunalele? Din cele ce vezi cât trăeşti, instruieşte-te cu privire la cele ce vor fi după tine. Dacă ai o bogăţie câştigată pe drept, întrebuinţeaz-o cum trebue, ca fericitul Iov. Dacă ţi-ai făcut averea pe nedrept, dă-o înapoi la cei dela care ai luat-o cu forţa, ca pe un prizonier de război, sau dă cu adaus ce ai luat, ca Zaheu [14]. Dacă nu eşti bogat, nu căuta să dobândeşti avuţie în chip necinstit. Astfel păcatul sgârceniei îţi va aduce ţie, care vei merge pe drumul de care nu scapă nimeni, amare provizii de drum, iar desfătarea de bogăţiile tale va rămâne celor pe care nu-i cunoşti. Atunci vei admira pe David care spune: «*Adună, dar nu cunoaşte pentru cine le va aduna*» [15]. Atunci vei cunoaşte şi pe bogatul opus lui Lazăr [16], despre care ni s'a citit nu de mult din Evanghelie; pilda aceasta nu-i o poveste compusă pentru a speria, ci un exemplu predat viitorimii.

Visonul a putrezit, tronul împărătesc a trecut la altul, desfătările s'au risipit. Păcatul, însă, care a rezultat din ele a plecat odată cu cel ce l-a săvârşit şi rămâne ca umbra lângă

14. *Luca*, XIX, 1—10.
15. *Psalmi*, XXXVIII, 10.
16. *Luca*, XVI, 19—31.

trupul celui plecat. Pentru aceea după luxul ospeţelor şi masa îmbelşugată cere să sugă degetul leprosului înmuiat în apă şi numeşte pe sărac alinătorul osândei sale, pe săracul ce n'avea nici mâni când era aruncat înaintea porţii lui; mai mult încă alungă şi câinii care-i lingeau ranele. Dorea să se unească cu Lazăr pe care-l vedea în faţa lui, dar între ei se afla o prăpastie sau un abis. Nu era săpată o prăpastie reală, nici nu era făcut un şanţ, cum se poate vedea pe câmpul de bătălie spaţiul gol dintre două trupe în luptă, ci sânt de părere că acest cuvânt ne indică o piedică a păcatelor, care interzice celui osândit trecerea către cel drept. Interpretarea aceasta mi-o confirmă şi profetul Isaia, care se adresează cu cuvinte grele către un popor neînţelept, zicând: «*Nu are oare putere mâna Domnului să mântue? Sau s'a îngreunat urechea lui de a auzi? Dar păcatele noastre s'au pus între noi şi Dumnezeu* [17]. Dacă păcatele au puterea de a despărţi pe oameni de Dumnezeu, atunci nu-i păcat mai mare decât sgârcenia şi lăcomia, care, potrivit cuvintelor nemincinoase ale lui Pavel, propovăduitorul adevărului, este numită idololatrie, mama şi rădăcina tuturor răutăţilor [18]. Pentru care pricină cei care altădată erau din ceata creştinilor şi părtaşi tainelor, au fost atraşi spre cultul demonilor? Nu

17. *Isaia*, LIX, 1—2.
18. *Efeseni*, V, 5; *I Timotei*, VI, 10.

oare din pricina dragostei de a stăpâni multe şi de a ajunge stăpânii averilor străine? Primind făgăduieli dela atei şi necredincioşi că vor căpăta fie mari demnităţi, fie bogăţii din vistieriile împărăteşti, şi-au schimbat îndată religia ca pe o haină. Amintirea şi tradiţia timpului nostru au păstrat şi ne-au învăţat întâmplările acestea ale vremurilor de mai nainte. Dar există un fapt pe care timpul nostru ni l-a dat prin experienţă. Atunci când acel împărat a aruncat repede masca de creştin, prin care înşelase pe oameni multă vreme, dând la iveală comica lui dramă, când însuşi a jertfit fără ruşine demonilor, iar acelora care vroiau să facă aceasta le-a oferit multe onoruri, câţi n'au părăsit Biserica şi au alergat la jertfelnicile păgâne? Câţi n'au primit momeala dregătoriilor, iar împreună cu aceea au înghiţit şi undiţa apostaziei? Stigmatizaţi colindă prin oraşe, urâţi fiind; trădători arătaţi cu degetul şi aceştia ai lui Hristos pentru puţin argint; alungaţi din catalogul creştinilor, ca şi Iuda din cel al apostolilor. Sânt cunoscuţi după numele împăratului apostat, ca şi caii după semnele stăpânilor lor. Au fost atraşi spre cea mai grozavă cădere din toate păcatele şi au urmat îndată iniţiatorului necredincioşiei necurate şi ticăloase.

Aşa dar după Apostol lăcomia ajunge şi idolatrie şi este rădăcina tuturor răutăţilor, născând din ea în chip cu neputinţă de exprimat,

viţiul. Căci după cum pământul aurifer, după spusele celor care caută aurul în sânurile pământului, se găseşte aşezat dela început la locul lui de origină în mare cantitate, iar de acolo se continuă mai departe ca nişte artere din loc în loc şi se întinde în acelaş chip ca şi rădăcinile copacilor care pornesc din tulpină, tot astfel şi aici, deşi văd multe odrasle, totuşi le găsesc pe toate unite numai în rădăcina lăcomiei. N'aşi găsi nepotrivit ca o cuvântare despre sgârcenie să pornească dela exemplul cu aurul. Din pricina lui văd pe paricid îndrăznind asupra capului părintelui său; nu se ruşinează nici de părul lui alb, nici de faptul că-i este tată; dimpotrivă îl supără existenţa îndelungată a bătrânului. Vede tot belşugul din casă şi ştiind că n'are stăpânire peste cele ce vede, doreşte să fie stăpânul lor şi al averii; de asta îl supără stăpânirea părintească. Mai întâi tace, dar ţine în adâncul său boala; dar cu timpul îi creşte dorinţa de stăpânire, îi umple sufletul şi răzbucneşte răutatea întocmai ca apele pe canale. Începând de acum nu-l mai poate suferi pe bătrân şi-l grăbeşte spre mormânt, deşi e sănătos şi în stare să meargă. Dacă se urcă pe cal cu uşurinţă se minunează peste măsură; dacă se hrăneşte bine, murmură; dacă scoală slugile de dimineaţă la lucru, sufere din pricina veghii şi puterii bătrânului. Dacă va dărui ceva din odoare sau va elibera vreun rob, atunci, ei atunci, îl face ne-

bun, ieşit din minţi, spune că a depăşit hotarele vieţii, că risipeşte averi străine, îl auzi rostind tot felul de insulte şi-l acuză: Pentru ce n'a murit mai de vreme.

Acesta-ţi este fructul, o, criminală lăcomie! De tine este îmboldit copilul ca să ajungă vrăjmaş tatălui său. Tu umpli pământul cu hoţi şi ucigaşi, cu piraţii mărilor, cu cei care turbură oraşele, tu umpli tribunalele cu martori falşi, cu calomniatori, cu trădători, cu avocaţi şi judecători, care înclină într'acolo unde tu îi vei atrage. Lăcomia este mama inegalităţii; este fără de milă, neumană, crudă. Din pricina ei viaţa oamenilor este plină de inegalităţi: unii oameni, din pricina prea multei recolte, aruncă în mare prisosul, iar alţii sânt în primejdie de moarte constrânşi de foame şi lipsă. Unii dorm sub acoperişuri de aur, locuesc în case ce sânt adevărate oraşe în miniatură, cu băi, cu felurite camere, cu galerii nesfârşite, împodobite cu tot felul de obiecte de lux, iar alţii n'au două bârne să-şi facă un acoperiş; când nu pot să trăiască sub cerul liber, se refugiază lângă cuptoarele băilor sau, în cazul când dau de nişte proprietari de băi neprimitori, îşi sapă culcuşul în gunoi, ca porcii, şi-şi procură căldura necesară. Şi omul, fiinţă înzestrată cu egală cinste, are o purtare atât de deosebită faţă de semenul său. Nimic altceva n'a introdus această neorânduială şi această inegalitate între oameni decât lăcomia. Unul este prost îmbrăcat şi cu mădulările goale, iar altul are nenumărate haine, şi-şi îmbracă şi pereţii cu plăci de purpură. Săracul n'are pâne ca să şi-o frângă pe masa sa de lemn, pe când bogatul întinde masă de argint şi-i încântat de strălucirea materialului. Cu cât mai drept ar fi ca bogatul să se mulţumească să mânânce pe altă masă, iar preţul mesei sale de argint să servească drept hrană la cei lipsiţi. Unul bătrân, care nu poate să meargă, şchiopătând din cauza vreunui accident, nu are nici măcar un măgar, vehicul necesar trebuinţelor sale, în timp ce altul din pricina mulţimii herghelilor nici nu-şi cunoaşte caii. Unuia îi lipseşte untdelemnul ca să aprindă candela, în timp ce altul poate să se socotească bogat numai cu mulţimea candelabrelor. Unul se culcă pe pământul gol, în timp ce acela care strânge zădarnic bogăţii, are pături ce strălucesc de podoabă, cu sfere şi lanţuri de argint în loc de sfori. Acestea sânt consecinţele lăcomiei fără de soţ. Dacă nu s'ar fi introdus în viaţă inegalitatea, n'ar fi în lume anomalii atât de mari şi de profunde şi nici feluritele nenorociri n'ar fi mai făcut viaţa noastră de nesuferit şi plină de lacrimi.

Din pricina lăcomiei oamenii au pierdut dragostea firească a unora faţă de alţii, îşi ascut săbiile, strâng trupe de luptă şi se mănâncă între ei ca fiarele cu multă cruzime. Cum ar pu-

tea cineva să explice toate relele ce decurg de aici? Ziduri puternice sânt dărâmate cu mașini de război, orașe subjugate, femeile luate și copii duși în robie. Pământul este tăiat și pustiit, se poartă război împotriva copacilor, întocmai ca unor oameni care au făcut nedreptăți. Uciderea este în floare, râurile de sânge duc la vale nenorocite trupuri, iar bogăția celor învinși este recompusă pentru învingători. Pe lângă acestea plângerile văduvelor, lacrimile orfanilor, care-și plâng în acelaș timp și pe părinți și libertatea. Stăpânul de altă dată a multe bogății, cere o bucată de pâne întinzând dreapta; cel care avea mulți robi țesători, a cărui casă gemea de haine, robește îmbrăcat în zdrențe, cară apă pentru cele de trebuință, rânește bălegarul grajdurilor și îndeplinește niște slujbe de rușine. Dar nu-i cu putință să enumăr nenumăratele rele pe care le îngrămădește din belșug lăcomia. Iar începutul, cauza și rădăcina tuturor acestor rele este dorința de a avea mai mult, dragostea nedreaptă de a stăpâni averi străine. Dacă cineva ar tăia această patimă din oameni, nimic n'ar împiedeca ca să domnească pace adâncă în lume, să pună pe fugă războaiele și turburările dintre oameni și să întoarcă pe toți la dragostea și prietenia firească. Din această pricină și Domnul nostru cu stăruință caută să vindece această boală prin porunci, uneori afirmând: «*Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona*» [19], alteori punându-ne în față pe bogatul acela nenorocit, care cu toate că avea să moară îndată, totuși făcea planuri că are să se desfăteze vreme îndelungată de bogății [20]. Altă dată a învățat că acela este desăvârșit care va da tot ce are săracilor [21] și se va refugia către înțelepciunea cea iubitoare de sărăcie, mama virtuții.

Dar mi se pare că aud pe unii, chiar dacă tac, făcând din obișnuință astfel de obiecții către cei ce-i învață:

— Cum vom putea trăi în viață, dacă trebue disprețuită posesiunea averilor? Cum vom face față celor necesare? Cum se va stinge împrumutul? Cum vom putea să împrumutăm pe cel care ne cere, dacă toți, potrivit sfatului tău, sântem săraci?

— Obiecțiile acestea pornesc din gura unui necredincios, iar glasul este al unui om fără de judecată, care nu-și dă seama că avem pe Dumnezeu ca stăpân, econom al vieții, care oferă dela el darurile sale ființei ce se naște, atât cele necesare hranei, cât și cele de trebuință îmbrăcămintei. Căci pronia lui Dumnezeu îmbrățișează propriile sale făpturi. Cel bogat în credință n'a suferit niciodată din pricina sărăciei. Îți voi aduce o singură mărturie din dumneze-

19. *Luca*, XVI, 13.
20. *Luca*, XII, 16—20.
21. *Matei*, XIX, 21.

eştile Scripturi, îndestulătoare, după părerea mea, să demonstreze afirmaţia de mai sus.

In cartea împăraţilor este scris că era o femee văduvă, îngreunată mult din pricina nenorocirii văduviei [22]. Un cămătar sgârcit şi neomenos o chinuia, luându-i zălogi pe fiii ei, singura avere a mamei. Pentrucă a ajuns într'o situaţie din care nu putea ieşi şi nimeni din cei care aveau aur nu avea milă de ea, s'a dus la cel ce avea milă şi iubire de oameni. Acesta a fost profetul Elisei, bărbat lipsit de averi pământeşti, dar având cu prisosinţă avere imaterială; filosof dintre cei lipsiţi de arta oratorică, fără casă, fără masă, om singuratic; de curând moştenitor, iar ca moştenire a primit un cojoc eftin şi o binecuvântare nevăzută, căzute din căruţa cea de foc [23]. N'a trimis-o fără nici un rezultat pe văduva care s'a rugat de el, nici nu i-a refuzat ajutorul, cu toate că n'avea ceeace cerea femeea. Nici n'a rostit cuvinte nelalocul lor şi necredincioase, ca mulţi dintre oameni: «De unde să iau argint ca să te scap de datorie?» El, ca un doctor foarte bun, chiar dacă nu avea leacuri, a găsit tămăduire boalei printr'un procedeu extraordinar. A întrebat-o: «*Ce ai tu în casă, femee!* [24] Adu-ţi aminte dacă ai ceva înăuntru! Nimeni nu-i aşa de sărac în

22. *IV Impăraţi,* IV, 1—7.
23. *IV. Impăraţi,* II, 12—14.
24. *IV. Impăraţi,* IV, 2.

cât să nu fie stăpânul niciunui lucru». Când i-a spus că are un vas, iar pe fundul lui puţin untdelemn, Elisei i-a spus: «Pregăteşte-mi mai multe vase». Văduva i le-a pregătit, iar el cu untdelemnul din vas a umplut pe celelalte şi a scăpat-o de datoria ce-o avea faţă de cămătar. Femeea a plecat şi a găsit avere la cel fără de avere. A spus profetului despre prea puţinul untdelemn ce-l avea; în chip minunat untdelemnul a izvorît şi a umplut toate vasele aduse de ea. Şi s'a oprit untdelemnul din curs când n'a mai avut vas în care să-l pună. Harul a fost pe măsura trebuinţei. Cu adevărat untdelemnul acela nu l-a produs măslinul, ci l-a cultivat mila lui Dumnezeu!

Cumpăraţi această ştiinţă, dacă puteţi, voi ce locuiţi pământul dela răsărit până la apus, împăraţi, puternici, bogaţi! Înţelepţi ai înţelepciunii lumeşti, dobândiţi harul profetului dela oameni lipsiţi de arta oratorică, har ce nu se poate lua dela cel ce l-a primit. Averile străduniei voastre poartă în ele primejdia pierderii: hoţi care găuresc zidurile, tirani hrăpăreţi, calomniatori vicleni, naufragiile de pe mare şi pământul care se crapă şi dă naştere la prăpastii. Dreapta lui Dumnezeu să fie deci pentru oameni nădejde şi vistierie, dreapta lui Dumnezeu, care a scos pe popor din Egipt [25] şi care i-a dat

25. *Eşire,* XIV, 15—31.

în ţinut pustiu belşugul bunătăţilor [26]; dreapta lui Dumnezeu care l-a dus pe Avacum la Daniil [27] şi a mântuit pe Ismail, aruncat dela sânul maicii sale [28], care a ajutat pe mulţi oameni în fiecare generaţie, iar în urmă a înmulţit pe cele cinci pâni de orz [29], întocmai ca o ţarină întinsă, încât o singură pâne să umple pântecele a o mie de bărbaţi flămânzi, în afară de coşul cu fărimituri. Dumnezeului nostru slavă în vecii vecilor, Amin.

26. *Eşire*, XVI, 1—XVII, 7.
27. *Daniil*, XIV, 35.
28. *Facere*, XXI, 19.
29. *Ioan*, VI, 5—13.

CUVÂNT
ÎMPOTRIVA SĂRBĂTORII CALENDELOR.

Eri şi azi am avut două sărbători, nepotrivite şi neînrudite una cu alta, ci din contra vrăjmaşe şi protivnice. Una este o sărbătoare a gloatei păgâneşti, sărbătoare ce strânge mult argint lui mamona şi dă naştere şi celuilalt negoţ de mărunţişuri din piaţă lipsit cu totul de libertate; cealaltă sărbătoare este a religiei celei sfinte şi adevărate, sărbătoare ce ne învaţă asemănarea cu Dumnezeu şi virtutea unei vieţi curate.

Dar pentru că mulţi au preferat distracţiile şi petrecerile ce le-a prilejuit acea sărbătoare zădarnică şi au neglijat să mai vină la biserică, haide, să alungăm din suflete, în cuvântarea aceasta, distracţia nebună şi vătămătoare a acelei sărbători, ce aduce, ca o nebună, moartea, râzând şi judecându-se. Este bine dacă aşi imita şi eu felul de vorbire al lui Solomon. Căci Solomon, sfătuind pe tineri să se ferească de cursele desfrânării, personifică desfrânarea cu o fe-

mee publică, pentru ca sfatul său să lucreze cu putere și cu eficacitate; prin faptul că înfierează toată răutatea acestei femei, arată celor ademeniți de ea că este vrednică de ură [1]. Tot astfel și eu dovedind prin această cuvântare zădărnicia omenească, voi încerca să desrădăcinez râvna rătăcită a celor ce sânt îndrăgostiți de această sărbătoare.

Legea și caracterul unei sărbători publice este următorul: scopul prim și evident al sărbătorii este însăși sărbătoarea; apoi ca bucuria să fie obștească a tuturora, dar nicidecum ca o parte să se bucure, iar altă parte s'o petreacă în supărări și amărăciuni. Asemenea situație indică mai degrabă război decât sărbătoare, căci numai în război cei victorioși se bucură de victorie, pe când cei învinși își plâng nenorocirea lor.

In primul loc nu se știe pentru ce e sărbătoare în aceste zile. Se povestesc multe basme despre origina acestei sărbători, dar toate se contrazic unele pe altele și nu-i nimic adevărat. In al doilea loc văd pe foarte puțină lume că se veselește, în timp ce cei mulți sânt supărați, chiar dacă își ascund durerea printr'o indiferență demnă. Totul este plin de turburare și de sgomot, iar mulțimea se înghesuie fără niciun scop.

Sărbătoarea aceasta, spun ei, reprezintă amintirea și bucuria începutului unui an nou.

1. *Proverbe*, V, 3—7.

Care bucurie, omule? In primul loc să ne gândim la chipul în care se fac felicitările de anul nou. Cât sânt de bănuitoare și de loc prietenești! Felicitarea iese de pe buze cu voce slabă și mieroasă; apoi urmează sărutarea, arvuna darului de anul nou. In aparență îți arăți dragostea față de cel felicitat, dar în realitate nu-i decât lăcomia. Acolo unde dragostea este curată și fără viclenie, mărturisirile de dragoste și prietenie nu urmăresc nici răsplată, nici câștig. Aurul este purtat și dat pretutindeni; dar nu-i și nici nu se poate spune că este un prilej drept și potrivit ca să se dea daruri. Nu e nuntă, pentru a se căuta origina darului în ambiția unui mire plin de veselie; nici milostenie n'am putea-o numi această risipă, căci niciun sărac nu scapă de sărăcie. Nici schimb n'am putea-o numi, căci oamenii nu face schimb reciproc. Să spui că este dar; dar nici aceasta nu-i drept, odată ce darul pe care-l dai, îl dai de silă. Așa dar cum să numim sărbătoarea și cheltuelile care se fac cu acest prilej? Nu știu! Spuneți-mi voi, care vă înebuniți de dragul sărbătorii. Spuneți motivul acestei sărbători, după cum putem să-l spunem noi despre sărbătorile noastre adevărate și dumnezeești. Sărbătorim Nașterea Domnului, pentrucă Dumnezeu ne-a arătat în veacul de acum Teofania în trup. Sărbătorim sfintele Lumini, pentrucă prin iertarea păcatelor, sântem duși ca dintr'o închisoare întune-

coasă a vieţii de mai nainte la viaţa cea luminoasă şi liberă. Ne împodobim iarăşi şi bucurându-ne ne lăudăm cu ziua Invierii, căci ea ne arată nestricăciunea noastră şi mutarea spre o viaţă mai bună. Pentru aceste pricini sărbătorim aceste sărbători şi tot aşa şi pe celelalte. Pentru orice faptă omenească se caută motivul care a determinat-o; dar acolo unde nu se vede nici motiv şi nici scop, acolo nu-i decât basm şi prostie.

Ce absurditate! Toţi aleargă de colo până colo, pălăvrăgind şi nădăjduind daruri dela străini. Cei care dau se întristează; iar cei care primesc nu păstrează darul, căci darul se duce în mânile altora. Darul primit dela client este dat patronului. Aurul acestei zile este nestatornic ca şi mingele jucătorilor, trimise cu iuţeală dela unul la altul. Este un nou fel de dar şi un chip nou de a sluji, care poartă în sine caracterul unei obligaţii. Cel cu vază şi slăvit cere, însă deghizat; cel mic cere pur şi simplu. Şi toate ca prin nişte trepte se varsă în sânurile celor mai mari. Ceeace se vede acum este asemănător cu ceeace se petrece la confluenţa apelor. Şi acolo un pârâiaş îşi varsă apele şi se amestecă cu pârâul mai mare; acesta la rândul său se perde în unul şi mai mare. Şi astfel mai multe cursuri de apă mai mici, adunate la un loc, ajung adaosul unui fluviu vecin. Acesta la rândul său se varsă în altul mai mare, iar acesta

în altul, până ce ultimul îşi varsă apa în adâncul şi lăţimea mării.

Sărbătoarea aceasta poartă în chip fals numele de sărbătoare, deoarece este plină de neplăceri. Dacă ieşi pe stradă ai numai neplăceri, dar nici dacă stai în casă nu eşti scutit de neplăceri. Oameni de rând şi cerşetori, scamatori şi dansatori, împărţiţi în grupe şi cete, turbură fiecare casă; sub pretextul că te felicită şi-ţi urează an nou, rămân fără să-şi piardă răbdarea la uşile negustorilor, până ce cel asediat plictisit, dă argintul ce-l are, ba chiar şi ceeace n'are. Se apropie de uşi pe rând, venind unii după alţii, şi până noaptea târziu nu te poţi odihni din pricina răului acestuia. Un grup urmează altui grup, strigătul strigătului şi paguba pagubei.

Această prea strălucită sărbătoare este pricina împrumuturilor ce le fac oamenii şi a dobânzilor acestor împrumuturi; este prilej de sărăcie şi începutul nenorocirilor. Dacă cineva nu poate să împrumute bani din pricină că n'are credit, se prăpădeşte ca şi cum n'ar fi plătit dajdiile împărăteşti, se plânge ca unul ce-i vândut la mezat, se jeleşte ca unul care a căzut între tâlhari, se închide în casă, îşi dă cu pumnii în cap. Dacă are ceva în casă pentru întreţinerea soţiei şi a nefericiţilor lui copii, apoi dăruieşte şi acest puţin ce are şi rabdă de foame, el cu întreaga familie, în această veselă sărbă-

toare! Este o nouă lege a unui rău obiceiu de a face sărbătoare din nerușinare și de a numi sărbătoare sărăcirea oamenilor.

Sărbătoarea aceasta învață pe copiii mici, simpli și naivi, să fie iubitori de argint, și-i face să umble din casă în casă să ofere daruri noi, mere știftuite cu argint. Pentru acest dar primesc un alt dar de o valoare de două ori mai mare și așa începe să se imprime în mintea simplă a tinerilor negustoria și lipsa de libertate. Dar ce le aduce această zi sfinților și prea bunilor lucrători de pământ? In această zi trebue să fugă de oraș și să nu calce într'ânsul, și fug de el mai mult decât iepurii de curse. Cei care întâmplarea face să-i prindă sărbătoarea în oraș, sânt bătuți, insultați de oameni beți, pierd ce au în mâni, li se poartă război în timp de pace, sânt batjocoriți, sânt luați în râs prin vorbe și prin fapte. Sânt umpluți de insulte cei mai buni profeți ai noștri, ființele cele fără de răutate, icoanele nevinovate ale lui Dumnezeu, robii cei credincioși și liberi ai vieții noastre. Așa se poartă cu oamenii cu vază, așa cu săracii, așa cu copiii, așa cu oamenii dela țară. Unii sânt jigniți, alții murmură, iar alții învață ce nu este bine să știe.

Să vedem însă ce foloase trag și soldații înarmați cu prilejul acestei sărbători. Își pierd banii, și-și cheltuesc răsplata unei răni și solda din război. Li se corup moravurile și felul de

viață, căci ajung să cunoască lipsa de libertate, meseriile comedianților, molești moravurilor, bătaia de joc a legilor și a autorității, ai căror paznici au fost orânduiți. Cea mai înaltă autoritate este batjocorită și insultată pe scenă; se urcă în trăsură, ca pe scenă, aleg o suită alcătuită la moment și săvârșesc în văzul tuturora ceea ce se potrivește numai comedianților. Și acestea sânt faptele cele mai cuviincioase ale cortegiului! Dar pe celelalte cine ar putea să le povestească? Nu se deghizează în femee cel mai brav ostaș, cel iute la mânie ca leul, cel care este admirat când se arată a lor săi cu armura sa și înfricoșător vrăjmașilor? Își coboară haina până la glezne, își înconjoară pieptul cu centura și se încalță cu încălțăminte femeească; își pune pe cap broboadă, așa cum poruncește femeii legea; poartă furca plină cu lână, iar cu dreapta coboară firul, cu dreapta care altădată a purtat trofeul; își schimbă și glasul și grăește mai subțire, ca o femee. Acestea sânt faptele cele folositoare ale acestei sărbători, acestea sânt roadele sărbătorii publice de azi!

Iar cei care s'au urcat în fruntea demnităților omenești, faimoșii consuli, își cheltuesc averea pentru această deșertăciune; împrăștie grămezi de bani, fără rod pentru dreptate, dar rod pentru păcat. Nebunia lor este cu atât mai mare cu cât tronul este mai înalt. Căci pentrucă au urcat multe demnități omenești și au îndepli-

BIBLIOTECA ROMÂNĂ

nit cele mai înalte funcţiuni în împărăţie, iau fără milă atât cât pot. Unii iau solda soldaţilor săraci, alţii adeseori vând dreptatea şi adevărul, iar alţii golesc bogăţia nespusă a vistieriilor împărăteşti şi adună cu râvnă bogăţii din toate părţile. Nu se ruşinează de niciun câştig: nici de cel ce nu i se cuvine, nici de cel nedrept. Mâniind pe Dumnezeu, prezidează judecăţile, dar puţin mai pe urmă împărţesc aurul conducătorilor de care de curse, nenorociţilor cântăreţi din flaut, bufonilor, dansatorilor, oamenilor stricaţi, femeilor care-şi vând trupul în public; mai mult, îşi risipesc aurul gladiatorilor necuraţi şi pierduţi şi chiar fiarelor. Este evident că şi pe animale le hrăneşte aurul, deoarece cu el se cumpără pentru unele carne, iar pentru altele pâne. Şi sânt făcute toate aceste lucruri cu un singur scop: să se consemneze numele lor în contracte şi în actele oficiale. Ce nebunie! Ce orbire! Dumnezeu făgăduieşte să se scrie numele celor ce au hrănit pe săraci în cărţile cele vii, cele nemuritoare, cele nestricăcioase, pe care moliile nu le strică şi timpul nu le distruge. Aceste cărţi nu le iubeşti, nici nu vorbeşti de acea fericită făgăduinţă, nici nu cauţi să fii înscris în amintirea lui Dumnezeu. Aceasta este cartea cea vie! Dar îţi dai toată osteneala să fii scris de alcătuitorii de acte oficiale, să vorbească de tine vânzătorii de sclavi, să fii lăudat de linguşitorii publici! Judeci, cu totul greşit şi rău, felul în care trebuesc întrebuinţate averile şi hotărăşti cu totul nebuneşte folosul lor. Dă săracului nenorocit şi nu cântăreţului ticălos. Fă daruri văduvei în locul desfrânatei, femeii ce stă închisă în casă în chip cuvios, în locul celei publice. Interesează-te în ce loc cântă lui Dumnezeu fecioara cea sfântă şi urăşte pe cântăreaţa cea nerusinată, care vânează pe desfrânaţi cu cântecul în locul chipului. Vino în ajutorul orfanului, plăteşte împrumutul săracului şi vei vedea o slavă veşnică. Goleşti mulţime de pungi cu aur pentru o distracţie urîtă şi un râs nelalocul lui şi nu ştii câte lacrimi de-ale săracilor ai scos din ochii lor pentru a-ţi aduna bogăţia ta. Câţi n'au fost înlănţuiţi, câţi n'au fost biciuiţi, câţi n'au ajuns aproape de streang şi de spânzurătoare pentru ca să poată primi astăzi daruri dansatorii! Care este sfârşitul tuturor acestora? Zădărnicia! Iar după toate un mic mormânt, o haină de câteva parale, care să învelească trupul; după puţin timp uitarea, boala de neevitat a timpului, care acopere toate străduinţele tale. Iar în urma tuturor acestora, judecata lui Dumnezeu şi osânda de neînlăturat a celui ce prin propria sa voinţă a săvârşit răul.

Unde sânt consulii? Numără-i pe cei de ieri şi pe cei de alaltăieri! N'a fost unul decapitat ca cei făcători de rele, căzând prin mişcarea puternică a unei mulţimi înarmate şi după moarte

a fost dus cu mai mult alai decât atunci când, purtat în trăsură, se îngâmfa cu demnitatea sa? [2] Altul, împreună cu demnitatea de general, ajungând la aceeași cinste, a pierit în chip mizerabil în adâncurile Egiptului și ale Libiei, fugind de pedeapsa condamnării, iar apoi s'a sfârșit în nisipuri, pentrucă tot ținutul prin care fugea era lipsit de apă și nelocuit [3]. Ce vom spune despre acel general și consul, care și acum

2. Știrile date despre moartea acestui consul se potrivesc întru totul cu cele ce ni s'au transmis despre moartea lui Flaviu Rufin, consul pe timpul împăraților Teodosie (379—395) și Arcadie (395—408) între anii 392 și 395. Felul morții lui ni-l descrie istoricul Zosimos *Historiae graece et latine recensuit notis criticis et commentario historico illustravit Io. Frid. Reitemeier, Leipzig, 1784, V, 7, pp. 411—412)*, astfel: Împăratul Arcadie a ieșit împreună cu Rufin la marginea Constantinopolului spre a primi și saluta pe soldații lui Gainis. Aceștia, la un semn al lui Gainis, înconjurară pe Rufin și se năpustiră asupra lui: unii îi tăiară mâna dreaptă, alții mâna stângă, iar alții capul. După aceasta i-au pus capul într'o suliță, iar în alta o mână și le-au purtat cu alaiu prin tot orașul, rugând pe cei cu care se întâlneau să miluească cu ceva pe cel nesăturat. Moartea lui s'a întâmplat la 27 Noembrie 395. Izvoarele sânt date în D. Fecioru, *Asterie episcopul Amasiei*, București, 1938, p. 10—11.

3. Cuvintele lui Asterie se referă la consulul Timasius, care în 393, căzând victimă eunuhului Eutropiu, a căutat să scape de pedeapsă fugind în Oasis și aici a pierit. Izvoarele asupra sfârșitului lui Timasius vezi D. Fecioru, *Op. cit.*, p. 11.

trăește în ținutul Colhidei, fiind salvat prin milostenia barbarilor de acolo? [4] Dar acelui prefect, care se socotea de neînvins și cu gândirea de leu, ce fel de catastrofă a urmat vieții lui! Căci mai întâi a văzut pe copilul lui decapitat, iar apoi a fost condamnat la moarte și streangul se apropiase chiar de gura lui, dar milostivirea împărătească a oprit acțiunea călăului. A trăit bătrânul puțină vreme în dureri și în necazuri, a petrecut timpul în simțirea nenorocirii sale, a murit în rușine, astfel de sfârșit găsind demnității sale de consul [5]. Dar acel con-

4. Este vorba de generalul Abundantius, consul în anul 393, care a fost tot o victimă a celebrului Eutropiu. Prin mijlocirea lui a fost exilat în Pityus din provincia Colhida în anul 396. Izvoarele sânt notate în D. Fecioru, *Op. cit.*, p. 11.

5. Cuvintele lui Asterie sânt prea precise spre a nu putea identifica personagiile care au jucat acest trist rol. Ele sânt: Consulul Tatian și fiul său Proclu. Tatian era consul în 391, iar fiul său Proclu din 389 deținea demnitatea de praefectus urbis Constantinopolitanae. Amândoi căzură victima lui Rufin, amintit mai sus, care râvnea demnitatea de consul a lui Tatian. In 392 cad, prin intrigile lui Rufin, în disgrație și amândoi au fost înlăturați din demnitățile lor. Tatian a fost prins și închis; Proclu, fiul său, prinzând de veste din vreme, a scăpat cu fuga. Rufin dorea însă să pună mâna și pe fiu și deaceea făgăduește tatălui că nu le va face nimic dacă îl aduce și pe Proclu în fața judecății. Incredințat pe făgăduelile lui Rufin, Proclu iese la iveală. Dar cu toate făgăduințele, Proclu a fost decapitat chiar în fața tatălui său, la 6 Decembrie 393. Tatian a fost

sul de anul trecut, care era ca femeile, dar se îmbrăca ca bărbaţii şi care se socotea mai mare decât giganţii? A fugit de bastoanele stăpânilor şi a dorit bastonul de consul; a dobândit atât pământ încât nu-i uşor de spus; dar a fost înmormântat în atâta cât i-a dat unul ce i s'a făcut milă de el [6]. Oare nu sânt, potrivit cuvintelor înţeleptului Eclesiast, toate câte sânt asemenea «*Deşertăciunea deşertăciunilor*» [7], iar

şi el condamnat la moarte, dar a fost graţiat de împărat şi exilat în patria sa Lichia. Răzbunarea lui Rufin l-a urmărit şi aici. Averea i-a fost confiscată şi el trebui să trăească din cerşit; nu mult după aceasta a orbit. Ura lui Rufin nu s'a mărginit numai împotriva lui Tatian, ci s'a întins şi asupra tuturor compatrioţilor săi: toţi Lichienii au fost declaraţi inapţi pentru funcţiunile publice, iar cei care erau în funcţii au fost daţi afară. Izvoarele despre Tatian şi sfârşitul său sânt indicate în D. Fecioru, *Op. cit.*, p. 12—13.

6. Prin aceste cuvinte Asterie ne vorbeşte de eunuhul Eutropiu. Din naştere era sclav. Asterie face aluzie la origina sa când spune că a fugit de bastoanele stăpânilor săi. Prin Abundanţiu s'a introdus la curtea imperială din Bizanţ, şi aici, prin intrigă şi linguşire, a parvenit la cele mai înalte posturi de încredere, până la cel de consul în anul 399. In această demnitate nu rămâne decât câteva luni, căci şi el, care făcuse atâtea victime, cade însuşi victimă; i se confiscă imensa sa avere, i se iau titlurile şi este exilat în insula Cipru. In acelaş an, 399, este chemat din exil, judecat şi decapitat. Cf. D. Fecioru, *Op. cit.*, p. 13.

7. *Eclesiast*, I, 2.

demnităţile nu sânt năluciri ale unor vise fără temeiu? Desfătează şi încântă pentru puţină vreme, apoi dispar; înfloresc, apoi se vestejesc. Dar noi, oprindu-ne aici cu cuvântarea, să înălţăm slavă Mântuitorului.

PREDICĂ
LA TEXTUL DIN EVANGHELIA DUPĂ MATEI: „DACĂ ESTE INGĂDUIT OMULUI SĂ-ŞI LASE FEMEEA LUI PENTRU ORICE PRICINĂ“ [1].

Pentru creştini şi pentru cei ce iubesc studiul sfintei Scripturi, frumoasă pereche formează aceste două zile, Sâmbăta şi Duminica, pe care timpul, prin rotaţie, le aduce în fiecare săptămână. Ca nişte mame sau ca nişte guvernante ale Bisericii, aceste zile strâng la un loc poporul şi îndatorează pe preoţi să vorbească; ele conduc şi pe ucenici şi pe învăţători către îngrijirea sufletelor. Imi sună încă în ureche cuvântarea de ieri şi sânt depuse în memorie cele spuse. Văd crucea înfiptă prin profeţia rostită de Isaia şi hainele Domnului, colorate de sânge

1. *Matei*, XIX, 3.

ca într'un lin [2], iar pe Mântuitorul purtând în dreapta lui gata răsplata. Văd şi pe Solomon care face pentru noi cât poate de exacte cântarele şi balanţele [3]. Mi-i milă şi de datornicul din Evanghelie, care n'a avut faţă de tovarăşul său mila ce a primit-o el dela stăpânul său, ci din pricina relei sale voinţe şi a învârtoşeniei inimei şi-a reînoit propria sa nenorocire [4]. Cu aceste idei principale ne-am ocupat în predica de eri, după cum ştiţi toţi cei care aţi ascultat cu atenţie.

Iar astăzi din nou Duhul ne-a pus multe lucruri, şi toate frumoase, câte le vedeţi pe masă. Dar din toate mi-am îndreptat mintea spre fariseii flecari şi ispititori; plânsu-i-am foarte pe ei din pricina vicleniei moravurilor lor, prin care încercau să înşele, cu întrebările lor, chiar izvorul înţelepciunii; dar n'au reuşit în încercarea lor, pentrucă totdeauna Dumnezeirea Unului-Născut a întors întrebările lor împotriva lor înşile. Mi se pare că despre ei profeţind Isaia a spus: «*Cel ce întoarce pe cei înţelepţi îndărăt, cel ce înebuneşte sfatul lor şi cel ce întăreşte cuvintele slugii sale*» [5]; iar David spune din nou: «*Cu limbile lor vicleneau; judecă-i pe ei,*

2. *Isaia*, LXIII, 2.
3. *III Impăraţi*, III, 24 .
4. *Matei*, XVIII, 23—35
5. *Isaia*, XLIV, 25.

Dumnezeule, să cadă din gândurile lor» [6]. Cu toate acestea trebue să le mulţumim, chiar dacă i-au fost duşmani, pentru motivul că au mişcat Înţelepciunea să răspundă, spre a ne lăsa nouă, robilor săi, consemnată în scris învăţătura celor ce ne sânt de folos. Iată, prin întrebările vicleniior Iudei, se dă legi căsătoriei, punct principal din viaţa omului, şi sânt hotărîţi precis prin lege termenii încheierii şi desfacerii unei căsătorii. Aceste legi să le asculte cu multă atenţie cele două sexe, bărbaţii şi femeile, pentru ca sexul femeesc să fie instruit în cele ce-i sânt proprii, iar sexul bărbătesc să pună în valoare îndatoririle sale speciale.

«Dacă este îngăduit omului să-şi lase femeea lui pentru orice pricină». Aceasta era problema Iudeilor. Eu însă văd scopul întrebării puse de ei în altă parte. Ei ştiau că femeile se lasă mai uşor convinse şi sânt înclinate mai mult decât bărbaţii în a consimţi şi a crede în măreţia minunilor lui Hristos şi în Dumnezeirea sa (căci şi în ultimele clipe ale vieţii sale, când călăii târau pe Domnul spre răstignire, mulţime de femei jeleau patima şi plângeau îndurerate, mergând în urma Mântuitorului[7]). Deaceea pentru ca să-l învrăjbească pe Domnul şi să-l aşeze într'o lumină nefavorabilă faţă de femei, unelteşc prin viclenia lor o întrebare şi i-au întins,

6. *Psalmi*, V, 9—10.
7. *Luca*, XXIII, 27.

după cum socoteau, prin cuvinte, curse şi laţuri. Dar Domnul, prin puterea Dumnezeirii lui, a văzut viclenia plănuită de ei; în acelaş timp, a hotărît pentru viaţă şi regule omeneşti de purtare, iar Iudeilor le-a dat pe faţă viclenia lor zădarnică, luând apărarea femeilor, prin răspunsul ce l-a dat, şi pe fariseii, care şi-au deschis zădarnic gura cu întrebarea lor, i-a trimis ca pe nişte lupi fără de pradă. Insăşi natura, a spus Mântuitorul, arată scopul căsătoriei, căci căsătoria este făcută pentru unire, iar nu pentru despărţire. Primul nuntaş al nunţii este Creatorul, care a unit prin legătura căsătoriei pe primii oameni; Creatorul a dat urmaşilor lor o regulă de neînlăturat a împreună-vieţuirii, pe care se cuvine să o cinstească ca pe o lege a lui Dumnezeu. Cei care s'au căsătorit *«nu mai sânt doi, ci un trup, pentru ca ceeace a unit Dumnezeu, omul să nu despartă»* [8].

Aceste cuvinte au fost spuse atunci fariseilor. Ascultaţi acum, voi traficanţii fariseilor, care schimbaţi tot aşa de uşor femeile ca şi hainele, care călcaţi de multe ori şi cu uşurinţă în camerele nupţiale ca şi în sălile de spectacol, voi care vă căsătoriţi cu averile şi faceţi negoţ cu femeile, voi care vă supăraţi puţin şi îndată daţi divorţ, voi care lăsaţi în viaţă încă multe văduve! Fiţi încredinţaţi că numai moartea şi adulterul desface căsătoria. Să nu se creadă că

8. *Matei*, XIX, 6.

în căsătoriile săvârșite pe temeiul legii și al legământului poate avea loc procedeul ce se întrebuințează cu femeile publice când puține zile pune la încercare traiul împreună și unde nu se caută decât plăcerea. Ci cu totul dimpotrivă, omule! Se face o singură unire a trupului și a sufletului; și după cum se amestecă felul unuia de a fi cu felul celuilalt, în acelaș chip se unește și trupul cu trupul. Cum poate să se taie fără să sufere? Cum pleci cu ușurință și fără supărare, tu care ți-ai luat soră, soție, tovarăș de viață și nu servitoare pentru câteva zile? Iți este soră potrivit istoriei plăsmuirei și creerii ei (căci amândoi sânteți creați din același element al pământului și din aceeași materie). Iți este femee din pricina unirii conjugale și din pricina legii căsătoriei. Ce legătură vei rupe tu, legat fiind și de lege și de natură? Cum îți vei călca mărturisirea pe care ai făcut-o cu prilejul căsătoriei? De care mărturisire socotești că vorbesc? Oare despre iscălitura pe care ai pus-o în josul foii dotale, când cu mâna ta ai semnat contractul, pecetluind cele ce s'au săvârșit? Sânt într'adevăr puternice și acelea și au destulă tărie, dar eu mă refer la cuvintele lui Adam: «*Acesta este trup din trupul meu și os din oasele mele; aceasta se va numi femeea mea*»[9]. Aceste cuvinte nu s'au păstrat în zădar în scris, ci este o mărturisire obștească a bărbaților fă-

9. *Facere*, II, 23.

cută prin persoana acestui prim bărbat și adresată întregului neam al femeilor, unite prin lege cu bărbații. Și să nu te miri de faptul că unul a spus și altul este tras la răspundere, căci toate cele întâmplate la început primilor oameni s'au transmis urmașilor.

Așa, dar, dacă femeia pe care ai părăsit-o fără motiv ar lua cartea Facerii lumii și te-ar trage în fața Judecătorului (Judecător, dar în același timp și martor), spune-mi, ce vei zice? Cum îți vei tăgădui cuvintele rostite înaintea lui Dumnezeu, cuvinte consemnate în scris nu de un notar de rând, ci de Moisi slujitorul lui Dumnezeu? Dumnezeu a dat lui Adam pe femee fără tată și fără mamă; pentru aceasta te-a întărit Dumnezeu pe tine tutorele orfanei. Dar acum ficele uzează de drepturile de mamă față de bărbații nerecunoscători și necredincioși. In chipul acesta îți este cu totul cu neputință să disprețuești soția, pentrucă ești legat de ea și prin vechile legi dumnezeești și prin legile noi omenești. Să te facă să rostești și folosul ce ți-l dă femeea în viață! Este un mădular al tău, un ajutor al tău, împreună lucrător în petrecerea vieții, pentru nașterea de copii; ajutor în timpul boalei, mângâere în necazuri, păzitoarea căminului, vistieria averilor tale. Aceleași lucruri o supără ca și pe tine, aceleași lucruri o înveselesc ca și pe tine; stăpânește bogăția cea comună dacă există, gospodărește sărăcia cea

amară. Suportă cu bărbăţie şi cu răbdare necazurile ce vin din pricina sărăciei, sufere dureroasa naştere de copii de dragul vieţuirii împreună cu tine. Dacă cumva greutăţile vieţii te-ar copleşi, doborît te pierzi; aşa numiţii prieteni, care măsoară prietenia cu timpul fericirii tale, se dau îndărăt în vremea necazurilor tale; servitorii evită şi pe stăpâni şi nenorocirile. Dar rămâne femeea, mădularul părţii bolnave, roaba greutăţilor şi a îngrijirii bărbatului. Ea şterge lacrimile şi tămăduieşte rana dacă a fost bătut; întovărăşeşte pe cel dus la temniţă; dacă i se îngădue să intre împreună cu el, face cu plăcere cu el închisoare; iar dacă-i împiedecată, rămâne la porţile închisorii ca un căţeluş drag al stăpânului.

Am cunoscut o femeie care şi-a tuns părul capului şi s'a îmbrăcat cu straie bărăteşti ca să nu se despartă de bărbatul ei care a fugit şi se ascunse. Părea că este un sclav, care cu adevărat slujeşte dorinţii lui. Şi a petrecut astfel de viaţă mulţi ani, pribegind din loc în loc şi din pustie în pustie. O astfel de femee o vedem şi pe femeea mult răbdătorului Iov. Pe Iov, toţi l-au părăsit: şi linguşitorii care s'au pierdut odată cu avuţia sa şi prietenii care măsurau prietenia cu timpul fericirii. Dacă mai veneau la el unii, apoi prezenţa lor era o insultă şi nu o vizită, un spor de nenorocire şi nu o mângâ-

iere [10]. Pentru aceea toţi prietenii lui care căutau să-l mângâe în nenorocirile sale, se mâniau împotriva lui Iov. Numai femeea, strălucitoare altădată, stătea pe gunoi lângă bărbatul ei, ştergându-i puroiul şi curăţindu-i viermii din răni. Aşa este tovarăşul vieţii! Nu-i numai un împreună locuitor în timpul fericirii. Este un prieten nedespărţit şi nu un linguşitor al plăcerilor. Femeea este singura rămăşiţă a vremurilor de fericire şi a tuturor prea bunilor prieteni şi rude. Pentru aceea, din pricina dragostei prea mari şi peste măsură pentru bărbat, a căzut şi în păcatele hulei lui Dumnezeu; pentruca bărbatul său să nu se mai chinue mult timp şi să nu-l mai vadă în nenorocirile fără de sfârşit, l-a sfătuit să spună un cuvânt de hulă împotriva lui Dumnezeu ca să-i vină un grabnic sfârşit [11]. Nu se mai uita la propria ei nenorocire, ce avea să-i vină de pe urma văduvei, se îngrijea de un singur lucru numai: să scape bărbatul său de o viaţă cu neputinţă de trăit. Pomenirea acestor fapte vechi împreună cu întâmplarea din vremea noastră instruieşte pe cel care insultă căsătoria.

Dar ce-ar putea spune cel care se face vinovat de o asemenea acuzaţie? Ce apărare binecuvântată ai putea aduce uşurătăţii tale?

— Femeea mea e leneşă şi are o fire de nesu-

10. *Iov*, XVI, 2 .
11. *Iov*, II, 9.

ferit! Vorbește prea mult și nu-i gospodină de loc!

— Fie, îți acord! Mă las convins și-ți primesc acuzațiile tale! Judecătorii, iarăși, care nu cercetează cu deamănuntul mărturiile, vor fi atrași de partea ta cu ușurință de asalturile acuzatorilor! Dar tu spune-mi: La început când ai luat-o de soție, nu știai că este unită pentru totdeauna cu bărbatul ei? Când cineva ascultă pe un om nu vede îndată păcatul ce-i cuprins în vorbele lui? Căci numai Dumnezeu e fără de păcat! Oare tu nu păcătuești? Nu pricinuești dureri femeii tale prin felul tău de a te purta? Ești lipsit de orice greșală și păstrezi nepătat legământul căsătoriei? O, cât de mult a suferit femeea din pricina bețiilor tale? Câte insulte nesăbuite și cuvinte necuviincioase n'a răbdat ea! Câte cusururi de-ale tale nu le-a trecut sub tăcere, pentrucă femeea nu le-a dat în vileag! Te-a suferit și când te supărai în zadar și când fierbeai peste măsură de mânie! Iar femeea cea liberă, ea care are aceeași cinste ca și tine, a tăcut ca una din sclavele cumpărate din târgul de vânzare sclave! Când nu-i dădeai cele necesare pentru întreținere din pricina sărăciei sau din pricina sgârceniei, nu era supărată și nici n'a spus vreun cuvânt de reproș. Nu te-a aruncat pe scări când veneai dela ospețe beat și deșit din minți, ea care urăște beția; dimpotrivă te-a primit cu omenească iertăciune, te-a luat

de mână pe tine care o chinui și ți-a vindecat capul tău turburat de fumurile vinului; te-a dus la patul casnic, ea, singura care ținea la tine și-i era milă de tine, în timp ce servitorii râdeau de tine și-și băteau joc de nebunia pe care o aveai din pricina beției. Față de toate acestea, tu colinzi cartierele orașului, îți bârfești nevasta, aducându-i acuzații neînsemnate, ca să-ți pregătești o scuză pentru divorțul ce intenționezi să-l dai.

Purtarea unor asemenea bărbați este aspră, sălbatecă și amară, născută, după spusa proverbului, din stejar sau piatră, căci după ce au șters din minte toate, se despart fără nicio suferință. Cine oare își taie un mădular bolnav în loc să-l vindece, când n'a dat peste el o boală primejdioasă, ci are multă nădejde de grabnică vindecare? S'a făcut un buboi la mână, să-l tămăduim cu multă grijă; dacă un flegmon ne-a supărat piciorul, să îndepărtăm unflătura cu ajutorul doctoriei. Dacă însă am îngădui doctorilor să ne taie fiecare din mădularele noastre care bolesc, n'ar trece mult timp și ne-am tăia toate mădularele. Dar nu așa, o, bărbați! Să vă aduceți aminte și de mădularele voastre! Ingrijirile femeilor voastre să vă umple de rușine. Ori cât de mult ați putea să vă supărați, puneți în paralelă durerile unei singure nașteri cu supărările pricinuite de femee și veți găsi că motivul supărărilor voastre este învins.

Să ne gândim şi la îngăduinţa şi bunăvoinţa femeii: îngrijirea în timpul bolilor, tovărăşia la nenorociri, lacrimile vărsate pentru necazurile pricinuite bărbatului ei de alţi oameni; părăsirea părinţilor, a căminului părintesc şi urmarea unui străin; vinderea unor lucruri de valoare ale ei ca să răscumpere insulta şi necazurile soţului. Toate acestea să te instruiască pentru a-ţi crea o altă dispoziţie sufletească faţă de ea, să fie ca un fel de lanţ al dragostei, care să ridice şi să susţină, ca pe o casă avariată, sufletul gata să alunece. Să te stăpânească mila, iar obişnuinţa cu ea, şi traiul împreună de atâta vreme, să nu le calci în picioare. Obişnuinţa şi traiul împreună face ca şi animalele să fie nedespărţite unele de altele. Am văzut pe bou mugind cu pasiune, pentrucă rătăcindu-se a fost izolat de cei cu care păştea împreună; pe oaie behăind în păşune, şi străbătând munţii, până ce se alătură de turma de care s'a despărţit păscând. Capra face la fel; şi chiar dacă ar da peste multe turme de capre în alergătura ei, totuşi nu se opreşte înainte de a găsi turma ei obişnuită şi propriul ei păstor.

Să nu fim găsiţi noi cei înzestraţi cu raţiune mai fără simţire în ce priveşte prietenia decât animalele lipsite de raţiune, şi nici să nu socotim de mai puţină valoare soţia noastră decât pe un tovarăş de drum oarecare sau decât un om cu care, pentru scurtă vreme, am legat prietenie pentru oarecare afacere. Ai observat că oamenii care se amestecă unii cu alţii pe cale sau se adăpostesc sub acelaş acoperiş sau în timpul verii, la amiază, se aşează la umbra unui copac cu mult frunziş, leagă o sinceră prietenie unii cu alţii din pricina întâlnirii lor. Dacă ajung la drumul de despărţire, nu se despart unii de alţii fără părere de rău; ba dimpotrivă, se opresc, le dau lacrimile uitându-se lung unii la alţii şi fiecare din ei făgăduieşte să păstreze în sufletul lui amintirea acelor clipe. După ce înaintează puţin, se întorc iarăşi, se strigă şi-şi urează unul altuia tot binele. Puţin timp leagă o atât de strânsă prietenie, încât li se pare dureroasă despărţirea. Tu însă te porţi tot cu atâta dispreţ faţă de tovarăşul vieţii tale, ca şi faţă de un vas stricat sau faţă de o haină proastă aruncată în drum sau faţă de un căţeluş melitian alungat din casă. Unde este dragostea ce-o arătai la început soţiei tale? Unde este odihna de pe un singur pat, unirea prin lege, puterea multei şi îndelungatei obişnuinţe, pe care şi raţiunea o spune şi experienţa a demonstrat-o că se preface în natură. Pe toate le-ai tăiat mai uşor decât Samson funiile duşmanilor [12].

Cu toate acestea un bărbat înţelept, păzitor al dragostei conjugale, nu uită cu uşurinţă nici chiar când a plecat din viaţă soţia, ci iubeşte pe copii ca pe un depozit comun al mamei şi al

12. *Judecători*, XV, 14.

naturii, în care pare că vede pe cea plecată. Unul dintre copii are aceeaş voce ca mama, altul seamănă mult cu ea, celălalt a fost format cu aceleaşi deprinderi şi fel de a se purta ca şi maica sa. Şi astfel tatăl, având multe icoane vii şi puternice ale soţiei sale, îşi închipue că vieţuirea împreună cu ea este nemuritoare; de asta niciun gând de plăcere nu-i mai trece prin minte. Nu grămădeşte astăzi pământ peste mormânt şi mâne pregăteşte cameră de nuntă. Nu se grăbeşte spre dans de nuntă, după ce-a oftat şi-a lăcrămat, nici nu schimbă haina neagră şi de doliu cu îmbrăcăminte de nuntă; nici nu bagă în patul încă cald al celei plecate o a doua soţie, nici nu dă o mamă vitregă, nume groaznic, copiilor. Dimpotrivă imită castitatea iraţională şi naturală a turturerelor. Se spune că turturica, odată ce a fost despărţită de cel cu care a trăit împreună, iubeşte o văduvie continuă şi are un fel de vieţuire cu totul protivnică porumbiţei, înclinată spre poligamie.

Să fie aruncat bărbatul până aici prin aceste acuzaţii puternice şi să-l rănească crimele nerecunoştinţei mai puternic decât grindina.

Dar dacă vei aduce pentru despărţire ca pricină adulterul, şi vei aduce o astfel de dovadă pentru divorţ, voi lua îndată apărarea celui nedreptăţit şi voi pregăti cuvânt împotriva adulterei şi în loc de duşman voi fi un bun sprijinitor al bărbatului. Voi lăuda pe cel care evită

pe vicleană, pe cel care taie legătura prin care a fost legat cu o aspidă sau cu o vipere. Unuia ca acestuia îi îngădue divorţul în primul loc Făcătorul tuturora, ca unuia ce sufere pe drept şi pe bună dreptate alungă boala din casă şi din cămin. Căsătoria este instituită pentru aceste două temeiuri: dragostea şi naşterea de copii; dar niciuna din ele nu se păstrează împreună cu adulterul. Intr'adevăr nu-i dragoste când simpatia înclină spre altul, iar bucuria facerii de copii este tăiată, căci sânt amestecaţi copiii. (Dar cele ce privesc acest păcat au fost spuse îndeajuns în altă predică). Şi bărbatul şi femeea să se exerciteze în castitate, lanţul de nesfărâmat al căsătoriei. Acolo unde castitatea este respectată, acolo în chip necesar este şi pace şi dor; acolo nici o dorinţă vulgară şi falsă nu răscoleşte sufletul, care să alunge dragostea legiuită şi dreaptă.

Această lege a castităţii nu este rânduită de Dumnezeu numai pentru femei, ci şi pentru barbaţi. Dar cei care sânt de acord cu legiştii laici dau o libertate deplină desfrâului bărbaţilor, în timp ce sânt aspri judecători şi învăţători ai castităţii femeilor. Cei care schimbă multe trupuri, sânt doctorii altora, iar ei, potrivit proverbului, sânt plini de buboaie. Dacă unul din aceştia este cuprins de aceste păcate, apoi se scuză într'un chip mincinos şi de batjocură. Ei scuză pe bărbaţi în felul următor: Bărbaţii chiar

dacă trăesc cu foarte multe femei, totuşi nu pângăresc căminul; femeile însă, prin păcatele lor, introduc în case şi în familii moştenitori străini. Să audă sofiştii şi născocitorii unei asemenea concepţii surprinzătoare că şi ei strică la rândul lor alte case şi alte cămine. Căci femeile cu care au legături sânt negreşit ficele sau soţiile altora, şi orişicum va fi sau căsătoria trădată sau părintele nedreptăţit, părintele care a născut-o, a crescut-o şi a nădăjduit s'o conducă fecioară la camera şi patul nupţial, dar a fost lipsit de frumoasa lui aşteptare de tâlharii castităţii. Dacă tatăl este desfrânat, să cunoască chinul unui tată înşelat în speranţele sale. Dacă este bărbat, să se închipue pe el însuşi nedreptăţit. In general aşa este bine, ca fiecare să judece faptele altuia aşa cum vrea ca altul să i le judece pe ale lui. Iar dacă unii dând atenţie legilor romane socotesc că curvia este fără răspundere, rătăcesc într'o grozavă rătăcire, neştiind că Dumnezeu legiueşte într'un fel şi oamenii învaţă în altfel. Ascultă pe Moisi care vesteşte voinţa lui Dumnezeu şi dă hotărîri amare împotriva desfrânaţilor [13]. Ascultă pe Pavel care spune: «*Iar pe desfrânaţi şi pe adulteri îi va judeca Dumnezeu*» [14]. Toţi ceilalţi nu-ţi vor fi de folos spre mântuire în timpul răsplătirii, ci se vor consuma tremurând şi asu-

13. *Levitic*, XX, 10; *Deuteronom*, XXII, 22—30.
14. *Evrei*, XIII, 4.

dând. Platon, înţeleptul legilor, ţi se va părea neînţelept şi neinstruit. Glasul acela grav va fi smerit şi toţi legiuitorii îşi vor pierde puterea când vor vedea cum sânt târîţi cei care au iubit trupurile, cărora ei le-au dat libertate de a se folosi rău de trup. Negreşit cei care nu opresc pe alţii dela păcat, îşi atrag în primul loc asupra lor pedeapsa şi vor fi vinovaţi de o dublă acuzare: una pentru păcatele lor proprii, alta pentru că au făcut pe alţii să păcătuiască. Prin urmare cei care vor să trăiască pe cât e mai mult cu putinţă cu soţii cinstite să se facă ei înşişi dascălii model ai căsniciei, ca să fie un exemplu bun pentru cămin.

PREDICĂ
LA PROFETUL DANIIL ŞI LA SUSANA.

Harul Sfântului Duh are bogăţie de daruri ce le revarsă din belşug; nu întârzie să-şi arate darurile sale când voieşte şi peste cine voieşte. Harul Sfântului Duh este ca un râu plin cu ape ce curg spre viaţa veşnică [1]; nu împarte darurile lucrării sale în felul în care râurile îşi împart apa pe pământ. Apa din el nu seacă niciodată ca în râurile pământului; nu creşte, nici nu scade şi nici nu udă numai unele părţi ale uscatului; dimpotrivă este totdeauna plin şi deajuns tuturora; şi cu toate că revarsă din deplinătatea lui în cei care se împărtăşesc din el, totuşi nu rămâne mai puţin plin, ci are harul tot atât de îmbelşugat şi nu cunoaşte împrăştierea şi împărţirea în timp. Cele nemăsurate nu pot să se măsoare cu unităţile de măsură ale corpurilor; ele însoţesc noblеţea şi curăţenia sufletului şi apar împreună cu acestea. Din a-

1. *Ioan*, IV, 14.

ceastă pricină se găseşte când cu Samuil cel încă hrănit cu lapte [2], când cu David pe care-l ia dela turmele de oi [3], preferându-l pe el fraţilor lui, care-l disprețuiau din pricina micei sale vârste. Pe altul îl desăvârşeşte prin har la coarnele plugului, iar după aceştia pe acesta despre care vorbim azi, fericitul şi cu adevărat înţeleptul Daniil, pe care deşi încă plăpând şi tânăr, l-a rânduit şi judecător al bătrânilor şi profet. Cu toate că ajunsese rob în acea grea captivitate, iar în loc de patrie avea Vavilonul; cu toate că părea nepriceput din pricina vârstei tinere şi fără niciun sprijin din pricină că era înconjurat de atâtea rele, totuşi, pentrucă a dat dovadă de virtute, a fost iniţiat, din prima vârstă, în tainele înţelepciunii; iar pentrucă avea idei sănătoase şi temeinice, a fost arătat, chiar în floarea vârstei, ca o mustrare şi judecător al acelor bătrâni şi înainte stătători.

Ingăduiţi-mi să mă urc puţin mai sus în timp cu predica mea, ca să vedem ce lucru înalt şi fericit este de a fi prietenul lui Dumnezeu.

Când oraşul Ierusalimului a fost cucerit de Asirieni, Evreii au fost duşi în Vavilon. Printre mulţi tineri, prinşi de război, se afla şi fericitul Daniil; locuia în ţara duşmană ca un copil uşor de disprețuit, ca un adaus mic şi neînsemnat al unui popor chinuit, care nici printre ai

2. *I Impăraţi*, I, 15—28.
3. *I Impăraţi*, XVI, 11.

lui nu se putea remarca, şi nici la duşmani nu era socotit ca un câştig de mare valoare, neînsemnat, fără de glorie, din pricina vârstei, din pricina nenorocirei; preţuit, însă, numai de cel ce vede bine. Numai Dumnezeu, în adevăr, vedea sufletul curat al tânărului, ca un mărgăritar învelit în scoicile marine sau ca aurul aşezat în sânurile pământului, ca o mireasă frumoasă, acoperită de voalurile patului nupţial. Dar când a venit timpul potrivit şi trebuia să se arate cel ascuns; să se facă cunoscut cel necunoscut, renumit cel dispreţuit, să strălucească cel ascuns în întunerecul nefericirii, a fost nevoie de puţină pogorîre a Sfântului Duh ca cel smerit să fie mai mare decât toţi, să fie înţelept şi doveditor al celor ascunse, cel care nu şi-a deschis gura; cel neînvăţat, să fie judecătorul judecătorilor; să stea pe scaun de magistrat, cel care n'a fost cel puţin nici slugă la judecătorii, tânărul, care răzbună castitatea calomniată, care întoarce un popor rătăcit şi schimbă sentinţa fals pronunţată a unui întreg oraş.

Aţi auzit de curând textul Scripturii şi negreşit sufletul v'a fost cuprins de mirare. Pentru aceea şi eu am lăsat la o parte textele citite din celelalte cărţi ale Scripturii, toate câte psalmii ne-au cântat cu plăcere şi cu folos, toate câte ne-a sfătuit Apostolul, toate câte ne-a legiuit Domnul ca un Stăpân în Evanghelii şi am fost atras spre această istorisire.

Văd doi tineri distinşi; unul distins prin felul în care judecă, iar altul prin chipul în care este judecat; pe Daniil, aplaudat din pricina hotărîrii date, iar pe Susana încununată din pricina victoriei castităţii ei.

Haideţi deci, dacă se poate, voi care sânteţi îndrăgostiţi de faptele cele bune şi de virtute, să reînoim în minte această veche judecată; să nimicim, prin castitatea de altădată, desfrânarea mereu tânără a prezentului, înfierând bătrâneţea cu apucături de tânăr şi admirând tinereţea cu purtări de om bătrân.

Bătrâni nebuni şi conducători ai poporului, care aveţi nevoie de nenumăraţi pedagogi ca să vă îndreptaţi, care uneltiţi împotriva căsătoriilor unite prin lege, care întindeţi curse castităţii, urzitori de viclenii, născocitori grabnici ai calomniei! Voi sânteţi cei care osândiţi cu buzele desfrânarea, dar excelaţi în adulter! Sânteţi doctorii altora, dar sânteţi plini de boale! Sânteţi morminte văruite [4], pline pe dinăuntru de necurăţenie, dar împodobite pe dinafară. Voi sânteţi cei mari, care staţi în frunte pe scaunele judecătorilor; dar când voiţi să faceţi desfrânări vă târîţi în tufişuri şi în crânguri. Diavolul, care a introdus călcarea poruncii, diavolul, sfătuitorul răutăţilor, râdea văzându-vă pe voi, fruntaşii poporului, oameni de elită şi distinşi, că vă târaţi pe pământ ca nişte spărgători sau

4. *Matei*, XXIII, 27.

hoţi, ca să vedeţi un trup gol de femee şi că vă ascundeaţi în tufişuri ca vulpile, care din locuri pline cu ierburi stufoase întind curse pasărilor domestice şi sar pe neaşteptate asupra păsărilor ce ciugulesc prinprejur.

Ce răutate, asemănătoare celei întrebuinţată de distrugătorul sufletelor omeneşti dela început şi până la sfârşit! In o grădină s'a petrecut prima cădere a omului, în o grădină şi acum bătrânii, prin ispita şarpelui, cad din slava de conducători şi ajung în loc de judecători, acuzaţi, străini vieţii şi lucrători ai păcatului. In această grădină, însă, diavolul a pus stăpânire pe bărbaţi, dar a fost biruit de femee; la tânăra din Vavilon n'a găsit uşurătatea Evei. Pe bună dreptate, ar putea spune cineva, că din pricina Susanei Vavilon nu înseamnă amestecare, ci păzirea poruncilor lui Dumnezeu, păstrarea castităţii, oraş al femeii cu temperament de bărbat, loc de victorioasă sărbătoare.

Dând la o parte timpul, o compar pe Susana, din pricina asemănării virtuţii, cu Iosif cel curat. Pun pe această femee cinstită alături de Iosif cel cast, pe prietena lui Dumnezeu alături de copilul lui Israil. Amândurora, din pricina castităţii, le pun pe cap una şi aceeaş cunună. Arunc la picioarele învingătorilor pe cei învinşi: la picioarele lui Iosif, pe egipteanca cea desfrânată, stăpâna robului cel liber; la picioarele Susanei pe bătrânii cei necinstiţi. Pe aceştia îi

pun pedagogi ai castităţii; pe una, femeilor, iar pe celălalt tinereţii bărbaţilor; lumini ai întregei lumi, flori ale învierii, judecători ai desfrânaţilor, paznici ai căsătoriilor celor legiuiţi. De acum înainte ne vom ocupa în predica noastră numai de această sfântă femee. Iosif cel curat a fost adus aici ocazional ca un exemplu de castitate.

Pentrucă bătrânii, după socotinţa lor, aveau prada prinsă în laţ, au sărit din locul lor de pândă, cu gândul s'o prindă numaidecât; dar n'au găsit pe cea mai frumoasă căprioară fricoasă [5], ci s'a împotrivit şi lor şi şarpelui, autorul celor întâmplate; — căprioara este un omorîtor de şerpi; şi Scriptura a găsit în chip fericit această imagină a animalului pentru Susana —; au rugat-o, dar n'au fost auziţi; au ameninţat-o, dar nu s'a temut. Amorezaţii nenorociţi, deci, n'au ajuns la niciun rezultat; şi sânt cuprinşi de două griji foarte mari: nepotolirea poftei şi frica de a nu fi dovedită dorinţa lor. Urzesc calomnia, cea cu mii de capete, născocesc un alt rău ca să pună capăt răului, şi pun la cale uciderea ca să-şi acopere desfrânarea lor. Căci păcătosul când cade la început în păcate trage prin acest început ca prin o funie şi alte fărădelegi. Faptele bune dau naştere la fapte bune, iar cele rele la cele asemenea. Pentru aceea şi acum fructul desfrânării odră-

5. *Proverbe*, V, 19.

slește ucidere și în grabă se adună sinedriu pentru a judeca marele păcat al femeii, se adună și poporul având ca priveliște pe aceea ce trebuia judecată. Aceleași persoane sânt și acuzatori și judecători. S'a dat crezare când bătrâneța a fost aceea care calomnia și a fost osândită tinerețea calomniată, pentrucă avea toate bănuelile împotriva ei. Poporul agitat și cuprins de patimă, cum se întâmplă de obiceiu cu mulțimea cuprinsă de o pornire pătimașă, s'a indignat în rătăcirea lui și este atras spre părerea bătrânilor. Părinții celei osândite plângeau; bărbatul își jelea nenorocirea; copiii, atârnați de o parte și de alta de mama lor în primejdie, scoteau strigăte de durere; rudele de rușine își acopereau fața. Dar bunii judecători, apărătorii castității au poruncit să o desbrace de acoperemântul cel cuviincios pe aceea ce era acoperită cu o haină cuviincioasă — căci Susana nici în timpul marelor nenorociri nu-și uitase de ea, deoarece avea o înclinare firească de a avea o ținută cuviincioasă —, pentru ca cel puțin în fața judecății să îndeplinească faptele desfrânării, potolindu-și pofta lor rușnoasă, uitându-se le cea osândită. Au pus și mânile pe capul ei — simbol al condamnării — pângărind desfrânații trupul ei curat prin atingerea lor; și bunii apărători ai adevărului au pronunțat împotriva ei minciuna.

Pentrucă poporul a fost amăgit, sentința era dată, și pedeapsa aproape, cea năpăstuită și-a înălțat privirea spre Judecătorul judecătorilor; a făcut apel la Dumnezeu împotriva judecății oamenilor. A chemat tribunalul care nu greșește și adevărul n'a întârziat.

Scoală-ni-te, deci, fericite Daniile, și acum în timpul acestui cuvânt, după cum ai fost deșteptat altă dată de Duhul și spune și tu: «*Nevinovat sânt de sângele acesta*» după cum a spus mai târziu și Pilat furioșilor Iudei [6]. Chemă poporul iarăși la judecată; începe din nou judecata terminată atât de fals; pune pe judecătorii cei falși la locul lor de osândiți. Ordinea apărătorilor să se schimbe și să privească femeea la bătrâni, după cum ea, cu puțin mai nainte, era priveliștea întregei cetăți. Judecă, tu captivule, pe cetățenii liberi; străinule, pe băștinași; tânărule, pe bătrâni! Dă Duhului Sfânt sfânta ta gură, pentru că n'ai buze necurate, după cum spune Isaia despre sine disprețuindu-se [7]; nici n'ai nevoie de Serafim și de cărbunele curățitor. Desparte, cu înțelepciune, pe falșii judecători, ca nu cumva să dea aceleași răspunsuri la întrebările tale, cum s'a întâmplat în grădină cu femeea. Să analizăm, cu înțelepciune, cele dintâi cuvinte adresate bătrânilor de prea fericitul tânăr! «*Invechitule în zile rele! Acum te-au ajuns păcatele pe care le făceai mai nainte, osândind*

6. *Matei*, XXVII, 24.
7. *Isaia*, VI, 5.

pe cei nevinovați și liberând pe vinovați». Ce minune și cât este de mare libertatea Duhului! Căci *unde era Duhul, era libertate*» [8]. Vedeți din cuvintele sale, că Daniil, chiar dela început, nu se teme. A pătruns în adâncul conștiinței lor, a văzut grămadă de păcate așezate în sufletele lor; nu mai caută nici martori, nici dovezi, ci-i chiamă, cu tărie, insultându-i pentrucă profetul are scrisă pe pieptul lui sentința. In ce-l privește, nici nu i-ar mai fi judecat, ci i-ar fi pedepsit îndată. Dar ca să încredințeze un popor neînțelept și ca să le dovedească ușuraticilor judecători, care n'au judecat pe temeiul adevărului, ci pe temeiul bătrâneții acuzatorilor, pune întrebări fiecăruia în parte și dovedește minciuna lor din răspunsurile lor diferite. După ce a pronunțat sentința, n'a dat pe vinovați călăilor, ci chiamă împotriva lor pe îngerii care pedepsesc. La atât de mare înălțime s'a ridicat vrednicia sfinților, încât le slujesc lor puterile nevăzute.

Ce s'a întâmplat apoi cu nelegiuiții bătrâni? Sentința a fost schimbată. Au plecat, luându-și pedeapsa cu moartea și pentru vechile lor fărădelegi și pentru noul lor păcat. Tot Vavilonul avea pe buze minunăția întâmplării și înălțau cântece lui Dumnezeu, care face cunoscute faptele cele ascunse. Elchias a reîntinerit din pricina copilei. Ioachim a sărbătorit cu cântece ziua

8. *II Corinteni*, III, 17.

victoriei femeii sale. Copiii, roade ale unei femei cinstite și caste, sar împrejurul mamei lor cu figurile zâmbitoare și jalea lor plină de lacrimi li s'a schimbat în bucurie.

Voi, popor al lui Hristos, care ați auzit această istorie plină de evlavie și folositoare de suflet, nu treceți cu indiferență cu urechea pe lângă ea, ci să ajungă această întâmplare instrucție și exemplu pentru viața voastră. Femei, imitați pe Susana! Păstrați-vă castitatea pentru bărbații voștri, cum și-a păstrat-o și ea pentru al ei! Mai degrabă să suferiți să vă primejduiți decât să mâniați pe Dumnezeu prin adulter, să faceți de rușine pe bărbat, să distrugeți casele și căminurile și să dați naștere la copii dubioși! Bătrâni, urîți pe astfel de bătrâni! Judecători, temeți-vă de sfârșitul unor asemenea judecători fără de lege! Tineri, imitați pe tânărul în vârstă! Astfel fiecare vârstă să fie formată după modelul celor bune, toată plinătatea Bisericii să ajungă sfântă și slăvită, în Hristos Mântuitorul nostru, căruia se cuvine slava, puterea, cinstea, împreună cu cel fără de început al lui Părinte, cu preasfântul și de viață făcătorul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

PREDICĂ
LA ORBUL DIN NAȘTERE.

Am auzit decurând pe Ioan, fiul tunetului, dar mai bine spus pe Sfântul Duh, cel care a făcut pe pescar și pe meșteșugar scriitor și povestitor al faptelor cu adevărat dumnezeești și înalte. Ne-a istorisit povestirea lungă și mare a Domnului, prin care Domnul învăța pe poporul neascultător și greu la auz despre cunoașterea dumnezeească a Tatălui și al Fiului, ducând gândurile Iudeilor spre concepția unității lui Dumnezeu, deschizându-le ușa harului pe temeiul tradițiilor legii și conducându-i cu măsură dela Vechiul Testament spre Noul Testament, așa cum altă dată i-a condus din pustie într'un pământ bogat și roditor. Dar când le-a arătat prin multe dovezi și propria sa existență, că exista mai nainte de veci, unit din veșnicie cu Tatăl, în termeni preciși strigându-le surzilor: *«Inainte de a fi Avraam sânt eu»* [1], nici n'au cunos-

1. *Ioan*, VIII, 58.

cut valoarea cuvintelor lui, nici n'au combătut adevărul neacceptat de ei prin vreun argument științific, ci au recurs la pietre în loc de cuvinte. Cu mult înainte de răstignire își exercitau mânile lor ucigașe pentru a le murdări cu omorul. Judecătorul tuturor, însă, s'a purtat cu îndelungă răbdare față de poporul ce-l insulta și-l hulea și s'a dat la o parte de mânia și răzvrătirea lor. N'a plecat în chip umilitor, ci în chip dumnezeesc: deși stătea în mijlocul lor și-l puteau atinge, totuși nu-l vedeau; era atins de cei furioși, dar nu era văzut. Au stat muți, ucigași în intenția lor, dar n'au avut cum să-și ducă la îndeplinire mânia lor. Erau asemenea unor vânători nedibaci, care, pentrucă au speriat vânatul înainte de vreme, iar căprioara a fugit în alt crâng și a ieșit fără s'o zărească, colindă degeaba văile, duc în spate fără folos cursele și trag în zădar după ei câinii de vânătoare.

Eu, chiar dacă în alte privințe sânt o slugă leneșă, în aceasta însă n'am uitat că sânt robul Domnului, și mi se cade să mă ridic pentru Stăpânul împotriva insultătorilor. Pentru aceasta voi striga către Evrei ca și cum ar fi azi aici de față și ar fi sub influența furiei lor: «Aruncați, nebunilor, cu pietre în binefăcătorul vostru? Aruncați în cel care v'a adăpat din piatră? Aruncați în cel care a dat legi vieții voastre pe plăci de piatră? Aruncați în piatra cea aleasă și

cinstită, profețită vouă de Isaia?[2] Aruncați în piatra cea spirituală care a fost smulsă fără mână omenească din stâncă, după cum v'a învățat dumnezeescul Daniil?[3] Aruncați cu pietre în piatra cea din capul unghiului[4], care a unit cele două ziduri ale Noului și Vechiului Testament? Chiar dacă voi nu veți crede, puternic este Dumnezeu, ca din pietrile acestea să ridice fii ai lui Avraam[5], adică să strângă lui Hristos popor mult, cel dintre neamuri și netăiat împrejur. Despre acest lucru Avraam a și primit făgăduiala când Dumnezeu i-a spus: «*In tine vor fi binecuvântate toate neamurile*»[6]. Căci prin o cunoștință tainică, văzând mai dinainte viitorul, a rânduit pe toți cei ce aveau să creadă mai târziu în ceata fiilor celui ce a fost începătorul credinței. Privea de pe atunci răzvrătirea Iudeilor, vedea și pietrele, iar pe falșii fii îi număra între cei desmoșteniți. Când însă vestindu-le adevărul prin cuvântarea sa, nu i'a convins să creadă, s'a ascuns deși era de față, și deși se vedea, nu era văzut, pentru ca, prin această minune, să-i atragă spre acceptarea adevărului că el este Hristos și Dumnezeu și că este mai vechi decât Avraam. Ascultați, spune Domnul, orbi și neînțelepți cu adevărat! Cine este acesta care-i împreună cu voi și nu se vede? Oare nu este acela care a vorbit cu Moisi și nu s'a văzut?[7] Atunci se vedea și focul și rugul; dar amândouă n'au glas; cu toate acestea se auzea și voci, iar cuvintele auzite îl instruiau pe Moisi și-i spuneau mai dinainte viitorul. Cei care au minte trebue să cunoască persoana din înrudirea faptelor.

2. *Isaia*, XXVIII, 16.
3. *Daniil*, II, 45.
4. *I Petru*, I, 6.
5. *Matei* III, 9.
6. *Facere*, XVIII, 18 .

Dar pentrucă Evreii erau atât de neînțelegători și de proști, Domnul nostru și Mântuitorul, ca un doctor sârguincios și înțelept în acelaș timp, dacă a văzut că prima încercare a dat greș, întrebuințează un alt mijloc de tămăduire a necredinței lor. Vrea adică să vindece pe cei orbi la minte prin vindecarea unui orb, care se găsea din întâmplare acolo, orbit nu în urma unui accident, ci, prin o greșală a firii, a fost adus la viață așa din pântecele maicii sale.

Văzând pe orb, s'a oprit și era gata spre vindecare; o vindecare mai bună decât aceea a înțelepciunii și tehnicei omenești. Medicina și tehnica medicală se ocupă cu vindecarea acelor boale care vin asupra oamenilor cu o natură complet formată, datorită unor întâmplări din viața lor de mai târziu, după ce s'au născut, dar nu promit vindecarea unei mutilări cu care s'a născut corpul. Mai mult încă, nu vindecă nici toate bolile ce survin mai târziu. Martori ai

7. *Eșire*, III, 4.

acestuĭ fapt sânt oamenii cu mădularele tăiate, cărora niciun doctor n'a completat lipsa mădularelor. Din această pricină şi ucenicii, fiindu-le milă de boala lui, şi văzând că omul n'a gustat din cea mai mare bucurie a luminii, s'au interesat de pricina acestei nenorociri şi l-au întrebat, într'un mod nu tocmaĭ ştiinţific, pe Domnul, dacă nu a fost adus la viaţă aşa din pricina păcatelor lui proprii sau din pricina păcatelor părinţilor săi. In două privinţe întrebarea aceasta este plină de dojană; n'ar fi putut fi pedepsit aşa din pricina păcatelor părinţilor, căci Dumnezeu nu pedepseşte pe unul în locul altuia, nici n'ar fi osândit pe unul care n'a venit încă în viaţă din pricina păcatelor lui proprii, odată ce el aşa orb s'a născut. Nimeni nu păcătueşte înainte de naştere. Intrebarea apostolilor deci nu este destul de inteligent pusă. Care este adevărul îl aflăm din răspunsul dat la întrebare de Domnul nostru. «Nenorocirea aceasta, spune el, o, ucenicilor, nu este plata unor păcate, ci o pregătire a iconomiei viitoare, anume ca Cel socotit simplu om să săvârşească cele mai presus de om, iar Ziditorul tuturora, după prima creare, să găsească şi acum prilejuri de creaţie. Din faptele cele mici să se capete încredere despre cele generale, iar poporul învârtoşat la inimă şi greu de condus, să fie convins să creadă şi să arunce pietrele din mâni. Să capete lumină deci ochii, care nu văd, ca să lumineze soarele dreptăţii sufletele celor neînţelepţi. Să se facă un lucru minunat şi să se creeze vederile, ca să cunoască cei care se revoltă că aşa numitul fiu al lui Iosif, dacă ar fi cu adevărat fiul dulgherului, ar putea să repare un car stricat, sau să facă să se potrivească scândurile, ce nu vin bine unele lângă altele, sau să pună unei case o bârnă ruptă, sau să lustruiască asprimea scândurilor sau să facă tot ceeace un dulgher, potrivit meseriei lui, învaţă pe fiul său; dar partea din om, şi partea cea mai frumoasă, ochiul, care mai mult decât alta este creată de natură cu atâta grijă şi muncă, n'ar putea s'o facă altcineva decât cel care dela început are stăpânire asupra naturii».

Dacă cineva ar vrea să-şi îndrepte mintea cu atenţie la mădularele trupului omenesc, va vedea mai cu seamă în această parte a trupului atotputernica şi felurita înţelepciune a lui Dumnezeu, care, într'o circomferinţă a acestei părţi din trup a arătat o artă atât de măeastră. In primul loc ochiul revarsă din el graţie. Este foarte gingaş şi oare cum netrupesc; s'ar putea spune că tăria lui constă în gingăşia sa, şi în gingăşia sa tăria sa. Bate în feluriţe culori. Mijlocul lui are un contur de culoare neagră, dar şi acesta nu în totul de acelaş fel, ci format din diferite cercuri; centrul conturului este de o culoare mai puternică şi mai neagră. Partea din afara conturului se termină treptat într'o

culoare mai gălbue. De jur împrejurul acesteea este înconjurat de un alb strălucitor şi străveziu, dar nu un alb puternic, ci este făcut într'o formă cristaloidă şi străvezie. Roşul se află în jurul pupilei, ca să dea graţie albului şi negrului. In afară de aceasta, ochiul este atât de străveziu şi de lucios în densitatea lui, încât reproduce chipurile celor ce se apropie de el şi se întipăresc în el, ca într'o oglindă de bună calitate, trăsăturile celor cu care vorbim. Pentru aceea punctul cel mai din mijloc al acestui cerc se numeşte pupilă, pentrucă arată totdeauna chipul omului care se uită din faţă. După cum nu este cu putinţă ca cel care se uită în oglindă să nu-şi vadă îndată proectat pe oglindă propriul său chip, tot astfel să nu se înscrie chipul său în ochii omului pe care-l are în faţă. Astfel că oamenii, uitându-se unii la alţii ajung oglindă unii altora.

Vrednic de admirat este deci dintre toate creaţiile, ochiul! El îmi tălmăceşte despre Dumnezeu, învăţându-mă să iau cunoştinţă exactă despre toată natura, iar din lucrare îmi arată pe meşter. El tălmăceşte sufletului pe cele nevăzute din cele văzute! Prin el am cunoştinţă despre soare; el m'a învăţat frumuseţea cerului, el mi-a descris frumuseţea stelelor, esenţa pământului, natura mării, deosebirea semiţelor, varietatea plantelor, felurimea culorilor, întunecimea întunerecului, strălucirea luminii şi într'un cuvânt

pe toate pe care însuşi Dumnezeu, după ce le-a creat, le-a lăudat [8]. Dacă n'ar exista ochiul, natura ar fi îmbătrânit fără martori; nimeni n'ar fi privit în natură înţelepciunea şi puterea lui Dumnezeu.

Aşa dar din pricina acestei construcţii minunate a văzului, au fost creaţi pe loc ochii, pentru ca să îndepărtăm concepţiile josnice ce ni se nasc din trup despre Unul-Născut, să scoatem din suflet, prin măreţia minunii înfăptuite, orice gând josnic şi pământesc şi să cunoaştem că fericita lumină şi frumuseţe a Dumnezeirii a luat vas pământesc ca să ne slujească de lumină aşa cum ne slujesc lumânările. Domnul săvârşeşte minunea în întregime; cel care a chemat prin poruncă la existenţă întreaga frumuseţe a lumii [9], cel care a vindecat pe paralitic numai prin două cuvinte [10], nu se serveşte numai de cuvânt pentru săvârşirea minunii, ci vindecă orbirea şi cu gura şi cu mânile şi cu altă multă purtare de grijă, ca prin fapte să sădească o credinţă sigură în cei necredincioşi. Scuipă pe pământ şi prin scuipat face tină; pentru aceasta întrebuinţează pământ pentru vindecarea ochilor, ca să arate că din pământul, din care la început a fost plăsmuit omul în întregime din acela şi acum este creat acest organ. Repetă

8. *Facere*, I, 31.
9. *Psalmi*, CXLVIII, 5.
10. *Ioan*, V, 8.

actul creației cu salivă și reface organul stricat și nelipit ca să ne arate în chip evident, că prin puterea gurii lui, Cuvântul a săvârșit toate. «*Căci prin cuvântul Domnului s'au întărit cerurile și prin Duhul gurii lui toată puterea lor*» [11].

Poate că și pentru aceasta vindecă cu scuipat, ca să fie cuprinși de frică cei care aveau să-l insulte cu scuipături puțin mai târziu; și totuși n'a potolit îndrăzneala celor furioși, ci a fost scuipat foarte mult cel care a săvârșit astfel de minuni prin scuipat. Prin ungerea ochilor cu tină Domnul își arată puterea lui creatoare, iar prin porunca de a se spăla în scăldătoarea Siloamului, ne arată nouă mântuirea prin apă, pe care o dăruește tuturor Siloam, cel care a fost trimis. Atunci vedem bine, când ne vom curăți cu apa cea tainică. Atunci ne luminează lumina harului, când puterea botezului ne va spăla murdăria și petele păcatelor. Toți care ne spălăm la porunca lui Siloam, vedem lumina cea duhovnicească, care luminează pe tot omul ce vine în lume [12]. Ce minune și ce mare lucrare! Cel cu puțin înainte orb a plecat dela scăldătoare cu chipul împodobit cu lumina ochilor, privind cu adevărat la raza soarelui. Fapta a pus în uimire pe vecini și pe cunoscuți. Felul nou de vindecare îi turbura. Omul ce și-a căpătat vederea colinda orașul ca să fie văzut de toți faptul nou și

11. *Psalmi*, XXXII, 6.
12. *Ioan*, I, 9.

minunat săvârșit de Iisus cel născut în Vitleem, de acel mic prunc, de cel înfășurat cu scutice în iesle. Căci acestea erau acelea care făceau pe Iudei să nu creadă în Dumnezeirea lui Iisus.

Dar, o, nebunilor și grași la inimă, gândiți-vă la oamenii care au fost dela începutul lumii și până acum! Cercetați pe toți oamenii, începând cu Adam și cu cei de după el, și spuneți-mi dacă veți mai găsi un fapt ca cel de acum săvârșit de alți oameni, dacă viața vreunui om are un exemplu de o astfel de vindecare. Și din nou vă bateți joc de Domnul meu, pronunțați cuvinte insultătoare la adresa Fiului dulgherului, ai cărui frați îi cunoașteți, a cărui casă o știți. Numărați tot ce este umil în existența lui pământească, dați-vă toată osteneala, răspândiți peste tot multa voastră necredință. Dacă nici un om n'a făcut o asemenea faptă, iar viața nu are un asemenea exemplu, condamnați-vă necunoștința voastră și priviți spre adevăr. Spălați-vă și voi în Siloam ca să nu muriți în orbire.

Dar se pare că așa ceva nu s'a petrecut cu dânșii. Cuvintele lui Hristos nu i-au instruit, fapta nu i-a învățat, puterea minunilor nu i-a convins. Dimpotrivă, din pricina nerecunoștinței lor îngâmfate încercau să șteargă și să batjocorească totul. Dar răutatea lor s'a întors împotriva lor. Căci cu cât Iudeii nu credeau și se sileau să-l distrugă prin întrebări, cu atâta adevărul se întărea și mai mult. Și păteau

INST. TEOLOGIC UNIVERSITAR

luminaţi noaptea de un stâlp de foc, primind un alt luminător nou şi deosebit în afară de lună, şi, ca şi cum nu s'ar fi bucurat de nicio lucrare dumnezeească, cereau să li se dea zei noi şi suspendaţi în aer [16], pentrucă Moisi întârziase să se întoarcă, fiind ţinut pe munte cu darea legii. Voi cu adevărat sânteţi moştenitorii nerecunoştinţei acelora, care n'au iubit legea şi au urît harul; voi nu aveţi nevoie de toiagul de nuc [17] al stăpânirei, ci de toiagul de fier.

Vedeţi un om care merge în lumină, care până la vârstă înaintată a trăit în întunerec fără ca să poată întrebuinţa vederea, condus de ochii altora, stând în fiecare zi la uşa templului, arătându-şi în faţa tuturor nenorocirea lui, ca să facă pe mulţi să-l miluiască, având cetatea ca martoră a suferinţei lui, care acum vede şi a fost vindecat îndată, nu prin alcătuirea diferitelor doctorii, nici prin tăiere cu cuţitul, ci numai cu tină, şi aceasta făcută cu scuipat, cum de nu sânteţi izbiţi de mirare, nu vă minunaţi şi nu vă aplecaţi la pământ, ca să vă închinaţi celui care a zidit din pământ ochi şi să cinstiţi lucrarea dumnezeească? Nu cumva oare sânteţi sfâşiaţi de invidie şi sânteţi geloşi pe Dumnezeu ca pe un rival în artă, ca nişte creatori pe Creator, ca nişte oameni de acelaş neam pe cel de aceeaşi cinste ?

16. *Eşire*, XXXII, 1.
17. *Numeri*, XVII, 8.

Când citiţi cărţile Vechiului Testament, câte s'au scris pentru iconomia poporului, câte s'au scris despre domniile împăraţilor şi care ne dau ştiri despre istoria acestor împăraţi, primiţi cu evlavie şi ascultare cele spuse despre fiecare din ei; socotiţi pe Moisi apoape Dumnezeu, îl admiraţi peste măsură pe Elisei şi lăudaţi pe Ilie, dascălul lui; ridicaţi în cinste ca pe nişte oameni asemenea îngerilor pe toţi sfinţii fiecărei generaţii, care au fost întăriţi de Dumnezeu spre a săvârşi lucruri mari şi minunate. Nu drămăluiţi cele spuse de cei vechi, nici nu respingeţi interpretarea părinţilor, cu toate că oamenii sânt astfel ziditi că nu cred cu uşurinţă cele ce aud. Dar ceeace aţi văzut cu ochii voştri înaintea ochilor şi ceeace aţi putut pipăi cu degetele şi auzi precis cu urechile, aceea cu necredinţă şi tot odată cu nerecunoştinţă le tăgăduiţi, călcând în picioare profeţiile şi nimicind împlinirea proorocilor. Cele pe care acum le vedeţi prin propria voastră experienţă cu mult înainte le-a spus Isaia prin cuvintele lui «*Iată Dumnezeul nostru răsplăteşte cu judecată şi va răsplăti. El va veni şi ne va mântui. Atunci se vor deschide ochii orbilor şi urechile surzilor vor auzi. Atunci schiopul va alerga ca cerbul şi limpede va fi limba gângavilor*» [18]. Cuvintele acestea nu sânt ale lui Petru şi ale lui Ioan, nici nu sânt vorbele uneea din persoanele noi şi sus-

18. *Isaia*, XXXV, 4-6.

pecte, ca să presupuneţi că sânt spuse pentru a face plăcere, ci sânt cuvintele profeţiei voastre, dacă cunoaşteţi cumva pe Ticuiti, fiul lui Amos, profet, fiu de profet, bărbat Israilit de neam, capul vieţuirii după lege. Lui Dumnezeu slavă, putere, cinste acum şi pururea şi în veci i vecilor, Amin.

CUVÂNT DE LAUDĂ LA SFINŢII VERHOVNICI APOSTOLI PETRU ŞI PAVEL.

Toate aceste cinstiri, sfinte şi obişnuite, ale mucenicilor, săvârşite după lege sânt prăznuiri şi stâlpi veşnici ai bărbaţilor care au luptat cu vitejie potrivit poruncii şi voinţei lui Dumnezeu. In aceste sărbători înainte stătătorii Bisericilor când au intenţia să vorbească şi pun în comparaţie puterile lor proprii cu măreţia subiectelor, îşi cer iertare chiar dela început şi refuză de a mai vorbi, spunând că micşorează măreţia faptelor prin nimicnicia cuvântului. Dacă cei care vor să engomieze pe unul din mucenici, refuză de a le aduce laudă şi-şi mărturisèc neputinţa lor cu glas înalt, ce va fi cu mine astăzi, care am puşi înainte spre laudă pe dascălii mucenicilor, pe adevăraţii şi primii ucenici a lui Hristos, pe părinţii Bisericilor,singurii propoveduitori vrednici de credinţă ai Evangheliei, pe cei care au vorbit cu Dumnezeu şi au primit

cu urechile lor glas dela Dumnezeu? Dar nu! Pentrucă subiectul este foarte înalt, iar încercarea grea de realizat, nu vom iubi lenevia și tăcerea nefolositoare, ca cei fricoși și fără experiență în călătoriile pe mare, care își iau gândul dela călătorie numai la vederea mării și nici nu îndrăznesc la început să pună piciorul în corabie și nici să facă o călătorie mică pe lângă țărmuri de dragul experienței. Incredințând încercarea noastră acestor bărbați de trei ori fericiți, pentru care ne-am adunat astăzi, vom încerca să înfățișăm viața lor spre bucuria altora. Sântem încredințați că nu ni se va cere din partea noastră atâta cât merită acești mari și minunați bărbați, ci atât cât se va găsi la noi săracii. Aș dori ca să mi se dea și mie astăzi o mică parte din harul acela, de care fiecare din acești doi sfinți s'au împărtășit. Unul a învățat în Ierusalim pe cei necredincioși, iar celălalt, ajungând în Areopagul din Atena, a întors pe păgâni dela rătăcirea atee, arătându-le pe Hristos și vestindu-le taina credinței celei adevărate. Astfel am arătat care este subiectul cuvântării noastre de azi spre a nu fi prea departe de marea măreție.

Dar pentrucă darurile mari ale Duhului sânt ale celor mari, iar eu sânt nevrednic de a fi îmbogățit cu astfel de haruri, voi adăuga sărăciei mele râvna voastră, după cum Elisei a amestecat

fructele otrăvitoare cu făina [1]. Niciunul din cei care mă ascultați să nu socotească că prin preferința mea de a lăuda pe niște bărbați atât de vrednici aș aplica în această cuvântare legile retoricei elene. Noi nu urmărim să lingușim pe cineva cu ajutorul artei oratorice, ci ne străduim să vă prezentăm în chip real virtutea unor suflete iubitoare de Dumnezeu. Pentru aceea va fi trecut sub tăcere neamul acestor bărbați, iar renumele părinților nu va turbura cuvântarea. Căci «*trupul și sângele nu vor moșteni împărăția cerurilor*» [2]. Nu vom cinsti pe cetățenii cerului pe temeiul faptelor pământești și lumești, ci cu totul dimpotrivă, va fi pomenită cu laude viața obscură a părinților, ocupația de meșteșugari, așa numita insultă a sărăciei. Căci slava creștinilor, potrivit Evangheliei noastre, este smerenia. In ce mă privește blamez cu tărie tot ceeace are afinitate cu engomiile profane, pentru motivul că cei care voesc să laude pe cei preferați de ei, pentrucă n'au nimic deosebit de spus, aleargă zădarnic la morminte, turbură degeaba pe cei ce odihnesc acolo, și împodobesc pe cei vii cu cei morți. Prin faptul că invocă pe cei plecați din viață, mărturisesc că nu este nimic bun în cei lăudați de ei. Mai mult, dacă ar fi unanim recunoscut, că cei care se trag din părinți strălucițți sânt și ei

1. *IV Impărați*, IV, 38-41.
2. *I Corinteni*, XV, 50.

buni şi că virtutea se moşteneşte ca şi natura, ar fi probabil potrivit să se facă ceva pomenire de părinţi. Dar pentru că deosebirea ocupaţiilor desminte mai mult transmiterea însuşirilor părinţilor la copii — căci copilul unui filosof ajunge un prost, iar fiul unui libertin un filosof — este zădarnică truda de a face menţiune de strămoşi, dacă este vorba să se arate de are cineva vreo faptă de virtute. Că lucrurile aşa stau nu-i nevoie să cercetăm în altă parte, ci în sfânta noastră Scriptură, plină de felurite foloase.

Cunoaştem negreşit pe preotul şi bătrânul acela, pe educatorul şi dascălul marelui Samuil[3]; dar deşi era un om foarte bun, totuşi n'a fost de nici un folos fiilor lui, care au fost educaţi de însuşi tatăl lor şi învăţaţi în fiecare zi legile preoţiei. Din părinţi necredincoşi a fost Timotei, apostolul[4], cânele vrednic al lui Pavel; cu toate acestea n'a urmat, ca unei firi, purtării părinţilor lor; dimpotrivă, urând în chip raţional păgânătatea părinţilor lui, a îndrăznit cu curaj spre legea sfântă a credinţei şi s'a arătat un fruct dulce dintr'o rădăcină amară. Tovărăşie de asini şi rod al oilor. Astfel Avesalom[5] a fost un tânăr rău dintr'un tată blând, şi excela prin răutate tot atât de mult pe cât

3. *I Impăraţi*, II, 12.
4. *Faptele Apostolilor*, XVI, 1.
5. *II Impăraţi*, XV, 1-XVIII, 33.

tatăl său prin blândeţe. Sau mai degrabă, dacă trebue să vorbim mai pe drept, cu mult mai mult întrecea în răutate virtutea tatălui său. In general, dacă ar vrea cineva să afle caractere de copii contrare părinţilor, va găsi nenumăraţi copii destoinici din părinţi răi, şi invers copii răi din oameni foarte buni. Şi pe foarte multă dreptate. Dacă firea şi nu caracterul ar da naştere la viţiu sau virtute, nu s'ar vorbi şi de una şi de alta, ci ar predomina numai una.

Să se numească deci Petru fiu al lui Iona[6]. Nu mă interesează cine este acesta. Eu din faptele fiului laud pe tată. Incepând de jos, trimit spre cele de sus slavă, după cum noaptea, lumânările aşezate pe podea luminează bagdadiile. Isaia profeţeşte că Tatăl a pus pe Fiu piatra din capul unghiului[7], arătând prin aceste cuvinte că Fiul este scaunul şi temelia întregei consistenţi a lumii. Iar Fiul la rândul său numeşte, după cum spune în Evangheliі, pe Petru temelie a Bisericii: «*Tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica mea*»[8]. Şi într'adevăr Petru a fost cel dintâi, care, ca o piatră mare şi solidă, a fost aruncat în profunzimea acestei lumi sau în valea plângerii, după expresia lui David[9], pentruca susţinând pe toţi creştinii zi-

6. *Ioan*, I, 42.
7. *Isaia*, XXVIII, 16.
8. *Matei*, XVI, 18.
9. *Psalmi*, LXXXIII, 6.

dîți pe temelia mărturisirii sale, să-i ridice la înălțimea, care este locuința nădejdei noastre. «*Nmeni nu poate să pună altă temelie decât cea pusă, care este Iisus Hristos*» [10]. Mântuitorul nostru a împodobit pe primul lui ucenic cu asemenea nume, numindu-l piatră a credinței. Așa dar din pricina lui Petru, inițiatorul autentic și credincios al credinței se păstrează nesdruncinată și neclătită temelia Bisericii. Din pricina clădirii făcută de acest drept am prins rădăcini noi creștinii, care ne întindem dela răsărit și până la apus. Indată după începerea propoveduirii Evangheliei s'au pornit împotriva ei multe încercări și nenumărați tirani; dar înainte de aceștia s'a pornit diavolul, care a voit s'o doboare la pământ și să ne distrugă pe noi, împreună cu temeliile ei; au venit râurile, după cum spune Mântuitorul [11], ca torentele și s'au năpustit vânturile puternice ale duhurilor diabolice; ploile grozave ale persecutorilor au căzut peste creștini, dar nu s'a văzut nimic mai puternic decât fortăreața lui Dumnezeu, pentru motivul că a fost zidită clădirea credinței prin mânile sfinte ale celui dintâi apostol. Cu acest prilej ar trebui să spun un cuvânt de binecuvântare celui care l-a numit pe acest propoveduitor al Evangheliei piatră. Dar să vedem, dacă se poate, cum zidește Petru! Nu zidește

10. *I Corinteni*, III, 11.
11. *Matei*, VII, 27.

cu pietre, nici cu cărămizi și nici cu alte materiale pământești, ci cu cuvinte și cu fapte, prin care lucra dela Sfântul Duh.

După ce Dumnezeul și Mântuitorul nostru s'a înălțat la ceruri în fața apostolilor săi, având ca vehicul norii, acest bărbat a luat asupra sa învățătura Evangheliei. Și-a deschis gura înaintea tuturora acelora care aveau părtășenie la episcopat, a vorbit cu îndrăzneală în fața mulțimilor înfuriate împotriva credinței și s'a arătat un orator înțelept în mijlocul neamurilor și a lui Israil, a neamurilor care-și ascuțiau dinții dacă cineva pomenea numele lui Isus. Astfel profeția spusă despre Domnul se potrivește de minune și lui Petru: «*Câni mulți m'au înconjurat, tauri grași m'au împresurat*» [12]. Petru însă fierbând de Duhul și păzind neuitata poruncă spusă lui: «*Paște oile mele*» [13], a stat în mijlocul unei mulțimi alcătuită din nenumărate neamuri și striga: «*Bărbați Iudei și toți care locuiți Ierusalimul*» [14]. Dar ca să nu lungim cuvântarea noastră reproducând toată predica lui Petru, le aduce aminte de cuvintele lui Ioil, profețite prin inspirația Duhului. Dela Ioil trece la David și pe mărturia psalmului al cincisprezecelea, face dovada învierii Domnului. Și după ce și-a terminat cuvântarea, prin înțelepciunea

12. *Psalmi*, XXI, 12.
13. *Ioan*, XXI, 15, 16, 17.
14. *Faptele Apostolilor*, II, 14.

cuvintelor sale și pe temeiul mărturiilor din lege, a adus la credință pe ascultători, nu zece, nici o sută, nici de trei ori sau de cinci ori pe atâția, ci trei mii de bărbați, o pliromă a Bisericii, suficient popor ca să impresioneze pe cei ostili, din care a rupt mulți. Ce farmec cald și înflăcărat de convingere, care pătrunde iute în suflete! Ce dumnezeească înțelepciune, care pune în umbră orice înțelepciune omenească! Ce spuneți voi care încununați pe Demostene mai presus de toți oratorii, iar dintre filosofi lăudați pe Socrate? Căci Demostene, mare și renumit în arta oratorică, n'a putut prin arta sa să-și impună convingerile sale, încât a fost exilat din cetate de ascultători; iar Socrat, cu toate multele lui cuvântări către Atenieni și cu toate discuțiile lui înțelepte, la sfârșit, a aflat cucută, ucis fiind de ceata ucenicilor săi. Atât era de neputincios în puterea de convingere! Dar Petru, pescarul, meșteșugarul, neînvățatul, sau orice alt epitet disprețuitor i-ar da cineva, printr'o singură cuvântare, a vânat trei mii de bărbați și negreșit a întrecut și pe Demostene și pe Socrat. Și a avut acest succes cu toate că mulțimea se revolta și se răzvrătea și nu-i îngăduia la început să-și deschidă gura.

După ce ceata creștinilor a crescut și a progresat îndeajuns, pe lângă învățăturile și sfaturile date prin cuvântări, Petru a oferit experiența minunată a unei puteri practice. A vin-

decat desăvârșit pe ologul dela ușa templului, olog din pântecele maicii sale, suferind prin o greșală a naturii. Tot poporul s'a strâns împrejurul templului, fiind adus de faima minunii ca să vadă; toți, uimiți din pricina minunii priveau la Petru. S'a astupat gura dușmanilor lui Hristos, iar crucea era un trofeu de victorie și nu insultă!! Iarăși cel neînvățat, meșteșugarul, ia a doua oară cuvântul, spunându-le: «Bărbați, dacă vi se pare vrednic de mirare, și minunea aceasta este consecința unei lucrări dumnezeești, închinați-vă celui care a vindecat pe olog, lui Iisus pe care voi l-ați pălmuit, iar mai pe urmă, fierbând de mânie l-ați înălțat pe lemn. Acesta este și trăește și după cum v'a spus adeseori, înviind din morți, împărățește peste toți. Astfel acum, pocăindu-vă de păcatele voastre, «Veniți la el și luminați-vă», după cum spune tatăl vostru David. Căci dacă sânteți fii profeților și ucenicii lui Moisi, nu faceți de rușine harul strămoșilor voștri, dând atenție celor ce vă grăesc minciuni, ci, privind cu înțelepciune la cele predicate mai nainte de ei, primiți în suflete pe Mântuitorul neamului vostru. Căci acesta este despre care și Moisi a făgăduit că are să vi se ridice profet». Aceste cuvinte și altele asemenea spunând poporului, a plecat, atrăgând la credință încă alți pe atâția la cele trei mii. Astfel vorbea Petru cu îndrăzneală și cu râvnă în public pentru răs-

pândirea cuvântului evanghelic, zelos, netemător, înțelept, cu îndrăzneală și încredere în convingerile lui, dar de temut protivnicilor.

Dar nu numai aceasta forma râvna prea bunului dascăl al credinței, anume de a strânge popor numeros lui Dumnezeu, ci cu mult mai mult îl interesa pe el ca ucenicii săi să trăiască exact după legile date. A văzut pe Anania acela, furul propriilor sale roduri, noul jefuitor de cele sfinte că are de gând să introducă printre creștini răul obiceiu al păcatului; pentru asta îndată l-a tăiat pe el din Biserică [15]. Asta nu înseamnă că era crud și ucigaș, ci a vindecat astfel păcatul, cu gândul de a fi de folos. Poporul era decurând venit la credința în Hristos și abia fixat și primise legile evanghelice după ce trăise atâta vreme în indiferentismul religios elin și iudaic. Deaceea a socotit cu cale să facă uz față de ucenici nu numai de sfaturi, ci și de oare care frică cu bune rezultate practice. (Oamenii sânt obișnuiți să-și păstreze mai departe obișnuințele căpătate în vechile lor îndeletniciri). Petru a ținut de rău păcatul și a adăugat îndată ca pedeapsă moartea. N'a întrebuințat sabia, nici nu l-a dat călăilor, ci atunci, într'un chip cu totul nou, a arătat puterea lui Hristos prin felul în care a fost ucis. Numai l-a acuzat, iar cel acuzat și-a și dat duhul. Nu e nevoie să mai cercetăm cât este de mare acest fapt și

15. *Faptele Apostolilor*, V, 1-10.

câtă credință a introdus în Biserică. Printr'un singur fapt s'au săvârșit două lucruri: întâi să se creadă că Mântuitorul nostru este Dumnezeu și al doilea că el este acela care pedepsește pe cei care calcă legile lui, având în urma lui pe îngerii ce lucrează îndată la voința apostolului. A vrut să facă bine ologului și harul n'a întârziat. A vrut să pedepsească pe jefuitorul celor sfinte și a urmat îndată pedeapsa.

Acestea sânt îndestulătoare ca să uimească sufletele și să convingă cu tărie că cele spuse de Petru nu era o înșelăciune, ci că în adevăr Dumnezeu era cu el și că taina pe care o vestea era sfântă și adevărată. Este necesar să se observe și aceasta că semnul de pedeapsă și de ucidere s'a îndeplinit de apostol atunci când a fost nevoe, spre a fi dată celor cu rea voință o dovadă de puterea sa pedepsitoare, pe când binefacerile și tămăduirile le săvârșea continuu și în fiecare zi. Și era în Petru atât har și atâta ușurință de a vindeca, încât nimeni dintre bolnavii care se apropiau de el nu pleca înșelat în speranțele sale, ci pleca întreg și sănătos la casa sa. Tot locul în Ierusalim unde se arăta Petru, vorbea de Hristos. Poporul ducea după sine șiruri de bolnavi și în fiecare zi era un spectacol minunat format dintr'un popor amestecat: unii veneau ca să fie sloboziți de boalele ce-i chinuiau, iar alții ca să vadă pe cei vindecați. Astfel a fost scris despre apostol și acel

lucru minunat, ce nu s'a spus de nici un altul, că rudele şi prietenii celor bolnavi, aduceau pe bolnavi în stradă, «*pentru ca venind Petru să-i umbrească cel puţin umbra lui*» [16]. Lucrul acesta este mai mare şi decât minunile Stăpânului, şi robul a fost mai faimos decât Domnul. In această privinţă s'a împlinit negreşit profeţia făcută de Mântuitorul ucenicilor: «*Amin, amin zic vouă: Cel care crede în mine, lucrurile pe care le fac eu şi acela le va face şi mai mari decât acestea va face*» [17]. Să nu se creadă că prin aceste cuvinte compar pe rob cu stăpân! Ferească Dumnezeu! Un asemenea gând este gândul unui zăpăcit. Dimpotrivă vreau să afirm că Dumnezeu îşi arată puterea lui prin slujitorii săi, că niciunul din ucenici n'a fost îmbogăţit, ca Petru, cu darurile sale, că l-a pus pe el în fruntea tuturora, înălţându-l prin darurile cele de sus şi că, după cum a fost cel dintâi ucenic, tot astfel a fost prin puterea Duhului mai mare decât fraţii lui pe temeiul faptelor săvârşite. A fost primul chemat şi îndată a ascultat; a fost găsit la ţărmurile mării, într'un loc plin de sgomotele lumii, iar cel care este năucit necontenit de valurile zăpăcelii omeneşti îşi face neîntrerupt rugăciunea sa cu voce mare la ţărmurile mării. Primul dintre creştini care a dispreţuit averile lumeşti şi călcându-le pe

16. *Faptele Apostolilor*, V, 15.
17. *Ioan*, XIV, 12.

toate în picioare, s'a îndreptat spre cele spirituale şi mai presus de lume.

Probabil cineva din cei ce-l numesc pe acest prea fericit apostol sărac şi obscur îmi va obiecta:

— Ce a părăsit? De ce avere a fost lipsit?

— O, omule! Tot ce are fiecare e lucru mare! Şi averea pe care o are cel sărac tot bogăţie este! Pentru Dumnezeu este tot atât de mare şi cel care se lipseşte de trăsuri ca şi cel ce se lipseşte de măgar. Ceeace este pentru bogat trăsura cu patru cai, aceea este pentru sărac asinul neînsemnat. La fel de înţelept este şi cel care părăseşte masa de argint, cizelată cu felurite scene, ca şi cel ce-şi părăseşte eftina sa masă de lemn. Pentru Dumnezeu este la fel şi cel ce stăpâneşte un oraş plin de lume, ca şi cel ce are o mică grădină; cel care are o haină cusută în fir de aur, ca şi cel ce are un straie învechit. Dumnezeu nu judecă despărţirea de averi şi milostenia după cantitatea şi calitatea celor date, ci după voinţa şi dragostea celui care dă. Pentru aceea Evanghelia numeşte milostivă pe văduva care şi-a dat bănuţul ei, pentru că nu şi-a păstrat nimic din ce avea [18]. Cel care întinde un pahar cu apă rece primeşte ca răsplată împărăţia pentru graba cu care l-a oferit [19], căci cu ceeace a avut a potolit setea celui însetat, chiar

18. *Luca*, XXI, 2—4.
19. *Matei*, X, 42.

dacă din pricina sărăciei nu avea vin parfumat cu mirosul florilor. Aceasta o spun cu îngăduință, căci nu înseamnă să fie cineva negreșit sărac dacă este pescar. Nu știi oare că cel care caută mărgăritare este un pescar? Iar mărgăritarele sânt floarea bogăției mândre și semețe, cu care se împodobesc împărații, cu care se mândresc femeile iubitoare de bogății și de podoabe? Pescarul vopsește purpura cea vestită și este destinată special demnității împărătești. Pescarii vopsesc stofele de lână țesute cu aur, ei sânt cei care vânează sideful bălaiu. Nu trebue deci să se aibă în vedere uneltele meseriei lor, ca unele ce sânt eftine și ușor de disprețuit, adică plasa și cârligele, ci bogăția se cunoaște după meseria îndeplinită. Dacă s'ar judeca așa lucrurile, apoi nici o meserie n'ar fi mai săracă decât agricultura, dacă bogăția ei s'ar judeca după sapă și târnăcop. După această concepție sânt cu totul săraci și căutătorii de aur, regele bogăției, căci lor nu le trebue decât o secure și un băț de lemn cu care despărțesc aurul de pământ. Să tacă deci păgânii și Evreii care insultă pe Petru din pricina sărăciei meseriei sale, și încearcă să micșoreze valoarea acestui mare bărbat din pricină că a fost pescar! Să înceteze de a se mai lăuda cu astfel de argumente și să-mi răspundă la întrebarea: Care pescar sau care dintre oameni a mers pe mare? Cine a pus, ca Petru, piciorul pe fața unui lac, cu toate că

valurile erau agitate de vânt? Dumnezeul nostru cel bun a săvârșit multe minuni prin robii lui atât în vechime, în istoria poporului lui Israil, cât și în vremile din urmă, când iconomia iubitoare de oameni a Mântuitorului nostru s'a arătat în lume. Dar despre nimeni dintre sfinții dela începutul lumii și până acum, nu se știe că a săvârșit o astfel de faptă prin propria sa credință și prin harul cel de sus.

Minunat este și Moisi care a trecut marea fără corăbii; totuși a călcat pe pământ, așa cum calcă toți oamenii, căci apele s'au retras din fața lui Moisi. Mare este și Iisus al lui Navi, urmașul lui Moisi, că a trecut Iordanul cu apele revărsate peste maluri; totuși, ca și la Marea Roșie, și el a despărțit apele, tăindu-i cursul, a făcut ca poporul să treacă Iordanul ca pe uscat. Dar niciodată nici un om n'a mers cu picioarele pe apă. Legea naturii nu acceptă ca materia lichidă să reziste la ceeace este tare și o apasă. Dar mi se pare că Domnul și Stăpânul tuturora, admirând dorința arzătoare a lui Petru prin care i-a strigat: «*Poruncește-mi ca să vin la tine pe apă*» [20], i-a dat ca răsplată a marei lui dragoste și credință, acel har nou și minunat, pe care singur Petru dintre oamenii dela Adam și până la sfârșit, l-a primit. Arătarea unei asemenea minuni, adevărate și deosebite,

20. *Matei*, XIV, 28.

a lui Dumnezeu, depășește smerenia firii, după cum spune și David, cel mai bun dintre profeți. David, lăudând pe Dumnezeu în unii din psalmii săi și tălmăcind puterea lui nespusă și neînțeleasă, a spus aceste cuvinte pe care le cunoașteți, cântându-le de obiceiu: «*In mare este calea lui și cărările lui în ape multe și urmele tale nu se vor cunoaște*» [21]. Dumnezeu deci a împărtășit robului său ceeace formează caracterul său propriu, socotindu-l vrednic de o astfel de cinste.

Mare a fost Ioan Zilotul, cel care se odihnea pe pieptul lui Iisus [22]; mare și Iacov, ca unul ce a fost numit fiul tunetului [23]; strălucit în cinste și Filip, ca unul ce a fost răpit de Duhul, când a inițiat pe Etiopian în cunoașterea Mântuitorului [24]. Cu toate acestea toți au rămas în urma lui Petru și vin în al doilea rând, deoarece însăși comparația darurilor arată pe cel mai valoros. Considerând și cercetând toate faptele fiecărui ucenic, găsesc că atât în ce privește cuvântările sale cât și în faptele sale, stă în fruntea celorlalți ucenici, depășește și lasă în urmă pe cei care aleargă același stadiu al vieții.

Odată când Domnul a întrebat pe cei doisprezece încercându-i să vadă ce părere au despre

21. *Psalmi*, LXXVI, 18.
22. *Ioan*, XIII, 23.
23. *Marcu*, III, 17.
24. *Faptele Apostolilor*, VIII, 39.

el le-a poruncit precis să-i spună cine spun ei că este el; deoarece toți ceilalți voiau să tacă, întârziau, căutând răspunsul, gândindu-se oarecum, și-a deschis îndată gura cel care purta în suflet cărbunele aprins al credinței, cu care au fost curățite și buzele lui Isaia și a mărturisit acele fericite și cu adevărat lămurite cuvinte: «*Tu ești Hristos, Fiul Dumnezeului celui viu*» [25]. Față de valoarea acestor cuvinte, care interpret vrednic de credință al celui mai mare dintre apostoli ar mai putea fi admirat? Uitați-vă mai întâi la aceste cuvinte! Sânt puține și nimic de prisos; printr'o expresie scurtă a pus în valoare multe și nenumărate lucruri. Toată expresia aceasta este excelentă, își aparține ei înșiși și nu cade în idei slabe; dimpotrivă, în puține cuvinte indică mulțime de idei, după asemănarea grăuntelui de muștar; grăuntele de muștar este foarte mic când îl iai în mână și te uiți la el; dar dacă-l pui pe limbă, te aprinde din cap până'n picioare. «*Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu*». Intreaga formulă, contribuind la cunoașterea lui Dumnezeu și a Mântuitorului nostru, consideră și are în vedere două idei: una cu privire la Dumnezeirea primară: Cuvântul cel dintru început totdeauna existent, care este la Tatăl și este Dumnezeu, după cum ne-a inițiat marele teolog Ioan, care, șezând pe pieptul Unului-Născut, a scos ca prin un burete de a-

25. *Matei*, XVI, 16.

colo cunoștința tainicei înțelepciuni; a doua cu privire la întrupare, pe care Dumnezeu, bun fiind, a primit-o coborându-se spre slăbiciunea noastră. Așa dar este vrednic de a fi cercetat acest răspuns care, pe scurt și în puține cuvinte, a făcut cunoscută în termeni preciși înțelegerea tuturor punctelor de credință, începând dela cele de jos și urcând mintea treptat spre cele înalte.

«*Tu ești Hristos*». Aceste cuvinte arată iconomia întrupării, tălmăcesc arătarea lui Dumnezeu în trup. Termenul Hristos nu este numele lui mai nainte de veci, ci indică harul celor unși. Pentru aceea și Domnul nostru primind ca să fie om în întregime și să ia toate cele în legătură cu trupul, a primit să fie numit Uns și să fie uns ca împărat nu cu undelemnul din corn, ca Samuil și David și ceilalți oameni, ci prin lucrarea Duhului, potrivit căreea și Omul Domnesc (căci așa este numit cu plăcere Iisus de mulți) a fost zămislit în chip minunat și extraordinar în pântecele Fecioarei. Dar după ce Petru a mărturisit că Iisus s'a făcut om pentru noi, nu și-a oprit aici cuvântul, ci urcând pe scara cea spirituală a lui Iacov spre cer și ajungând la contemplarea Cuvântului lui Dumnezeu dintru început, i-a adăugat lui Hristos vrednicia specifică și reală, numindu-l Fiul al Dumnezeului celui viu. Precis acesta și nu altul. După ce Petru a mărturisit îndreptarul cel drept și

nestricat al credinței și după ce ne-a predat nouă tuturor învățătura credinței, lege netrecută, n'a plecat nerăsplătit și nici neîncununat. A fost numit fericit de cel fericit în realitate, este numit piatra credinței, temelie și fundament al Bisericii lui Dumnezeu. Prin făgăduință primește cheile împărăției și ajunge stăpânul acelor porți, ca să deschidă cărora va vrea și să le închidă cărora ar fi drept, dar negreșit celor răi, fără de sfințenie și celor care tăgăduesc acea mărturisire, din pricina căreea el, ca un bun și credincios păzitor al bunătăților bisericești, a fost pus să supravegheze întrările împărăției. Cât întunerec și câtă negură se răspândește înaintea ochilor oamenilor, din pricina căreea ereticii nu văd urmele Părinților, nici nu merg pe calea pe care au mers picioarele apostolilor! Căci iată Petru, uceniic autentic după alegere al lui Hristos, care a primit pretutindeni cel dintâi premiu, și în onoruri și în fapte, bărbatul acela foarte renumit, a cărui faimă a umplut toată lumea, când i s'a poruncit să spună ce părere are despre Dumnezeul și Mântuitorul nostru, n'a început printr'o lungă și abilă introducere, înconjurându-se cu o grămadă de silogisme și dovezi, nici n'a răspuns la întrebare, cum obișnuesc să facă sofiștii iscusiți și tehnologii credinței, ci, în simplitatea inimii, a expus pe scurt adevărul. N'a despărțit pe cel nenăscut de cel născut, nu s'a încurcat

în chiţibuşării de limbaj cu privire la ὅμοιος şi ἀνόμοιος nici nu s'a interesat, mânat de curiozitate, de discuţiile cu privire la deosebirile dintre fiinţe, nici n'a măsurat Dumnezeirea prin silogisme, cum sânt jocurile lui Arie şi falşele argumente ale lui Eunomiu. Să imităm, creştinilor (a căror caracter specific este credinţa, nu vorbăria), pe pescar, pe omul lipsit de falsă curiozitate, pe cel de loc din Betsaida, pe prima pescuire a lui Hristos. Să medităm spunând: «*Tu eşti Hristos, Fiul Dumnezeului celui viu*». Ce e mai mult decât atâta să o lăsăm celor care se luptă cu cuvântul, a căror treabă e cearta, iar sfârşit, pierderea.

Oare minunile apostolui se opresc până la cele spuse? Dar cu totul dimpotrivă, părem că nici n'am început dacă s'ar compara cele rămase cu cele spuse. Eu însă lăsând cunoştinţei voastre (căci cunoaşteţi pe Petru şi faptele lui, chiar dacă niciunul dintre voi nu şi-a pus în minte să laude pe bărbat) vreau să vă vorbesc puţin despre răposarea lui, cum s'a mutat depe pământ la cer, ca să terminăm cuvântarea acolo unde-i începe şi viaţa. Când Mântuitorul nostru avea să sfinţească prin moartea sa de bună voie pe om, lasă acestui bărbat ca un depozit ales Biserica universală şi ecumenică, întrebându-l pe el de trei ori: «*Mă iubeşti tu?*» [26] Şi pentru că la întrebări a dat cu multă râvnă o

26. *Ioan*, XXI, 15—17.

întreită mărturisire, a primit lumea în grija sa, ca pe o singură turmă şi un păstor, când a auzit: «*Paşte oile mele!*» [27] Şi Domnul a dat pe ucenicul prea credincios, aproape în locul lui, prozeliţilor tată, păstor şi instructor. Când Petru a auzit aceste cuvinte nu şi-a petrecut viaţa în lenevie, nici n'a iubit viaţa fără de primejdii, ci mergând prin toată lumea, a descoperit celor orbi pe Hristos, conducându-i pe cei rătăciţi, sfătuindu-i pe cei ce au gustat din credinţă, luptând împotriva vrăjmaşilor, povăţuindu-i pe ai săi, suferind în persecuţii, răbdând greutatea închisorilor, primejduindu-se în multe chipuri pentru Evanghelie.

După ce a trecut vreme, a ajuns în capitala lumii, iar acolo a alergat la palatul imperial. Neron aprins de mânie, ca altădată Irod în Palestina, când magii au vestit pe Hristos împărat, întrece toate celelalte chipuri de torturi, şi porunceşte ca prea fericitul să fie răstignit pe cruce. In chipul acesta Petru n'a imitat pe Hristos numai mergând pe mare, ci şi atârnat pe lemn. Totuşi fiind credincios şi înţelept, chiar în timp ce era chinuit, şi ştiind care este deosebirea între Stăpân şi rob, a cerut dela duşmani o singură favoare, să nu fie pus pe lemn la fel cu Domnul, ci să fie pironit cu capul în partea dela pământ a crucii. A spus că nu este vrednic robul să aibă chiar în patimă parte de

27. *Ioan*, XXI, 15-17.

aceleași lucruri ca și Stăpânul. Și a dobândit ce a voit și prin cruce a plecat la cel răstignit și înviat, el îmbrăcând cununa muceniciei, iar nouă lăsându-ne prilejul acestei sărbători.

Aceste cuvinte de mulțumire ți le aducem și noi după putere, o iubite și sfinte cap, pentru isprăvile tale cele multe. Este timpul acum să îndrept cuvântul spre alt luptător, tovarăș al virtuții tale, spre cel din Tars, care a plecat împreună cu tine la Hristos prin alt fel de pedeapsă, dar unit cu tine prin țința credinței.

Dumnezeescul Pavel, trâmbița cu mare glas a Evangheliei, mai nainte cumplit dușman al creștinilor, dar în urmă foarte puternic apărător al Bisericii; de tânăr a fost din nou născut apostolilor de către har, iar cu timpul a fost al doilea dintre ucenicii lui Hristos, la fel cu ei în ce privește virtutea, și ca să nu spun mai mult, făcând să roșească bătrânețea celor doisprezece; înflăcărat râvnitor al lui Moisi, deși altul, zid al legii, turn trainic și neclătit al Vechiului Testament. Până la convertire era o mare primejdie pentru cei care mărturiseau pe Hristos și pretutindeni înfricoșa pe ai noștri și-i fugărea; cu adevărat, după proorocia lui Iacov, «*Veniamin, lup răpitor*» [28] sfâșiind pe cei mai buni ai lui Hristos și împrăștiind turmele.

Dupăce a conlucrat la uciderea sfântului Ște-

28. *Facere*, XLIX, 27.

fan și cu mâinile încă pătate de sânge, a alergat la Damasc, cu intenția de a adăuga prigoană la prigoană și ucidere la ucidere și să smulgă din rădăcini creștinismul, chiar când îi dăduse cea dintâi floare. Dumnezeul nostru a știut bine ce a făcut, că dușmanul puternic ar putea ajunge și prieten brav. Și luminându-l deodată cu lumina, îl înfricoșează și-l întoarce spre smerenie, îl oprește din drum din pricina fricii și înțelepțește prin orbire ochii înflăcărați de ură și plini de mânie. Dumnezeu nu-l pedepsește fără să-i vorbească, ci a adăugat cuvânt faptei spunându-i ce este scris: «*Saule, Saule, pentru ce mă persecuți? Greu îți este să lovești cu piciorul în bolduri*» [29]. A rostit numai aceste cuvinte, nu pentru că nu era nevoie să-i vorbească mai mult (căci la ce mai e nevoie de cuvinte acolo unde-s deajuns faptele?), ci ca să-i dea prilej să întrebe și să afle că Hristos cel socotit de el mort și îngropat, trăește și i se arată din cer. Cel mai bun lucru este ca să avem înaintea noastră aceste cuvinte care ne tălmăcesc prinderea lupului iudaic.

«*Saul încă suflând amenințare și ucidere*» [30]. Cuvintele acestea îmi zugrăvesc pe un bărbat frământat de mânie în urma uciderii sfântului Ștefan la care luase parte, gâfâind încă după aruncarea cu pietre, cu privirile injectate,

29. *Faptele Apostolilor*, IX, 4, 5.
30. *Faptele Apostolilor*, IX, 1.

de sânge și sălbatice, ca un ucigaș grăbit, păstrând în el simboalele profeției patriarhului amintite mai sus. Iacov, când era pe patul de moarte, și-a adunat copiii în jurul patului, și a profețit prin Duhul Sfânt. Astfel binecuvântând pe Iuda, îi vorbea lui, dar în chip alegoric lăuda pe Hristos prin el. La fel a proorocit apoi și celorlalți copii și în cele din urmă a venit la Veniamin, deoarece era fiul lui cel mai mic. Așa zicând vorbea către fiul lui, dar în realitate indica pe Pavel, care se trage, după cum știm din seminția lui Veniamin. «*Veniamin lup răpitor; dimineața mănâncă, dar seara va împărți hrană*» [31]. Să căutăm ce sens au aceste cuvinte! Nimic altceva decât că la început a mâncat—adică a prigonit, a ucis, a vărsat sânge, a împrăștiat ca pe o turmă Biserica — iar în urmă a ajuns păstor, cioban bun, a desbrăcat pe prigonitor și a îmbrăcat pe apostol. Imparte tuturor ca hrană legea și ne întemeează această sfântă masă. Puterea Domnului este atât de mare că dezarmează mânia și gândurile necredincioase ale celor răzvrătiți, îi aduce la el cu dibăcie, îi potolește și-i schimbă din fiare mușcătoare în oi blânde. Dar ce mai spune Scriptura? «*Venind la arhiereu, a cerut dela el scrisori către sinagogile din Damasc ca să aducă în Ierusalim pe creștini*» [32].

31. *Facere*, XLIX, 27.
32. *Faptele Apostolilor*, IX, 2.

Ce luptă și câtă deosebire între scrisorile cerute atunci de Pavel și acelea pe care le-a scris în urmă vestind pe Hristos! Unele legau pe creștini, celelalte puneau persecutorului pentru Hristos multe lanțuri, grele și grozave de purtat. In cele dintâi era scris: Pavel Evreul, apărătorul legii, dușmanul crucii, vrăjmașul Evangheliei; în epistolele de mai târziu: «*Pavel rob al lui Hristos*» [33]. Observă bine: «*al celui răstignit*». Ce minune! Ceace era cu puțin mai naînte insultă pentru el, acum a ajuns laudă! Ceeace era socotit o nimica, astăzi este pomenit ca slavă! Nici un împărat doritor de slavă și lăudăros nu s'a lăudat atâta cu gloria stăpânirii sale cât s'a lăudat Pavel, cu crucea și cu piroanele, scriind tuturora că este legat și se laudă el mai mult cu lanțurile de fier decât se laudă fetele cu aurul ce le împodobește.

«*Pe neașteptate l-a înconjurat pe el lumină din cer*» [34]. Pentru ce Hristos nu i s'a arătat lui în chip de om, cum i s'a arătat lui Ștefan din cer, ci în chip de foc sau de lumină? Bine a fost că i s'a arătat lui Ștefan așa cum s'a și înălțat la cer, pentrucă el cunoștea taina întrupării și nu-l vătămă întru nimic faptul că Mântuitorul a luat firea noastră cea proastă; lui Pavel însă, care nu accepta să-l numească pe Iisus Dumnezeu, pentru că s'a pogorît în trup, nu i se arată

33. *Romani*, I, 1.
34. *Faptele Apostolilor*, IX, 3.

în chip de om, ca să nu întărească încă și mai mult necredinciosului obiecția, ci mai degrabă în chip de fulger sau de foc, ca să-l atragă pe el prin aparițiile din lege și Moisi. Căci în lege când însuși Dumnezeu s'a arătat lui Moisi îi vorbea în foc; când a dat legea pe Muntele Sinai, luminându-l cu foc pe Evreu, i-a înmânat plăcile legii. Il luminează așa dar pe Pavel cu foc, pentru ca gândindu-se la asemănarea dintre cele petrecute atunci și cele de acum, deșteptându-se oare cum din uitare, să cunoască, că arătările sânt ale uneea și aceleași puteri. Dumnezeu trimite lumină din cer, pentru ca să nu se mai întoarcă Pavel cu mintea în Vitleem și Galileea, ca să-l numească pe Hristos, fiul lui David și om, și toate celelalte nume ale iconomiei întrupării, ci să-l învețe lămurit că Dumnezeu fiind de sus, a venit către noi și că de acolo se arată și acum.

După aceasta adaugă următoarele cuvinte: «*Eu sânt Iisus*». Iisus este numele pogorîrii sale. A spus aceste cuvinte ca să-l întărească în credința întrupării, de care se scandalizau Iudeii. «Eu sânt acela pe care l-ați pălmuit, pe care l-ați biciuit pe care l-ați târît de ici colo, mai întâi la Caiafa, apoi la Pilat; pe care îl numeați mereu fiul dulgherului, pe care îl numărați între morți, râzând mult de cei ce propoveduiau învierea. Eu care-ți vorbesc acum, nu mă arăt; sânt prezent, dar nu mă văd; luminez sufletul

și orbesc ochii. Crede deci că m'am arătat și lui Ștefan, când voi nu credeați cuvintelor lui. *Greu îți este deci să dai cu piciorul în bolduri*»[35]. Numește bolduri, cuele crucii. După cum cel care se lovește de un fier ascuțit, nu strică fierul (cum ar putea oare să se strice fierul?) ci se rănește de el, tot astfel și cel care se împotrivește lui Dumnezeu își atrage de bună voie distrugerea. «Înțelepțește-te pe viitor și prin faptul că ai pierdut vederea din pricina minunatei lumini, înțelege mai cu seamă acum, că pentru aceasta am îmbrăcat trup, ca să nu orbească toți care vorbesc cu Dumnezeeirea lipsită de văl».

Acestea s'au întâmplat. Și Pavel condus de mână a plecat, privelişte vrednică de milă, dar mai bine spus vrednică de bucurie și de veselie. Lupul a fost legat, răpitorul cuminţit, sălbaticul îmblânzit și cel ce alerga iute călca liniștit. A plecat ucenic, tiranul ucenicilor; a fost dus să bea sângele altuia, cel cu mânile pătate de sângele lui Ștefan. Trei zile le-a petrecut în orbire. Și pe bună dreptate! Cel care a păcătuit față de Treime, a fost osândit în chip drept la o pedeapsă de un număr egal de zile.

Așa a fost dumnezeescul Pavel inițiat în credința creștină. Odată ce a gustat din adevăr și prin proprie experiență a cunoscut că Hristos trăește, există, împărățește peste toate, că

35. *Faptele Apostolilor*, IX, 5.

nici n'a fost stricat de moarte și nici n'a fost furat de ucenici, a trecut iute dela lege la Evanghelie, a vestit tuturora pe Hristos Dumnezeu, pe care ieri și mai nainte îl insulta cu hule și a ajuns un apărător tot atât de mare, pe cât de mare dușman a fost. Puternic și în una și în alta. Pe neașteptate și dintr'o dată intrând în sinagogile din Damasc, rostea cuvintele legii și ale profeților, nu pentru a susține legea, ci pentru a adeveri pe Hristos prin lege și punând în comparație predica ucenicilor cu cele întâmplate în vechime. Prin lege a desființat legea. După cum spune chiar despre el în epistola către Romani: *«Căci eu prin lege, am murit legii»* [36]; cu alte cuvinte, condus de scrierile Evreilor, am cunoscut credința Evangheliei. Mirare a cuprins întreg Damascul și toți în sinea lor îl divinizau: «Haideți să vedeți pe Evreul din Tars, ucenicul aprins după legea părinților, puternic apărător al lui Iisus; îl numește pe Iisus Dumnezeu și dovedește din scrierile noastre că el este Mântuitorul făgăduit. Teamă ne este să nu convingă întreaga cetate și nu cumva tot poporul să fie făcut să se despartă de lege. Căci este mare cunoscător al Scripturii, priceput la minte, meșter la cuvânt, dibaci în purtări și are marele dar de a fi crezut pe cuvânt. Odată ce cunoaște foarte bine legea noastră, se pare că nu rătăcește

36. *Galateni*, II, 19.

din pricina neștiinței, ci că a găsit adevărul prin experiență proprie și judecată». In așa de mare încurcătură a pus prima predică a bravului prozelit marele oraș, popor nenumărat de oameni. Și atunci Damascul s'a turburat mai mult decât s'au turburat creștinii în Ierusalim când Pavel lovea cu pietre în Ștefan. După cum oamenilor mari și vrednici le urmează victoria oriunde s'ar duce, tot așa și acest dumnezeesc bărbat făcea mari pe aceia cărora le oferea ajutorul lui.

Astfel vestind în Fenicia Evanghelia și aruncând acolo primele semințe ale apostoliei sale, după ce a fost însuși luminat la cunoștință, a venit în Ierusalim, priveliște străină și bună celor de acolo. Cei care l-au trimis, neștiind ce s'a întâmplat între timp, când l-au văzut întâi, îl priveau cu drag, cerându-i prada, nădăjduind să vadă mulțime de creștini legați, cerându-i rodul atâtor de multe făgăduințe. Dar în cursul discuției au găsit pe Saul Pavel, care și-a schimbat odată cu numele și gândirea, pe robul lui Hristos și mai înflăcărat ucenic decât toți apostolii. La început socoteau că vorbele lui Pavel sânt glumă și jucărie; dar când au văzut că și cugetul lui face aceeași mărturisire ca și gura, un singur lucru au pus la cale numai ca tânărul să piară, pentru că nu este cu putință ca religia Evreilor să existe și să prospere atâta

INST. TEOLOGIC UNIVERSITAR
BIBLIOTECA
BUCUREȘTI

timp cât trăește și vorbește Pavel. Iar acest lucru l-a arătat tot timpul de mai târziu.

Mulți, chiar dacă erau creștini, nu se mulțumeau să trăiască curat după Evanghelie, ci erau și cu unii și cu alții, și întrebuințau și unele practici ale tăierii împrejur, pentru ca îndeplinind în parte cele plăcute Iudeilor să îndulcească mânia lor. Pavel însă neînduplecat în gândirea sa, n'a avut nici o bunăvoință în învățătura sa; dimpotrivă, a predicat cuvântul cel de sus cu voce curată și a ajuns până la o înălțime atât de mare de libertate de gândire, încât odată când Galatenii învățau din pricina ușurătății și nepăsării dascălilor lor, că trebue să se întoarcă iarăși la viața cea după lege, le-a scris lor o epistolă minunată, în care i-a învățat să fie religioși și să trăiască în noutatea petrecerii după Hristos și să nu mai dea atenție literilor celor scrise pe plăci de piatră. Prin cele spuse a fost de acord cu însuși verhovnicul apostolilor și ori unde se afla se adresa lui Petru și-l ținea de rău că turbură noua viețuire prin întrebuințarea dogmelor vechi ce-au încetat. Și nu s'a rușinat nici de căruntețea bătrânului, nici de întâietatea apostoliei, când a văzut că adevărul era în primejdie. Impotriva Galatenilor s'a ridicat cu tărie; pe Petru însă, adeseori l-a mustrat, atât cât era cu putință, amestecând îndrăzneala cu respectul. Ori unde se găsea, cuvânta și convingea. Dacă uneori se întâmpla să

sufere ceva rău din pricina relelor moravuri sau aruncat în închisoare, sau biciuit, sau lovit cu pietre, totuși nu-și pierdea zelul din pricina greutăților întâmpinate. Dimpotrivă, după ce părăsea pe dușmani puțină vreme, se apropia din nou de ei, le întorcea cuvintele lor, vădea felul lor greșit de argumentare, îi întorcea cu dibăcie spre argumentele sale, și pleca convingându-i sau pe toți, sau pe cei mai mulți. Deși plini de răni de nevindecat și aruncat la marginea orașului, pe care l-a inițiat în tainele creștinismului, crezut mort din pricina loviturilor, totuși a doua zi a venit în piață și întinzându-și mâna dreaptă, îi învăța din nou pe cei care-l duseseră aproape de moarte. Astfel nu-i păsa de loc de corp. Privind la scopul chemării de sus, se lupta cu stăruință, străbătând țară după țară, oraș după oraș; se lupta pe uscat cu greutățile și era pregătit față de primejdiile de pe mare; vorbea cu înțelepciune, se apăra înaintea judecătorilor înfuriați; a adus pe Evrei la cunoștința lui Hristos chiar prin scrierile cinstite de dânșii; pe Elini i-a convins prin argumentele filosofiei laice și prin legile nescrise ale naturii. Pe creștini îi întăreau, pe prozeliți îi zidea, hrănindu-i cu învățături pe măsura credinței lor, așa cum procedează grădinarii cu răsadurile plantelor, udându-le cu măsură și cu grijă. Dar mai bine să aflăm ce făcea tăria cuvintelor lui.

Atena, oraș de primul rang al Ahaiei, cămi-

nul ştiinţelor, după cum l-au numit mai de mult cei ce l-au lăudat, vechiu arsenal al bărbaţilor înţelepţi şi ai oamenilor de ştiinţă. După ce Pavel a străbătut Iliricul şi a aruncat pretutindenea scânteile credinţei, pe care luându-le Duhul le înflăcăra şi le păstra nestinse, a venit, potrivit nevoiei călătoriei sale, şi către înţelepţii atenieni. Incercarea lui era vrednică de multă grijă: cum are să rostească făcătorul de corturi cuvintele despre Dumnezeu, celor care aveau pretenţia că împărăţesc, potrivit culturii lor, peste toţi oamenii? Pavel, mânat de măreţia firii lui şi de bogăţia darului de sus, nu s'a oprit la una din casele din Atena, nici n'a stat la un atelier spre a-şi ţine cuvântarea sa, după cum obişnuiau să facă primii lor filosofi, ci a alergat la Areopag, unde era un senat sever şi înfricoşător, care judeca procesele penale. A găsit acolo mulţime multă adunată şi a stat în mijlocul lor. A vorbit retorilor ce se aflau acolo de obicei şi pledau în fiecare zi. A luat ca temă cuvintele dintr'o inscripţie săpată pe un altar, şi pornind de aici le-a vestit în chip potrivit pe Dumnezeul necunoscut. După ce şi-a terminat cuvântarea, s'a văzut că n'a păcătuit de loc faţă de regulele artei oratorice, deşi era un necunoscător al acestei arte, încât convingând pe Dionisie, corifeul Areopagiţilor, şi pe femeea sa, i-a convertit şi i-a făcut robi ai lui Hristos.

Dintr'un altar şi o mică inscripţie a distrus multe altare.

A coborît învingător de acolo unde mai cu seamă avea putere demonul Elinilor. Din Atena s'a dus spre oraşul vecin, Corintul, metropola Ahaiei. Aici a rostit în sinagogi învăţătura mântuitoare şi a plecat ducând un proselit, dar nu unul din cei mulţi, nici pe unul la întâmplare, ci pe însăşi căpetenia sinagogii cu toată casa lui. După ce a biruit legea din vârful ei şi a mărit crucea, ca pe un înalt trofeu, a părăsit şi acel oraş supunându-l lui Hristos. Trecând timpul şi progresând învăţătura credinţei, Pavel îşi petrecea timpul ca un general, care cucereşte în fiecare zi pentru împărat, oraşe, sate, pământuri, tăind puterea tiranului ce stăpânea mai nainte.

Din Corint s'a dus în ţinutul Pisidei, apoi a ajuns în Licaonia şi în oraşele Frigiei. De acolo a vizitat Asia, apoi Macedonia. Era un dascăl obştesc al lumii: celor pe care-i vedea le era de folos prin graiul său, iar pe cei depărtaţi îi întorcea la credinţă prin epistolele sale. Este singurul om ai cărui genunchi n'au obosit veşnic călătorind, limba nu i s'a muiat, desvoltând neîncetat şi în faţa duşmanilor şi a prietenilor taina Evangheliei. Aşa a fost Pavel în ce priveşte învăţătura dată de el. Dar ce fel de om a fost în cealaltă înţelepciune a vieţii? Deşi stăruia necontenit în cuvânt, slujind Evangheliei,

nu primea nici pâne în dar dela cineva. Ziua şi-o petrecea în lupta împotriva nenumăraţilor duşmani, iar noaptea, cuţitul, pieile şi tot lucrul meseriei lui, ca să-şi procure de aici întreţinerea, ca să nu se arate apostol împovărător cuiva, propoveduitor ce nu cere cheltuială, care cruţă până şi pânea celor care-l găzduesc.

Acest cuvânt să-l auzim, preoţilor, noi care nu ne mărginim numai la a participa la altar, ci ne şi îmbogăţim de pe urma lui şi ne desfătăm, care ne însuşim averea Bisericii, iar celor robi pentru Hristos le punem sarcini ca unor adevăraţi robi. Preoţia nu este despotism, ci mai degrabă robie faţă de cei din jurul tău. Preoţia nu este vrednicia unei aroganţe de funcţionar, ci slujirea unei administraţii evlavioase. Oare nu avea putere dumnezeescul Pavel să mănânce şi să bea din cele sfinte şi să ia o mică răsplată a nenumăratelor lui oboseli spre îngrijirea trupului său lovit în fiecare zi? Dar n'a făcut uz de putere, ca, neluând nimic de pe pământ, să le depoziteze pe toate în ceruri. Pentru aceasta a şi fost învrednicit cu vrednicii supra omeneşti pe când era încă unit cu trupul. Şi ca să vadă bunătăţile viitoare şi să ia o arvună a cinstei de acolo, este urcat până la al treilea cer [37], vede vedenii ce depăşesc soarta celor de aici, aude cuvinte ce nu se pot grăi, după cum însuşi spune; dar cu toate

37. *II Corinteni*, XII, 2.

acestea este modest, mânat cu sila chiar, evitând mereu de a se lăuda şi de a se îngâmfa cu propriile lui calităţi. Iar pentru ca să smerească gândirea celor care se laudă chiar cu daruri mici, dă la iveală forţat câte ceva din marele lui daruri, dar şi aceasta o face punând-o pe seama altei persoane spre a îndepărta dela el orice bănuială de îngâmfare.

Pretutindeni este lăudat Ilie Tesviteanul, pentru că a fost ridicat la înălţime în chipul unei trăsuri de foc şi a lăsat în lume prilej de multă admiraţie. Scriptura nu ne spune însă până unde a ajuns. Probabil că după ce a fost înălţat puţin dela pământ de puterea ce-l ducea, a fost aşezat în locul pe care avea să-l locuiască. Urcarea lui Pavel, însă, a fost cu mult mai strălucită şi mai celebră, având în vedere înălţimea la care s'a ridicat. Odată ce sânt şapte ceruri, înseamnă că a ajuns aproape la jumătate. Să nu mi se mai laude deci Evreii care au mari idei despre Moisi, deoarece el a ajuns numai până în vârful Muntelui Sinai şi a fost în întunerec şi nori. Pavel al meu însă în loc de munte s'a înălţat la cer; în loc de nori, a alergat dincolo de cer mai presus de nori. Şi pe bună dreptate. Căci trebuia ca omul după Hristos cu atât mai mult să învingă pe Moisi cu cât Evanghelia depăşeşte legea.

Pavel n'a ascuns de loc harul care era în el, care se manifesta în arătările dumnezeeşti, în

cuvintele spuse lui de Dumnezeu; era deslegat când era legat, era întărit când era întristat; Dumnezeu vorbea cu el în stare de veghe şi în stare de somn şi-i spunea ce trebue să vorbească; acest har al lui nu şi l-a ascuns, ci l-a descoperit în chip înţelept tuturora, spunând: «*Dacă voi căutaţi probă de vorbeşte Hristos în mine*» [38]. Ceilalţi, fie profeţi, fie apostoli, aveau din când în când lucrarea harului de sus; Dumnezeirea era uneori cu ei, alteori nu era. Dar acest dumnezeesc bărbat era ca un templu special al lui Dumnezeu în care se hotărîse să locuiască, aşa că avea în el pururea pe Hristos şi sfătuitor şi dascăl al cuvântărilor lui şi ajutător în faptele sale. Şi Ioan fiul lui Zevedeu părea mare, că, mai presus decât ceilalţi ucenici, prin îndrăzneala sa faţă de Domnul, se odihnea pe pieptul lui. Pentru aceasta mai cu seamă este fericit de toţi. Dar cum n'ar putea fi socotit Pavel pe bună dreptate mai presus de om, care se odihnea în fiecare zi, nu pe Iisus în trup, ci pe Cuvântul lipsit de trup, făcându-se vas folositor şi curat al Creatorului? Deşi am multe şi felurite de spus despre câte a învăţat şi a făcut dumnezeescul Pavel în toată lumea, pe uscat şi pe mare, în tribunale, în pieţe şi în public, în adunări, în curţile împăraţilor, totuşi de bună voie le trec sub tăcere din pricina mulţimii lor. Nu mi-am pus de gând acum ca să scriu o carte

38. *II Corinteni*, XIII, 3.

despre faptele mari ale lui Pavel, din care să nu lipsească nimic, ci am vrut să fac un cuvânt de laudă atât cât îmi stă în putinţă. Voi termina cuvântrea mea, după ce voi face pomenire de ultima lui faptă.

După ce a străbătut întreaga lume, şi punând cuvântul în sfeşnic, a aprins marele foc al cunoştinţei evanghelice, a ajuns până la Romani, în oraşul împărătesc, ca să poată vorbi cu mulţi oameni spre a iniţia în taina Evangheliei şi să convingă pe cei care stăpânesc lumea şi să dobândească ucenici. Acolo a găsit şi pe Petru, lucrător al aceleeaşi râvne. S'a unit cu el, ca o pereche sfântă şi dumnezeească şi învăţa în sinagogi pe cei de sub lege iar în pieţe câştiga pe păgâni. Şi era Pavel dascăl pentru tot felul de învăţături bune: arăta cunoştinţa cea curată şi nefalsificată despre Dumnezeu; hotăra legi precise cu privire la virtute; alunga departe de oameni dansurile şi beţia şi orice patimă neînfrânată, de care era stăpânit mai ales şi poporul întreg şi împăratul. Introducerea unei vieţi bune şi înţelepte l-a atins grozav pe Neron. L-ar fi durut mai mult pe Neron dacă l-ar fi deslipit cineva de plăcere decât dacă l-ar fi dat jos de pe tronul împărătesc. Era mai mult decât altul un născocitor de plăceri şi de desfătări, iubitor de muzica din flaut, molatec şi afemeeat, fruntaşul celor desfrânaţi şi nu împărat al bărbaţilor. Căci cum ar putea să stăpânească pe

alţii, dacă nu ştie să se stăpânească pe sine? O singură grije îl stăpânea ca să taie din oraş pe dascălul credinţei şi al înfrânării. Imitând gândul lui Irod, bagă la închisoare pe apostoli, cum l-a băgat şi Irod pe Ioan; dar ca să fie asemănarea completă, avea o altă Irodiadă, gândul desfrânat şi iubitor de plăceri, care cerea capul lui Petru şi al lui Pavel; pe amândoi i-a încununat cu mucenicia; pe unul pironindu-l pe lemn, iar lui Pavel tăindu-i capul, lăsându-ne nouă şi lumii, pătimirea sfinţilor, prăznuire şi prilejul unei atât de mari sărbători.

Acestea ne-a adus, o preafericiţilor, legea anuală, ca să vă propoveduiască pretutindenea ca atleţi obşteşti ai lumii, îmbunătăţind sufletele oamenilor prin cinstirea voastră. Când este cinstită virtutea, pe mulţi îi deşteaptă spre a o râvni. In Iisus Hristos, Domnul nostru, căruia slava şi puterea în veci, Amin.

CUVÂNT DE LAUDĂ LA SFÂNTUL MUCENIC FOCA

Pomenirea sfinţilor este bună şi folositoare celor care se străduesc să pună în practică virtutea. Instruieşte nu numai prin cuvânt pe cei care doresc virtutea şi evlavia, dar pune înainte dascăli buni faptele celor drepţi. Pentru aceea şi Domnul nostru, dând regulele pentru săvârşirea faptelor bune, zice: «*Cel care va face şi va învăţa, acolo mare se va chema*» [1]; iar în altă parte: «*Să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor ca să vadă faptele cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru care este în ceruri*» [2]. Instrucţia prin cuvânt este un dascăl mai neputincios şi mai slab decât instrucţia prin faptă. Cu cât vederea este mai exactă decât auzul, pe atât fapta trebue să depăşească instrucţia. Aşa şi cu ştiinţele şi meseriile. Mai întâi le învăţăm prin cuvânt, apoi prin experienţă şi cu ajutorul mânii punem stăpânire pe ceeace este

1. *Matei*, V, 19.
2. *Matei*, V, 16.

greu în ele. Geometrul, deşi citeşte multe cărţi, deşi are capul plin de învăţăturile predate de dascăl, totuşi nu va ajunge să înţeleagă valoarea diferitelor figuri geometrice, dacă nu va învăţa bine pe tăbliţă, liniile, cercurile şi centrul. Nici cel care doreşte să înveţe astronomia, nu o învaţă numai prin cuvânt; trebue să înveţe cu ochii mişcarea polului, învârtind în chip ştiinţific înaintea lui globul. Şi doctorul, chiar dacă ceteşte mult pe Ipocrat şi pe alţi profesori, nu este totuşi un doctor bun, dacă nu învaţă mai întâi chiar dela bolnavi arta vindecării, vizitând mulţi bolnavi. Tot astfel şi noi, ucenicii mucenicilor; dacă luăm, ca învăţători, faptele bărbaţilor stăruitori în credinţă, săvârşite înaintea mărturisirii credinţei lor, învăţăm să păzim curăţenia credinţei noastre chiar în cele mai mari primejdii, privind la aceste sfinţite racle ca la nişte stâlpi pe care sânt săpate litere, stâlpi care ne arată cu exactitate suferinţele mucenicului.

După cum cei care se apropie de stejarul Mamvri [3] sau de peştera cea cumpărată, pe care Efron Hetitul a dat-o pentru îngroparea Sarrei [4], unde a fost îngropat şi patriarhul cu copiii lui, îndată ce privesc aceste monumente ale istoriei, reînoesc în minte viaţa patriarhului şi văd cu imaginaţia lor pe credinciosul patriarh, pârga

3. *Facere*, XVIII, 1.
4. *Facere*, XXIII, 2-20.

credinţei, tăierea împrejur; apoi se gândesc şi la cei care au odrăslit din rădăcina aceluia, la Isaac, la Iacov, iar după pomenirea acestora, ajung să privească întreaga lor istorie, tot astfel şi eu astăzi, venind la cinstita raclă a preafericitului Foca, mi se umple amintirea, numai din privirea acestui loc, de toate istorisirile ce se spun despre el: Văd meseria lui de grădinar, cumînţenia sufletului lui, iubirea sa de străini; văd pe omul distins dela ţărmul mării, pe binefăcătorul ţinutului, pe sfântul sfinţilor, pe cel mai slăvit decât cei slăviţi pentru Hristos.

Sfinţit şi dumnezeesc este cu adevărat tot catalogul vitejilor mucenici. Mucenicii, prin patima lor, dau mulţumire pentru patimile Domnului, iar prin sângele lor vărsat împlinesc răsplata pentru sângele Mântuitorului. Cu toate acestea nu toţi sfinţii au aceeaş slavă, nici nu sânt împărţite tuturora răsplăţile cu aceeaşi măsură, pentrucă nu este evitat întâiul şi al doilea din catalogul sfinţilor. Iar pricina acestui fapt, după părerea mea, stă în dreptatea şi nepărtinirea Judecătorului. El împarte atleţilor credinţei, după merit, răsplăţile, cântărind muncile şi având în vedere mărimea pedepselor şi tăria răbdării. Nu-i de loc de mirare dacă se cinsteşte astfel la Dumnezeu dreptatea, deoarece nici la noi generalii şi arbitrii luptelor nu răsplătesc la fel pe cei bravi şi pe luptători, ci dau fiecăruia daruri proporţionale faptei de vitejie.

Am făcut această introducere ca să arăt că cel care ne oferă azi prilejul adunării este mai strălucit decât alţi tovarăşi şi împreună luptători. Mulţi dintre mucenici nu sânt cunoscuţi de toată lumea şi nici isprăvile lor nu sânt atât de lăudate. Dar nu este nimeni care să nu-l cunoască pe Foca. După cum raza soarelui este văzută de orice ochi, tot aşa şi faima acestui mucenic a răsunat în fiece ureche. Şi ca să spun pe scurt, toţi câţi au cunoscut pe Stăpânul Hristos, au cunoscut şi pe credinciosul său rob. Voi lăsa însă la o parte, dacă se pare potrivit acest lucru, cuvintele de laudă ce le are comune cu ceilalţi mucenici şi vă voi povesti vouă, creştini iubitori de mucenici, numai ceeace este specific sfântului Foca.

Pe acest bărbat sfânt, marele folositor al creştinilor, l-a adus la lumina zilei, oraşul vecin Sinope, oraş vechi şi vestit, bogat în bărbaţi vrednici şi filosofi. Să nu vă uitaţi la faptul că Sinope a fost un oraş în care predomina o altă credinţă, ci dacă Sinope s'a arătat mamă şi îngrijitoare a unor bărbaţi virtuoşi!

Ocupaţia lui Foca era cultivarea unei grădini pe care o avea înaintea porţii cetăţii, la gura Istmului, pe care o lucra cu râvnă pentru întreţinerea vieţii sale şi a celor lipsiţi. Deschidea străinilor cu dragă inimă micul şi sărăcăciosul lui cămin. Pentrucă locuia la drumul mare, oferea celor pe care-i găzduia cele de trebuinţă găzduirii. Şi ajunsese Foca un nou Lot, nu al Sodomiţilor, ci al Sinopenilor. In scurgerea vremii n'a găsit fără răsplată porunca, căci pentru iubirea sa de străini a câştigat prilejul unei morţi ce l-a dus spre viaţă.

După ce învăţătura creştină a fost propoveduită şi predica dumnezeească s'a auzit de toţi, fiind cunoscut Hristos şi tainele aceluia, «*neamurile*, după cuvântul Psalmistului, *s'au întărîtat şi s'au adunat întru una*» [5], popoarele păgâne s'au mâniat pentrucă împărăţia Hristos. Orice creştin era căutat ca un rău făcător: cel de aproape era pedepsit, iar cel de departe căutat. Nevrednicia ocupaţiei, faptul că era grădinar, nu l-a ascuns. Dimpotrivă chiar grădinăritul l'a vădit mai cu seamă ca adevărat ucenic al lui Hristos.

Şi, într'adevăr, au venit la el cei cari primiseră poruncă să-l ridice, fără judecată şi fără apărare, din această viaţă nefericită şi trecătoare. Vina lui era de o aşa natură că o mărturisea nobilul bărbat cu voce tare. Dacă nu-l întreba nimeni, i-o arăta prin fapte; iar dacă-l întreba o striga cu multă bucurie.

Călăii, care trebuiau să-l pedepsească, pricinuitorii sărbătorii de astăzi, au venit şi au găzduit chiar la cel căutat. Nici ei nu-l cunoşteau şi nici el nu-i cunoştea. Călăii ţineau ascunsă pricina călătoriei lor, cu intenţia ca după ce se

5. *Psalmi*, II, 1.

vor informa mai întâi, în afara orașului, cine este Foca și unde locuește, să-l prindă pe neașteptate năvălind asupra lui, ca altă dată Evreii împreună cu Iuda asupra Domnului în grădină. Nu știau că au prada în laț, cânii oaia, lupii mielul, pasările răpitoare și cu unghii porumbița, după cum zice Isaia: Se culca iedul cu leoparzii, mielul păștea cu lupii, leii aveau aceeași mâncare cu vițelul [6]. Dar după ce masa și obișnuința i-a făcut să aibă mai multă libertate unul față de altul, după cum se întâmplă de obiceiu, mucenicul i-a întrebat cine sânt și pentru care pricină au venit în orașul lui. Ei, de dragul primirii și găzduirii călduroase, i-au spus ceeace nu trebuia spus nimănui, i-au făcut cunoscută taina lor, că ei caută pe Foca pentru a-l pedepsi; și l-au rugat ca pe lângă găzduire să le mai facă și acest bine, să-i ajute la prinderea celui căutat.

A auzit robul Domnului și a primit știrea cu suflet neturburat. N'a suferit și nici n'a rostit ceva josnic și lipsit de noblețe; nu s'a temut de primejdie și nici nu s'a hotărît să fugă, cu toate că-i stătea în puterea lui să fugă, căci nu era cunoscut încă cel căutat de ei, ci a făcut cu totul dimpotrivă: se întărește mai mult și nu vrea să fugă. Liniștit, primește cererea lor și le spune:

«Vă voi da ajutor și eu! Cunosc pe Foca. Il

6. *Isaia*, XI, 6; LXV, 25.

voi căuta și-l voi găsi cu ușurință. Nu locuește departe de aici și mâne dimineață vi-l voi arăta. Acum odihniți-vă în această locuință sărmană».

După ce le-a făcut această făgăduială, s'a împărțit pe sine spre două treburi: una, pentru găzduirea ucigașilor lui, iar alta pentru pregătirea mormântului. După ce în timpul nopții și-a pregătit mormântul și cele necesare îngropării, a doua zi s'a apropiat de ei și le-a spus:

— «Am căutat cu multă sârguință pe Foca și prada este gata. Dacă vreți, puneți mâna pe ea.

— «Dar unde-i bărbatul!» au spus ei cu mare bucurie.

— «Nu-i departe, răspunse Foca, ci cu voi! Eu sânt, cel ce vă vorbește! Faceți-vă datoria și împliniți scopul drumului și oboselei voastre»!

Bărbații aceia au rămas ca trăzniți și le-a înghețat auzul, rușinându-se de pânea și sarea cu care i-a ospătat și de gazda atât de darnică cu toată sărăcia lui. Foca îi ruga încă să îndrăznească să-l ucidă și le poruncea să nu pregete de loc, deoarece uciderea nu se datorește mânilor lor, ci celor care au poruncit fapta. A spus, i-a convins; capul i-a fost tăiat și a fost oferit lui Dumnezeu ca o jertfă plină de har.

O, oamenilor, de atunci și până acum îl avem pe Foca stâlp și sprijin al Bisericilor din întreaga lume. Este cel mai strălucit dintre muce-

nici, are întâietatea între cei mai buni. Atrage mare mulțime de oameni la locuința lui și sânt pline șoselele fiecărui ținut de cei care se îndreaptă spre acest loc de rugăciune. Iar acea biserică măreață, care a avut norocul să aibă

și Pavel. Pentru aceea, după cum ne arată istoria, cu multă râvnă și stăruință au dobândit capul mucenicului, mânați cu totul de altă intenție decât nebuna Irodiadă. Irodiada, setoasă de sânge, l-a cerut ca să batjocorească cinstitul

unul din comeseni, iar banii se puneau de o parte; azi unul, mâne altul, și așa mai departe și astfel îi ajungea rândul de cumpărare pe toți, încât în fiecare zi se cumpăra o porție de mâncare. Când ajungeau în port și coborau pe pământ, banii se împărțeau celor săraci. Aceasta era porția lui Foca, binefacerea săracilor.

Pe acest bărbat cu totul răbdător și iubitor de Dumnezeu îl admiră și împărații care împodobesc cu odoare de mare preț biserica vestitului sărac. Urmașii se iau la întrecere cu strămoșii. Și nu e de loc de mirare, dacă bărbați credincioși ai împărăției romane, crescuți în legi și în regule de viață, au atâta credință față de slujitorul lui Hristos, odată ce și la neamurile barbare s'a dus vestea despre minunile sfântului. Toți Sciții cei sălbatici, câți locuesc continentul de dincolo de Marea Neagră, locuitorii din jurul Mării de Azov și ai râului Don, câți locuesc Bosforul, și câți se întind până la râul Fus, toți slujesc grădinarului; deși se deosebesc de noi în toate ocupațiile și obiceiurile lor, în aceasta numai sânt la fel cu noi, căci sălbăticimea felului lor de a fi este îmblânzită de adevăr. Un conducător și împărat al acelor ținuturi, și-a luat de pe cap coroana, bătută cu aur și pietre prețioase, și-a desbrăcat platoșa sa de război, făcută din material foarte prețios (căci armura barbarilor este foarte costisitoare și luxoasă), și le-a trimis pe amândouă ca da-

ruri lui Dumnezeu prin mucenic, afierosindu-i simboalele puterii și demnității sale. Și este clar că a trimis coroana ca un dar de recunoștință pentru demnitatea sa împărătească, iar platoșa pentru biruința împotriva dușmanilor.

Cum ar putea fi povestite binefacerile nenumărate pe care le-a făcut fie prin arătările în visuri, fie prin vindecările de care s'au bucurat cei cuprinși de boale, odată ce este cu neputință ca să fie spuse prin cuvânt cu deamănuntul aceste binefaceri? Noi, oprindu-ne aici, să dăm slavă Mântuitorului, ai cărui robi credincioși au fost învredniciți de un har atât de mare, încât să facă bine semenilor lor, potrivit darului dat lor, la orice nevoie și împrejurare, și aceasta după plecarea din această viață și după despărțirea de trup. Pomenirea lor, însoțită de minuni, străbate în fiecare zi orașele și satele, propoveduind pretutindeni pe Domnul cel binefăcător, căruia se cuvine toată slava și cinstea și puterea și măreția, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

CUVÂNT DE LAUDĂ
LA SFINȚII MUCENICI

După cum se vede putem avea foarte mari foloase chiar dela dușmani foarte înverșunați și cu neputință de împăcat. Iar acest adevăr se vede nu numai din experiența cea de toate zilele, dar și din cele petrecute până acum de curând. Dacă diavolul nu prigonea pe creștini și n'ar fi pornit război împotriva Bisericii, n'am fi avut mucenici; iar dacă n'ar fi fost mucenici, viața noastră ar fi fost tristă și fără de sărbătoare. Căci ce este egal în valoare cu aceste sărbători? Ce este atât de cinstit și de frumos ca a vedea întreaga cetate, ieșind cu mic cu mare din cetate spre a veni la acest loc sfânt ca să prăznuiască, cu cea mai adevărată evlavie, aceste curate taine? Și adevărată evlavie este de a te închina și a cinsti pe cei care au suferit cu răbdare patimi pentru Domnul și care s'au pregătit pentru cea mai mare primejdie, moartea. Cei îndeobște prăznuiți azi au ajuns corifei și înainte stătători. Oameni nemuritori, din pricina vieții lor frumoase; veșnic vii, pentrucă au disprețuit viața; au schimbat sângele lor cu împărăția cerurilor și au declarat corpul cel ispititor binefăcător sufletului. Așa lucrează voința cea bună, când ea este în om ca un conducător de care de luptă, când i se supun ei toate pornirile și mișcările și când ține gândurile cu grijă, ca pe niște frâuri, lovind pe cea sălbatecă și înfrânând pe cea care este peste măsură de iute, pentru ca nu cumva drumul vieții să ajungă neordonat și primejdios.

Mucenicii sânt nu numai dascălii unei bune viețuiri, ci și acuzatorii păcatului. Ascultă cum poate fi mucenicul acuzator. Dacă acela a biruit prin răbdare para focului, pentru ce tu nu îmblânzești prin castitate desfrânarea? Dacă mucenicul nu avea nici o milă de bogăția și banii pe care i-a lăsat, pentru ce tu nu disprețuești puțin argint pentru dreptate? Dacă mucenicul nu și-a iubit rudele mai mult decât pe Dumnezeu, ci s'a despărțit de soție, copii și cei mai dragi lui, pentru ce nu osândești simpatia ta pentru persoanele, care întâmplător au oare care legături de familiaritate cu tine, pentru ce treci peste dreptate, pentru ce spui că este o nebunie frica de Dumnezeu? Dacă mucenicul s'a desbrăcat de trup pentru Dumnezeu, pentru ce tu nu te lipsești de o singură haină ca să îmbraci pe cel sărac? Toate acestea comparate unele cu altele dovedesc felul nostru rău de purtare. Așa dar sau să ne rușinăm de sfinți ca de niște dascăli, sau să ne temem de ei ca de niște acuzatori. Să arătăm că viața noastră imită pe cei cinstiți de noi. Să avem tot atâta în-

credere în Dumnezeu pe câtă au avut sfinţii când s'au supus poruncilor şi au nădăjduit cu tărie în făgăduinţe.

Nădejdea cea bună a bunătăţilor spirituale este un dascăl puternic de bărbăţie şi răbdare. Această nădejde stă în sufletul omenesc ca un zălog vrednic de credinţă şi ca o arvună sigură, şi porunceşte ca să privim, fără teamă, orice primejdie şi să ne purtăm în viaţa de toate zilele cu bărbăţie. Şi aceasta se întâmplă în mod obişnuit. Căci noi oamenii sântem în aşa fel formaţi dela natură ca să ne purtăm cu moliciune şi fără hotărîre faţă de muncile care n'au nicio răsplată, şi dimpotrivă să ne ocupăm de acelea care au de sfârşit răsplată şi cinste. Din această pricină toţi mucenicii au dat atenţie cuvintelor evanghelice, în care Domnul îndeamnă pe sfinţii şi de Dumnezeu iubitorii atleţi ai credinţei şi zice: «*Dacă cineva mă va mărturisi pe mine înaintea oamenilor, îl voi mărturisi şi eu pe el înaintea Tatălui meu*» [1]. Intemeiaţi pe această mărturisire a Domnului, mucenicii au suferit, cu sufletul neschimbat, ascuţişul săbiei, au mers în foc, fiecare şi-a oferit spatele spre biciuiri, li s'au sfâşiat coastele cu vârful unghiilor, au răbdat lanţuri de fier, şi au fost duşi în locuinţele întunecoase ale închisorilor; s'au topit de foame şi s'au vestejit de sete; ca nişte

1. *Matei*, X, 32.

PATRIARHIA ROMÂNĂ BIBLIOTECA CENTRALĂ

pietre îşi dădeau feţele lor celor ce-i loveau; auzeau insultele, ca nişte surzi; tăceau, ca nişte muţi în faţa celor ce-i insultau şi-i batjocoreau; au fost expuşi în faţa gloatelor şi în teatre; erau purtaţi, prin piaţă şi prin for, cu trupurile complet goale, şi ceeace-i mai dureros nu numai bărbaţi, ci şi femei. Unii au fost arşi în foc, alţii au îngheţat din pricina gerului. Ne-au împărţit faptele lor de vitejie în felurite chipuri, pentru ca să învingă chiar prin moartea lor.

Pentru aceea îmbrăcăm cu cinste evlavioasele lor trupuri, vasele alegerii, uneltele fericitelor lor suflete, casele în care au locuit filosofi; le păstrăm ca pe nişte odoare de mare preţ pentru toată viaţa, ne înarmăm cu ele ca şi cu nişte merite proprii; biserica se întăreşte cu mucenicii după cum se întăreşte un oraş cu soldaţi viteji; se fac în cinstea lor prăznuiri obşteşti şi ne desfătăm de bucuria sărbătorilor. Cei cuprinşi de greutăţi şi nenorociri omeneşti se grăbesc, ca la un azil, la locul de odihnă al preafericiţilor mucenici. Din pricina îndrăznelei lor faţă de Dumnezeu, facem din ei mijlocitorii rugăciunilor şi cererilor noastre. La locurile de odihnă ale mucenicilor săracii scapă de sărăcie, bolnavii sânt vindecaţi, iar ameninţările puternicilor zilei adorm. Sfintele locuri de odihnă ale mucenicilor sânt limane liniştite pentru toate turburările şi furtunile vieţii.

Astfel, tatăl sau mama îşi ia în braţe copilul

bolnav, lasă la o parte spitalele şi pe doctori şi se refugiază la ajutorul unui om care n'a învăţat medicina. Venind la unul din mucenici, prin el se roagă Stăpânului, întrebuinţând aceste cuvinte către mijlocitor: «Pătimind pentru Hristos, roagă-te pentru patimă şi boală! Având îndrăzneală către Dumnezeu, pune cuvânt bun pentru semenii tăi. Chiar dacă ai părăsit viaţa noastră, totuşi cunoşti suferinţele omeneşti. Te rugai şi tu altădată mucenicilor pe când nu erai mucenic. Atunci, când cereai, dobândeai; acum, pentrucă ai, dă! In cinstea ta, cere pentru noi folos şi câştig. Să fim vindecaţi prin rana ta, după cum a fost lumea vindecată prin a lui Hristos!» Altul care voeşte să se însoare, face începutul căsătoriei sale prin rugăciune către mucenici. Cine vrea să plece în călătorie cu corabia, nu ridică ancora corăbiei înainte de a chema în ajutor, prin mucenici, pe Stăpânul mării. Locul de odihnă al mucenicilor este un cămin obştesc pentru cete de săraci şi şiruri de sărmani. Mucenicii sânt căutaţi pretutindeni pe uscat şi pe mare. Şi negreşit, pe bună dreptate. N'au săvârşit dreptatea, ca majoritatea oamenilor, ci au purtat crucea pe trupul lor; n'au împrăştiat banii, ci şi-au vărsat sângele. Nu aveau milă de cel sărac, dar nici de ei înşişi nu s'au milostivit; n'au vizitat pe cel chinuit în închisoare, dar ei înşişi au purtat lanţuri. Pentru aceasta au cules slavă şi cinste în locul răbdării şi al chinului.

Aşa sânt mucenicii! Cum erau însă tiranii şi ucigaşii lor, care gândeau lucruri grozave despre ei, care se lăudau cu trufie, şi nu cunoşteau pe Stăpânul lor? Mugeau mai înfricoşător decât leii, alergau mai iute decât leoparzii, sfâşiau mai rău ca urşii, vărsau sânge mai mult decât lupii, vicleneau ca vulpile. Acum însă zac mai netrebnic decât cei cu adevărat morţi; uitarea a acoperit viaţa lor; au ca mormânt iadul şi ca amintire necinstea; se căesc, dar în zadar; suspină, dar fără folos. Celor chinuiţi de ei însă le-a urmat o amintire neştearsă şi o laudă nemuritoare. Cei mai în vârstă au primit dela bătrâni povestirile despre viaţa şi cinstea mucenicilor, şi au predat cultul mucenicilor, la rândul lor, bunicul nepotului, tatăl copilului, aşa că au făcut nemuritoare lauda. In chipul acesta viaţa păstrează, din generaţie în generaţie, aceste sărbători ca pe o moştenire nefurată, dar mai bine spus ca pe un bun mai de preţ decât moştenirea. In adevăr averile moştenite sau sânt furate de hoţi sau sânt luate de duşmani ca pradă de război sau se pierd din pricina vitregiei vremurilor, pe când prăznuirea bărbaţilor sfinţi nu este întreruptă nici într'un an, atât timp cât vor fi ani, cât va curge timpul, cât va avea cerul soarele, cât va hrăni pământul fiinţele sale, iar marea vietăţile ei. Dar adevărat vorbind chiar

când vor înceta de a mai fi stihiile lumii acestea, slava mucenicilor și a drepților nu se va stinge, nici nu va pieri împreună cu creația cinstea cuvenită lor; dimpotrivă atunci mai mult va înflori slava lor, căci este mutată spre viața cea nemuritoare a omenirii.

Necredincioșii și cei care pun la îndoială nădejdea noastră despre viața viitoare au putință să ia dovezi nesdruncinate cu privire la buna noastră așteptare din cele ce se petrec în viața de aici. Iată este plină lumea de ciclul anual al atleților lui Hristos și fiecare loc are pomenirea sfinților. Orice timp al anului dărueşte celor care sărbătoresc pomenirea mucenicilor istorisirile vieții lor, ce sânt mai de folos decât toate darurile și produsele pământului. Dacă cineva ar fi prieten râvnitor al mucenicilor și și-ar da silința să prăznuiască patimile tuturor mucenicilor, n'ar trece zi din an fără sărbătoare. Fiecare zi are o podoabă mai frumoasă decât ciclul solar, faptele de vitejie ale mucenicilor. Dar când protivnicul celor buni se lupta puternic împotriva tainei creștinilor, aruncându-i pe toți în pulbere, și se silea să-i acopere cu pământ prin propriile lui gânduri și să se îndeletnicească în zadar cu ocupațiile lutului, Dumnezeu, pregătind de luptă, prin porunci, mulțime de bărbați viteji și instruindu-i pentru răbdare și putere, au ținut piept nerușinării și vicleniei omenirii. Acești bărbați au dus o luptă nouă și neobișnuită. N'au biruit lovind și biciuind, ci, suferind și fiind tăieți, au făcut măreţe fapte de vitejie.

Dar poate că vei întreba, ascultătorule:

—Ce fel de victorie de război este aceasta? In ce constă această victorie? In a fi torturat, biciuit, în a-ți sfârși viața prin foc, sau prin sabie, sau prin chinuirile din închisori?

— Află, însă, că războiul credinței este purtat cu totul în alt chip decât celelalte războaie! Celelalte războaie își au vitejia în a ucide; acestea dobândesc victorii prin suferință și moarte. Indrăzneala celor drepți mijlocește pentru lume. Diavolul a avut parte tocmai de contrarul celor ce intenționa, căci a pregătit oamenilor tot atâtea ajutoare câți mucenici ucideau. Și în orice faptă a lui, diavolul a pățit la fel. Când se gândea că împiedică răspândirea credinței, atunci pregătea creșterea credinței. Înțeleptul Dumnezeu întorcea intențiile celui nebun și rău împotriva lui. Găsim acest lucru confirmat de întreaga istorie; aruncarea lui Moisi în râu [2], vinderea lui Iosif [3]. Chiar dela început diavolul a ucis pe al doilea om ca să taie sămânța celor credincioși; dar a ieșit cu totul dimpotrivă. De atunci ucigașii sânt urîți foarte mult, pentrucă Dumnezeu a blestemat pe Cain. Acelaș lucru și cu Hristos; satana a lucrat prin

2. *Eșire*, II, 3.
3. *Facere*, XXXVII, 2-28.

Iudei ca să-l răstignească. La fel a păţit diavolul cu privire la mucenici; mulţi disprețuesc mormintele lor; îşi bat joc de vrednicia lor şi spun: Nu este om? N'a putrezit trupul lor? Nu stă amintirea lor în puţine moaşte, şi acelea uscate? Aceste obiecţii le fac mai cu seamă Elinii şi eunomienii. Să le răspundem şi unora şi altora.

Noi nu ne închinăm mucenicilor, ci îi cinstim ca pe nişte adevăraţi închinători ai lui Dumnezeu. Nu ne închinăm oamenilor, dar admirăm pe cei care s'au închinat cum trebueşte lui Dumnezeu în vremea încercărilor. Îi aşezăm în sicrie frumoase şi ridicăm biserici pe locul lor de odihnă, prin construcţii măreţe, ca să râvnim cinstea celor ce s'au sfârşit în chip bun. Nu rămâne nerăsplătită râvna noastră către ei, ci ne bucurăm de sprijinul lor pe lângă Dumnezeu. Pentrucă nu e deajuns rugăciunea noastră ca să înduplecăm pe Dumnezeu la vreme de nevoi şi de rugăciune — căci rugăciunea noastră nu este rugăciune, ci pomenire de păcatele noastre — de aceea alergăm la semenii noştri iubiţi de Stăpân, pentru ca ei, prin faptele lor mari, să vindece păcatele noastre. Care este dar crima, dacă noi ne silim să plăcem lui Dumnezeu cinstind pe mucenici? Ce acuzaţie ni se poate aduce, dacă ne refugiem la sprijinitori? Dar să analizăm şi faptele şi obiceiurile tale, acuzatorule, dacă tu crezi că eşti lipsit de orice păcat! Cum poţi avea o asemenea credinţă, când tu nu numai că cinsteşti pe nenumăraţi oameni morţi, dar te închini lor ca lui Dumnezeu?

N'ai îndumnezeit tu, din pricina nebuniei tale, pe Ceres şi pe Persefona? N'ai ridicat tu două temple în cinstea acestor femei, pe care le cinsteşti prin jertfe şi te închini lor prin tot felul de acte de cult? Nu-l formează misterele din Eleusina punctul central al religiei tale, unde se adună locuitorii Aticei şi toată Grecia ca să săvârşească zădarnice acte de cult? Nu este acolo coborîrea cea întunecată şi acele întâlniri cinstite ale preotului cu vestala, singur el cu ea? Nu se sting făcliile, iar poporul cel mult şi nenumărat socoteşte că cele făcute de cei doi la întunerec înseamnă mântuirea lor? Nu te închina tu lui Dionisie Tebanul — îţi spun patria lui ca să cunoşti pe om — un cultivator de vii şi un iubitor de vin, născocitorul beţiei, care trage pe oameni spre beţie, care face ceeace înfierează pe beţivii neînfrânaţi, care se îmbată cu bătrânul Silinu, ospătează cu satirii dănţuitori, a cărui viaţă nu-i decât istoria beţiei? Nu aduci tu jertfe, ca lui Dumnezeu, lui Hercule, bărbatului zdravăn, care a avut parte de un trup puternic şi viteaz şi te închini lui, pentrucă a făcut multe fapte de vitejie şi a supus fiarele? Apoi nu te închini şi-l cinsteşti pe Esculap, care colinda de ici colo cu cutia cu leacuri? N'ai putea să tăgăduieşti că nu faci asta! Nu sânt în

toată lumea temple în cinstea lui Esculap, a lui Hercule, a lui Dionisie, dovezi ale zădărniciei tale? Judecând astfel, eu voi fi socotit nevinovat, căci eu nu mă închin la mucenici, nici nu-i numesc dumnezei; tu, însă, prin acuzațiile ce ni le aduci, ești vinovat, întocmai ca cei ce acuză înainte pe alții din pricina conștiinței lor rele. Ți-a fost dovedit că tu te închini la oameni și nu la zei. Aceste puține lucruri, din cele multe, am avut de spus către păgâni.

Nu-i de loc de mirare dacă voi, ereticii, Iudeii noii școale, necinstiți pe mucenici, odată ce respingeți pe Hristos și-l despărțiți de Tatăl prin doctrina voastră a asemănării cu Tatăl și socotiți ca spurcate locurile în care se odihnesc trupurile sfinte! Dar voi, care nu vreți să înțelegeți cele întâmplate, temeți-vă de a vă numi creștini, odată ce urîți pe mucenici împreună cu păgânii! Nu știți că cel dintâi mucenic a fost Hristos, primul care a pătimit și a lăsat robilor săi râvna de mucenicie? După el a venit Ștefan, luptătorul, al cărui nume indică slava cea după Dumnezeu și apoi ceilalți ucenici și apostoli. Gândește-te că printr'o singură insultă îi necinstești pe toți aceștia: pe Ioan Botezătorul, pe Iacob numit fratele Domnului, pe Petru, pe Pavel, pe Toma — îi numesc numai pe aceștia, căci ei sânt conducătorii mucenicilor— apoi mulțimea nenumărată, care a murit pentru viață. Prin gândurile și cuvintele tale îi insulți

mult și aduci o mare primejdie asupra ta prin dușmănia împotriva lor. Fiecare mucenic a învins pe diavol împreună cu ceata lui de draci, a fost înscris între îngeri și este păstrat ca luptător vrednic pentru ziua vestirii învierii. Atunci la arătarea Dumnezeului și Mântuitorului nostru mucenicul va fi de față; va deschide cu îndrăzneală gura, se va bucura de vederea îngerilor, fericindu-se pe sine întru slava lui Dumnezeu cu loviturile de bice, cu lanțurile, cu torturile și cu sfârșitul său plin de câștig, pentrucă a ajuns luișipricinuitorul vieții celei nesfârșite.

Când auzi cuvintele mele știu ce gândești. Tu spui:

— Primesc și eu asemenea lucruri. Dacă voi trăi în chip virtuos, nu voi fi nici mai rău, nici mai lipsit de cinste decât cei admirați acum.

— Dar mai cu seamă cuvintele acestea sânt ale unui îngâmfat, îndreptățindu-se pe sine ca și fariseul lăudăros și lipsit de orice smerenie [4]. Este clar, însă, că cel care mai întâi nu se smerește nu se înalță. Este hotărîrea Domnului. Dar, spune-mi, nu vrei să te încredințeze cineva că vei ajunge la fel cu mucenicii, dacă vei respecta pe cei care ți-au deschis drumul evlaviei, pe povățuitorii faptelor bune, pe dascălii virtuții, care te-au învățat răbdarea și disprețul

4. *Luca*, XVIII, 11-14.

morţii? Ia învăţătură de respect şi recunoştinţă dela felul de purtare al mucenicilor din lumea aceasta faţă de dascălii lor! Deşi ajung la fel de învăţaţi ca şi dascălii lor şi întru nimic mai prejos lor în arta învăţată dela ei, totuşi iubesc piepturile dascălilor, îi respectă, îi laudă, le dă întâietate şi-i îngrijesc ca pe nişte părinţi. Sfinţii au multă putere chiar dacă mor; iar după ce au plecat din viaţa aceasta fac bine oamenilor. Martor al celor spuse este Elisei; el după ce a plecat din viaţă şi a murit, a primit harul nemuritor şi nedespărţit al lui Dumnezeu, har care sălăşluia lângă trup şi lângă oasele sale neînsufleţite. Căci ştii, ucenicule, cititor sârguincios al Scripturii, că un mort era dus de rudele sale la groapă; pentrucă au năvălit pe neaşteptate hoţi sau duşmani, lucruri care deobiceiu se întâmplă în timp de turburări, a fost aruncat mortul în mormântul preafericitului profet şi pe dată a înviat şi s'a întors la cei vii [5]. Ce vom spune de cele întâmplate? Nu avea cunoştinţă dreptul de cele întâmplate? Nu şi-a îndreptat rugăciunea ca şi pentru copilul Sumanitidei? [6] Adevărul celor întâmplate nu ne îngăduie să interpretăm altfel învierea celui mort. Elisei era mort de mulţi ani; trupul lui descompus în pământul înrudit cu ţărâna de acelaş fel cu el. Minunea aceasta a arătat, în mod evident, că Dumnezeu slăveşte şi după moarte pe oamenii lui şi face mari minuni la sicriile lor şi la locurile lor de odihnă, pentru ca totdeauna cei vii şi urmaşii să-şi termine viaţa cu garanţia existenţei unei vieţi mai bune. Tot astfel şi Ilie, dascălul acestui profet, după ce a fost urcat la cer cu căruţă de foc şi cai de foc, trăind în cealaltă viaţă, şi după ce a plecat dintre oameni la locul pe care l-a moştenit, a lăsat cojocul ca un simbol îndestulător al puterii lui. Totuşi ce valoare avea acela? Nu era altceva decât o piele moartă şi stricată de vreme. Cu toate acestea a făcut Iordanul să se retragă, a tăiat apa în două şi a stat despărţită, ca pe timpul lui Iisus Navi cel din vechime, închipuirea celui ce avea să vină. Cu toate că nu era de faţă, totuşi Tesviteanul era prezent şi haina filosofului a ajutat pe ucenic; iubirea de oameni a lui Dumnezeu i-a dăruit trecerea fără primejdie a râului şi a cinstit hainele sfinţilor ca şi cum ar fi însufleţite. Şi ca să arate în chip precis că minunea cu râul nu s'a făcut din pricină că a lovit apa cu cojocul, ci din pricina cinstei celui care a fost purtat de căruţă şi înălţat la cer, apa curgea ca de obiceiu şi nu s'a întâmplat nimic neobişnuit când Elisei a lovit apa. Elisei, văzând că nu reuşeşte, a strigat: «*Unde este Dumnezeul lui Ilie?*» [7]. După ce a strigat, a atins a doua oară

5. *IV Impăraţi*, XIII, 21.
6. *IV Impăraţi*, IV, 33.
7. *IV Impăraţi*, II, 14.

apa și îndată râul și-a despărțit cursul, a arătat pământul uscat și mergând, ca pe uscat, a trecut de ceea parte.

Când a murit Iacov, Iosif nu l-a iubit atât ca tată al său propriu cât l-a cinstit ca patriarh al neamului său, ducându-i rămășițile lui din Egipt cu acea pompă de care s'a dus vestea [8], așa după cum Moisi ne-a lăsat în scris și această istorie a vieții patriarhului, împreună cu istoria facerii lumii și cealaltă istorie. Mai târziu trupul lui Iosif a fost răpit de sub ochii lui Faraon, cum s'ar exprima cineva [9], de poporul lui Israil care pleca din Egipt. Trupul lui Iosif era necontenit împreună cu poporul și era purtat cu grijă ca un talisman îndepărtător de rele, bun și sigur al celor șase sute de mii[10]. Aveau același respect față de racla strămoșului ca și față de sfântul chivot, care purta legea lui Dumnezeu. Pentru aceea și David, rugând cândva pe Dumnezeu ca să fie milostiv și binevoitor față de popor, rugându-l prin nenumărate rugăciuni să conducă Ierusalimul ca și mai nainte cu o bună purtare de grijă, după ce suferise lovituri dese și repetate nenorociri, zice așa: «*Cel care păstorești pe Israil, ia aminte; cel care povățuești pe Iosif ca pe o oaie*» [11]. David roagă pe

8. *Facere*, XL, 1-26.
9. *Eșire*, XIII, 19.
10. *Numeri*, I, 46.
11. *Psalmi*, LXXIX, 2.

Dumnezeu în numele celor iubiți și prieteni; și este întrebuințată cu dibăcie rugăciunea, ascunzând și acoperind oarecum prin numele sfinților părinți păcatele unei mulțimi necredincioase.

Același sens îl are și povestirea despre Sodoma. Când Dumnezeu s'a mâniat pe Sodomiți și a adus peste ei pedeapsa, spusă mai nainte lui Avraam, Avraam s'a rugat pentru ei și i-a cerut lui Dumnezeu ca de dragul celor drepți din Sodoma să mântuie tot poporul. Și a început Avraam dela cincizeci de drepți și a ajuns până la zece. Dumnezeu a consimțit îndată la rugămintea sa, ca și cum faptele celor zece drepți, puse pe un cântar, ar fi contrabalansat nenumăratele păcate ale păcătoșilor. S'au scris acestea ca să ne arate nouă tuturor că chiar un drept este mare lucru înaintea lui Dumnezeu; dar pentrucă nici numărul de zece nu era complet, căci poporul păcătos al Sodomiților nu avea nici atât de puțini drepți, a fost nevoie să li se dea călcătorilor de lege o aspră pedeapsă. Totuși Dumnezeu a alungat pe Lot repede din locurile osândite și s'a mântuit el împreună cu tot neamul, căci Dumnezeu în cinstea dreptății sale a mântuit și pe toți ai săi.

Mare bogăție este omul drept! In primul loc de folos lui, iar apoi vistierie neîmputinată celor din neamul lui. Nu se vede, dar este totdeauna de față și învață pe ceilalți prin fapte. A

murit de mult, dar trăeşte prin binefacerile lui. Moştenire bună şi nefurată pentru copii, pe care timpul o cheltueşte, iar hoţii nu o fură, pentrucă este netrupească şi imaterială şi petrece în suflete netrupeşti. Vezi că şi slăviţii şi de veşnică pomenire Israiliţi au fost lipsiţi de toate, au pierdut chiar pământul strămoşesc, dar n'au pierdut numele cel cinstit şi nici n'au fost lipsiţi de a se numi cu numele strămoşului lor iubit de Dumnezeu .Când erau robiţi de barbari, au fost eliberaţi pentru dreptatea părinţilor; când trăiau în pustie, au fost hrăniţi de dragul părinţilor; când păcătuiau necontenit şi huleau adeseaori şi erau socotiţi vrednici de pedeapsă nimicitoare, au fost cruţaţi pentru Avraam şi au căpătat iertare pentru Israil, copii învârtoşaţi la inimă, mântuiţi în cinstea părinţilor.

Ştii, studiosule, că la început când Dumnezeu a chemat pe Moise dela păzitul oilor la conducerea poporului, a spus îndată către rob: «*Eu sânt Dumnezeul tatălui tău, Dumnezeul lui Avraam şi Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Iacov*» [12], iar mai jos puţin adăugă: «*Adună pe bătrânii fiilor lui Israil şi le vei spune lor: Domnul Dumnezeul părinţilor voştri mi s'a arătat mie, Dumnezeul lui Avraam şi Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Iacov*» [13]. Astfel Dumnezeu dela început pecetluește pe urmaşi cu

12. *Eşire*, III, 6.
13. *Eşire*, III, 16.

numele părinţilor drepţi, ca prin o pecete, căci ştie că este lucru bun şi folositor de a fi cunoscut după numele lor. In cursul timpului însă, când poporul s'a pornit să-l insulte pe binefăcător şi să dispreţuiască pe Mântuitorul său, când au căzut în idololatria viţelului şi s'au închinat unui craniu neînsufleţit, pierzând înţelegerea sufletească şi raţională, Moisi, pedagogul cel plin de suferinţe, neputând atunci să înduplece pe Stăpân ca să aibă milă de ucenici, recurge la pomenirea părinţilor şi-şi face rugăciunea sa împreună cu aceia: «*Fii milostiv faţă de răutatea poporului, aducându-ţi aminte de Avraam, de Isaac şi de Iacov, slugile tale, cărora te-ai jurat pe tine însuţi ca să se înmulţească sămânţa lor ca stelele cerului*» [14]. Mare este urgia, iar mânia de neînlăturat, dar înţeleptul şi dibaciul rugător, punând în jurul lui pe atâţia sfinţi şi aruncând lui Dumnezeu, prin amintire, multele rugăciuni ale bătrânilor, a stins flacăra pedepselor. A tămăduit ranele unor fii nebuni prin mila de părinţi.

Părăseşte acum cărţile lui Moisi şi îndreaptă-te spre cărţile împăraţilor. Vei vedea şi acolo că este cruţat un copil, pentrucă este rodul unui părinte iubitor de Dumnezeu. Iar acesta este celebrul Solomon. In scurgerea vremii, ne mai fiind stăpân pe patimi, ci mai degrabă rob şi un sen-

14. *Eşire*, XXXII, 12-13.

sual neînfrânat din pricina nepăsării vieții, a schimbat și religia părintească, a făcut idoli, scandalul legii; Dumnezeu îi spune: «*Împărțind voi împărți împărăția ta și o voi da pe ea robului tău; dar nu voi face aceasta în zilele tale, din pricina lui David tatăl tău; din mânile fiului tău o voi lua*» [15]. Acestea ne învață istoria. Dar acelaș lucru ne învață și cântările psalmilor: «*Eram mai tânăr și am îmbătrânit; dar n'am văzut pe cel drept părăsit, nici sămânța*

socotesc obrăznicia față de toți drept virtute, să se rușineze chiar de glasurile dracilor, care strigă și mărturisesc cu strălucit glas puterea mucenicilor, de glasurile dracilor care numesc pe nume pe fiecare mucenic, ca și cum ar fi de față, pe mucenicul care alungă și pune pe fugă pe cei care tiranizează pe oameni. Tot atât de folositor este fie a invoca cetele atleților credinței împotriva duhurilor necurate, fie a invoca pe îngerii care stau alături de sfintele ra-

și la Petru. Pavel a alungat demonul pitonicesc [17], iar Petru a vindecat pe ologul care sta la ușa templului [18]; ei, prin puterea minunilor, au întors pe Evrei și pe Elini la ascultarea Evangheliei. Dar ceata rea a ereticilor, care turbură acum rău viața noastră, nu cinstesc pe mucenici nici siliți de măreția minunilor. Numesc locurile lor de odihnă cimitire și morminte obișnuite și se scârbesc de intrările în mormintele mucenicilor, ca și cum s'ar atinge de-o mortăciune neaducându-și aminte de acele cuvinte dumnezeești cântate de buzele tuturor: «*Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvioșilor lui*» [19].

Să ne rugăm așa dar lui Dumnezeu; să rugăm pe mucenici ca să roage pe Stăpânul obștesc, să dea duh de umilință celor stăpâniți de rătăcirea eretică, ca nimicindu-se dihonia, ca un zid despărțitor sau ca o îngrăditurăcu zid, să venim toți la unirea frățească, în Hristos Iisus, Domnul nostru, căruia se cuvine slava în veci, Amin.

17. *Faptele Apostolilor*, XVI, 16-18.
18. *Faptele Apostolilor*, III, 2-8.
19. *Psalmi*, CXV, 5.

ECFRASĂ
LA MUCENICIA PREA SLĂVITEI MUCENIȚE EUFIMIA

Nu de mult, bărbați, aveam în mâni pe renumitul Demostene, cuvântarea aceea a lui Demostene, în care aruncă aspre aprecieri asupra lui Eschine. După ce am citit mult timp și-mi obosise mintea, aveam nevoie de recreație și de plimbare ca să-mi odihnesc puțin sufletul. Am ieșit deci din cameră și după ce m'am plimbat puțin cu niște cunoscuți prin piață, am ajuns în o biserică a lui Dumnezeu în dorința de a mă ruga în liniște. După ce m'am rugat, am trecut prin unul din portice; acolo am văzut o pictură, a cărei scenă m'a captivat complet. Ai putea să spui că este capo-d'opera lui Eufranor sau a unuia din pictorii cei vechi, care au înălțat arta picturii la cea mai mare putere de expresie, lucrând tablouri aproape însuflețite. Haide deci, dacă vrei — căci am vreme acum de povestit— să-ți descriu pictura. Căci negreșit noi copiii muzelor nu avem culori mai proaste decât pictorii.

O femee sfântă, o tânără fecioară, și-a afierosit fecioria lui Dumnezeu. Numele ei Eufimia. Mai de mult, când tiranul prigonea pe creștini, fecioara a ales de bună voie mai bine moartea. Cetățenii și părtașii religiei creștine, pentru care ea a murit, admirându-o ca pe o fecioară curajoasă și sfântă în acelaș timp, i-au zidit, aproape de biserică, un mormânt, în care au așezat sicriul. In cinstea ei creștinii au o sărbătoare anuală și fac prăznuire nouă și obștească. Preoții tainelor lui Dumnezeu cinstesc totdeauna amintirea ei prin cuvântări, și învață cu multă râvnă pe poporul adunat cum s'a sfârșit lupta răbdării fecioarei. Iar un pictor, credincios și el, a pictat pe pânză, prin artă, după putere, toată istoria mucenicieĭ sale, și a atârnat tabloul la vedere lângă mormânt.

Subiectul acestei capo-d'opere este următorul.

Pe un tron înalt stă judecătorul; el se uită la fecioară cu priviri aspre și dușmănoase. Arta, când vrea, face ca mânia să capete expresie și prin materie neînsuflețită. Alături stau funcționarii judecătorului și mulți soldați; cei dintâi țin în mâni tăbliță și creioane pentru a scrie desbaterile procesului. Unul din ei, întinzându-și mâna după ceară, privește țintă la acuzată; este întors cu fața spre ea și-i poruncește oarecum să vorbească mai tare, pentru ca nu cumva neauzind bine să scrie lucruri greșite și vrednice de reproș. Fecioara era îmbrăcată într'o

haină neagră; haina sa arăta credința ei. Pictorul a zugrăvit-o frumoasă la chip; dar după părerea mea prin frumusețea chipului ei arăta că este înfrumusețată cu virtuți. Doi soldați o târăsc înaintea judecătorului; unul o trage din față, iar altul o împinge dela spate. Starea sufletească a fecioarei este un amestec de rușine și curaj. Privește la pământ, ca și cum s'ar rușina de privirile bărbaților, dar stă neturburată, fără să simtă vreo teamă în fața luptei. Altă dată, când priveam tablourile altor pictori, admiram arta prin care pictorul a pictat drama acelei femei din Colhida; aceasta avea să-și aducă pe fiĭ ei spre a fi tăiați cu sabia; chipul său exprimă și durere și mânie; un ochi înfățișează mânia, iar celălalt îngrijorarea și temerea mamei [1]. Dar acum, mi-am mutat admirația dela acel tablou la această pictură. Admir mult pe pictorul tabloului că a combinat mai bine stările sufletești ale fecioarei decât culorile, că a dat la iveală deodată și rușinea și curajul, afecțiuni protivnice prin natură una alteea.

Intr'o scenă următoare a picturii, câțiva călăi, goi, acoperiți numai cu tunici scurte, își începuseră lucrul. Unul a apucat capul fecioarei și-l trăgea pe spate, și oferea celuilalt spre pe-

1. Este vorba de o pictură a lui Timomac, de faimoasa reprezentare a Medeii. Cf. *Aimé Puech*, Histoire de la littérature grecque chrétienne, Paris, 1930, Tome III, p. 607.

deapsă chipul frumos al fecioarei; acesta, stând înaintea ei, îi smulgea dinții. Uneltele de pedeapsă erau: ciocanul și burghiul. Scena aceasta mă face să lăcrimez și durerea îmi întrerupe cuvântul. Atât de puternic a pictat pictorul picăturile de sânge, încât ai spune că curg cu adevărat din buze și ai pleca plângând. După aceasta vine scena închisorii. Aici iarăși, curata fecioară stă singură, îmbrăcată în hainele ei sumbre, cu mânile întinse spre cer, invocând pe Dumnezeu să o ajute în suferințe. In timp ce se roagă se vede deasupra capului ei semnul căruia se închină creștinii și pe care și-l fac, iar după interpretarea mea simbol al patimii ce avea s'o sufere. Intr'o scenă alăturată pictorul a aprins un foc mare, strălucitor prin culoarea roșie, care materializează flacăra. Fecioara stă în mijloc cu mânile întinse spre cer, fără să poarte urmă de suferință pe chipul ei; dimpotrivă e veselă că pleacă spre viața cea netrupească și fericită. Aici s'a oprit mâna pictorului, aici îmi opresc și eu cuvântul.

Este timpul ca și tu, dacă vrei, să vezi această pictură spre a-ți da seama dacă nu cumva sânt departe de a o fi descris exact.

CUVÂNT DE LAUDĂ LA SFÂNTUL ȘTEFAN CEL DINTÂI MUCENIC.

Cât este de sfânt și de frumos ciclul faptelor ce ne pricinuesc bucurie! Sărbătoare vine după sărbătoare, și prăznuire ia locul prăznuirii! Sântem chemați dela rugăciune la rugăciune și sărbătoarea în cinstea robului ia locul prăznuirii Nașterii Domnului! Chiar dacă s'ar uita cineva la nașterea celui născut ieri prin trup, dar care există veșnic după Dumnezeire, chiar dacă s'ar uita la mucenicia pe care astăzi o sufere viteazul slujitor al lui Hristos, va găsi multe și felurite învățături, dar un singur scop, ca noi să învățăm evlavia. Ieri, datorită sărbătorii pe care o prăznuim în fiecare an, am aflat că s'a născut Mântuitorul lumii, că cel fără de trup a îmbrăcat trup; am aflat apoi că pentru noi a primit patimile, a fost înălțat pe lemn, nu cu alt scop decât pentru purtarea noastră de grijă. Astăzi, vedem pe luptătorul viteaz pietruit pentru Hristos, ca să plătească prin sânge harul dat în locul sângelui.

Ştefan este, deci, cel care ne-a adunat la această prăznuire, cel care ne-a chemat la bucuria pe care o vedem, cel care a strâns tot oraşul într'un singur loc, dascăl al nevoinţelor pentru Hristos, temelie a bunei mărturisiri. Nimeni înainte de Ştefan nu şi-a vărsat sângele pentru Evanghelie. După cum Cain, acel ucigaş de frate (aşa cum mă învaţă istoria lui Moisi [1]) a săvârşit uciderea fratelui său (Cain a fost primul care a făcut începutul uciderii pe pământ, prin înlocuirea prieteniei firesti cu cearta), tot astfel şi Ştefan cel preafericit a fost primul care a sfinţit, prin pătimirile sale evlavioase, pământul cu propriul său sânge, bărbat posterior timpurilor apostolice, dar cel dintâi prin faptele sale de vitejie. Să nu te revolţi, Petre! Nu te întrista, Iacobe! Nu fi supărat, Ioane, nu numai dacă compar pe bărbat cu filosofia voastră, ci dacă aşi voi să-i atribui lui şi ceva mai mult. Mai mult, bucuraţi-vă şi fiţi veseli, căci sânteţi părinţi neinvidioşi şi vă bucuraţi de faptele de vitejie ale fiilor voştri şi simţiţi plăcere când sânteţi biruiţi de copiii voştri. Dacă este ceva mare şi frumos în Ştefan, apoi aceasta se datoreşte vouă, dascălii şi iniţiatorii lui. Victoria atleţilor este slavă pentru antrenor. Pentru aceea îngăduiţi-mi să vă las puţin la o parte şi voi vorbi cu încredere ceeace-mi oferă subiectul

1. *Facere*, IV, 8.

de azi pentru apărarea celui mai brav luptător al lui Hristos.

Eşti mai în vârstă decât ceilalţi ucenici, sfinte Petru, şi ai vestit înainte de toţi pe Hristos. Pe când tu încă propoveduiai cuvântul evanghelic, pe când mergeai din cetate în cetate şi schimbai ţară după ţară propoveduind, Ştefan abia intra în stadiu şi totuşi, a răpit cununa luptelor şi mutându-se la cer a fost slăvit. Pe când tu încă erai pe pământ, pe Ştefan — şi acesta este lucrul cel mai mare — l-au strigat însuşi Tatăl şi Fiul, printr'o vedenie minunată [2].

Astfel este Ştefan în comparaţie cu Petru; dar sânt deajuns cele spuse, căci este îndrăzneţ lucru de a vorbi prea mult despre întâietate cu privire la părinţi.

Cunoaştem şi faptele tale, Iacove, frate al lui Ioan [3]. Eşti evanghelist al lui Hristos, al doilea vânat după Petru. Cine oare n'ar admira credinţa ta? Abia ai fost chemat şi ai ascultat fără să-ţi mai pese de ceva. Ai părăsit odată cu corabia şi pe Zevedeu, tatăl tău, şi ai urmat lui Hristos ca un adevărat ucenic. Mărturisesc că ai suferit, cu dragă inimă, pentru credinţă. Irod tiranul te-a omorît cu sabia [4], dar după Ştefan, mulţi ani mai târziu.

Şi pentru ce să mai vorbesc de fiecare în par-

2. *Faptele Apostolilor*, VII, 55—56.
3. *Matei*, IV, 21.
4. *Faptele Apostolilor*, XII, 1—2.

INST. TEOLOGIC UNIVERSITAR BIBLIOTECA BUCUREŞTI

te, când Ştefan a luat cununa mucenicieĭ înaintea tuturor sfinţilor, primul care s'a luptat cu diavolul, primul care l-a învins, imitând pe David, chiar dacă l-a imitat în sens invers? David a biruit pe Goliat cu pietre [5], tot cu pietre şi Ştefan pe diavol; cel dintâĭ prin pietrele pe care le arunca, celălalt prin pietrele cu care era lovit. Dar noi, popor al lui Hristos, să strigăm şi să aclamăm, ca altădată oastea lui Israil, victoria, ca şi cum am vedea pe mucenic în faţa noastră, să-l admirăm ca şi cum ar sta în mijlocul nostru.

Faimos este cel care luptă pentru credinţă, chiar dacă este al doilea sau al treilea dintre luptători. Dar nu-ĭ vrednic de atâta admiraţie ca cel dintâi. Cel de al doilea este îndemnat spre imitare pe temeiul râvnei celuĭ dinainte; şi aşa este atras către râvnă. Cel care, însă, nu s'a folosit de niciun învăţător, ci singur este descoperitorul binelui, acela pe bună dreptate primeşte întâietatea. Mare este aşa dar zelul sfântului Ştefan! Pentru aceasta mare-ĭ este şi cinstea, pomenirea nemuritoare, pe care n'a acoperit-o nici uitarea, nici n'a înegrit-o vremea; ci generaţie dela generaţie primeşte istorisirile faptelor luĭ mari. Preoţi, popoare, copii, bărbaţi, femei sărbătorim într'un chip ce nu se poate călca sărbătoarea de azi. Dar trebue să privim şi istoria vieţii sale, ca să admirăm şi mai

5. *I Impăraţi*, XVII, 32—52.

mult pe mucenic cunoscându-ĭ cu deamănuntul faptele.

Ştefan a fost primul dintre diaconiĭ luĭ Hristos, sfinţit prin har, vas plin al Sfântuluĭ Duh. Intărea în fiecare zĭ pe creştini şi întorcea pe cei rătăciţi pe calea cea dreaptă. Indurera pe duşmani, pentrucă era maĭ puternic în ce priveşte învăţătura mai mult decât ceilalţi apostoli. Dar înaintea tuturor duşmanilor, pe cel dintâi duşman, pe diavolul. Acesta era cu ochiĭ înflăcăraţi, cu privirea sălbatecă spre cei care erau mai mult alipiţi de credinţă. A ridicat deci împotriva sfântului Ştefan o ceată de oameni, neamul Alexandrinilor, gata totdeauna pentru răzvrătire. Aţi auzit negreşit că cetăţenii acelui oraş se înflăcărează şi se aprind iute ori în ce parte i-ai împinge. Când Ştefan a văzut mulţimea celor care se scurgeau împotriva lui, nu ştia ce să facă deocamdată. A descoperit însă un mijloc dibaciu: să le vorbească măsurat şi blând. Niciun leac nu este aşa de potrivit pentru potolirea mâniei şi a revoltei ca o vorbă dulce şi măsurată. Şi a grăit: «Spuneţi-mi, care este pricina urĭi voastre, că întindeţi mânile asupra mea cu gândul de a mă sfâşia?» Ei au răspuns: «Pentrucă strici legile strămoşeşti şi introduci învăţăturĭ străine». Atunci fericitul retor, fără arta oratoriei şi pe nepregătite — căci nu vorbea cele pe care le învăţase prin arta oratorică,

ci pe cele pe care îl inspira Duhul — a stat în mijloc și a spus: «*Bărbați, frați și părinți, ascultați!*» [6] Înțelepte sânt cuvintele cu care a început, cel mai bun început pentru o cuvântare rostită către un public înverșunat. Și într'adevăr cuvintele lui dulci și plăcute, oarecum pline de miere și asemănătoare cu untdelemnul curat, a potolit furia fiarelor. Le aduce aminte apoi de Avraam, pentru ca începând din timpurile vechi și prelungind mult cuvântarea să-i facă să-și potolească mânia. După ce a vorbit mult despre Avraam, arată că și Moisi a profețit despre Hristos, pentru ca prin vrednicia de credință a legiuitorului, să introducă oarecum pe furiș și cu talent învățătura despre credință. A spus în mod științific tot ceeace contribuia la folosul ascultătorilor. Dar când a văzut că răutatea lor este de neclintit, iar părerea lor de neînduplecat, atunci deci, plin de îndrăzneală, renunțând la viața de aici, a lăsat la o parte toată arta oratorică de a înduplека pe ascultători prin cuvinte de lingușeală, a vorbit deschis celor tari de cerbice, celor netăiați împrejur la inimă, celor ce se luptă cu legea, celor care duc războiu împotriva Duhului, și altele încă. Acum câni mulți l-au înconjurat ca pe Stăpânul Hristos, și tauri grași, potrivit cuvintelor Psalmistului, l-au cuprins[7]. Stătea singur înconjurat din toate părțile

6. *Faptele Apostolilor,* VII, 2.
7. *Psalmi,* XXI, 12.

de un popor de ucigași. In acel ceas nu era alături de el nici prieten, nici cunoscut, nici rudă. In adevăr prezența unor cunoștințe de aproape dă oarecare mângâiere celor ce sânt în primejdie.

Iar înaltul arbitru al marei lupte, Dumnezeu, a cunoscut că Ștefan are nevoie de un ajutător — căci deși era curajos și viteaz, totuși era om și simțea cele omenești — și i se arată îndată. Și pe când se uita Ștefan spre cer, s'a arătat Dumnezeu, având pe Fiul în dreapta în forma omenească. Ce mare iubire de oameni! Ce mare bunătate! S'a arătat atletului pentru care lupta. Iar Dumnezeul tuturora i-a spus cam aceste cuvinte:

«Nu fi întristat, Ștefane, că n'ai pe niciun om care să te ajute, că nu-i lângă tine la vreme de necazuri nici un prieten! Dar eu, împreună cu iubitul meu Fiu, văd cele ce se fac. Gata este odihna, deschise sânt ușile raiului! Cu puțină răbdare, părăsește viața cea trecătoare și grăbește-te spre viața cea veșnică și fără de sfârșit. Incă pe când ești în trup vezi pe Dumnezeu, lucru ce depășește toată firea omenească. Ai fost inițiat de apostolii mai bătrâni că Tatăl are Fiu adevărat și iubit. Iată eu mă arăt ție atât cât poți purta tu. Stă alături de mine, în dreapta, și Fiul, ca să cunoști, din locul în care stă, ce cinste are. Atunci când Dumnezeu umbla pe pământ în trup scandaliza pe mulți. Dar a-

cum vezi-l lângă mine întru înălțime, cu chip de om ceresc și supra ceresc, pentru a te încredința de întruparea ce s'a săvârșit. Nu te turbura, nu te pierde cu firea, dacă ești pietruit pentru el. Nu te teme de luptă, căci vezi pe arbitrul luptelor. Părăsește trupul, disprețuindu-l ca pe o legătură pământească, ca pe o casă putredă, ca pe un vas de lut ușor de spart. Aleargă liber ca să moștenești viața de aici. Cununa virtuții tale ți-i gata. Mută-te de pe pământ la cer. Lasă trupul ucigașilor, ca pe o vărsătură câinilor. Părăsește pe un popor cuprins de furie și vino în ceata îngerilor!».

Dumnezeu s'a arătat răbdătorului Ștefan cu intenția ca să nu sufere ceva cumplit și să-i dea mai mult zel în fața marei primejdii ce-i sta înainte. Din această pricină nu i-a trimis în ajutor un înger, ca apostolilor în temniță [8], nici o putere slujitoare sau un semn, ci s'a arătat el însuși. Ștefan a fost pârga mucenicilor; iar cea dintâi faptă de mucenicie trebuia să fie desăvârșită, pentru ca mucenicii cei ce vor fi ziditi în urmă să ia un reazim tare de râvnă și să nu fie imitatorii fricii. Așa se întâmplă și în războaiele obișnuite. Soldatul din primele rânduri este cel care dă tonul luptei: dacă se poartă cu bărbăție și cu vitejie, încurajează pe toți ceilalți soldați și umple de frică pe vrăjmași; dar dacă este slab, îl apucă îndată plânsul și umple de frică sufletele camarazilor lui și toată oștirea este pusă pe fugă. Pentru aceasta Dumnezeu s'a arătat din cer lui Ștefan.

8. *Faptele Apostolilor*, V, 19-20; XII, 6-10

Cel învrednicit de marea vedenie, ca nici un altul, n'a trecut sub tăcere ceeace a văzut; dimpotrivă îndată a strigat: «*Iată văd cerurile deschise și pe Fiul Omului stând în dreapta lui Dumnezeu*» [9]. Credea sfântul Ștefan că, îndată ce va spune vedenia, are să convingă pe necredincioși. Ei, însă, au făcut cuvintele lui prilej de mai multă mânie și furie și astupându-și urechile la auzul cuvintelor lui, socotindu-le drept hulă, s'au pornit pe dată să-l ucidă. Trăgându-l afară din oraș pe omul purtător de Hristos, care purta răbdarea ca și Hristos crucea, vindecă răul săvârșit tot prin rău, se apără de ucidere prin ucidere și adaugă crucii pietrele. Au așezat pe un loc șes pe de trei ori fericitul Ștefan, trupul acela înalt, trofeul mare al mucenicilor. Poporul sângiurilor și al mâniei au înconjurat pe Ștefan și imitând așa numita aghinie întrebuințată în lupte, au aruncat cu pietre în diaconul pietrei celei din capul unghiului. Mâna evreească a săvârșit omorul. Ținta celor care aruncau era mucenicul, care stătea în mijloc ca și semnul de ochit pentru arcași.

Trupul său, rănit din toate părțile și scăldat

9. *Faptele Apostolilor*, VII, 56.

în sânge, n'a mai putut să stea drept; se clătina şi ameninţa cu căderea, ca un plop înalt tăiat la rădăcină de mulţi tăietori de lemne. Dar n'a căzut neelegant ca cei mai mulţi oameni. N'a căzut lungit cu faţa la pământ, nici n'a fost doborît pe o coastă, nici n'a căzut trupul lui pe spate; ci a căzut, punându-şi genunchii în chipul plin de cuviinţă a unui om ce se roagă; a grăbit prin rugăciune despărţirea trupului de suflet, strigând către Domnul văzut de el: «*Doamne Iisuse Hristoase, primeşte duhul meu*»! [10] Se silea să se mute de aici ca dintr'o ţară străină în patria sa, ca dintr'un pământ pustiu şi secetos într'un oraş strălucitor. Pe lângă rugăciunea sa a adăugat şi o rugăciune pentru cei ce-l loviau cu pietre [11]. Cei ce răneau făceau fapte bune; cei ce aruncau cu pietre mântuiau; cei ce ucideau dădeau viaţă; cei ce-l despărţeau de ţărână îl trimeteau în împărăţia cerurilor.

Să vedem ce scop au şi cuvintele rugăciunii lui: «*Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!*» [12] Ştefan nu s'a rugat, după cum greşit socotesc unii ca să rămână păcatul duşmanilor lui nepedepsit şi fără răspundere. Această interpretare s'ar opune în chip evident sensului legii dumnezeeşti şi ar corija concepţia de drept şi legea care prescrie pedepse după merit uciga-

10. *Faptele Apostolilor*, VII, 59.
11. *Faptele Apostolilor*, VII, 60.
12. *Faptele Apostolilor*, VII, 60.

şilor. Dar ce sens au cuvintele: «*Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta*»? Iată ce vrea să spună Ştefan!

«Dă-le, Doamne, teama umilinţei; du spre căinţă pe cei îndrăzneţi! Nu îngădui să moară în tăierea împrejur! Atrage-i prin pocăinţă la cunoaşterea ta! Aprinde-le în inimi flacăra Duhului! Dacă se vor îmbunătăţi în chipul acesta este clar că atunci nu le vei socoti lor păcatul; dacă se vor spăla cu sângele tău şi al meu, baia harului, vor fi sloboziţi de crimele lor».

Acestea s'au întâmplat şi drama s'a săvârşit. Oşti de îngeri se bucurau, admirând lupta sa şi cu multă suită l-au aşezat pe Ştefan în ceata lor. Diavolul, însă, s'a întors fără nicio ispravă, grozav nedumerit. Dar ca să vorbesc într'un chip mai material despre duhul văzduhului, care are faţa, ca să mă exprim prin cuvintele profetice, ca arsura oalei [13], diavolul a săvârşit tocmai contrarul decât ceeace nădăjduia: prin cele prin care socotea că are să împuţineze pe creştini, prin acela a înmulţit catalogul mucenicilor.

Ce voi spune acum de sfântul Pavel? Şi el era unul din ucigaşi, adevărat «*Veniamin lup răpitor*» [14]. Chiar dacă nu arunca în Ştefan cu pietre, totuşi păzea hainele celor ce aruncau şi slujeau poporului ucigaş. Dar pe tine, Pavel, cel

13. *Naum*, II, 10; *Ioil*, II, 6.
14. *Facere*, XLIX, 27.

plin de tărie acum, care răspândești sălbatică mânie, te văd dus de mână, ca pe un bătrân slăbănogit, după puțin timp, când aveai să fii condus la Anania, după ce ai gustat din adevăr [15]. Voi râde cu multă plăcere când te voi auzi vorbind despre suferințele tale pentru Evanghelie, enumărând printre alte primejdii și pe aceasta: «*Odată am fost lovit cu pietre*» [16]. Trebuia ca să fii justificat de pietrele aruncate în Ștefan, prin pietrele primite de tine, și să curmi crima păcatului prin identitatea de suferință.

Merită să nu lăsăm necercetată vedenia lui Ștefan. Dumnezeul tuturor se îngrijește mai dinainte de viitor; pregătește dinainte leacuri profilactice pentru toate păcatele omenești ce au să apară. Așa a făcut și în privința vedeniei lui Ștefan. Dacă ar fi săvârșit vedenia numai pentru folosul lui Ștefan, era deajuns numai vocea din cer, cum s'a întâmplat mai nainte în timpul botezului Domnului [17] sau mai târziu la schimbarea la față [18], sau ca și cu Pavel acesta când mergea pe calea Damascului [19]. Acum, însă, s'a arătat lui Ștefan în vedenie pentru alte pricini și mai cu seamă având în vedere răti-

15. *Faptele Apostolilor*, IX, 8.
16. *II Corinteni*, XI, 25.
17. *Matei*, III, 17.
18. *Matei*, XVII, 5.
19. *Faptele Apostolilor*, IX, 4-6.

rea lui Sabelie; acesta avea să se nască din Libia în bisericile lui Dumnezeu și avea să introducă în lume amestecul ipostaselor Sfintei Treimi. Pentru aceasta Dumnezeu, anticipând viitorul și întărind mai dinainte sufletele generațiilor viitoare, se arată pe sine însuș, în slava sa proprie și desăvârșită, dar arată și pe Fiul ca pe o persoană distinctă și perfectă; îl așează în dreapta sa ca prin deosebirea de persoane să arate deosebirea ipostaselor.

Dar poate că cineva va face următoarea obiecție:

— Ne-ai vorbit înțelept despre Tatăl și despre Fiul. Dar unde este Duhul cel Sfânt? Dacă Tatăl s'a arătat împreună cu Fiul din cer pentru a ne încredința despre adevărul credinței noastre, atunci trebuia să fie și Duhul cel Sfânt de față ca prin vedenie să se săvârșească o inițiere practică a oamenilor.

Este necesar ca să ne spunem părerea noastră față de obiecția pusă:

— O, prea înțelepte, cel care cercetează sfintele Scripturi trebue să aibă în afară de o judecată dreaptă și o memorie bună spre a putea fi stăpân pe sensul tuturor celor scrise în Scriptură. De cauți prezența Duhului, uită-te puțin mai sus de pietre și de uciderea lui Ștefan și vei găsi că Duhul vorbește înainte de a avea loc vedenia; el este împreună cu Ștefan și pregătește mai dinainte pe atlet. Chiar la începu-

tul istorisirii ni se spune următoarele: «*Ştefan, plin de har, adevăr şi putere, făcea semne şi minuni mari în popor. Dar s'au sculat unii din sinagoga numită a Libertinilor, Cirineilor şi Alexandrinilor şi a celor din Cilicia şi Asia şi discutau cu Ştefan; dar n'au putut să se împotrivească înţelepciunii şi Duhului prin care vorbea*» [20]. Iată dar că Scriptura ne-a arătat lămurit şi distinct şi existenţa persoanei Duhului. Dacă însă despre Sfântul Duh s'a scris mai înainte şi în urmă a vorbit despre Tatăl şi Fiul, schimbarea ordinei persoanelor nu pângăreşte de loc credinţa. Scriptura obişnueşte să facă lucrul acesta. Uneori numeşte numai pe Fiul; alteori pe Duhul împreună cu Fiul; uneori începe cu Tatăl şi sfârşeşte cu Duhul, iar alteori tocmai dimpotrivă, face început cu Duhul şi merge cu cuvântul prin Fiul la Tatăl. Şi acest fel de exprimare se poate vedea că este întrebuinţat mai cu seamă fără nici o băgare de seamă de marele Pavel.

Ne-am împlinit datoria ce-o aveam faţă de Ştefan; dacă ai în vedere măreţia mucenicului, atunci nu mi-am împlinit îndeajuns datoria; dar dacă te uiţi la destoinicia vorbitorului, atunci am împlinit-o îndeajuns, că a Dumnezeului nostru este slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

20. *Faptele Apostolilor*, VI, 8-10.

INDEMN LA POCĂINŢĂ

De curând am auzit pe Luca spunându-ne că un fariseu cheamă pe Domnul la ospăţ, îl duce în foişor şi întinde masă obştească [1]. Domnul nu refuză invitaţia, nici nu evită pe fariseu, care nu-i era nici ucenic, nici credincios, ci era legat de litera legii, care nu-şi deschisese ochii pentru cunoaşterea adevărului, ci avea vederea foarte slabă pentru înţelegerea făgăduinţelor profeţilor.

Pentru ce ne-a lăsat în scris Luca acest capitol din viaţa Mântuitorului? Pentru care din aceste două motive? Ca să cunoaştem faptele săvârşite de Iisus pe când trăia în trup şi să luăm cunoştinţă de o istorie folositoare, sau ca să ne îndrepte viaţa noastră pe o cale dreaptă şi fără cotituri, odată ce această istorisire este plină de învăţăminte folositoare? Sânt de părere că pentru ultima pricină, şi se cuvine ca şi voi să fiţi de aceeaşi părere cu mine.

Intr'adevăr sânt mulţi oameni egoişti care

1. *Luca*, VII, 36.

cred despre ei că au făcut numai fapte bune și drepte, care, întemeeați pe o concepție deșartă, au o părere foarte bună despre ei, numesc păcătoși pe cei ce se apropie de ei și înainte de a veni judecata cea din urmă se despart de ceilalți oameni, ca oile de capre, și se uită la ușa împărăției ca și cum le-ar fi larg deschisă lor. Nu socotesc vrednici pe cei mulți de a sta cu ei sub acelaș acoperiș sau la aceeași masă; simt desgust nu numai de cei care merg pe calea extremă a vieții, dar și de cei care merg pe calea de mijloc.

Luca, doctor mai mult al sufletelor decât al trupurilor, a scris istorisirea aceasta. Istorisirea de față nu-i o simplă povestire, ci un leac pentru cei care sufăr de boala mândriei. Luca ne arată că însuși Dumnezeul și Mântuitorul nostru, singurul drept și incomparabil de curat, trăește împreună cu cei păcătoși, este cu totul îngăduitor și iertător cu ei și ia masa cu cei care n'au fost niciodată curați. Nu ca să ia ceva din răutatea și viținl lor, ci ca să le dea lor din dreptatea și curățenia sa proprie, întocmai ca puterea luminii solare (atât cât putem înțelege purtarea de grijă a Creatorului luând ca termen de comparație creația). Știm într'adevăr că soarele nu luminează numai ținuturile șese, ci și văile și văgăunile. Dacă unii din noi sânt stăpâniți de aceleași păreri ca cei mai sus arătați, atunci să punem capăt acestor păreri, potrivit cuvântului ce spune: Să imităm milostivirea și iubirea de oameni a Stăpânului, să ne pogorîm la cei de jos și umiliți, nu pentru a ne înjosi și umili stând împreună cu ei, ci dimpotrivă pentru a-i înălța și pe ei. Să procedăm ca și înotătorii, care-și petrec toată viața pe apă, care scot la aerul acesta dătător de viață din adâncul apei pe cei ce sânt pe cale de a muri prin înec.

Dar pentru că pericopa evanghelică ne dă cea mai bună explicare a acestei stări de lucruri, haide să ne îndreptăm spre scopul ce-l urmărim.

Tare mă minunez de cei care sânt îmbrăcați cu acest trup plin de patimi și iubitor de plăceri, biruiți în fiecare zi de somn și de pântece, care nu fac experiența altor preocupări mai înalte, cunoscute nouă tuturora care participăm uneea și aceleași firi omenești, tare mă minunez de aceștia când îi văd îngăduitori cu ei, dar aspri judecători ai celor ce păcătuesc; când îi văd neputincioși luptători, dar neîndurători legiuitori; nimicesc iubirea de oameni a lui Dumnezeu și astupă, după părerea lor, izvorul îmbelșugat al milei și cu multă îndrăzneală închid celor rătăciți intrarea în împărăția cerurilor. Acest fel de gândire n'are alt rezultat decât de a sădi în sufletele care caută vindecare desnădejdea legii. Cel care a pierdut nădejdea de vindecare, ajunge dintr'odată rob bolei și străin

tuturor făgăduințelor făcute de Scripturile noastre. Căci nici nu există în Scripturi, pentru cel ce le cercetează cu înțelepciune, vreun caz în care să nu se fi dăruit har, iar iertarea să nu fi vindecat păcatul. Cine este oare atât de surd, care să nu audă cuvintele lui Iov, strigate tuturora: «*Nimeni nu-i lipsit de întinăciune, chiar de ar fi viața lui o zi!*» [2] Cine ar putea să-și închipue că este atât de cinstit și de curat încât să socotească că iertarea este de prisos și că nu are nevoie de mila lui Dumnezeu când are să-și dea seama de faptele sale înaintea tribunalului lui Dumnezeu? Chiar dacă ar fi ajuns prin viața lor până la cea mai înaltă treaptă de dreptate și de sfințenie, încât să calce, potrivit cuvintelor Scripturii, cu adevărat peste șerpi și peste scorpii [3], chiar dacă ar fi proclamați învingători și încununați în lupta cu păcatul, totuși n'ar trebui să judece viața tuturor celorlalți după propria lor bărbăție, ci să mărturisească că viața lor plină de virtuți se datorește lui Dumnezeu, care le-a dat harul, prin care au fost stăpâni pe propria lor fire și n'au fost biruiți de ispitele satanice, iar pe de altă parte să întindă o mână iubitoare celor neputincioși, să-i ridice din țărână și să-i curățească de întinăciuni. Dacă ar proceda așa ar dobândi îndată laudă a propriei lor virtuți și bărbății și

2. *Iov*, XIV, 4.
3. *Luca*, X, 19.

totdeodată ar primi și cununile dragostei ce a avut-o față de semenii lor. Acum însă se găsesc oameni printre noi care se târăsc pe jos, care nu duc o viață îngerească asemănătoare puterilor netrupești, ci una pentru care ar putea să fie trași la răspundere și de care să-ți bați joc; și tocmai acești oameni judecă pe semenii lor cu asprime și-i condamnă cu puteri absolute, încât eu, înăbușit de mândria și îngâmfarea lor, le spun cuvintele evanghelice:

«Nu vedeți bârnele din proprii voștri ochi, dar vreți să scoateți paiul din ochii altora [4], legați în spatele altora sarcini foarte grele; umblați de colo colo, cu priviri severe de aspri judecători, dar neputincioși să vă purtați propriile voastre poveri; v'ați așezat mai dinainte în scaunul de judecată a lui Hristos și ați răpit dreptul de sentință al Judecătorului tuturora; sânteți niște robi vrednici de dispreț, dar judecători neînduplecați ai semenilor voștri. Dacă spuneți că aveți râvnă pentru Dumnezeu, imitați pe Dumnezeu, originalul chipului vostru, căci sânteți făcuți după chipul lui Dumnezeu!»

O, creștini, nume ce exprimă iubirea de oameni, imitați dragostea lui Hristos! Uitați-vă la bogăția iubirii sale de oameni! Când a voit să se arate oamenilor prin trup de om, a trimis pe Ioan, predicatorul pocăinței, introducătorul

4. *Matei*, VII, 3-4.

căinței, și pe toți profeții dinainte de Ioan care au fost dascăli ai convertirii. Apoi, după puțin timp, s'a arătat și el, strigând oamenilor cu propria sa voce: «*Veniți către mine toți cei osteniți și împovărați și eu vă voi da odihnă*» [5]. Cum primea Hristos pe cei care răspundeau chemării sale? Dădea cu ușurință iertarea păcatelor, degrabă liberarea de necazuri și dureri. Cuvântul a sfințit, Duhul a pecetluit; omul cel vechi a fost înmormântat, cel nou s'a născut, și a crescut prin har. Ce-a urmat de aici? Omul a ajuns prieten cu Dumnezeu în loc de dușman; fiu în loc de străin; inițiat în tainele credinței în loc de necunoscător; sfânt în loc de necredincios.

Dacă un om, îmbogățit cu daruri atât de mari și nemăsurate, păcătuește față de darnicul și bunul său Binefăcător, apoi noi, judecători aspri și neînduplecați, nu-l lăsăm nici să deschidă gura, îl nimicim și-l suprimăm din viața aceasta, iar în cealaltă îl osândim pe veci. Cu totul alta este hotărîrea Domnului, care miluește de mii și mii de ori, care nu dorește moartea păcătosului, ci așteaptă întoarcerea sa [6]. N'au fost pedepsiți așa cei care altă dată au păcătuit față de har. Dimpotrivă o altă milă a urmat primei mile, iertare se adaugă iertării; picăturile de lacrimi au aceeași putere ca și baia botezului,

5. *Matei*, XI, 28.
6. *Iezechil*, XVIII, 23.

iar suspinul din inimă readuce harul plecat puțin timp.

Dacă nu mă crezi pe cuvânt, întreabă pe Petru, care ședea în casa arhiereului, și-ți va spune că plângând amar a fost curățit păcatul tăgăduirii lui Hristos [7]. N'a ajuns din nou Simon, ci a rămas Petru apostolul. Sânt de părere că și Iuda Iscarioteanul, dacă n'ar fi fost îndată propriul său călău [8], socotind păcatul său cu neputință de iertat, și dacă ar fi cerut îndurare și milă căzând la pământ, n'ar fi fost lipsit de îndurările care se revarsă peste întreaga lume. Dovada celor spuse de mine o fac toți Evreii care au crezut după ce au răstignit pe Domnul și care și-au spălat în baia botezului odată cu sufletele și mânile [9]. Dacă au fost miluiți și iertați răstignitorii oare nu s'ar fi bucurat de iertare și vânzătorul? Și Pavel lega altădată pe creștini [10], dar purtând mai târziu lanțuri pentru Hristos [11], a îndepărtat crimele prin identitatea pătimirii. Pavel a mai păcătuit aruncând cu pietre în Ștefan și aprobând pe ucigași [12], dar fiind și el pietruit [13] a șters păcatele. Ma-

7. *Matei*, XXVI, 75.
8. *Matei*, XXVII, 5; *Faptele Apostolilor*, I, 18.
9. *Faptele Apostolilor*, II, 41; IV 4.
10. *Faptele Apostolilor*, VIII, 3, IX, 1-2.
11. *Efeseni* VI, 20.
12. *Faptele Apostolilor*, VII, 58.
13. *II Corinteni*, XI, 25.

tei [14] şi Zaheu [15] erau vameşi, dar călcând în picioare funcţia de vameş, prin dispreţul banilor, Zaheu l-a primit pe Iisus în casa sa, dar mai mult în sufletul său, iar Matei a fost arătat evanghelistul şi scriitorul faptelor minunate ale lui Hristos. Trebue să-ţi aminteşti şi de vameşul care s'a suit la biserică împreună cu fariseul ca să se roage [16] ca şi de femeea care a pierdut drahma şi a găsit-o [17].

Dacă s'ar gândi cineva la oamenii care au trăit dela început şi până în vremea noastră, va găsi că mulţi la începutul vieţii lor au fost plini de păcate, iar mai târziu s'au întors la credinţă mânaţi de dorul unei vieţi mai bune. Numai lui Dumnezeu îi este propriu şi specific de a face totul fără de păcat. Omul însă, care stă sub naştere şi stricăciune şi este supus atâtor patimi, n'ar putea niciodată să scape de osândă dacă ar fi tăiată nădejdea iertării.

Uită-te la David, împăratul lui Israil, pe care Dumnezeu l-a făcut împărat după alegere şi l-a împodobit prin laudele propriei sale mărturisiri zicând: «*Am găsit bărbat după inima mea, pe David fiul lui Iesei*» [18]. David, cu toate că a primit mărturia aceea strălucită din partea lui

14. *Matei*, IX, 9.
15. *Luca* XIX, 2-10.
16. *Luca*, XVIII, 10-14.
17. *Luca*, XV, 8-10.
18. *I Impăraţi*, XIII, 4; *Faptele Apostolilor*, XIII, 22.

Dumnezeu, totuşi a alunecat în patima iubirii trupeşti şi a căzut în acele păcate pe care le cunoaştem cu toţii [19]. Cu toate acestea, după ce a fost mustrat de profet [20] şi-a recunoscut păcatul [21] şi a lăsat consemnat în scris generaţiilor viitoare suferinţele pocăinţei sale. Şi vedem, ca într'o icoană, în Psaltire, durerea sa: când îi era trupul topit de durere; când prefăcea noaptea, timpul obştesc de odihnă în urma oboselilor muncilor, în timp de lacrimi; când îşi uda patul cu lacrimile pleoapelor ca prin nişte izvoare [22] şi ne-a lăsat nouă psalmul al cincizecilea, model de pocăinţă şi de înduplecare a lui Dumnezeu. N'a fost în zădar plânsul lui. Suspinurile lui adânci au atras asupra sa îndurarea. A primit stăpânirea puterii împărăteşti; dar şi prietenia lui Dumnezeu şi îndrăzneala de a-l ruga.

La fel s'a întâmplat cu împăratul Ninevitenilor; din pricina mulţimei păcatelor atât el cât şi poporul condus de el mergeau la pieire; cel care mustra păcatul lor le-a vestit că se apropie peste puţin timp ziua pedepsei [23]. Totuşi, Ninevitenii au scăpat de a face experienţa nenorocirilor, pentrucă s'au pedepsit în chip în-

19. *II Impăraţi*, XI, 2-4.
20. *II Impăraţi*, XII, 1-12.
21. *II Impăraţi*, XII, 13.
22. *Psalmi*, VI, 6.
23. *Iona*, III, 4-5.

ţelept pentru păcatele lor [24]. Proorocul Iona s'a supărat că nu s'au îndeplinit relele ce le spusese el şi s'a purtat obraznic faţă de milostivirea lui Dumnezeu [25]. Dar Dumnezeu, care ne face cunoscut, şi prin vorbe şi prin fapte, cât este de mare bunăvoinţa lui faţă de oameni, face ca să crească un vrej deasupra capului profetului ca să-i ţină umbră împotriva razelor soarelui; pe când însă Iona dormea sub umbra vrejului, Dumnezeu a uscat deodată vrejul [26]. Dar pentru că din pricina uscării vrejului îl ardea soarele s'a deşteptat şi a început să se blesteme şi să-şi dorească moartea [27]. Dacă profetul s'a întristat atât de mult din pricină că s'a uscat un vrej, oare Dumnezeu n'ar avea milă de o cetate atât de mare ajunsă aproape de pieire? [28].

Aflaţi, oameni aspri şi neînduplecaţi, bunătatea celui ce ne-a creat pe noi şi imitaţi-o! Nu fiţi judecători aspri şi neîndurători ai semenilor voştri! Aşteptaţi până ce va veni cel care descopere cele ascunse ale inimilor şi va da fiecăruia, în viaţa ce-o aşteptăm, în virtutea puterii sale de Stăpân, starea ce i se cuvine. Nu pronunţaţi hotărîri neomenoase, ca nu cumva

24. *Iona,* III, 7-10.
25. *Iona,* IV, 1-4.
26. *Iona,* IV, 6-8.
27. *Iona,* IV, 9.
28. *Iona,* IV, 11-12.

să aveţi parte de aceleaşi sentinţe şi să fiţi sfâşiaţi, ca de nişte dinţi foarte ascuţiţi, de cuvintele propriilor voastre guri. Sânt de părere că spusele evanghelice: «*Nu judecaţi ca să nu fiţi judecaţi*» [29] au tocmai sensul de a ne feri de acest păcat. Prin aceste cuvinte nu ni se ia dreptul de a judeca cu milă şi iubire de oameni, ci ni se interzice de a osândi cu mai multă asprime decât însuşi Judecătorul. Uşurează aşa dar balanţa judecăţii tale, dacă vrei să nu fie atrase şi faptele tale spre talgerul de osândire al balanţei, când judecata lui Dumnezeu va cântări, ca într'o balanţă, viaţa noastră.

Tu, care eşti înconjurat de trup şi trăieşti în trup, să nu dispreţuieşti niciodată în viaţa ta îngrijirea doctorului! Oricât de sdravăn şi de sănătos ai fi, totuşi nu se poate să nu te îmbolnăveşti vreodată, încât să n'ai nevoie de îngrijirea doctorului! Ai un suflet, înclinat spre cele pământeşti! Atâta vreme cât el îndeplineşte pe ascuns poftirile trupului, nu îndepărta mila din sufletul tău, ca nu cumva să fii lipsit de iertare, când vei avea nevoie de ea.

Eşti preot şi a dat Dumnezeu să fii în fruntea unui popor. Uită-te cu milă la căderile în păcat ale păstoriţilor tăi, cunoscând că deşi situaţia ta socială şi de viaţă este deosebită de a celor mulţi, totuşi ai aceiaşi fire ca şi ei. Şi

29. *Matei,* VII, 1.

odată ce eşti părtaş aceleaşi firi, poate că vei fi părtaş şi păcatului.

Moise cunoştea asta, căci era om şi cunoştea firea omenească; pentru aceea a poruncit să se jertfească un viţel pentru preot; preotul avea negreşit păcate, deci cu atât mai mult avea nevoie de curăţire. Ceeace era pe vremea aceea viţelul, aceea este acum pocăinţa ce se face fără mijlocirea a ceva trupesc şi rugăciunea ce se aduce lui Dumnezeu fără vărsare de sânge. Noi, care ne lăudăm şi ne îngâmfăm, să nu nimicim bunătatea şi mila, odată ce ştim că şi Aaron, preotul acela foarte încercat, şi-a atras asupra sa ura lui Dumnezeu când poporul i-a cerut să-i facă zei şi a căzut în cârtire împotriva lui Dumnezeu împreună cu sora sa Maria. Dacă cel care a cârtit nu s'ar fi rugat, n'ar fi scăpat de pedeapsă. Dacă-i altcineva, nu preot, ci unul din popor, să se teamă să pună jug greu pe alţii! Dacă cel pus ca să curăţească poporul are nevoie uneori de curăţire, ce va păţi oare cel care n'are puterea hirotoniei?

Să imităm grija pe care o are Mântuitorul de turma sa. Să citim în Evanghelii, şi, ca într'o oglindă, să învăţăm de acolo ideea de îngrijire şi de bunătate. Văd acolo în parabole şi în cuvinte umbrite pe un bărbat păscând o sută de oi; când una din oi s'a depărtat de turmă şi s'a rătăcit, n'a rămas lângă cele care păşteau la un loc şi nu s'au rătăcit, ci a plecat în căutarea

celei rătăcite; a străbătut văi şi râpi, a trecut peste munţi înalţi şi mari, a mers plin de răbdare prin pustietăţi până a găsit-o. Când a găsit-o n'a bătut-o, nici n'a luat-o la goană silind-o cu asprime spre turmă, ci a pus-o pe umăr, o purta în spate cu bucurie, a alăturat-o celorlalte oi, bucurându-se de ea mai mult decât de toate celelalte [30]. Să căutăm să pătrundem sensul ascuns în această parabolă. Negreşit, oaia, de care-i vorba aici, nu-i oaie cu adevărat, iar păstorul este altcineva decât păstorul animalelor; dimpotrivă, parabola aceasta cuprinde pilde instructive pentru preoţi. Ne învaţă să nu desnădăjduim iute cu privire la oameni, dar nici să-i lăsăm în părăsire când sânt primejduiţi; să-i căutăm cu râvnă şi să-i reîntoarcem la starea lor de mai nainte; să ne bucurăm de cei care se întorc şi să-i alăturăm de mulţimea celor care au trăit drept.

Pe lângă aceasta, se cade ca preotul să pună în practică iubirea de oameni în locul asprimei şi al tăierii; chiar dacă Stăpânul porunceşte ca să smulgi din rădăcină pe cineva, ca pe o plantă nefolositoare, totuşi preotul trebue, ca un bun grădinar, să ceară dela Domnul cruţare şi îngăduinţă. Acest sens îl are parabola smochinului neroditor [31]. Domnul a voit să-l taie că nu a rodit; grădinarul, însă, îl roagă şi-i cere să-l

30. *Luca*, XV, 4-6.
31. *Luca*, XIII, 6-9.

mai îngădue, să-i mai lase timp, dându-i bune nădejdi pe temeiul propriei sale purtări de grijă. Nu tăia deci cu ușurință, tu, care ai datoria să oprești pe Domnul de a tăia, nici să nu te ducă la desnădejde faptul că cineva nu aduce roade; dimpotrivă dă-ți toată osteneala ca să-l îngrijești: sapă-l, prin mustrările ce i le faci; încălzește-l, prin sfaturile tale, cum e încălzită planta cu gunoi; adapă-l, prin revărsarea învățăturilor; împrejmuește-l, ca și cu un gard, prin poruncile care-l feresc de păcate. Datoria ta este de a cere; a Judecătorului de a judeca. Să ne silim să fim numiți cu același nume cu care este numit Domnul. Domnul este numit «Mângâietor» pentru că înduplecă pe Tatăl prin rugămințele sale pentru neamul omenesc. Același nume a primit și Duhul adevărului din pricina râvnei și dragostei ce-o are pentru noi. Și el se numește Mângâietor, căci îndeobște se sârguește să mângâie și să ceară iertare pentru cei păcătoși și nu pentru cei nevinovați și lipsiți de păcate. Imită, preote, purtarea de grijă de popor a lui Moisi! Imită dispoziția lui sufletească ce-o avea către poporul condus de el! Moisi, când a înțeles că harul s'a îndepărtat puțin de popor, a rugat pe Dumnezeu, să nu se supere pe un popor ce-a păcătuit; și se ruga de Dumnezeu ca să moară înainte de moartea poporului spre a nu vedea nimicirea celor păstoriți de el. Nimic nu-i mai bun decât de a re-

produce cuvintele lui: «*Mă rog ție, Doamne! Poporul a păcătuit cu mare păcat înaintea ta și și-a făcut luișI dumnezei de aur. Acum dacă ierți păcatul lor, iartă-l. Dar dacă nu-l ierți, șterge-mă din cartea pe care ai scris-o!*» [32] Vezi că Moisi preferă mântuirea mulțimii în locul mântuirii sale? Vezi că cere să fie șters din cartea scrisă de Dumnezeu, dacă nu reușește să capete iertare pentru popor? Conducătorii de acum ai poporului sânt aspri cu păcătoșii; alungă pe cei care se duc la ei; se fac că nici nu văd pe cei care cad la picioarele lor; obrazul nu li se îmblânzește de lacrimile celor ce plâng.

Pentru care motiv a scris Luca, dar mai bine spus Duhul cel Sfânt, pilda fiului risipitor [33], care, după ce a insultat pe tatăl lui prin plecarea sa, a cheltuit toată averea luată dela părinți în plăceri, în beții și cu femei? Când a dat mai târziu de greutăți, încât a fost nevoit să se facă păzitor de porci și să mănânce aceeași mâncare ca porcii, s'a întors înțelepțit la casa părintească. Tatăl lui, când l-a văzut, nu l-a alungat, nici n'a îndepărtat dela ușa sa pe cel reîntors, ci tocmai dimpotrivă: a alergat înaintea celui ce se apropia de casa părintească, l-a cuprins de gât, a vărsat lacrimi de dragoste pe umărul lui, l-a făcut iarăși fericit din nenorocit ce era, l-a îmbrăcat cu haina ce-o poartă stă-

32. *Eșire*, XXXII, 31-32.
33. *Luca*, XV, 11-32.

pânii, i-a pus în deget un inel, a schimbat ziua în zi de sărbătoare și a pregătit ospăț îmbelșugat și luminat.

Istorioara aceasta este o parabolă, în care ni se arată că Biserica este ca o casă părintească, ce primește cu dragoste pe toți oamenii. Parabola aceasta ne învață ca oamenii să nu mai trăiască la un loc cu porcii, cu alte cuvinte, cu diavolii, ci să ajungă, din străini ce sânt, iarăși fii; ne învață ca oamenii să trăiască, prin voința lui Dumnezu, ca și fiul cel desfrânat prin hotărîrea tatălui, împreună cu bărbați sfinți, ca și cu niște frați. Tu, nu imita gândul fratelui mai mare, nici nu murmura împotriva îndurării și dragostei tatălui, că a primit în casă pe fiul desfrânat, rușinea familiei. Mai mult, admiră bunătatea, imită bunăvoința lui Dumnezeu, ia în brațe și îmbrățișează pe cei întorși din rătăcirea lor. In chipul acesta vei fi povățuitor orbilor și dascăl celor rătăciți.

Am vorbit îndeajuns și nu trebue să spun mai mult către cei cu sufletul aspru și neînduplecat, care se folosesc de cuțit în loc de dragoste.

Ascultă-mă acum, tu care trebue să te întorci la credință, cum se cuvine să te întristezi din pricina păcatelor tale și cum să-ți plângi din inimă greșalele.Dar dacă vrei, uită-te mai bine la femeea păcătoasă despre care ni s'a citit azi din Evanghelia scrisă de Luca. Imită smerenia și înțelepciunea acelei femei și ia exemplu exact

de pocăință. A venit în casa fariseului. Nu s'a rușinat de mulțimea mesenilor, nici n'a fugit pentru că vremea ospățului era nepotrivită pentru mărturisire. Dimpotrivă, stăpânită de întristare, cuprinsă de mare jale din pricina greșalelor ei, s'a apropiat îndată de tămăduitorul păcatelor. Când a venit, nu l-a rugat pe Domnul stând în fața lui, ci s'a așezat la spatele lui, socotindu-se nevrednică, din pricina înfățișării ei, de a putea vorbi cu el. N'a stat fără nici o treabă acolo, ci i-a luat picioarele lui, și și-a despletit părul capului; prin cele ce făcea își arăta întristarea sufletului ei: a început să verse lacrimi peste picioarele lui și cerea milă cu multă sdrobire sufletească. Și vărsa atât de multe lacrimi, încât ploua pe picioarele lui; apoi, iarăși, a șters umezeala de pe picioare cu părul capului ei, astfel că și-a arătat toată evlavia și umilința sufletului ei. Dar ca să spun pe scurt, femeia s'a pocăit de păcatele ei prin toate simțirile și prin toate mădulările sale. Se poate presupune ce fapte a săvârșit în urmă femeea aceasta ce și-a plâns în public și atât de pe față păcatele ei.

Noi, însă, făgăduim și vestim că ne pocăim, dar nu ne dăm nici o silință de a arăta fapte de pocăință; continuăm să avem aceeași viață pe care o aveam și înainte de a ne mărturisi păcatul. Veselia-i tot atât de mare, îmbrăcămintea la fel, desfătarea mesei îmbelșugată,

somnul lung și lenevos până la saţiu; ocupaţiile și grijile zilei, unele după altele, aștern peste suflet uitarea propriei noastre purtări de grijă. Am scris numai numele pocăinţei, dar pocăinţa e fără rod și fără putere. Noi înșine ne despărţim de taine și de împărtășirea nespuselor sfinţenii; nu ne dăm nicio silinţă să ne întoarcem la ele, ci le dispreţuim ca pe o eftină desfătare. Înţelege, omule, că te-ai despărţit de împărtășirea acelor taine prin care ai fost învrednicit de mari daruri! Dacă ai avea cinstea să stai la masă cu împăratul, iar apoi ai fi îndepărtat luându-ţi-se această cinste, spune-mi, câţi bani n'ai cheltui ca să ajungi iarăși prieten cu împăratul și să stai din nou la masă cu el? Câte uși n'ai supăra cu rugăminţile tale, gemând, socotind viaţa de nesuferit, arătându-ţi durerea profundei tale supărări prin descompunerea și prin cutele obrazului? Vei mișca, după cum se spune, chiar pietrele, până ce vei îndepărta nenorocirea dela tine. Când eşti, însă, despărţit de prietenia cu Dumnezeu și când cazi dintr'o cinste cu adevărat înaltă, ce lucru mare și vrednic faci ca să-ţi arăţi umilinţa sufletului tău ticăloșit?

Nu este potrivit ca să ducă aceeași viaţă cu cei sănătoși, cel care spune că bolește, căci altul este regimul celui bolnav, și altul traiul celui sănătos. Nu vezi cât este de mare deosebirea dintre un om sănătos și unui bolnav? Cel bolnav zace într'o cameră mică și nu-l mai preocupă nicio grijă; nu-l interesează agricultura, chiar dacă era pasionat agricultor; bancherul și negustorul lasă deoparte grija de avuţii; se hrănește cu apă și cu pâne, chiar dacă mai naainte întindea masă sibaritică și plină de toate bunătăţile. Pe bolnav nu-l mai încântă jocurile copiilor, stă despărţit de soţie; zi și noapte doctorii stau lângă el; îi silește, cu mari onorarii, ca, de dragul unui câștig frumos, să-l facă sănătos. In această stare se găsește cel bolnav cu trupul.

Tu însă, care stai rău cu sufletul, te duci la doctorul netrupesc, te mărturisești cu prefăcătorie doctorului, îi arăţi boala, dar lași ca boala să te consume, să te roadă boala și să se mărească! Înţelepţește-te odată! Cunoaște-te pe tine însuţi! Ai supărat pe Dumnezeu; ai mâniat pe creatorul tău, ce are stăpânire peste această viaţă, iar în cealaltă este Domn și Judecător. Ai păcătuit îmbuibându-te cu tot felul de bunătăţi? Vindecă-ţi desfătarea ta prin post! Desfrâul ţi-a vătămat sufletul? Castitatea să-ţi fie leacul boalei! Lăcomia cea doritoare de multe bogăţii îţi aprinde sufletul? Milostenia să-ţi goleaască îmbuibarea, căci milostenia și datul este mijlocul de curăţire al celor lacomi. Răpirea averilor străine ne-a vătămat? Să se întoarcă cele răpite la propriul lor stăpân! Minciuna ne-a dus până aproape de pierzare?

«Pierde-vei, spune Scriptura, pe toți cei ce grăesc minciuna!» [34]. Mărturisirea adevărului să oprească primejdia! Călcarea jurământului aduce cu sine securea aeriană a fiului lui Zaharia [35] și amenință să ne taie? Să îmbrăcăm toată armura pocăinței, ca să dăm la o parte tăiușul securei. A fost rob cineva, în chip necredincios, unor învățături eretice? Să pună pe fugă rătăcirea prin o gândire ortodoxă. Aceasta este pocăința: Iertarea și nimicirea păcatelor săvârșite fie cu fapta, fie cu gândul potrivit unei dispoziții sufletești.

Cel care-și dă seama de folosul pocăinței, dar se învârte mereu în noroiul fără de legii, se aseamănă robului, care deși cunoaște mânia stăpânului său, totuși continuă în ochii stăpânului său să facă răul și-și întărește păcatul. Fii sensibil față de boala ce te înconjoară! Zdrobește-ți inima cât poți de mult! Caută-ți frați uniți cu tine prin aceleași sentimente ca să-ți ajute în jalea ta pentru a te izbăvi! Arată-mi lacrimile tale amare și îmbelșugate, ca să amestec cu ele și pe ale mele! Ia părtaș al durerii tale și pe preot, ca pe un părinte! Care este omul care să-și dea fals titlul de părinte sau să aibă sufletul de cremene, ca să nu se întristeze împreună cu fii săi întristați și să nu se bucure când ei din nou se bucură? Un preot se întristează de păcatul săvârșit de cel pe care-l are drept fiu din pricina credinței, cum s'a întristat Iacov când a văzut haina plină de sânge a fiului său Iosif [36], cum s'a întristat David de pierderea lui Avesalom [37], cum s'a întristat Ilie când au murit pe câmpul de bătaie fii lui: Ofni și Fineeș [38], cum s'a întristat Moisi când poporul cel necredincios a născocit facerea vițelului de aur [39]. Ai mai multă încredere în părintele care te-a născut după Dumnezeu decât în părinții trupești! Arată-i preotului, fără să roșești, păcatele tale ascunse! Dezgolește-i lui faptele sufletului, pe care nu poți să le spui altora, arătându-i, ca unui doctor, boala ta cea ascunsă! Preotul se va îngriji ca să nu-ți fie pătată nici cinstea ta, dar se va îngriji și de vindecarea ta! Rușinea fiilor lovește mai mult pe părinți decât pe fiii care au săvârșit rușinea. Slava fiilor este slava părinților, la fel și rușinea.

Scadența vieții noastre, fraților, nu ni-i cunoscută! Să ajungem la sfârșitul vieții noastre cu multă purtare de grijă de noi! Nu-i oare absurd ca cei care au grijă de vindecarea trupului să se curețe pe ei cu medicamente înainte de răsăritul constelației Cânelui, pentru ca nu cumva ceeace este umed în ei să se strice din

34. *Psalmi*, V, 6.
35. *Luca*, III, 9.
36. *Facere*, XXXVII, 31-35.
37. *II Impărați* XIX, 4.
38. *I Impărați*, IV, 18-19.
39. *Eșire*, XXXII, 29-32.

pricina prea marei călduri şi să dea naştere la boală, iar cei care trebue să poarte grijă de suflet să nu preîntâmpine ziua nesigură a morţii şi căldura focului din iad, care arde fără încetare şi nu se stinge niciodată? Ai avut drahma cea evanghelică [40], prin care erai cu adevărat bogat, dar ai pierdut-o din pricina trândăviei tale. Aprinde făclia pocăinţei! Pleacă-te cu râvnă! Caută-ţi comoara ascunsă printre patimile pământeşti! Când o găseşti, ridic-o şi păstreaz-o, ca să se bucure împreună cu tine vecinii cu bucuria cea întru Hristos, căruia se cuvine slava acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

40. *Luca*, XV, 8-9.

CUVÂNT
LA INCEPUTUL POSTULUI

Omul este o fiinţă compusă din trup văzut şi din suflet raţional şi imaterial, destinat să fie ceeace este. Natura şi vrednicia acestor două părţi constitutive amintite mai sus ale omului nu sânt de aceeaşi valoare; corpul a fost creat ca un organ ce se mişcă pentru a sluji sufletului stăpânitor; sufletul a fost rânduit ca să conducă şi să împărăţească, ca unul ce este superior trupului. Sufletul a primit dela minte şi raţiune puterea de discernământ şi prin cercetarea deosebirii dintre cele bune şi cele rele, cunoaşte pe Dumnezeu, făcătorul şi creatorul celor prezente şi a celor ce le percepem prin simţuri, dar şi a celor nevăzute, pe care mintea incorporală le sesizează prin cugetare şi intuiţie. Sufletul, ca un prieten al lui Dumnezeu, prin practicarea dreptăţii şi a virtuţii, are dragoste de filosofie, se supune legilor şi poruncilor ei, se îndepărtează pe sineşi cât mai mult posibil de poftele trupeşti, se apropie de Dumnezeu şi se străduе-

ște pe cât poate să-și împroprieze binele; se ocupă apoi cât mai mult mai cu seamă cu însăși filosofia cea sfântă, numită înfrânare. Prin ea mintea rămâne neturburată, nu primește amestecul necurățeniilor ce-i vin dela pântece sau din oare care altă parte, așa că are deplină libertate și putere de a gândi și contempla pe cele cerești și pe cele înrudite minții.

Prin urmare toți câți sânteți școlari ai filosofiei, iubitori de cele înalte și ucenici ai Cuvântului, iubiți timpul ce ne stă în față, primiți cu bucurie sfântul post de patruzeci de zile ca pe un dascăl al castității, mamă a virtuții, îngrijitor al fiilor lui Dumnezeu, pedagog al celor fără orânduială în viață, ca pe o liniștire a sufletelor, ca pe un echilibru al vieții și ca pe o pace bine încheiată și neturburată. Asprimea și sfințenia postului adorm patimile, sting iuțeala și mânia, răcoresc și potolesc furtuna ce clocotește din pricina preamultei mâncări. Și după cum în timpul verei, când razele fierbinți ale soarelui ard pământul, face bine celor înfierbântați și nădușiți vântul dela nord, alungând năbușeala cu adierile sale plăcute, tot așa și postul, dăruește aceeași ușurare, alungând înfierbințeala pricinuită în trup de prea multe mâncări.

Postul face atât de mult bine sufletului, dar nu mai puțin folosește și trupului. Impuținează materiile grase din corp, scade greutatea trupului, îmbunătățește starea vinelor pe cale de a se rupe din pricina prea multului sânge, le mai lărgește puțin, ca să nu se întâmple cu ele ceeace se întâmplă cu canalele; căci acestea, dacă primesc mai multă apă decât capacitatea lor, se sparg, ne mai rezistând din pricina prea multei cantități de apă vârîtă cu sila pe ele. Prin post capul se bucură de o stare pașnică și liniștită; nu i se sbat arterele și nici creerul nu se întunecă prin ridicarea în sus a aburilor. Infrânarea este libertatea stomahului. In post scapă și stomahul de silnica robie de a fierbe ca un cazan în vederea mistuirii. Ochii văd limpede și neîntunecați; este îndepărtată ceața pe care satiul obișnuia s'o întindă peste ochi. Picioarele calcă sănătos, iar puterea mânilor e nesdruncinată. Respirația regulată și măsurată, nesilită de niciunul din duhurile turburătoare dinlăuntrul trupului. Gândirea celui ce postește este clară și deslușită, mintea curată; și într'adevăr în post sufletul are chipul lui Dumnezeu, când își îndeplinește nesupărat și neturburat propriile lui funcțiuni, ca și cum n'ar fi în trup, deși este în trup. Somnul este liniștit și fără năluciri. Și ca să trec sub tăcere pe cele mai multe, spun că postul este pace deobște a sufletului și a trupului, viață neturburată, trai echilibrat, viețuire ce veselește pe Dumnezeu și întristează pe diavol. După cum dușmanul când vede că vrăjmașul său priveghează, că este veș-

nic atent, că se înarmează cu grijă, că face exerciții de luptă, socotește pregătirea lui osârduitoare drept propria sa înfrângere, tot astfel și vrăjmașul mântuirii noastre urăște grija amănunțită ce-o avem de virtute și o socotește drept propria sa nenorocire.

Pentru aceasta află, omule, că îngerii sânt păzitorii și paznici apropiați ai casei celui ce postește; iar ai casei celui ce petrece în desfătări în postul acesta de patruzeci de zile, păzitori sânt dracii, prietenii mirosului de carne friptă, îndrăgostiții de sânge, tovarășii de beție. Pentrucă și duhurile, atât cele ale sfinților cât și cele necurate se apropie de cei cu care se potrivesc și de prieteni. Lucrul acesta se poate vedea și la pasări. Porumbeilor le place să stea în locuri curate și să umble prin holde, culegând boabe pentru ei și puii lor. Turtureaua stă cu plăcere pe ramurile copacilor cântând plăcut și subțire. Corbul cel lacom, însă, stă lângă măcelării și croncănește gros și neplăcut împotriva celor ce vând carne.

Astfel să iubim înfrânarea ca să fim iubiți de îngeri; să urîm desfătarea cea nestăpânită, pentru ca nu cumva odată cu ea să atragem asupra noastră și tovărășia dracilor. Niciun om care trăește în desfătări nu ajunge virtuos; nici un om care-și petrece vremea în ospețe nu este ucenic al virtuții; niciun om iubitor de plăceri

nu este sfânt; niciun om care trăește pentru trup nu este părtaș al împărăției cerurilor.

Du-te cu mintea la începutul neamului omenesc [1] și vei găsi că experiența este martora a ceeace blamăm noi. N'am fi primit porunca de a posti, dacă n'ar fi fost călcată legea primei înfrânări. Pântecele n'ar fi fost numit vrăjmaș, dacă n'ar fi introdus păcatul sub pretextul plăcerii. N'ar fi fost nevoie de plug, de boi care ară, de brazdă, de semințe, de apă de udat, de schimbarea anotimpurilor, de iarna care îngheață totul și de vara care evaporă și usucă pe toate și de toate greutățile anului, dacă din pricina desfătării de o clipă a strămoșilor noștri n'am fi fost osândiți la aceste munci. Dimpotrivă am fi dus o altă viață decât aceasta ce-o vedem, pe care nădăjduim să o dobândim iarăși, când, prin înviere, ne vom desbrăca de această viață plină de patimi. In aceasta constă binefacerea pogorîrii lui Dumnezeu către noi, în a ne readuce la vrednicia de altă dată; Dumnezeu, prin marea sa iubire de oameni, ne-a împărtășit cu ea, dar noi, prin ușurătatea noastră, n'am păzit harul. Postul este icoană a vieții viitoare, imitare a unei viețuiri nestricăcioase. Acolo nu sânt nici băuturi, nici desfătări.

Lasă pe cel dintâi om, mergi mai departe și numără pe cei de după el! Cine l-a făcut pe dreptul Noe să aibă urîte purtări, să-și desgo-

1. *Facere*, III, 1-24.

lească mădulările, pe care legea porunceşte să le acoperim, fără să-şi dea seama? [2] Cine a făcut pe obraznicul Ham să râdă de beţia tatălui său, ca să se nască două păcate dintr'un singur păcat? O singură beţie a lipsit şi pe tată de acoperământul cel cuviincios şi pe fiu de libertate.

Dar iarăşi când mă uit la copiii lui Ili preotul şi mă gândesc la acea istorie[3], găsesc o grămadă de nenorociri, legate unele de altele prin aceeaş cauză: pântecele şi nesăturarea. Fiii lui Ili, folosindu-se de preoţia tatălui lor pentru plăceri şi desfătări, au pângărit jertfele şi au oferit pârga jertfelor pântecelui în locul lui Dumnezeu. A urmat apoi desfrânarea, soră bună a desfătării cu mâncări. Peste toate acestea a venit judecata lui Dumnezeu, care a adus o osândă aspră şi cumplită. Din pricina fiilor lui Ili un popor vrăjmaş a pornit cu război împotriva Ierusalimului. Şi ca să scurtez povestirea mulţimei de nenorociri, tinerii desfrânaţi au murit în luptă, patria împreună cu cei ce păcătuiseră s'a primejduit, chivotul lui Dumnezeu a fost luat în robie de vrăjmaşi, iar bătrânul preot, tatăl lor, a murit la auzul atâtor nenorociri. A fost adus un roi atât de mare de nenorociri peste oraş de dragul gâtlejului.

Să postim deci cu toţii, dar mai cu seamă să

2. *Facere*, IX, 21-26.
3. *I Impăraţi*, IV, 1-19.

postească familiile preoţilor, ca unii ce au în casă un dascăl al înfrânării şi au în cămin poruncile cele înţelepte. Ar fi în adevăr absurd ca fiii bancherilor să se priceapă la socoteli şi să cunoască valoarea metalelor preţioase, fiii fierarilor să ştie să umble cu focul şi cu nicovala, iar fiii preoţilor, rudele sau alţi oameni apropiaţi lor, să se împotrivească scopului pentru care a fost destinat să trăiască conducătorul şi stăpânul casei.

S'a vătămat din pricină pântecelui şi Isav, fiul mai mare al lui Isaac [4]. Isav de meserie era vânător. Odată, întors acasă, după ce făcuse cale lungă după vânat, a fost cuprins de nestăpânită foame faţă de mâncarea ce a văzut-o la fratele său şi pentru un blid cu linte a vândut fratelui său dreptul de întâi născut. Din pricina aceasta i s'a furat şi binecuvântarea părintească [5]. Astfel, puţin câte puţin, s'a înstrăinat de virtute şi de Dumnezeu şi a pierdut slava patriarhilor. S'a despărţit de înrudirea cu Israil, a ajuns barbar şi străin şi s'a născut din el astfel de popor.

Această boală a adus şi pe poporul Vechiului Testament la călcarea sfintelor şi dumnezeeştilor legi. In timp ce Moisi era în munte pentru a primi legea făgăduită, Iudeii s'au îndepărtat de felul lor de viaţă, s'au dedat la îmbuibări

4. *Facere*, XXV, 27-34.
5. *Facere*, XXVII, 1-40.

cu mâncare și băutură și la jocuri [6]; pe nesimțite, alunecând și călcând în picioare viața cea ordonată, au fost atrași de diavol la necredință. De aici deci facerea viţelului de aur, închinarea la diavol, participarea lui Aaron la întinăciune, stricarea legii, sfărâmarea plăcilor legii, suirea lui Moisi a doua oară pe munte. Intr'un cuvânt, toate acelea pe care le deplânge istoria își au început și pricină în mâncarea nemăsurată.

Vreau să vă mai dau și un alt exemplu, petrecut în timpurile de mai târziu, dar de aceeași putere în ce privește fapta. Impăratul Saul era pe câmpul de luptă și conducea bătălia cu multă grijă. Saul a oprit pe popor ca să mănânce vreun fel de mâncare în acea zi și a pecetluit cu jurământ hotărîrea lui; pedeapsa neascultării porunci era moartea [7]. Toată oștirea a primit cu supunere porunca lui; numai fiul împăratului, Ionatan, trecând pe lângă o stupină, biruit de pofta de miere, și-a înfipt vârful sceptrului în faguri și a gustat din miere. Era aproape să fie omorît dacă tot poporul nu s'ar fi împotrivit poruncii tatălui lui și împăratului, care era hotărît să prefacă amenințarea în faptă.

Pe lângă exemplele spuse mai sus se mai pot aduna din Scriptură nenumărate altele, din care să se vadă lămurit ce bunătăți săvârșește înfrânarea și dinpotrivă câte nenorociri aduce

6. *Eşire*, XXXII, 1-35.
7. *I Impărați*, XIV, 24-45.

îmbuibarea nestăpânită cu băuturi și mâncări.

Postul este tovarășul sfinților; postul este începutul oricărei fapte bune. Și după cum meșterii nu pot fără unelte să-și îndeplinească meseria lor, tot așa și sfinții, chiar dacă sânt ajutați de haruri duhovnicești, nu pot fără post să săvârșească minuni și semne. Prin post Elisei a înviat un mort și l-a insuflețit [8]; prin post Moisi a văzut pe Dumnezeu [9]; prin post Daniil a biruit înșelăciunea și rătăcirea Asirienilor [10]; prin post chiar și Domnul a înfrânt ispitele diavolului [11]; prin post și apostolii săvârșeau cererile făcute pentru lucrurile mari; prin post Ninevitenii au îndepărtat amenințarea cu moartea [12]. Și ca să spunem pe scurt, postul este rugător către Dumnezeu, vrednic de cinstit, mijlocitor vrednic de credință; postul dobândește îndată lucrurile pentru care aduce rugăciune lui Dumnezeu. Prin urmare toți cei care sânteți bărbați credincioși și iubitori mai mult de Dumnezeu decât de plăceri, cu bucurie și cu veselie, apropiați-vă de zilele înfrânării! Cel care-i trist la începutul luptelor nu-i luptător viteaz. Nu te întrista ca un copil dus la școală! Nu murmura împotriva curățeniei acestor zile! Nu aștepta

8. *IV Impărați*, IV, 34-35.
9. *Eşire*, XIX, 1-25.
10. *Daniil*, I, 6-20.
11. *Matei*, IV, 2.
12. *Iona*, III, 7-10.

INST. TEOLOGIC UNIVERSITAR BIBLIOTECA BUCUREŞTI

cu nerăbdare sfârşitul săptămânii, cum aştepţi sosirea primăverii după iarna cea amară! Nu dori Sâmbăta ca să te îmbeţi, ca un Iudeu! Nu număra zilele postului mare, ca un năimit trândav, care aşteaptă sfârşitul angajamentului ca să ia simbria. Nu te întrista că din cel dintâi ceas coşul casei tale nu mai scoate fum şi nici bucătăreasa nu mai stă lângă foc.

Dărueşte ceva şi sufletului, nu totul trupului. Sufletul este hrănit prin depărtarea de mâncări, iar trupul prin săturarea cu mâncări. Dar pentrucă sufletul este unit cu trupul şi pentrucă acestea două, cu totul despărţite potrivit firii lor, au fost unite prin purtarea de grijă şi arta Creatorului, să ne gândim cum ar putea trăi şi sufletul şi trupul împreună, fără ca să lipsim pe vreunul din ele de trebuinţele corespunzătoare.

Eşti alcătuit, omule, din două părţi. Nu mai spun că sufletul este mai de preţ şi că se cuvine ca lui să-i dai cea mai multă atenţie şi bunăvoinţă. Judecă şi pe unul şi pe altul ca un om raţional şi un judecător drept. Ingăduie puţin şi, dacă vrei, voi lua apărarea sufletului, întocmai ca apărarea unei femei cinstite, împotriva acelora care o nedreptăţesc şi o calomniază. Sufletul este sfânt şi necorporal; nemuritor şi nepieritor; nu se înrudeşte cu pământul şi cu cele de pe pământ, ci cu Dumnezeu. Fiind curat se bucură de cei curaţi; fiind de origină imaterială,

evită pe cele materiale. Dar când a primit poruncă să chivernisească vasul cel făcut din pământ, stă lângă lut ca o roabă supusă stăpânului, îl păzeşte, se îngrijeşte de el, până ce-i va veni porunca ce-i îngădue să se despartă de el. Infrânarea dela mâncare este deci folositoare sufletului care însufleţeşte trupul, iar folosirea de alimente este necesară organului pământesc. Nu se caută multul, ci bunul. Impărţeşte-mi timpul anului! Dă şase luni celui condus, trupului, iar pe celelalte conducătorului, sufletului. Cererea e dreaptă! Niciun judecător nu va fi atât de iubitor de trup şi atât de părtinitor ca să nu dea dreptate celor spuse! Eu, însă, voi merge şi mai departe! Nu susţin ca anul să fie împărţit în două părţi. Dimpotrivă, las trupului zece luni şi ceva. Să mi se dea patruzeci de zile de cumpătare, ca să mă liberez puţin de întinăciune, răcind prin înfrânare lutul.

Acestea, creştini, sânt drepte şi de necontrazis, fie că le judecă Dumnezeu, fie că le judecă omul. Iar tu, judecătorule, ai venit la timp şi hotărăşte în procesul dintre suflet şi trup. Ucide aşa dar, creştine, viaţa moleşitoare ca una ce este tinerească! Eşti bărbat, nu gândi cum gândesc copiii. Copilul plânge dacă nu capătă miere. Dacă nu le vei da carne sau vin se aruncă la pământ şi tremură şi plâng atât de mult încât supără pe toată lumea.

Mi-i ruşine de întristarea ce o au cei lacomi

cu pântece, când se hotărăsc la post. Mereu cască, se culcă puțin, se scoală și iarăși sânt siliți să se culce. Se silesc să-și petreacă ziua în nesimțire și se supără că soarele întârzie atât de mult până să apună. Spun că zilele sânt mai lungi ca de obiceiu. Își închipue că au dureri în stomah, că li s'a turburat sufletul, că-i doare capul, că li s'a schimbat dispoziția sufletească, cu toate că acestea sânt simptomele îmbuibării și nu ale postului. Viu cu neplăcere la masa aceasta frugală, murmură împotriva verdețurilor, batjocoresc legumele, ca și cum ar fi fost create fără niciun rost; căci cei cărora le place mâncările grase și îmbelșugate încep să și filosofeze împotriva mâncărilor ce aduc cumpătarea. Beau apă ținându-și respirația ca și cum ar bea o doctorie dată de doctori. Mulți oameni, din pricină că în post nu pot bea vin, inventează alt fel de vin ca să-și mângâie pofta de vin prin aceste false născociri. Alții fac mâncări gustoase din legume și ajung dibaci născocitori ai desfătării. Dar asta e o naivitate și o prostie. Caracterul înfrânării stă în libertatea de voință și de gândire, nu într'o josnică viclenie care caută să dea aparență de înfrânare. Cere plată pentru faptele săvârșite potrivit legii virtuții; iar plata și recompensa sânt făgăduite lucrătorilor nevicleni, nu celor vicleni.

Nu falsifica postul ca să nu pățești ce pățesc cârciumarii. Dacă ei sânt pedepsiți de pun apă

în vin, cum vei scăpa oare nepedepsit tu care falsifici asprimea postului prin mâncări de post pregătite cu multă grijă și artă? Nu pretexta boli închipuite! Nu huli postul, spunând că te îmbolnăvește! Dimpotrivă, postul îți dă sănătate! Nu pretexta pretexte de păcat împreună cu oamenii ce umblă după plăceri! Din pricina obiceiului tău rău înfrânarea ți se pare dușman. Nimic din ceeace este natural nu-i cu neputință de suportat. Iar dovadă a celor spuse sânt toate popoarele barbare care nu cultivă vie și nici nu beau vin, ci au ca băutură apa ce izvorăște dela sine din pământ și n'are nevoie de a fi cultivată. Cu toate că beau apă, totuși sânt recunoscuți de toți ca oameni viteji și foarte buni luptători; și, după cum se vede, cei cumpătați biruesc pe cei ce beau mult vin și pe bețivi. Trupurile lor sânt ușoare și rezistente, se urcă cu ușurință pe cai; sânt iscusiți, îndrăzneți și buni ochitori cu arcul. Au siguranță în mișcările lor și îndrăzneală, și știu să găsească soluții fericite în încurcături. Nu huli deci apa, spunând că te îmbolnăvește, te slăbește și vatămă pe cei care o beau. Viața de toate zilele îți dă pe față calomnia.

Pentru ce vorbesc despre vin? Sciții nomazi, locuitorii Bosforului și cei care stau pe râul Rin, n'au casă și nici cămin. Viețuesc în corturi și-și fac corturile din lâna și pieile oilor și din alte acopereminte întâmplătoare. Din pri-

cina asta nu fac pâne, nu cunosc plugul, nici nu ară pământul. Cum au să cunoască acestea ei care n'au învățat să cultive grâul și alte semințe ale pământului? Cu toate acestea trăesc, fără pâne și fără vin, sânt viteji și luptători vrednici în luptele împotriva tuturor popoarelor, dintre care pe multe le-au biruit. Nu i-a vătămat de loc faptul că n'au mâncat pâne și n'au băut vin. Obiceiul moștenit dela părinți a ajuns pentru ei o a doua natură.

Pentru care motiv am amintit de acestea? Ca să arătăm că educația și exercițiul formează pe om așa cum voim și intenționăm. Obișnuește-te cu înfrânarea și, cu timpul, înfrânarea îți va fi un tovarăș ușor de suportat. Dimpotrivă, dacă vei avea ca tovarăși și prieteni desfătările și ospețele, nu vei iubi niciodată postul, ci ți se va părea împovărător, străin și neobișnuit. Traiul înfrânat și cumpătat este o icoană a vieții viitoare nestricăcioase. Atunci când ne vom desbrăca de acest trup pătimaș, vom trăi liberi, nu vom mai fi siliți să slujim pântecelui și să fim robi celorlalte patimi; tot așa și acum, dacă vom îndepărta multa silnicie ce ne-o face stomahul și poftele, vom fi aproape de viața nestricăcioasă ce o așteptăm. Ca să spunem pe scurt, să fugim cât putem de a umbla după plăceri. Este cu neputință ca aceeaș persoană să fii și iubitor de plăceri și iubitor de Dumnezeu. Cel care iubește trupul va iubi vrând nevrând

și bogățiile, iar cel care iubește bogățiile este un om nedrept; iar cel care va fi nedrept, va trece cu ușurință și peste poruncile credinței și va călca legile înțelepților; cu ușurință va săvârși faptele ce-i sânt oprite, iar prin asta își va aduna în jurul său toate bogățiile ce pot să-i îngădue orice desfătare și va dărui plăcerii, ca unei stăpâne, toate jafurile făcute cu nedreptate.

Nu fugi de greutățile înfrânării; dimpotrivă pune în fața greutății înfrânării nădejdile ce le ai și vei trece cu ușurință peste îndepărtarea de mâncări gustoase. Spune-ți ție însuți cuvintele bunei credințe: «Amar este postul, dar dulce e raiul! Impovărătoare este setea de vin, dar aproape este izvorul din care cel care bea nu va înseta în veci [13]. Nestăpânit este corpul, dar mai puternic sufletul cel necorporal. Moartă este puterea, dar aproape învierea». Spune și tu pântecelui ce te silește cuvintele Domnului: «*Nu numai cu pâne va trăi omul, ci cu tot cuvântul lui Dumnezeu*» [14]. Postul nu înseamnă foamete, ci o mică amânare. Postul nu-i o pedeapsă ce ți se impune din afară, ci o îndepărtare de bună voie de mâncări; nu o silnicie primită în chip de rob, ci o faptă săvârșită și cugetată în mod cu totul liber. Roagă-te și vei avea putere să duci la bun sfârșit postul; chea-

13. *Ioan*, IV, 13-14.
14. *Matei*, IV, 4.

mă pe Dumnezeu, şi îndată vei căpăta ajutor.

Du-te cu mintea la vechea istorie a neamului omenesc şi vei vedea că cei care şi-au înfrânat trupul pentru credinţă n'au fost nici mai slabi în ce priveşte puterea, nici mai trişti la înfăţişare, nici mai puţin frumoşi la chip decât cei care trăiau în desfătări, care mâncau tot felul de bunătăţi şi care beau vin curat şi neamestecat. Acel împărat al Asirienilor, care trăia numai pentru trup, care era legat de un trai desfătat şi îmbelşugat ca de o iesle, a poruncit ca paharnicii şi oamenii lui de servici la masă şi în general toţi cei ce slujeau traiului lui îmbelşugat şi desfătat să fie aleşi cu grijă; să aibă trupul sănătos, să fie frumoşi la chip, pentru ca şi ochiul să se desfăteze de cele ce vede în jurul său nu numai gura şi gustul. Printre slugile alese de a sluji împăratului erau şi trei tineri din poporul robit al lui Israil. Aceştia se hrăneau numai cu seminţe, căci n'au vrut să mănânce din mâncările ce se serveau la masa împărătească, din pricină că erau pângărite prin amestecul cu jertfele idoleşti. Trebuiau să evite şi vinul din pricina libaţiei ca şi orice fel de carne pentru motivul arătat mai sus. Şeful slugilor îi silea să mănânce ceeace le punea înainte pentru ca nu cumva din pricina înfrânării să-şi piardă frumuseţea chipului lor şi să-i găsească împăratul vină şi să-l pedepsească pentru că tinerii n'au fost bine hrăniţi şi îngrijiţi. Dar ei

i-au spus: «Lasă şi îngăduе-ne! Nu vom părea împăratului mai puţin frumoşi decât cei care se ospătează cu mâncări alese şi gustoase şi nici nu se vor ofili feţele noastre. Nu te teme că îi vei duce împăratului nişte slugi urîte la chip. Meşterul care ne-a făcut ne va da frumuseţe şi vei afla prin experienţă că postul este cel care se îngrijeşte de frumuseţea noastră». Şi aşa s'a şi întâmplat. Cei trei tineri înfloreau şi i-a întrecut în frumuseţe pe toţi ceilalţi ce se hrăneau cu carne [15].

Dar cu Samson ce-a fost? N'a fost învăţat să postească încă de pe când sugea la pieptul mamei lui? Ingerul Domnului i-a poruncit maicii sale că trebue să păzească pe copil de vin şi de orice mâncare aleasă şi gustoasă [16]. Şi cine era aşa de puternic ca Samson? Care luptător a fost aşa de vestit? Singur era în stare să se bată şi a biruit o armată întreagă de duşmani şi o mulţime nenumărată. Odată, fără sabie şi fără suliţă, a luat o falcă de măgar şi a doborît la pământ o mie de duşmani, folosindu-se numai de osul acela [17].

Ai şi tu astfel de nădejdi şi vei putea să posteşti. Sârgueşte-te şi te vei împuternici. Dă-ţi auzul spre cunoaşterea învăţăturilor celor tainice şi vei uita de mâncare, ca şi poporul care urma pe Iisus când învăţa cu fapta şi cu cuvântul. Să ne ruşinăm noi, neînfrânaţii şi iubitorii

15. *Daniil*, I, 4-19.
16. *Judecători*, XIII, 3-4.
17. *Judecători*, XV, 15-17.

de plăceri, de Elinii şi Iudeii care postesc înzădar şi fără nici un ţel; căci ei se păgubesc degeaba prin faptul că nu mânâncă. Totuşi ei postesc ca să servească de exemplu şi imbold celor virtuoşi. Creştinilor li se cuvine să aibă o viaţă curată şi o gândire plină de evlavie şi cuviosie. Creştinilor care au credinţa cea curată şi adevărată. Cei care duc o viaţă morală, fără să aibă o credinţă curată şi adevărată, mi se pare că se aseamănă cu aceia care zidesc o casă fără temelie sau cu cei care închee o corabie fără carenă. Aşa sânt Evreii cei greu de învăţat şi de convins.

Mă cuprinde râs puternic când îi văd pe Iudei desculţi, îmbrăcaţi în haine albe, colindând uliţele; insulta lui Moisi, ruşinea profeţilor, avartonii lui Avraam; robi ai nebuniei cei ce erau fii ai libertăţii; neînvăţaţi şi nelegiuiţi; aşa numiţii ucenici ai legii, au pierdut nădejdea împlinirii legii, pentrucă n'au primit cu înţelegere simboalele viitorului cuprinse în lege. Căci toate faptele săvârşite de Moisi erau preînchipuiri ale celor ce aveau să se îndeplinească în vremurile de mai târziu, chiar sărbătoarea corturilor, comemorarea trâmbeţelor, la fel tăierea împrejur, azimile, ierburile amare. Toate acestea erau indicaţiuni ale vieţuirii în Hristos, icoane schiţate mai dinainte celor care aveau să fie iniţiaţi încetul cu încetul spre desăvârşire.

Eu, creştinul, robul celui răstignit, am un rost când postesc, căci postesc fie că mă curăţesc pentru nădejdea învierii, fie că suspin şi mă

întristez ca un rob iubitor de stăpân din pricina patimilor Domnului meu. Dar spune-mi pentru care pricină postești tu, fiul ucigaşilor lui Hristos, strănepotul celor care au junghiat mielul, cel care ai moştenit dela părinţi moştenirea sângelui vărsat, strănepotul celor care au făcut o astfel de rugăminte pentru ei şi pentru copiii lor [18]. Dacă postești pentrucă te pocăești de păcatele pe care le-ai săvârşit, îţi sprijin gândul tău, dar părăsește sinagoga celor răi şi grăbeşte-te spre Biserica celor credincioşi. Vino la sângele Mielului şi stropeşte-te cu el! Curăţirea ta se va săvârşi prin sângele prin care ai săvârşit păcatul. Dar dacă şi acum eşti legat prin aceleaşi vechi păcate, ce rost mai are oprirea dela mâncări? Sau faci ca şi crocodilii Nilului, care, după cum se spune, jelesc peste căpăţinile oamenilor pe care i-au mâncat, plâng uciderea lor, dar nu se pocăesc de ceeace au făcut (căci cum ar putea să se pocăiască animalele lipsite de raţiune şi acvatice?), ci plâng că acele căpăţini nu mai au pe ele carnea pe care s'o poată mânca! Aşa este şi înfăţişarea postului. Cântece şi dansuri mijlocesc şi introduc postul, lucru protivnic înfăţişării postului. Postul se înţelege că este un pedagog al unei vieţi strânse şi modeste, pe când cântecul indică o revărsare de bucurie, pricinuită de plăceri multe şi nestăpânite.

Adu-ţi aminte aici de spusele lui Moisi că trebue să postești în ziua a zecea a lunii a şap-

18. *Matei*, XXVI, 25.

tea [19]. Luna a șaptea indică ziua a șaptea, iar ziua a zecea indică ceasul al zecelea în care Domnul și-a dat duhul pe cruce. In fiecare faptă sânt caractere speciale și înfățișări care arată dispoziția interioară a sufletului. Tu pentru ce amesteci cele neamestecate și frămânți la un loc pe cele despărțite? Evreii au și alte sărbători. Pe una o numesc sărbătoarea corturilor, iar alta aud că le aduce aminte de trâmbițe. Au uitat că prin aceste sărbători prăznuesc tainele creștinilor. Facerea cortului este o profeție lămurită a acestei Biserici pe care a întemeeat-o Cuvântul. Din pricina aceasta împodobesc cortul cu frunze și înfrumusețează intrarea cortului cu fructe, spre închipuirea noii Biserici pline de roade, crescută din lege. Sărbătoarea trâmbițelor deșteaptă sufletele ca să se pregătească pentru înviere, după cum zice Pavel: «*Căci la glasul trâmbiței cei morți vor învia*» [20]. Acelaș lucru ne învață însuși Dumnezeu și Mântuitorul zicând: «*Va trimite pe îngerii lui cu trâmbiță și cu glas mare și va aduna pe cei aleși ai lui dela cele patru vânturi, dela marginile cerurilor până la marginile lor*» [21].

Când vor auzi Evreii aceste cuvinte ale noastre poate că vor întrebuința această obiecție, că prăznuesc aceste sărbători în amintirea minunilor de demult și ca o laudă de mulțumire pentru binefacerile primite dela Dumnezeu în

19. *Levetic*, XVI, 29.
20. *I Corinteni*, XV, 52.
21. *Matei*, XXIV, 31.

Muntele Sinai, când a sunat trâmbița la darea legii. Dar nu știu nebunii, că chiar atunci când s'a dat legea, trâmbița a fost întrebuințată tot simbolic. Cel care primește legea pentru ca să-și orânduiască viața lui, trebue să se teamă de pedeapsa ce-i vine de pe urma călcării legii. Pentru aceasta Dumnezeu după ce a dat oamenilor în scris poruncile vieții noastre, a adăugat îndată și glasul trâmbiței, simbol al învierii morților, pentru ca ucenicii poruncilor, prin credința în înviere, uitându-se mai dinainte la judecata viitoare, să păzească necălcate dogmele legiuirii dumnezeești. Așa dar și postul și sărbătoarea corturilor și a trâmbițelor sânt taine ale credinței noastre; au fost arătate acoperit în vechime, iar la timpul hotărît s'au realizat, când Dumnezeul și Mântuitorul nostru s'a arătat în trup. Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIE LA DUMINICA FIULUI RISIPITOR*

Însăşi experienţa de toate zilele ne-a arătat că ceata fariseilor este nesimţitoare şi vicleană în acelaş timp şi ignorantă în orice fel de virtute. Fariseii erau vicleni, pentrucă în timp ce Dumnezeul şi Mântuitorul nostru se apropia cu bunăvoinţă de toţi păcătoşii care veneau la el, ei se supărau şi murmurau, împovăraţi fiind de marea şi buna răbdare a Domnului şi de covârşitoarea lui bunătate; erau nesimţitori, pentrucă se îndepărtau de iertare, cu toate că sufletele lor erau mai bolnave decât ale celorlalţi oameni pe care ei îi osândeau.

Aşa erau fariseii. Mântuitorul, însă, care depăşea orice bunătate, care era foarte bun şi era o vistierie nesfârşită de îndurări, n'a lăsat nici pe farisei nevindecaţi. Fariseii, ca nişte cai sălbatici care nu te lasă să atingi cu mâna de ei, nu sufereau să le vorbească pe faţă de păcatele lor. Pentru aceea Domnul le vorbea în parabole, amestecând cu miere doctoria cea amară şi fără gust; astfel cu dibăcie le vindeca boala lor, în-

*) Tradusă după textul editat de *Dr. Adolph Breta, Op. cit.*, p. 107-115. Traducerea exactă a titlului omiliei este aceasta: *Omilie la cei doi fii dela Luca.*

văţându-i că este un lucru plăcut şi iubit lui Dumnezeu pocăinţa păcătosului.

După ce a vorbit despre găsirea oii celei pierdute, despre bucuria ce a simţit-o păstorul la găsirea ei [1]; după ce a arătat şi veselia femeii care a găsit drahma ce se ascunsese în pământ şi că a chemat pe femeile din vecini ca să ia parte la bucuria ce însăşi o avea [2], atacă un subiect mai clar şi mai precis, parabola celor doi fii [3] pe care aţi auzit-o adineaori. Parabola este aşa:

«Un om avea doi fii; şi a spus cel mai tânăr: Tată, dă-mi partea de avere ce mi se cuvine» [4].

Foarte bun lucru şi potrivit fiinţei raţionale ca să cerceteze cu râvnă sensul ascuns în parabole şi obscurităţi şi să-l aducă la lumină. Mai cu seamă acest lucru îl laudă Solomon, făcând această idee început al cărţii proverbelor: *«De a cunoaşte înţelepciunea şi învăţătura, de a înţelege cuvintele gândirii şi de a pricepe vicleniile cuvintelor»* [5]. Să vedem şi noi care este sensul parabolei Stăpânului, punând capăt discuţiei feluriţilor interpreţi ai parabolei ca şi Solomon certei dintre cele două femei care pretindeau acelaş copil [6].

Se cuvine să înţelegem prin tatăl pe Dumne-

1. *Luca*, XV, 4-6.
2. *Luca*, XV, 8-9.
3. *Luca*, XV, 11-32.
4. *Luca*, XV, 11-12.
5. *Proverbe* I, 2-3.
6. *III Impăraţi*, III, 16-28.

zeu, iar prin cei doi fii ai tatălui, pe cel mai mare şi pe cel mai mic, să-i luăm drept doi oameni; unul care rămâne în harul ce i-a fos dat, în dragostea către Dumnezeu, care nu s'a revoltat niciodată împotriva Bisericii, nici n'a căzut dela împărtăşirea tainelor ca dela o masă părintească; celălalt, uşuratec, s'a despărţit fără greutate de adevăratul tată — căci Dumnezeu este tatăl obştesc al tuturora — a împrăştiat şi a stricat darurile date lui de Dumnezeu, după cum desfrânaţii obişnuesc să cheltuiască banii părinţilor lor.

Sensul mai general al alegoriei cuprinde aici în puţine cuvinte mulţime de interpretări amănunţite. Trebue să vedem deci ce înseamnă cererea părţii de avere dela tatăl. Şi dobândeşte repede partea. Mulţi oameni cer dela Dumnezeu botezul şi împărtăşirea cu sfintele taine ca o moştenire ce li se cuvine. Dumnezeu nu refuză de a le-o da, ci îndeplineşte cererea cu foarte multă grabă. Trebue însă ca cel care o primeşte să nu fie râvnitor numai la dobândirea acelei moşteniri, dar nepăsător la păzire, ci să o primească cu plăcere, şi să o păstreze cu băgare de seamă. Căci are şi hoţ isteţ şi viclean, care se sileşte în diferite chipuri s'o fure, nu ca să se îmbogăţească el prin răpirea ei, ci ca să arate pe cei lipsiţi de ea săraci şi nenorociţi. Tatăl nu este chiţibuşar, nici sgârcit sau greoiu la datul harului; dimpotrivă nu dă unuia mai mult, iar altuia mai puţin, ci dă ceeace se cuvine, dă în chip egal tuturora. Chiar dacă ai vedea ieşind din

botez în acelaş ceas o sută de mii de oameni, toţi au în chip egal acelaş dar: iertarea păcatelor, vrednicia înfierii, aceeaşi lucrare înfloritoare a Duhului. Pornind de aici însă, unii rămân în libertatea şi în noblеţa părintească, trăind potrivit legilor şi poruncilor în care au fost născuţi; păstrează nepătată bunăstarea şi fericirea vieţii lor, bucurând pe Tatăl, iar ei făcându-şi o onoare din bunăvoinţa aceluia; alţii născocesc alte idei şi dau noi direcţii vieţii, cum a fost Avesalom din vechime, neştiind să chivernisească bine bogăţia îmbelşugată ce li s'a dat, nici să gospodărească cu înţelepciune casa lor nouă şi luminată; se ruşinează şi de frumuseţea casei, şi strică şi tăria bogăţiei duhovniceşti; se fură pe ei înşişi, vicleneşc împotriva fericirii lor şi sânt stricătorii vredniciei neamului omenesc, cum ni s'a arătat şi acest tânăr din parabolă, care *«a plecat într'o ţară îndepărtată şi acolo a cheltuit averea lui, trăind în desfrânări»* [7]. Care ţară? Străină poruncilor lui Dumnezeu, lipsită de fapte bune; nu odrăsleşte niciun bine, ci rodeşte cu sârguinţă un singur fruct, păcatul dureros şi plin de spini; în ea nu este izvorul vieţii, nici paradis desfătător şi înfloritor care să înveselească faţa, ci-i cu totul plină de praf şi funinginoasă; auzim că această ţară este asemenea ţării Sodomiţilor după ce a căzut foc peste ea. Ţara aceea n'a fost creată cu o astfel de natură — căci Creatorul n'a creat

7. *Luca*, XV, 13.

nimic netrebnic sau rău—ci păcatul locuitorilor ei a făcut-o netrebnică.

Așa dar a plecat desfrânatul și paricidul într'o țară străină neștiind să spună acele cuvinte: *«Bine-mi este a mă lipi de Dumnezeu»* [8]. Să nu te miri dacă în chip alegoric am numit pe păcătos paricid. Căci mai cu seamă este vrednic să fie biciuit cu un astfel de nume cel ce se leapădă de Tatăl obștesc al tuturora. Iar dacă vrei, ascultă pe Dumnezeu, care, prin profetul Isaia, se plânge împotriva nerecunoscătorilor Iudei: *«Ascultă, cerule, și ia în ureche, pământule, că Domnul a vorbit: Am născut fii și i-am crescut, dar ei s'au lepădat de mine»* [9]; iar în altă parte spune: *«Dacă sânt Tată, unde este slava mea? Dacă sânt stăpân, unde este frica de mine?»* [10] Cumplit lucru este ca un fiu tânăr să se despărțească de tatăl lui! Atâta vreme cât stă la un loc cu tatăl lui, de bună voie sau de frică, se rușinează de el, este cuviincios, supus, cuminte, căci are prin legăturile firești cu tatăl său un pedagog nedespărțit de el; nu are nicio legătură cu oamenii desfrânați, nu se înhăitează cu cetele tinerilor destrăbălați, nici nu poate cheltui fără nici o opreliște în chip rău averea. Pentru tânăr prea multa bogăție este prilej de desfrânare. Dar pe toate acestea le respinge și le îndepărtează când e departe de ochiul tatălui. Când tinerețea este lăsată de capul ei și nu știe

8. *Psalmi*, LXXII, 27.
9. *Isaia*, I, 2.
10. *Malahia*, I, 6.

nici de frică, nici de rușine, doi paznici puternici ai tinereții răzvrătitoare, atunci da, atunci toate se pierd și se nimicesc. Nimeni nu mai este în stare să oprească răul, întocmai ca un foc crescut atât de mare încât birue multele brațe ale stingătorilor.

«A plecat într'o țară depărtată și acolo a cheltuit averea lui, trăind în desfrânări». Nu se împrăștie și se cheltuește numai bogăția pământească de cade în mâna unor iconomi răi, ci și bogăția cea mare și nematerială, care ni se dă nouă din cer, cu atât mai repede se risipește când este încredințată unor suflete iubitoare de trup. Oare nu i se pare celui care are minte pierdere de mari comori, atunci când se pierde harul, când se strică împărtășirea dela masa cea de taină și când foamea îl cuprinde pe cineva de trupul și sângele lui Hristos, iar inițiatul și ucenicul credinței este îndepărtat dela împărtășirea cu sfintele taine, când dintre înțelepți este numărat împreună cu desfrânații, când cade din curățenie în necurățenie? Nu înseamnă asta a cheltui averea? Averea cea nematerială, cea mai presus de lume, cea cerească cu care nu poate să se compare nici toate bogățiile lumii? N'ar putea exista o sărăcie mai cumplită, nici o goliciune mai urîtă decât de a fi lipsit de aceste comori. A cheltuit și Adam averea sa în chip rău, a căzut din toată averea părintească și a fost alungat dincolo de ținutul acela prea frumos, pe care l-a lucrat Dumnezeu și pe care plantându-l prin propria sa înțelepciune l-a ară-

tat încărcat cu tot felul de plante. Adam, golindu-se de toată îmbrăcămintea sa, se ruşina mai mult de goliciunea sa decât de acoperemântul de frunze. Aşa ajung şi toţi păcătoşii: din fii, năimiţi; din oameni nobili, oameni fără nici o slavă; din liberi, sclavi; din bogaţi, săraci; neputincioşi să mai spună cuvintele obişnuitei îndrăzneli: «*Tatăl nostru carele eşti în ceruri*» [11].

«*Şi mergând s'a lipit de unul din locuitorii ţării aceleea; şi acela l-a trimis în ţarinile sale să pască porcii*» [12]. Cumplit este locuitorul acestei ţări, care adună pe toţi desfrânaţii, care apropie de el pe toţi desmoşteniţii soartei, care atrage la el pe ucigătorii de tată şi-i trimite să îndeplinească trebi lipsite de cinste. Trebue notat că stăpânul turmei nu este păstor de oi, ci de porci. Păstor al oilor cuvântătoare este Hristos, care spune: «*Eu sânt păstorul cel bun*» [13]. Iar păstor al porcilor este diavolul, prietenul porcilor. Oare nu-şi aminteşte ascultătorul de minunea aceea când Hristos a vindecat pe îndrăcit, omul acela înfricoşător şi slăbănogit, care a ieşit din morminte? Nu-şi aminteşte că demonii alungaţi din om — căci era o tovărăşie de duhuri necurate — l-au rugat să-i lase să se ducă în turma porcilor? [14] Negreşit că au legături de prietenie cu aceste animale

11. *Matei*, VI, 9.
12. *Luca*, XV, 15.
13. *Ioan*, X, 12.
14. *Matei*, VIII, 28-34.

şi trebuia să-şi aibă ca loc de odihnă fiinţe tot atât de necurate ca şi ei. Aşa dar l-a trimis pe nenorocitul tânăr să pască porcii. Vai, ce nenorocire! Vai, ce nefericire! După fericirea lui de altă dată să ajungă tovarăş cu păzitorul porcilor, să mănânce roşcove, hrană rece şi nehrănitoare! Aşa-i natura desfătării păcatului! Dulce pentru puţină vreme şi n'are în ea nimic folositor.

«*Venindu-şi în fire*». [15] Bine este spus: «*Venindu-şi în fire*»! Căci după cum îndrăciţii îşi pierd mintea, tot aşa îşi pierd mintea şi cei cuprinşi de patimile păcatelor; în urmă îndreptându-se prin pocăinţă, îşi vin în fire ca după nebunie sau sminteală. Intr'adevăr, a fi îndrăcit nu înseamnă numai a fi aruncat la pământ, a scoate strigăte îngrozitoare, a face spume la gură, ci şi a fi cu totul sub puterea duhului rău. Numesc îndrăcit pe mincinos, pe calomniator, iar mai mult decât pe aceştia pe desfrânat, pe curvar, pe ipocrit, pe lacom şi în general vorbind pe tot omul care are caracterele porcilor. Tot astfel şi Petru, ştiind că faptele satanei sânt cu totul străine voinţei lui Dumnezeu, a zis către Anania, jefuitorul de cele sfinte, astfel: «*Ananio, pentru ce te-a ispitit satana să minţi Duhului Sfânt*»? [16] Iar Domnul trimiţând pe păcătoşi în foc îi numeşte pe ei îngeri ai diavolu-

15. *Luca*, XV, 17.
16. *Faptele Apostolilor*, V, 3.

lui [17], căci ei sânt unelte ale voinței lui [18]. Chiar Iuda n'a ajuns vânzător înainte de a intra în el satana [18]. Adam n'a dorit să mânânce din pom până ce șarpele n'a vorbit cu Eva [19]. Toată pricina păcatului își are rădăcina în diavol.

Bine spune Scriptura despre cel ce se pocăiește: «*Venindu-și în fire*». Și-a venit numai în simțiri. Vezi câte cuvinte pline de înțelepciune și de înțelegere ies din gura lui! «*Câți argați ai tatălui meu sânt îndestulați cu pâne, iar eu pier de foame! Scula-mă-voi și mă voi duce la tatăl meu și-i voi spune: «Tată, am greșit la cer și înaintea ta!»* [20]. Foarte frumoasă căință! Bravo gândurilor lui cuminți! Părăsește pe locuitorul care se poartă ca un străin cu tine și întoarce-te la tatăl tău! Părăsește porcii și vino la Stăpânul oilor care spune: «*Eu sânt păstorul cel bun*» [21], care-și pune sufletul lui pentru oi, cel care spune către Petru într'un chip armonios «*Paște oile mele!*» [22]. Fiecare să laude și rugăciunea lui vrednică! Nu se mai numește pe el fiu, ci de bună voie se desgolește de vrednicia de fiu din pricina umilinței. Se numește slugă și-și dă și celelalte nume de necinste, ca să ne arate că cel care-și plânge păcatele trebue să-și aibă sufletul abătut și să se umilească. Intr'ade-

17. *Matei*, XXV, 41.
18. *Luca*, XXII, 3. *Ioan*, XIII, 27.
19. *Facere*, III, 1-5.
20. *Luca*, IV, 17-18.
21. *Ioan*, X, 12.
22. *Ioan*, XXI, 15.

văr mulți din cei care se folosesc de pocăință, mărturisesc de formă că se întorc dela viața lor de altă dată, dar prin felul lor de purtare se poartă ca și cei care nu merită să fie osândiți, trăind la fel cu cei care au viața curată și care trăesc ireproșabil, bucurându-se, îngâmfându-se, trăind în plăceri, fără să se osândească pe ei prin vreo întristare, ci mulțumindu-se numai cu numele celui ce se pocăește. Parabola aceasta dă îndreptar vieții noastre, arătând că cel care are nevoie de mila lui Dumnezeu nu trebue nici să-și ridice ochii la cer, ci, prin privirea sa plină de rușine, să arate lipsa de îndrăzneală a sufletului său, să imite pe vameșul acela care s'a dus odată cu fariseul la templu ca să se roage, care privea spre pământ și se folosea numai de un singur cuvânt: «*Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului!*» [23].

Mai departe parabola descrie în persoana tatălui bunătatea lui Dumnezeu. Tatăl nu rămâne nepăsător când se întoarce fiul lui, nici nu-i întoarce spatele și nici nu evită întâlnirea — căci prin aceste gesturi se manifestă starea sufletească a celor mâniați — ci când l-a văzut că vine îi iese înainte; nu merge cu pași liniștiți, fără grabă, ci aleargă ca să-l întâmpine cât mai dregrabă pe fiul său cel rătăcit. Când a ajuns lângă el nu-l salută cu nepăsare, ci-și lipește fața de grumazul lui și cu totul cuprins de turburare dă drumul la șiroaie de lacrimi, așa cum

23. *Luca*, XVIII, 13.

a făcut odinioară în Egipt Iosif când a văzut pe Veniamin [24]. Şi tatăl îl sărută, simbol al împăcării. Pe când fiul rostea cuvinte pline de milă şi căuta să-şi ceară iertare, tatăl întrerupe ruga lui şi porunceşte slugilor să-i aducă îmbrăcămintea cea mai bună, inel şi încălţăminte [25], spre a-i da vrednicia cinstei de altă dată şi spre a împodobi, cum era şi firesc, pe cel plin de murdărie şi îmbrăcat în sdrenţe. După aceasta porunceşte să se pregătească ospăţ şi masă, ca printr'o îngrijire deosebită şi printr'o primire părintească, să-l facă pe cel rătăcit să-şi uite nenorocirea. Toate aceste lucruri nu sânt scrise de dragul povestirii, ci fiecare cuvânt cuprinde tainele unei ascunse alegorii. După cum ştiţi este o parabolă; iar caracterul parabolei este de a ne duce mintea pe temeiul celor spuse spre alte idei. «*Aduceţi-i haina cea mai bună!*» Ce vrea să ne spună prin aceste cuvinte? Ştim că tot cel care are parte de baia renaşterii se îmbracă cu har de sus, străluceşte prin noutate şi se îmbracă cu haina nestricăciunii. Aşa se petrec lucrurile acum, pentrucă atunci când omul va cădea din nou în noroiul păcatului, are nevoie iarăşi de un mijloc de curăţire a murdăriei. Şi pentrucă nu este cu putinţă un al doilea botez cu apă, Dumnezeu a dăruit un ajutor, pocăinţa, de eficacitate egală cu botezul, care spală, prin lacrimi, întinăciunile noastre şi ne arată iarăşi curaţi. A venit aşa dar păcătosul, a căzut cu faţa

24. *Facere*, XLIII, 30.
25. *Luca*, XV, 22.

la pământ şi primeşte podoaba îmbrăcămintei celei cinstite. Dar pentrucă sântem pecetluiţi în harul înfierii prin Duhul, a fost dat tânărului şi inelul, simbolul darului spiritual în care a fost pus din nou. Intr'adevăr Duhul cel Sfânt părăseşte pe cel care duce o viaţă rea, întocmai ca o porumbiţă care părăseşte un turn pustiit, şi nu se întoarce mai nainte de a se ridica prin fapte de virtute, întărind şi punând în siguranţă pe de o parte simţurile, ca pe nişte uşi, prin care mai nainte intra neîmpiedecat păcatul, iar pe de altă parte curăţindu-şi şi luminându-şi sufletul prin întoarcerea sa, cum se curăţă şi se luminează o casă văruită din nou. I se dă tânărului şi încălţăminte. Pentru ce? Ştiţi bine că s'a spus şarpelui să păzească călcâiul omului, iar omului capul şarpelui, după cum este scris în cartea Facerii: «*Tu vei păzi capul lui şi acela călcâiul tău*» [26].

După ce s'au făcut acestea, a venit şi fratele lui. Când a văzut ospăţul şi bucuria pentru întoarcerea fratelui celui rătăcit, s'a întristat. Intristarea fratelui face dovada unui suflet părtinitor şi ignorant. Cu toate că fusese păgubit cu ceva, totuşi trebuia să nu se supere, ci să se poarte cu bărbăţie, preferând pe fratele său pu-ţinei pagube. Dar acum îl împovărează dărnicia altuia, cu toate că n'a fost cu nimic păgubit; izbucneşte de supărare, prin aceea că cel gol a fost îmbrăcat, cel înfometat hrănit şi cel fără

26. *Facere*, III, 15.

INST. TEOLOGIC UNIVERSITAR
BIBLIOTECA
BUCUREŞTI

casă şi-a găsit adăpost. Asta e starea sufletească a fratelui. Şi vina lui e îndoit de mare prin faptul că sânt fraţi. In acest sens înţeleg şi parabola lucrătorilor viei din Evanghelia după Matei [27]. Şi acolo, pentru că lucrătorii din ceasul al unsprezecelea, datorită dărniciei stăpânului viei, au primit aceeaşi plată ca şi cei ce au lucrat în vie din ceasul al treilea, au început să-şi arate nemulţumirea şi să cârtească în felurite chipuri; stăpânul viei, însă, cu blândeţe, dar tot odată şi cu dreptate, răspunde obiecţiilor celor nemulţumiţi prin următoarele cuvinte: «Prietene, dacă-ţi micşorez plata cu care ne-am învoit, ţine-mă de rău şi supără-te! Dar dacă munca ta n'a rămas neplătită, pentru ce te întristezi dacă am miluit pe cel ce-a întârziat! Bogăţia e a mea; nu cumva crezi că tu ai dreptul, să dispui de ea? Eşti un om rău dacă te doare inima de bogăţiile altuia!» Mise pare c'ar fi nimerit să-i fie adresate acestui frate asemenea cuvinte: «Scumpul meu prieten, partea ta de moştenire nu ţi s'a micşorat cu nimic, nici cinstea, nici slava din pricina mântuirii celui căzut. Să nu te supere bunătatea tatălui, dacă se poartă aşa de omeneşte cu cel ce-a primit atâtea lovituri dela soartă. Cel care miluieşte nu judecă cu exactitate, ci dăruieşte cu iubire de oameni». Şi acestea, când ar exista un tată care să fie atras spre milă silit de cineva.

«Şi s'a mâniat fratele cel mai mare şi nu voia

27. *Matei*, XX, 1-15.

să intre. Iar tatăl a ieşit şi-l chema» [28]. O, bunătate părintească, care trebue să te împarţi spre două pătimiri cu totul deosebite ale copiilor! Pe unul să-l primească spre a pune capăt chinului, iar pe celălalt să-l roage ca să pună capăt invidiei. Şi mânia fratelui era foarte mare, după cum se poate vedea din cuvintele lui: *«Când a venit acest fiu al tău care ţi-a mâncat averea cu desfrânatele, i-ai junghiat lui viţelul cel îngrăşat»* [29]. Cuvintele acestea exprimă exact revolta sufletului şi aduc sub ochi mânie turburătoare, care se munceşte să izbucnească cu aceeaşi violenţă ca şi aburii, care, închişi într'un fel oarecare, ies afară deodată cu multă forţă. Căci vezi cum îşi bate joc de fratele lui, aducându-i aminte de viaţa lui petrecută cu femeile desfrânate şi de nebunia lui, dând la iveală faptele de ruşine, pe care trebuia să le acopere, căci păcatele noastre fac pe rude să roşească.

Ce învăţătură ne dau aceste cuvinte pentru Biserică? Niciodată să nu huleşti pe fratele tău când se întoarce dela o viaţă stricată, nici să sfâşii ranele lui cu insulte, nici să-l facem de ruşine în faţa prietenilor povestind trecutul lui, ci să suferi împreună cu el pentru faptele lui trecute şi să te bucuri de cele prezente, pentru că părăsind fărădelegea, râvneşte dreptatea şi recunoscându-şi greşalele se întoarce la virtute. Iau parte la această bucurie şi îngerii şi se ve-

28. *Luca*, XV, 28.
29. *Luca*, XV, 27.

selesc de cei care se întorc spre fapte bune, după cum am învățați în chip precis dela glasul cel mare și nemincinos [30]. In niciunul dintre voi să nu fie gând de inovație, nimeni să n'aibă o viață desfrânată, nici să nu fugă de Tatăl nostru și Dumnezeu, căruia am fost învățați să-i spunem: «*Tatăl nostru carele ești în ceruri*» [31]. Iar dacă cineva este cuprins de nebunie, de dorința de plăceri și de altele asemenea, să se întoarcă din pustie, să vină la pânea vieții, evitând roșcovele, să-și reia vrednicia de altădată, să ajungă liber și fiu în loc de slugă. Tatăl este gata în iubirea sa de oameni, iese întru întâmpinarea celui ce se pocăește și se întoarce, pentrucă este iubitor de copii și bun. Lui se cuvine închinăciunea, acum și în vecii vecilor, Amin.

30. *Luca*, XV, 7.
31. *Matei*, VI, 9.

CUVÂNT LA DUMINICA VAMEȘULUI ȘI FARISEULUI [1]

Când Hristos a voit să învețe pe proprii lui ucenici, iar prin ei să ne învețe pe noi cum trebue să ne rugăm, a cuprins în două pilde ideea urmărită. Pe de o parte, prin pilda judecătorului nedrept și a văduvei [2] ne-a învățat să ne rugăm cu tărie și să stăruim în rugăciune; iar pe de altă parte, prin pilda celor doi oameni care s'au suit în templu, a fariseului și a vameșului, ne-a învățat să ne rugăm cu gând cucernic [3].

Vom căuta să analizăm starea sufletească a celor doi oameni, pentru că chiar acum, s'a terminat de citit pericopa evanghelică ce ne-a vorbit despre ei. Dar dacă vrei, înainte de altele să vorbim despre următorul subiect: Rugăciunea este bogăția cea mai mare și mai frumoasă

1. Tradusă după textul editat de Dr. *ADOLF BRETZ*, *Op. cit.*, p. 116-121. Traducerea exactă a titlului este următoarea: *Cuvânt la pilda: «Doi oameni s'au suit în templu ca să se roage; unul fariseu și altul vameș»*.
2. *Luca*, XVIII, 1-8.
3. *Luca*, XVIII, 9-14.

care face să înflorească viața noastră în întregime și ne asigură mântuirea.

Cel mai bun lucru într'adevăr și primul pentru evlavia sufletului și frica de Dumnezeu este de a avea trează necontenit în noi însine ideea că noi sântem creaturi și ființe muritoare, iar Dumnezeu este creatorul vieții noastre și cel mai bun econom al nostru. Iar înainte de toate, acest lucru îl săvârșește rugăciunea, pentru că ea ne conduce la înțelegerea acestui adevăr. N'ar putea cineva să se roage, nici să ceară din cer cele ce-i sânt de folos dacă mai întâi n'ar fi încredințat, prin mintea sa, că este Dumnezeu, care ascultă rugăciunea și-i puternic să împlinească cererea, că este stăpânul tuturor celor din lume, și că chivernisește totdeauna, conduce și duce viața noastră la un bun sfârșit. Adeseori trăim în indiferență religioasă, și chiar obraznici față de credință; gândul nostru e îngâmfat și independent, iar sufletul plin de nebunească mândrie; dar când vedem o biserică a lui Dumnezeu și ne aducem aminte, la vederea ei, de rugăciune, prin plecarea genunchilor noastre, se pleacă și sufletul spre evlavie; iar sufletul nostru obraznic mai nainte, sufletul nostru care scosese din minte pe Domnul, recunoaște odată cu începerea rugăciunii robia lui și cade înaintea Domnului, ca o slujnică netrebnică înaintea stăpânei sale. Sufletul este cuprins cu totul de lacrimi și plânsete; dacă are conștiința pătată de păcate, cere iertarea păcatelor și deslegarea legăturilor; dar dacă este curat de astfel de greșale se roagă lui Dumnezeu pentru un trai lipsit de primejdii și bine întemeiat, pentru dăruirea celor necesare și firești care contribuesc la menținerea vieții de aici. Sufletul, rob atunci prin dispoziția voinței, mergând pe acelaș făgaș cu trupul, ia înfățișare de bună cuviință și smerenie și roagă pe Stăpânul lui cele ce i se cuvine.

Rugăciunea este așa dar ajutor necesar vieții noastre, armă împotriva diavolului, legătură cu Dumnezeu, vorbire a ființei cuvântătoare cu Cuvântul cel adevărat, depărtare și uitare a lucrurilor pământești, suire la cer, dispreț al lucrurilor prezente, prietenie cu cele viitoare. Să vedem acum care este înfățișarea celui care se roagă. Dacă cel care se roagă stă în picioare, își îndreaptă toată făptura sa spre Dumnezeu, privește atent spre cer și acolo vede ca într'o oglindă, printr'o apariție spirituală, pe cel nevăzut. Cu capul înclinat spre grumaz, atârnat și înălțat, pare suspendat în înălțime ca prin un lanț. Când stă cu picioarele strânse și îndoite și cu mânile întinse de o parte și de alta în aer, înfățișează exact patima crucii, rămâne nemișcat în atitudine și fixat, ca și cum trupul i-ar fi străbătut de cuie prin frica de Dumnezeu. In acel ceas sufletul potolește patimile și-l stăpânește o liniște minunată, ca și cum ar fi intrat într'un port nebătut de valuri. Atunci poftele trupului dispar, aţâţarea lăcomiei se potolește, impulsurile mânjei sânt înfrânate și toată întinăciunea păcatului este ștearsă din su-

flet și arată pe om curat ca și cum l-ai scoate din baie.

Poate că este bine spus că cel care se roagă seamănă cu un răstignit și după atitudinea trupului și după starea lui sufletească. Cel pironit pe cruce deși era mai nainte cu totul legat de grijile vieții, totuși silit de suferință și-a scos din suflet orice amintire despre celelalte lucruri și a fost robit suferinței fiind înțepat de dureri. Nu se mai gândește atunci nici la cel mai bun prieten. Nici un lucru nu-i mai este atât de dorit și de iubit, căci nu mai are timp, nici răgaz să se mai gândească la așa ceva, ci este cuprins numai de două gânduri: unul, dacă are să primească de undeva vreun ajutor sau are să scape de pedeapsă; altul, să moară mai iute, dacă cel dintâi gând nu se poate îndeplini. Niciun alt gând în afară de acestea n'ai să găsești în mintea celui răstignit. Tot astfel și cel care se roagă așa cum trebue, iese din viață chiar de pe când trăește; este pe pământ, dar nu mai este; pleacă cu plăcere de pe pământ spre viața cealaltă, iar prin dispoziția sufletului se mută pe sine însuși spre cele viitoare.

Rugăciunea este arma sfinților, fortăreața tuturor părinților noștri, zidul cel de nedoborît al credincioșilor. Rugăciunea a scos din focul cel a toate mâncător pe cei trei tineri[4], când nu s'au închinat idolului necinstit de argint, ei care erau credincioși și icoane ale lui Dumnezeu,

4. *Daniil*, III, 8-30.

nici n'au părăsit pe Dumnezeu, n'au adorat chipurile bine executate ale zeilor. Prin rugăciune și profetul Daniil a închis gura fiarelor neîmblânzite și a scăpat de gura lor[5]. Rugăciunea a întors pe Ezechia la viață dela porțile morții[6]; iar înainte de Ezechia rugăciunea a arătat că soarele este mic în comparație cu oamenii care se roagă așa cum trebue, că este rob, dar un rob care slujește nevoilor celor împreună robi. Intr'adevăr atunci pe timpul lui Iisus Navi, pentru ca Iisus, urmașul lui Moisi, să termine cu bine lupta și să aibă o victorie desăvârșită, soarele s'a oprit din mersul lui, ca să nu apună iute, ci prin oprire să prelungească ziua[7]. Iar pe timpul lui Ezechia se întoarce din drumul său și ca o slugă îndeplinește treburile la care este chemat. Dacă soarele este liber, spune, să nu strălucească; dacă nu stă sub stăpânire să-și oprească, de poate, mișcarea poruncită lui. Dacă este stăpânul lui, să se facă acum iarnă sau vară în timp de iarnă. Dar nu este, nu este. Strălucitul luminător al cerului este legat cu legi necesare cu neputință de deslegat; slujește legii Ziditorului. Ii este poruncit un ritm neschimbat al mișcărilor lui. Și după cum omul supus legii se naște și se strică, intră în viață și iarăși pleacă, tot așa și soarele răsare și apune, strălucește cu veselie, dar este acoperit și de nori groși și stă în zodii timp hotărît și durată ne-

5. *Daniil*, VI, 22.
6. *IV Impărați*, XX, 9-11.
7. *Iisus Navi*, X, 12-13.

călcată; așa aud că ne spun nouă Elinii că stă atâtea zile în zodia Berbecului și atâtea zile în zodia Racului. Așa dar dacă el este Dumnezeu să se deslege pe sine de această necesitate; dar dacă nu poate să facă asta, este clar că are un stăpân al mișcării lui, care-i impune păzirea legilor date lui.

Dar să ne întoarcem și noi la subiect, ca și soarele pentru Ezechia care s'a rugat. Rugăciunea a scos pe Samuil dintr'un pântece neroditor [8]. Tot rugăciunea a scos pe pământ și la oamenii cei vii și pe alt profet din pântecele ucigător al chitului [9]. Dacă ar vrea cineva să povestească puterea minunilor săvârșite de rugăciune, va găsi mulțime de istorisiri și va dobândi nenumărate dovezi de bărbați care au fost cinstiți din pricina ei.

Lucru foarte folositor este de a săvârși rugăciunea cu gând smerit, căci poți să faci rugăciune, dar dacă nu o faci cum trebue, te-ai ostenit în zădar. Aceasta se poate vedea ușor din felul în care s'au rugat persoanele despre care ne vorbește pericopa evanghelică. Aceeași râvnă au folosit fariseul și vameșul care s'au dus la templu; cu același zel s'au rugat, dar fiecare a ajuns la alt rezultat. Unul stătea la rugăciune și se lăuda ca un rob obraznic; nu ruga pe Stăpân, nici nu se pleca, prin smerenia sufletului său, stăpânirii lui Dumnezeu; nu cerea ceeace

8. *I Impărați*, I, 6-20.
9. *Iona*, II, 1-11.

MITROPOLIA ROMÂNĂ BIBLIOTECA CENTRALĂ

nu avea, ci număra faptele lui bune; nu se ruga ca să fie miluit, ci-și arăta cu îngâmfare faptele sale ca să fie lăudat: «*Mulțumescu-ți ție, Dumnezeule, că nu sânt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepți, curvari sau chiar ca acest vameș*» [10]. Nu depășesc aceste cuvinte orice fel de îngâmfare? A lăsat fariseul în urmă orice lăudăroșie, oricât de exagerată ar fi ea. S'a ridicat pe el însuși mai presus de toți oamenii pe care-i are lumea dela o margine la alta și s'a așezat, după părerea lui, în vârful virtuților; huleste pe toți ceilalți... care se târăsc în valea plângerii. Se fericea pe sine ca pe un ajutător al lui Dumnezeu, care a ajuns la înălțime neatinsă de alții; căci dacă stărui să afli sensul ce-l au cuvintele lui: «*nu sânt ca ceilalți oameni*» vei vedea că nu mai există niciun om de aceeaș valoare cu el. I-a lăsat pe toți în urmă și s'a înălțat tocmai sus, ca și Moisi atunci când a lăsat pe popor la poalele muntelui și s'a urcat singur în vârful muntelui Sinai; și-a luat o îndrăzneală căreea nu-i găsim termen de comparație. Ar fi fost mai măsurat și ar fi fost suportabil, dacă cel puțin n'ar fi insultat pe nenorocitul vameș. Dar nu, printr'un singur cuvânt, s'a înălțat mai presus de toți și sgândără ranele celui ce era lângă el; îi hulește păcatele, calcă în picioare pe cel care plângea, calcă peste cel ce zăcea la pământ, aţâță încă mai mult focul celui ce arde și strânge mai tare pe cel legat. Pe când fariseul se lăuda așa, vameșul își bătea pieptul înaintea lui Dumnezeu, ținea ochii îndreptați spre

10. *Luca*, XVIII, 11.

pământ și nici nu îndrăznea să-i ridice spre cer; faptă de om ce-și recunoaște starea sa de robie; căci în chip firesc aceasta este atitudinea celor ce au greșit față de stăpânii lor și care se rușinează de semenii lor. Dar care e sfârșitul rugăciunii fariseului și vameșului? Cel smerit a fost înălțat, iar cel ce s'a înălțat a fost smerit. Lăudărosul a căzut, iar cel care se socotea un nenorocit și păcătos a fost îndreptățit, căci «*Domnul stă împotriva celor mândri, iar celor smeriți le dă har*» [11].

Dacă cineva dintre voi, fraților, este ascultător înțelept, dacă a înțeles cineva cum trebue sensul parabolelor să nu se uite cu indiferență la viața fariseului și vameșului, ci ca pe un pedagog al vieții noastre, să o aplice societății omenești și cu măsură să-și modereze gândirea ca să nu cadă nici în greșeli, dar iarăși nici să se laude cu faptele cele bune. Desnădejdea nu ridică pe cel căzut, ci îl lasă să cadă în țărână; iar disprețul și îngâmfarea doboară pe cel ce stă. Pentru aceea și dumnezeescul Pavel spune raportând acest gând la el: «*Cel care pare că stă, să caute să nu cadă*» [12], iar în altă parte: «*Mă tem ca nu cumva propoveduind altora, eu însumi să mă fac nevrednic*» [13]. Intr'adevăr ușurătatea voinței noastre și înclinarea grabnică spre fapte contrare arată că nu este ferit de cădere nici omul virtuos și nici omul

11. *I Petru*, V, 5.
12. *I Corinteni*, X, 12.
13. *I Corinteni*, IX, 27.

păcătos... [14]. Și aceasta... apostolilor [15]. Pavel a fost mutat dela mare dușmănie și ură împotriva creștinilor la apărarea Evangheliei [16], iar Iuda, din ucenic unit, prin inimă și sentimente, cu Domnul a fost tras spre fapte de-a-dreptul protivnice [17]; tâlharul a trecut din iad în rai [18], iar Anania, a căzut din ceata ucenicilor în mocirla jefuirii de cele sfinte [19]. Așa s'a întâmplat și cu fariseul și cu vameșul: unul a căzut din vrednicie în necinste, iar celălalt a fost înălțat dela o viață plină de păcate la o stare fericită.

Se cuvine ca noi atunci să fim mai ales cu băgare de seamă și să tremurăm pentru viața noastră când cunoaștem că viața noastră este plină de fapte bune și atunci mai ales să ne păzim de hoț când sântem bogați în virtuți. Adeseori e mai greu să păstrezi faptele bune ce le-ai săvârșit decât să le săvârșești. Cel sărac n'a fost dușmănit, dar cel bogat, fiind invidiat, a fost jefuit; cel puternic, dacă a trăit în nepăsare, întemeiat pe puterea sa, a fost biruit, iar cel slab care a muncit cu prevedere, a izbutit. Pe lângă acestea, după părerea mea, acela este bărbat înțelep și foarte virtuos, care nu se fe-

14. Lacună. Presupun că ar fi în acest fel continuarea gândirii: «*și nici omul păcătos nu este lipsit de putința de a se ridica*».
15. Altă lacună, pe care aș completa-o în acest chip: «*Și aceasta se vede chiar din viața apostolilor*».
16. *Faptele Apostolilor*, IX, 1-22.
17. *Matei, XXVI*, 47-50.
18. *Luca*, XXIII, 40-43.
19. *Faptele Apostolilor*, V, 1-10.

ricește pe el pentru că nu săvârșește păcate grele osândite de toți, ci face ca țintă a propriei sale vieți viețile oamenilor virtuoși și desăvârșiți și urmărește necontenit să se urce dela o stare mai de jos la una mai înaltă întocmai ca cei care se urcă din treaptă în treaptă spre locuri mai înalte. Nu-i desăvârșit acela care fuge de rușinea desfrânării, ci cel care trăește în feciorie mânat de dorința de-a fi cast. Nu-i vrednic de cea mai mare cinste cel care se ferește de a răpi bunurile altora, ci acela este bărbat minunat și prieten al lui Dumnezeu care împarte averile sale acelor lipsiți. Desăvârșirea nu se vede în îndepărtarea de rele, ci în săvârșirea faptelor celor mai bune; nu se împlinește dreptatea prin a te păzi de păcat, ci în a începe și a fi mânat de dorința unei bune vieţuiri. Aceste lucruri nu le-a gândit nenorocitul fariseu, nu și-a comparat viața sa cu viața bărbaților mari și desăvârșiți, ca să se învețe minte prin această comparație cât de mult se depărtează de desăvârșire, ci s'a comparat cu vameșul, s'a luat la întrecere cu un om cu viața pângărită și pătată, punându-și viața sa în paralelă cu o viață plină de păcate, întocmai ca o gaiță care se crede vultur când sboară alături de un liliac, sau ca o vulpe care-și închipue că este leu, pentru că este mai mare decât șoarecii de câmp. Ar fi fost un om înțelept dacă folosindu-se de un criteriu drept de judecată, și-ar fi adus aminte de Avraam, Iacov, Iov, Moisi, Samuil, Ilie, Elisei și de toți ceilalți profeți, care au avut o viață virtuoasă și o trăire superioară și să-și potrivească viața lui cu slava acelora. Dacă fariseul ar fi făcut așa, s'ar fi coborît dela templu suspinând și chemând în ajutor pe Dumnezeu, pentrucă era foarte mult depărtat de vecinătatea cu Dumnezeu. Iar noi, iubiților, să urîm lăudăroșia și să dorim smerenia cea iubită de Hristos, căruia slava în veci, Amin.

CUPRINSUL

Cuvânt înainte 9
Introducerea 15
1. Omilie la pericopa Evangheliei după Luca: Despre bogat şi Lazăr 39
2. Omilie la pericopa Evangheliei după Luca: Despre economul nedrept 56
3. Omilie contra lăcomiei 71
4. Cuvânt împotriva sărbătorii Calendelor 93
5. Predică la textul din Evanghelia după Matei: „Dacă este îngăduit omului să-şi lase femeea pentru orice pricină 106
6. Predică la profetul Daniil şi la Susana 122
7. Predică la orbul din naştere 132
8. Cuvânt de laudă la sfinţii verhovnici apostoli Petru şi Pavel 147
9. Cuvânt de laudă la sfântul mucenic Foca 185
10. Cuvânt de laudă la sfinţii mucenici 196
11. Ecfrasă la mucenicia prea slăvitei muceniţe Eufimia 217
12. Cuvânt de laudă la sfântul Ştefan, cel dintâi mucenic 221
13. Indemn la pocăinţă 235
14. Cuvânt la începutul postului 251
15. Omilie la Duminica Fiului risipitor . 278
16. Cuvânt la Duminica Vameşului şi Fariseului 293
Tabla de materii 304